

I. ELS PRIMERS TEMPS

1. Destrucció i reparació de Tarragona

La història eclesiàstica de Tarragona comprèn dues èpoques ben marcades: la d'abans de la invasió àrab i la de després de la reconquesta cristiana. Entre una i altra hi ha una solució de continuïtat multiseular, tota vegada que els exèrcits africans de les primeries del segle VIIIe, en devastar la nostra ciutat, reduïren l'església tarragonina a l'anorreament: "tarraconensem ecclesiam que, populo ob paganorum incursum deficiente, ad nichilum redacta est" segons expressió del papa Joan XIII¹. A causa d'aquella hecatombe la Seu venerable de Sant Fructuós va quedar deserta fins que el bisbe de Vic, Berenguer de Rosanes, a l'última dècada de l'onzena centúria, va emprendre la restauració de la ciutat, per tal d'instalar-hi novament la càtedra metropolitana.

La restauració de la metròpoli tarragonina fou un fet d'ençà que el papa Urbà II va concedir l'ús del palli al referit bisbe ausonès amb la butlla expedida des de Càpua i calendada el dia primer de juliol de l'any 1091².

L'abast, però, d'aquella empresa, pel que toca a la restauració urbana de Tarragona, ha estat molt discutit pels historiadors i encara avui no està ben posat en clar.

És cert que una lletra del papa Paqual II, dirigida a García, bisbe de Burgos, i calendada a Benevent als 12 de novembre de 1108, declara exempta l'església d'Ausa per ço com Tarragona, que era la seva metròpoli, estava enderrocada de tal manera,

¹ Butlla dirigida als bisbes de Barcelona, Urgell i Elna, el 971. FLÓREZ, *ES* (= *España Sagrada*), t. 25, p. 103-109.

² Aquesta butlla es conserva a l'Arxiu històric arxidiocesà de Tarragona (=AHA), calaix de butlles originals, n. 1. És la butlla "Inter primas", el n. 5450 de Jaffé.

que ningú no s'empenyava a repoblar-la: "Tarraconensis Metropolis, cuius diocessis ecclesia Ausensis fuisse cognoscitur, ita irruentibus barbaris detrita est, ut nullus eam incolere valeat" ³. Encara aquell estat de despoblació i ruïna de la nostra ciutat es confirma amb la relació d'un cronista coetani de Sant Oleguer, el qual diu que les alzines ja creixien dintre la basílica episcopal i ocupaven els patis interiors de la ciutat amural·lada, i abandonada pels seus pobladors en força de la invasió sarraïna: "In episcopali quippe basilica quercus et fagi, alieque proceres arbores iam creuerant, spatiumque interius intra muros urbis a priscis temporibus occupauerant, habitatoribus per inmanitatem serracenorum peremptis sea fugatis qui eam dudum incoluerant" ⁴, els quals textos sembla que exclouin tota reedificació de l'enrunada metròpoli durant la prelatura de l'arquebisbe Berenguer de Rosanes. Però això no concorda amb el text de la butlla del papa Urbà II (1 de juliol 1091) en el qual se suposa iniciada la referida restauració, tota vegada que, amb aquella lletra, el Pontífex concedeix l'ús del pati a Berenguer de Rosanes; la gràcia del qual, segons altra lletra apostòlica del 1.º de juliol de 1089 adreçada als prínceps de la província eclesiàstica, havia d'ésser el premi de llurs treballs en la restauració de referència: "Nos siquidem, si uestre bone uoluntatis efectum et feruentis studii sollicitudinem cognouerimus, predicto fratri nostre et tarraconensi ecclesie que ad antiquam eius dignitatem spectant libentissime impendemus" ⁵. A més, en aquella mateixa butlla hi ha insertades algunes expressions que demostren palesament l'estat de repoblació, v. gr.: la confirmació de les llibertats i consuetuds als novells repobladors: "libertatesque et consuetudines, quas nouis Tarraconensis urbis colonis promulgasse cognoscitur (Berengarius Comes Barchinonensis) collaudamus et rata manere, auctoritate nostra decernimus" ⁶, la de posar la nostra ciutat i el poble sota la protecció de la Santa Seu: "Tarraconensem urbem ac populum, Domino

³ FLÓREZ, *ES*, t. 26, ap. 11.

⁴ Olderic Vidal, *Ecclesiasticae Historiae* lib. XII. Vegeu: A. DUCHESNE, *Históriae Normanorum Scriptores antiqui*, París 1619.

⁵ FLÓREZ, *ES*, t. 25, ap. 12.

⁶ Butlla d'Urbà II "Inter primas Hispaniarum urbes" conservada a l'AHA, calaix butlles, agost n. 1.

inspirante, ibi collectum sub Apostolice Sedis tutela suscipimus”⁷. Encara una altra butlla del mateix papa, dirigida al comte d’Urgell⁸ diu textualment que “Deo propicio ex nostre auctoritatis precepto et bonorum uirorum studio ceperit restaurari” (1 juliol 1091), i moderníssimament el notable investigador alemany Dr. Kehr ha trobat en els registres del P. Urbà II un altre text que dóna com un fet l’expressada empresa de restauració: “Era millesimo vicessimo octavo anno ab incarnatione Domini millesimo nonagessimo, Terraconensis civitas pro Barchinonensem comitem et ceteros provincie ipsius principes restaurari et inhabitari cepta est; anno autem sequenti Berengarius Ausonensis quondam, per quem potissimum civitas eadem restituebatur, sedem apostolicam adiit, Domino papa Urbano se presentavit, palleum accepit, privilegium promeruit, per quod Terraconensem metropolim translatus archiepiscopus institutus est”⁹.

El P. Flórez¹⁰ tracta de conciliar les expressions contradictòries dels textos anteriorment citats, atenent a noves irrupcions de moros que vers l’any 1108, segons el document 340 de la *Marca Hispànica*, envaïren el camp de Tarragona fins al Penedès i despoblaren tota la província “incenderunt enim totam terram Penitensem usque ad castellum Gelida et multos ferro necando, ac millia millium hominum captivando, totam depopulati sunt prouinciam”. L’explicació de l’erudit crític eclesiàstic concorda perfectament amb el text de la carta de donació de la ciutat de Tarragona, atorgada als 23 de gener de 1118, pel comte de Barcelona a favor de l’església tarragonina en la persona de Sant Oleguer; en la qual escriptura, per una part, es fa constar com temps enrera l’església de Tarragona era dedicada a Santa Tecla: “trado Ecclesiae Sedis Terraconensis, que in honore Beatae Teclae virginis olim fundata est”¹¹, la qual dedicació no es troba esmentada abans de Berenguer de Rosanes; i, per altra banda, suposa la ciutat despoblada, quan dóna facultat al nou arquebisbe per a reclutar gent repobladora: “libertatem etiam

⁷ Ibidem.

⁸ KEHR, P., *Papsturkunden in Spanien. I. Katalanien*. Berlín 1926, p. 286.

⁹ KEHR, P., *Das Papstum und der katalanische Prinzipat*. Berlín 1927, p. 49, i en la trad. catalana *Est. Univ. catalans* 13 (1928) 316.

¹⁰ FLÓREZ, *ES*, t. 25, p. 111-112.

¹¹ Ibidem, ap. 15.

«ono tibi tuisque successoribus congregandi undecumque potueris homines cuiuscumque dignitatis et mediocritatis ad incolendum terram illam»¹².

Tota aquesta relació anterior posa els problemes següents:

1. ¿La basílica episcopal, on ja creixen els arbres corpulents, segons el testimoni d'Olderic Vidal, era l'antiga basílica visigòtica o una nova església bastida o començada pel bisbe de Vich?
2. ¿Sant Oleguer va restaurar aquelles emboscades runes de la vella església o bé en bastí una altra de planta nova?

Per a resoldre aquestes qüestions la història avui no disposa d'altres notícies que aquestes: que l'any 1128 Sant Oleguer va cedir l'església de Sant Salvador del Corral al bisbe de Vic¹³; que aquell mateix any existia l'església de Sant Fructuós, a la qual pertanyien certs drets sobre la vila de Reus, segons una posterior declaració del príncep Robert¹⁴; i que l'any 1131 el papa Innocenci II, amb una butlla dirigida als sufraganis de Tarragona, els mana que contribueixin a la reedificació de l'església metropolitana¹⁵. Més tard, una altra lletra del papa Luci II, calendada als 25 de març de 1144 i dirigida també als prelats de la província eclesiàstica, recomana als referits sufraganis que excitin la caritat dels seus respectius dicesans per tal que contribueixin amb llurs almoines a l'obra de l'església tarragonina¹⁶; una altra butlla del papa Anastasi IV, calendada als 25 de març de 1154, ens assabenta que a Tarragona hi havia cinc temples: el de Santa Tecla, el de Sant Miquel del Pla, el de Sant Salvador del Corral, el de Sant Fructuós i el de Santa Maria del Miracle¹⁷; i, finalment, de la institució de la canonja, en la nostra ciutat, consta que l'arquebisbe Bernat Tord, el 30 d'octubre de 1154, cedí als canonges instituïts la fortalesa, que estava edificant, juntament amb l'anexa capella de Santa Maria, en la qual capella podrien celebrar ordinàriament els oficis litúrgics, però que els dies festius havien de celebrar-los en l'església major de Santa Tecla, en la qual s'havien de celebrar també els concilis i les consagracions de bisbes: "Instituo iterum ut

¹² FLÓREZ, *ES*, t. 25. ap. 15.

¹³ MARI, *Archiepiscopologium*, vol. II.

¹⁴ BOPARULL, A. DE, *Anales históricos de Reus*. Reus 1867, p. 8.

¹⁵ PONS DE ICART, L., *Grandezas de Tarragona*. Lérida 1572, p. 150.

¹⁶ LOEWENFELD, *Regesta Pontificum romanorum*. Leipzig 1885, p. 95.

¹⁷ AHA, *Tesaurus*, fol. 222.

2. COMENÇAMENT DE LA FÀBRICA

in omnibus diebus dominicis et precipuis festiuitatibus maiores mise, que cantatur in hora diei tercia, in ecclesia Sante Tecele celebrentur. Concilia quoque atque consacraciones Pontificum in eadem ecclesia Sante Tecele nichilominus celebrentur”¹⁸.

De tots aquests documents, però, únicament resulta clar que l'any 1154 hi havia a Tarragona un temple catedral dedicat a Santa Tecla; el qual alguns historiadors creuen que fou l'actual església de Santa Tecla *la vella*¹⁹ i altres opinen que és la mateixa catedral dels nostres temps iniciada per Sant Oleguer²⁰. Però no creiem històricament probables ni l'una ni l'altra opinió; i, a més, la primera és inversemblant, atesa la reduïda capacitat de la fàbrica per a les grans funcions litúrgiques; i encara és desmentida per l'arqueologia; tant si suposem la construcció del temple abans de la invasió àrab, com volen Pons de Icart²¹, Pujades²², etc., com si el suposem bastit per Berenguer de Rosanes o per Sant Oleguer, com ho afirmen molts altres autors; i la segona és contradita per la part documental que ens resta del procés de construcció de la referida catedral tarragonina. Per consegüent, sembla que l'església deteriorada, de la qual ens parla Olderic Vidal, no és la de Santa Tecla *la vella*, ni la nostra Seu actual, sinó una antiga catedral de la qual desconeixem l'origen i el lloc d'emplaçament.

2. Començament de la fàbrica

El testament de l'arquebisbe Huc de Cervelló, fet en 1171, conté una clàusula en la qual es parla d'un llegat per tal d'iniciar l'obra de la monumental església: “Preterea mandauit quod mille morabatini quos tradiderat Poncio de Barberano, iturus Romam, ad opus ecclesie incipiendum et ad oficinas canonicas faciendas, in eodem opere, sicuti tunc ordinauerat expenderentur: D uidelicet in opere ecclesie, et D in officinis canonicas”²³.

¹⁸ Ibidem, fol. 206.

¹⁹ MARI, lloc citat.

²⁰ VALLS. *Archiepiscopologio*, cap. 16.

²¹ *Grandezas de Tarragona*, p. 233.

²² PUJADES, G., *Crónica universal del Principado de Cataluña*. Barcelona 1829-32, lib. IV, cap. 15.

²³ VILLANUEVA, *VL* (= *Viaje literario*) t. 19, ap. 18.

Cal advertir que en la fàbrica de la nostra catedral es distingeixen marcadament dos períodes de construcció: el romànic, que abasta l'absis, les dues absidioles de la banda llevantina, les dues portades laterals de la façana i el portal del claustre (el qual és possible que hagués estat el primitiu portal major); i el període gòtic, al qual pertanyen la part superior del creuer, el cimbori i tot el restant cos principal de la fàbrica. Encara sembla que l'absidiola frontera del braç dret del creuer indica que el temple en el pla romànic havia de tenir cinc naus, corresponents als cinc absis capçalers i a l'extensió de les parets cantoneres de la façana. Però la planta actual és només de tres naus, la qual cosa manifesta un canvi radical en el pla de construcció. Doncs bé ¿la clàusula testamentària de l'arquebisbe, Huc de Cervelló "ad opus ecclesie incipiendum" es refereix a l'obra dels fonaments de l'església o al començament de reforma gòtica? Aquesta qüestió és ben difícil de resoldre documentalment, puix que ens manquen les escriptures coetànies a propòsit per aclarir-la. La discrepància dels historiadors, referent a la gènesi del temple en qüestió, embrolla més i més el problema; i l'arqueologia no abasta per a precisar el punt concret que ens interessa.

A manca, doncs, de proves documentals més concretes, creiem que el text de la discutible clàusula testamentària s'ha d'interpretar al peu de la lletra, o sia, que es refereix al començament total de l'obra de l'església, a malgrat que el cronista Blanch ens assegurí que aquesta fou iniciada per Sant Oleguer vers l'any 1120²⁴. Això no vol dir que Sant Oleguer i els prelats successors no haguessin pogut tenir part en el projecte; fins hi ha fonament per a creure que l'obra es preparava de temps i que es reunien almoines per a efectuar-la. D'això n'és una prova clara la clàusula testamentària de Pere de Queralt, calendada en 1166, en la qual llega mil sous per a la construcció de l'església de Santa Tecla "relinquo mille solitos ad ecclesiam Ste. Tecele faciendam"²⁵; però el mateix text de la clàusula indica que encara no havia començat a realitzar-se la construcció, tota vegada que no usa de la fórmula "ad opus

²⁴ *Archiepiscopologi*, cap. 16.

²⁵ Biblioteca prov. de Tarragona, còdex de Poblet, doc. 234, fol. 152v.

ecclesie” com s'acostumava dir quan l'obra ja estava iniciada, sinó de la “ad ecclesiam faciendam”, que és la fórmula usada en els documents quan es refereixen a una obra en mer estat de projecte.

3. Institució d'una prebenda canònica per a la cura de l'obra

Per tal d'administrar les almoines, llegats i les altres rendes destinades a la fàbrica de la catedral i per a la cura de les obres fou instituïda una prebenda canònica, l'obtentor de la qual s'anomenava Obrer: “Operarius”.

El papa Luci III, en la butlla de protecció que dirigí al Capítol de Tarragona, a 19 de desembre de 1184, fa menció de com l'església de Figuerola estava assignada a l'obra de la Seu i confirma aquesta assignació juntament amb totes les altres possessions que tenia l'obrer: “Ecclesiam de Figuerola, Operi ecclesie assignatam, cum omnibus possessionibus quas Operarius ecclesie habet, quarteriam, furnos, redditus, molendina, predia culta et inculta, uineas, prata, oliueta, ortos cum omnibus eorum adiacentibus . . . ”²⁶.

La institució del càrrec d'Obrer és, doncs, anterior a l'any 1184; és possible que s'hagués instituït en començar-se la fàbrica, car sembla que, al principi, el Capítol no solament feia les obres per administració sinó que es captenia de facilitar les eines de treball, de proveir dels animals i arreatges convenients i fins de proporcionar la manutenció als obrers, segons es dedueix d'una ordenació feta pel patriarca Joan d'Aragó amb ocasió de practicar la Santa Visita Pastoral a la Seu, als 14 de gener de 1331, la qual ordenació, diu textualment: “et per personas, que in talibus experte sunt, didiscerimus utilius operi ipsi existere quod omnes illi qui in ipso opere laborabunt, die qualibet, cum certo pecunie salario conducentur siue cum personis seu animalibus pro ipso opere aliquid sit agendum, quam si operarius captiuos, nuncios seu animalia teneat in suo hospítio pro faciendis et expediendis hiis que operi

²⁶ AHA, *Tesaurus*, fol. 233.

ipsi sunt necessaria seu oportuna; idcirco mandamus operario supradicto quod nullas personas, nullum animal teneat de cetero pro opere supradicto quibus haueat in uictualibus prouidere, sed pro die qualibet personis seu animalibus, ipsi operi necessariis, certum salarium in pecunia assignetur”²⁷.

El catàleg d'obriers que hem pogut ordenar a base de documents coetanis és el següent:

Guerau d'Aldeia † 1185 (Garau de Aldeya, obrer 1185²⁸).

Guillem, 1190-1192.

Ramon Guillem, 1199.

Joan de Tortosa, 1206.

Arnau, 1214.

A. de Palomar, † 1221.

Guillem d'Aldarells, 1230-1233 († 1238).

Ramon de Millà 1246 († 1266).

Guillem Colrat, prior, “procurator operarii”, 1273.

Mestre Ramon de Brugueres, succentor, “procurator operis”, 1282.

Ponç de Guàrdia, 1283 († 1302).

Guillem Cescomes, 1303-1314.

Huc de Cervelló, 1319-1334. Aquest, en 1333, obtingué l'abadia d'Ager i deixà administrador de l'obreria a Gonçal Roderic²⁹.

Dalmau de Rocabertí, 1336-1338.

Guillermó d'Anglesola, 1346-1349.

Bertran d'Albi, 1349-1359.

Finalment aquesta prebenda fou suprimida, l'any 1359, per l'arquebisbe Pere de Clasquerí, i amb les rendes de la dita canongia fou instituït l'ardiaconat de Sant Llorenç.

De llavors ençà l'administració de les obres de la Seu ha estat confiada a una o dues persones elegides i nomenades pel Capítol; així, en 1368, figuren com administradors Guillem Sala i Guillem de Vilatriada; en 1375, Bernat de Grau, comensal; en 1407, Anton Arrufat; en 1426-1433, Guillem Vidal, comensal; en 1462, Bartomeu Casadevall, comensal; i en 1630 el Capítol elegí el canonge Josep Fuster.

²⁷ AHA, Reg. Negotiorum 1330-31, fol. 111.

²⁸ AHA, *Index vell*, fol. 352, n. 26.

²⁹ AHA, *Manual not.* Alcover, 1334.

4. LA CONSTRUCCIÓ ROMÀNICA

L'antic "Operarius" tenia casa pròpia de la prebenda, com el Pavorde, l'Ardiaca major, el Prior, el Sacrista, l'Hospitaler i el Succentor³⁰, la qual en 1359 estava situada entre el castell del Patriarca³¹ i el carrer de Sant Llorenç³². Demés, tenia diversos hospicis propis de l'obra, alguns dels quals s'han conservat fins als temps moderns. Encara la casa frontera al actual palau arquebisbal ostenta damunt de la portada una làpida de marbre blanc amb la tau de Santa Tecla i una llegenda que diu:

DOMUS OPERIS Ste
METRO. ECCLESIE
TARRACONE ANO
DNI • 1557 • FABRICATA³³

4. La construcció romànica

Aquesta obra, com ja hem dit, comprèn l'absis central, les absidioles de la banda llevantina, la part inferior dels murs del creuer i de la façana, i tots els portals exteriors, exceptuat el portal major que fou modificat posteriorment, segons ho demostra palesament la tècnica, marcada en la mateixa construcció.

El temps en què fou realitzada l'obra sembla que pot fixar-se als últims trenta anys de la dotzena centúria, segons es dedueix del procés de les construccions posteriors.

El cronista setzenti Josep Blanch³⁴ refereix que l'arquebisbe Ramon de Rocaberti, la prelatura del qual durà els anys 1198-1215, poc abans de morir, fundà dues comensalies sota la invocació de Sant Agustí; i l'arxiepiscopologista traductor, Josep Valls³⁵, expressa que les referides comensalies foren fundades en la capella del Sant Doctor. D'ésser certa aquesta no-

³⁰ AHA, Reg. Negotiorum, 1359, fol. 68.

³¹ Ibidem fol.

³² Ibidem, fol. 67.

³³ Aquesta inscripció fou posada per acord del Capítol celebrat el 1.er de març de 1558. La casa "domus" a què fa referència fou destruïda modernament en construir les cases dels canonges a l'entorn del claustre, o millor dit encara està en ruïnes per haver estat sospesa la construcció.

³⁴ *Archiepiscopologi*, cap. 22.

³⁵ Ibidem.

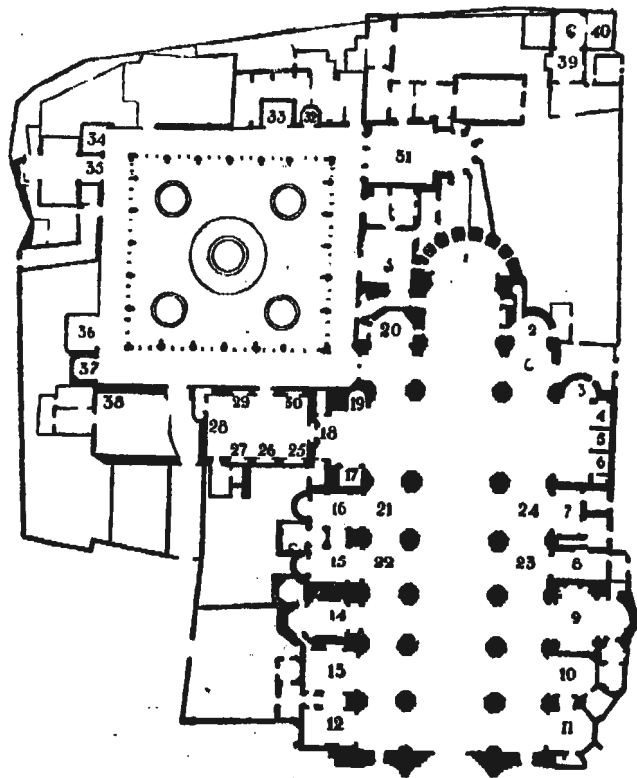
tícia seria probable que, als últims anys d'aquella prelatura, estaria donada al culte almenys la part ponentina del creuer, tota vegada que la capella del Sant Doctor n'ocupava la capçalera.

Donaren un gran impuls a la construcció l'arquebisbe Berenguer de Vilademuls (1178-1193), el qual hi destinà diverses rendes de la mitra i les vacants d'algunes canongies, suprimides a l'efecte per espai de dotze anys³⁶, i el rei Alfons, el qual en el testament fet a Perpinyà al desembre de 1194 llegà 300 sous anyals fins que fos acabada l'obra: "Dimitto ecclesie Tarrachone CCC solitos in perpetuum in redditibus meis propriis Tarrachone ad operam ipsius ecclesie donec sit edificata"³⁷. El rei En Pere I, als 31 de maig de 1207, "prengué baix sa protecció i donà sa salvaguarda real a la obra de la Seu i ses rendes i als 9 d'abril de 1212 li donà lo forn de Puig de Pallas situat dins la ciutat y 300 sous de renda perpetua sobre los drets reials pera que la fàbrica de la Iglésia que se anava fent se anés perfeccionant"³⁸.

³⁶ AHA, *Tesaurus*, fol. 447.

³⁷ BOFARULL, P. DE, *Los Condes de Barcelona vindicados*. Barcelona 1836, p. 219.

³⁸ BLANCH, *Archiepiscopologi*, cap. 22.

SANTS TITULARS DE LES CAPELLES

1. Maria, Tecla, Fructuós, Miquel.	21. Isabel, La Pietat, L'Assumpta.
2. Joan, Tecla, Oleguer, Jaume, Jordi.	22. Sant Sepulcre, Valerià.
3. Pere, Lluc.	23. Invenció S. Creu, Hipòlit, Ànimes, Llúcia.
4. Esteve, El Roser. Sant Crist.	24. Magdalena, Fabià i Sebastià, N. D. de Montserrat.
5. Bartomeu, Filomena, Innocents, N. D. de les Neus.	25. Martí.
6. Ambrós, Salvador, La Presentació.	26. Sepulcre d'A. Agustín.
7. Francesc.	27. L'Assumpta.
8. Tecla (capella 4. ^a).	28. Sagrament.
9. Miquel.	29. Carles Borromeu.
10. Onze mil verges. Baptisteri.	30. Agustí.
11. Magdalena.	31. Corpus Christi.
12. L'Anunciata.	32. Ramon.
13. La Puríssima.	33. Magdalena.
14. Fructuós, Auguri i Eulogi.	34. N. D. de la Guia, Maria i Simeó.
15. Joan Er., Eulàlia de M., Júlia.	35. N. D. de la Claustra.
16. Blai i Susagna, Cosme i Damià.	36. Salvador, Tecla.
17. Agustí i Martí.	37. Bernat, Anna.
18. Agustí i Bàrbara.	38. ?
19. Maria.	39. Tecla la Vella.
	40. S. Nicolau ?
- c = campanar, s = sagristia, t = tresor.

TITULARS DE LES CAPELLES

(per ordre alfabètic)

Agustí 18.19.30	Júlia 16
Ambròs 7	Lluc 3
Ànimes 23	Llúcia 23
Anna 37	Magdalena 12.24.33
Anunciata 13	Maria 1.20.34
Assumpta 21.27	Martí 18.25
Auguri 15	Miquel 1.10
Bàrbara 19	Montserrat, N. D. de 24
Bartomeu 6	Neus, N. D. de les 6
Bernat 37	Nicolau? 40
Blai 17	Nostra Dona:
Carles Borromeu 29	de la Clastra 35
Clastra, N. D. de la 35	de la Guia 34
Corpus Christi 31	de Montserrat 24
Cosme i Damià 17	de les Neus 34
Crist 5	Oleguer 2
Damià 17	Onze mil verges 11
Esteve 4	Pere 3
Eulàlia de M. 16	Pietat, La 21
Eulogi 15	Presentació, La 7
Fabià i Seb. 24	Puríssima, La 14
Filomena 6	Ramon 32
Francesc 8	Roser, El 4
Fructuós 1.15	Sagrament, SS. 28
Guia, N. D. de la 34	Salvador 7.36
Hipòlit 23	Sebastià 24
Innocents 6	Sepulcre, Sant 22
Invenció S. Creu 23	Simeó 34
Isabel 21	Susagna 17
Jaume 2	Tecla 1.2.9.37
Joan Ev. 1.16	Tecla la Vella 39
Jordi 2	Volusià 22

II. CONSTRUCCIÓ I CONSERVACIÓ DE LA SEU

1. El Creuer i les naus

EL CREUER. - El creuer és el lloc de l'església que marca més clarament el canvi de pla de construcció, tota vegada que en els murs frontals d'aquell hi queda palesament trencada la imposta o coronisa del primitiu projecte i en els murs capçalers apareixen els esplèndids rosetons gòtics damunt dels finestrals romànics, avui cegats.

Aquesta obra, certament, estava acabada l'any 1259, car el papa Alexandre IV, amb la butlla calendada a Anagni el 10 d'octubre del referit any, concedí, a instància del Pavorde i del Capítol, 40 dies d'indulgència als qui visitessin els altars de Santa Tecla, Santa Maria, Sant Agustí, Sant Joan, Sant Fructuós, Sant Pere i Santa Elisabet: "Omnibus uere penitentibus et confesis qui ecclesiam uestram in Ste. Teclæ, Ste. Mariæ ac Sti. Agustini festiuitatibus que principaliter in ecclesia colluntur eadem certis ibidem altaribus in eorum honore constructis, etc . . . in aliorum uero sanctorum festiuitatibus in quorum honore quedam altaria, ut asseritis, similiter inibi sunt constructa uidelicet Sti. Ioannis, Sti. Fructuosi, Sti. Petri et Ste. Elisabet . . ." ¹; els quals altars, segons un llibre de visites pastorals del segle xv^e, estaven emplaçats en els llocs següents: els de Santa Tecla i Sant Fructuós, en l'absis central; els de Santa Maria i Sant Joan, en les absidioles laterals; el de Sant Agustí, en la testera del braç occidental del creuer; el de Sant Pere, en l'absidiola frontera de l'altre braç del creuer; i el de Santa Isabel, en el primer tram de la nau lateral immediat a la capella de Sant Agustí ². És possible que algun d'aquests altars, amb l'espai de temps que va del calendat en la butlla del Papa Alexandre al de la visita pastoral de referència, hagués estat canviat de

¹ AHA, *Tesaurus*, p. 215. Vegeu la llista de titulars de cada altar a pàgines 11-12.

² AHA, *Llibre Visites pastorals*, 1449, fol. 1 ss.

lloc, però tenim diversos documents que fan indubtable la permanència dels altars de Sant Agustí i Sant Pere en el lloc d'emplaçament primitiu; i aquests dos, tota vegada que estaven erigits en el creuer, ja basten per al nostre objecte.

És encara probable que aquella construcció s'hagués efectuat durant la primera i segona dècada del segle XIIIe, segons es dedueix, per una part, de la fundació de les capellanies de Sant Agustí en la capella del Sant Doctor abans de l'any 1215, i per altra banda, d'una donació feta als 21 de desembre de 1220 a favor del convent d'Escaladei per l'arquebisbe Aspàrec de la Barca, amb la condició que dit convent venia obligat a fer cremar una llàntia davant l'altar de Santa Tecla³; i també d'una ordinació feta pel mateix prelat en 1226, disposant que ningú no pogués celebrar en l'altar major si no era canonge de la Seu⁴, els quals documents suposen, a més, que aquella part de la catedral ja estava donada al culte.

LES NAUS LATERALS. - La unitat arquitectònica i la identitat ornamental que se observa en la part superior del creuer i el primer tram de la nau major ens permet suposar que ambdós cossos d'edifici foren obrats en el mateix temps; i que, per exigències tècniques, juntament amb el primer tram de la nau major s'obraren els primers trams de les naus laterals.

La part restant de les dites naus menors fou construïda durant el segon terç de la tretzena centúria, segons es pot deduir de la lauda sepulcral de l'obrer Ramon de Millà, en la qual es fa constar com dit canonge, en morir als 31 de desembre de 1266, deixava acabades deu voltes, construïdes durant la seva administració: "Anno Dni. M.CC.LX.VI. pridie kalendas januarii obiit R. Miliano, operarius beate Tecele, cui se totum reddidit et decem uoltas condidit. Ergo Tecla coram Do. aduocata sit pro eo."

Ramon de Milià obtingué el càrrec d'obrer posteriorment a l'any 1233, època en què encara ho era el canonge Guillem i és ben probable que el nomenament d'aquell fou fet vers el 1246 any en el qual se'l troba per primera vegada sotscrivint, l'11 de

³ BLANCH, *Archiepiscopologi*, cap. 23.

⁴ *Ibidem*.

juliol, un document de compromís entre el Capítol i la ciutat sobre mobles funerals⁵.

En fixar les deu voltes de les quals parla la làpida de referència, el comensal Mari creu que són les deu voltes que cobreixen les dues naus laterals: "Has, autem (voltes), non alias esse credimus quan decem cameras siue fornices, quibus alae Cathedralis constant, et quibus nunc totidem respondent sumptuosa sacella, quae tractu temporis adiecta sunt; tum quia pronauum Ecclesiae tegi coepit a Bernardo de Oliuella, ut mox dicemus, tum quia alae tanquam partes eius minores, ac depressiones prius consumatas, tectasque fuisse uerosimilius est"⁶. L'erudit historiador discorre bé, però desatén a la tècnica marcada en la fàbrica; no es va fixar que els primers trams de les tres naus ostenten la mateixa fisonomia del creuer i, per consegüent, que no quedaven més que vuit voltes a fer en les naus laterals. Aquestes tenen molta semblança amb les dues voltes de la nau major, contigües a la que toca el creuer, per la qual cosa nosaltres creiem que les deu voltes obrades en temps de Ramon Milià són les dites vuit de les naus laterals i les referides dues de la nau major, i amb major motiu tenint en compte que les dues restants voltes de la nau principal són de diferent estructura palesament albiradora en els finestrals i cornisaments exteriors, i, a més, que estan documentades, com veurem més endavant.

Per a la construcció d'aquestes obres ja l'arquebisbe Aspàrec de la Barca, als 20 de juny de 1220, cedí el delme del vi i menuderies de la vila i terme d'Alcover i el redelme dels grans sobre el delme que la mitra percebia en les viles i termes del Camp⁷.

A més, l'arquebisbe Pere d'Albalat, per tal de fomentar la generositat dels fidels envers l'obra, instà i aconseguí del Papa Innocenci IV una butlla, calendada a Lió als 20 d'agost de 1248, en la qual la Santa Seu concedeix 40 dies de perdó a tots els cristians que, confessats, donessin una almoïna destinada a la referida fàbrica: "cum igitur, sicut uenerabilis frater noster archiepiscopus tarraconensis nobis exposuit, fabrica tarraconensis ecclesie ordinis sancti Augustini adeo sit opere sumptuoso in-

⁵ AHA, Còdex A. B., fol. 170.

⁶ AHA, *Nominum et Actorum Expositio chronologica*, t. II, p. 105.

⁷ BLANCH, *Archiepiscopologi*, cap. 23.

cepta quod ad consumationem ipsius proprie sibi non suppetant facultates, universitatem uestram rogamus... quatenus de bonis uobis a Domino collatis pias elemosinas et grata charitatis subsidia erogetis ut per subuentionem uestram prefatum opus ualeat consumari”⁸.

El mestre d'obres d'aquesta part de fàbrica indubtablement fou aquell F. Bernat, mort als 11 de març de 1256, del qual feia menció el necrologi de la nostra Seu amb aquestes paraules: “anno 1256 obiit Fr. Bernardus, magister operis ecclesiae”⁹.

LA NAU CENTRAL. - Ja hem insinuat que la nau central fou edificada en tres temps; la primera tramada, immediata al cimbori, fou feta juntament amb la part superior del creuer durant el primer terç del segle XIII; les dues següents s'obren al mateix temps que les naus laterals, al segon terç de la mateixa centúria; i les dues últimes s'acabaren en el pontificat de Roderic Tell (o Tello) (1289-1308), segons ho demostra l'escut d'aquest prelat esculpit en una de les claus de la volta.

De l'arquebisbe Tell refereix el cèlebre arxiepiscopologista Blanch, en el capítol 28 del seu interessant manuscrit: “Desitjà molt que se acabàs del tot la fàbrica de esta iglesia... y pera posarho avant concedí y aplicà a dita fàbrica la vacant d'un any de tots els beneficis que vacarien en esta iglesia y diòcessis, exceptuant la pavordia, canonicats y comensalies, volent que esta concessió y aplicació duràs per espai de cinc anys; fou als 27 de octubre de 1292” (obra citada).

El comensal Mari¹⁰, després d'haver-se fet eco dels referits conceptes del cronista Blanch, diu que l'any 1305 el mateix arquebisbe va construir, del seu propi peculí, la volta de la penúltima nau vers la façana, segons es dedueix de l'escut que decora la clau central de l'esmentada obra, i que el mateix prelat, per tal d'enllestir prompte les obres que faltaven, d'acord amb el Capítol, ordenà una constitució, en la qual, sots pena d'excomunió i privació del benefici, obligava l'obrer a esmerçar en les obres tots els fons destinats a la fàbrica, exceptuats

⁸ Ibidem, cap. 25; MORERA, *Tarragona cristiana*, II, ap. 22.

⁹ VILLANUEVA, *VL*, t. 19, p. 108.

¹⁰ *Archiepiscopologium*, p. 124 ss.

cinc-cents sous i cinquanta quarteres d'ordi anyals que li cedia per al seu ús particular en remuneració del seu treball. En aquesta constitució — que l'autor de referència transcriu íntegrament — el prelat i el Capítol es planyen de l'abús que els obrers anteriors havien fet de les rendes de la fàbrica i fan constar que la Catedral temps ha que podia ésser acabada si s'haguessin esmerçat en la seva construcció tots els llegats i almoines que hi foren destinats “iam potuisset esse perfecta Ecclesia supradicta, si prouentus et redditus eiusdem fabricae fuissent positi et conversi temporibus retroactis fideliter in opere et construccione Ecclesiae memoratae ¹.”

2. El cor i el presbiteri

EL COR

Primitivament el cor estava emplaçat en el presbiteri, i l'arquebisbe Roderic Tell el traslladà al mig de l'església, com es dedueix d'una clàusula que obra en l'escriptura de fundació de dues capellanies feta pel dit prelat als 8 de setembre de 1303, la qual diu que “deixa son cors devant lo altar de Santa Tecla en la paret hont està reservada la Sta. Spina y vol que en lo cor sia fet altre túmulo ahont sia trasladat lo cors del beatíssim sant Ciprià, qº. arquebisbe, y que si lo cor se mudava també se mude dita sepultura ¹”. El fet, doncs, que la tomba de l'arquebisbe Sant Cebrià es trobi en el punt central de la paret de l'absis ens permet suposar que allí estava instal·lat el cor i que, per causes que ignorem, no fou transportat al nou recinte coral, i l'existència de la sepultura de l'arquebisbe Roderic en el paviment del cor actual, fa creure que ell mateix efectuà el projecte del nou cor insinuat en la transcrita clàusula.

En el testament de Pasqualeta, muller de Pere Poch, ciutadà de Tarragona, fet a Alcover a 15 de gener de 1371, figura el següent llegat: “Item uolo mando quod ematur unum

¹ Ibidem, p. 126.

¹ AHA, *Index vell*, fol. 592.

cereum de quatuor liberis quod comburet coram Sta. Ma. et coram beato Sto. Gabriele Arcangeli ante ianuam de coro sedis tarraconensis”².

En el necrologi de la catedral de Tarragona, 20 octubre 1323, consta la mort de Gonzalo de Castro, canonge i prior de Santa Tecla la vella “qui instituit unam lampadem que semper ardeat ante ianuam chori ad honorem Anuntiationis Bte. Ma”.

El recinte coral posteriorment fou clausurat amb un mur de pedra, la qual obra s'efectuà en temps distint. L'escut de l'arquebisbe Eximeno de Luna i el de l'obrer Hug de Cervelló, els quals decoren la portada i la part frontal, ens indiquen que aquella part de l'obra fou realitzada durant els anys 1317-1327, i que el mestre d'obres probablement fou Guillem Clergue, del qual parlaré en l'estudi del segon cos del campanar. El mur de la banda llevantina ostenta els escuts d'una sèrie de dignataris eclesiàstics. La trona de l'Evangelí porta el senyal del referit obrer Cervelló i la de l'Epístola els de l'arquebisbe Joan d'Aragó, i de diversos capitulars.

El cadiral és historiat pel canonge Blanch, en la prelatura de l'arquebisbe Pere de Urrea, de la manera següent: “feu fer D. Pere lo chor d'esta iglésia y pera esta obra feu venir de Saragossa un imagine que's deia mestre Francesc Gomar natural d'aquella ciutat, lo qual se obligà a fer dit chor, a sas costas, de roure de Flandes (exceptada la fusta auria de menester del bosch de Poblet que havia de ser a carrech del arquebisbe) ab la mostra y talla que estava fet lo de Saragossa. Fonch lo preu 50 mil sous pagadors en certs dies; fen-se lo acte de la obligació al primer de maig de l'any 1478. En virtut de dita obligació dit Gomar al 3 d'abril de'l any 1479 asentà tres cadiras (que son las que vuy estan en lo chor primer al costat de la cadira archiepiscopal) la una ab la mostra de las del chor de Zaragoza y las otras dos ab diferents mostrars, las quals agradaren molt a D. Pere y volgué que las fes totas com aquellas; y perque hi havia molt treball li afegí, al preu, 15 mil sous que foren en tots 65 mil sous; y pera que trevallàs ab més voluntat, alcansà dels cón-

² AHA, *Manual not.* Alcover, any corresponent.

2. EL COR I EL PRESBITERI

sols y consell que'l fessen franch dels drets com si fos capellà, atento treballava per la Iglesia. Proseguia mestre Gomar sa feina ab tota diligència y havia ja posat més de la mitat de las cadiras y tenia rebut 31 mil sous quan morí D. Pere, lo qual en son testament, perque esta obra s'acabàs, deixà y alegà a dit Gomar un censal que la Diputació li feia de propietat 34 mil sous; ab aquesta paga y pensant-se ser amo del censal, acabà la fabrica mestre Gomar, deixant lo chor del modo està avuy”³. Aquesta relació del cronista eclesiàstic ve en part confirmada per una àpoca que fa el referit Francesc Gomar a favor de Dionís Verdú, degà, i de Miquel Bes, succentor, ambdós marmessors testamentaris de l'arquebisbe, signada als 10 de desembre de 1489⁴. Cal advertir, però, que no és ben exacta l'afirmació de l'arxiepiscopologista segons la qual el mestre Gomar deixà el cor tal com està avui, car, als 7 de maig de 1534, el Capítol concedí llicència a Llorenç Peris, bisbe de Nicòpolis i auxiliar de l'arquebisbe de Tarragona, per a fer “4 cathedres o cadires de Chor in parte dextra, duo episcopales et duo alie fites, ad hoc ut dictus chorus suum habeat perfectum complementum”⁵; i basta fixar-se en les quatre cadires de referència per a veure que no porten l'escut de l'arquebisbe Urrea, com les altres, sinó les armes del referit bisbe de Nicòpolis.

SANT CRIST DEL COR. - Any 1584. - En virtut d'un llegat de Mn. Maynès per a fer el Sant Crist del cor, el capítol comissionà el canonge Mallafré i el rector de Tivisa Jaume Amigó, per a fer-lo.

Any 1585, 22 març. - Llicència als comissaris per a capitular amb l'escultor.

Any 1587, 11 maig. - “Se donaren a Mn. Agustí Pujol ymaginaire per compliment del preu de la fatxura del crucifixi de xipré ha fet per al chor de la Seu de Tarragona 9 lls., e més per estrenes V lls., que per tot XIII lls.”

³ BLANCH, *Archiepiscopologi*, cap. 38.

⁴ AHA, *Manual not.* Tarragona 1489: “Apoca de Francesc Gomar magister cori”. Ibidem, 27 abril 1484: Joan de Medina, fuster de Castella, lloga Antoni Gomar mestre del cor de la catedral.

⁵ AC (= Arxiu de la Catedral o capitular), *Actes cap.* de l'any corresponent.

Any 1587, 27 juliol. - Mestre Miret promet posar el Sant Crist de manera que pugui girar el faristol.

Any 1587, 6 setembre. - "A Me. Sanchez ymaginaire per ajudar a fer la corona d'espines per al Xto. del chor IIII sous".

Any 1587, 22 setembre. - "Sobre lo que se te a donar a Isach sobre lo encarnar y pintar lo crucifixi y la Sta. Tecla. Que lo s. canonge tractà ab ell, quan nos puga levar res de que demana, que se li donen 20 lliures".

Any 1587, 25 setembre. - "Al Sor. Isach Hermes pintor per encarnar lo crucifixi del chor y renovar la Sta. Tecla XX lls." (Llibre de l'obra).

Any 1587, 22 octubre. - "Àpoca d'Isaac Hermes del preu de encarnar i pintar el S. Crist i Sta. Tecla; li deuen 20 lls."

Any 1851. - Reencarnació del Sant Crist del cor.

ORGUES. - Sobre la construcció d'orgues he trobat les següents dades:

Any 1475, 9 de juliol. - Morí Jaume Salvany, Ardiaca de Sant Fructuós "qui fecit organa in hac ecclesia" (Necrologi).

Any 1494, 23 octubre. - Possessió de l'organista Pau Figueres: "fecit eidem aperire ianuam portalis organorum quae sunt supra capellam Sta. M.ª Magdalena et fecit tangere ipsa organa".

Any 1499, 3 juliol. - Donaren 12 ducats d'or per la construcció de les tribunes de l'orgue que es feien en la capella que anomenem dels Sastres que devia tocar en les misses matinals: "Item ad opus volte seu tribuna fienda pro organis quae his diebus fabricantur pro misis matutinalibus capellae b. Ma. sedis ad latus Altaris Maioris que supra portale claustris sunt construendas ipsa organa dederunt 12 ducats d'or." (AC, *Actes*, fol. 84).

Any 1519, 20 agost. - "De facto magistri organi de nouo fabricato supra capella Sta. Elisabet supra restanti salario."

Id. id., 25 agost. - "Comissió per a acabar de satisfer al organista que ha fet lo nou orgue sobre la capella de Sta. Elisabet."

Any 1521, 6 març. - "Quia ... magister organorum circa reparationem et fabricationem organorum factorum per dominum Iacobum Salvany ... - Item quod fedeiutores dati super organo paruo nouiter fabricato ..."

Any 1558. - "Quod scribatur t. Vila, magistro in artibus cantandi et organa pulsandi ciuitatis Barchinone, qui pro emenda organi huius sedis necessaria mitat personam qui non solum intendere valeat super dicta emptione verum etiam, si opus fuerit, possit cum ea tractare de faciendo organum modernum" (AC, *Actes* fol. 45).

Any 1559, 7 juliol, - "Super fabricatione organi de nouo construendi determinarunt quod canonicus Miret et Jaques cum magistro Perris Hostri ymaginario et Magino Torrents fustero conueniant supra fusta necessaria."

Any 1560, 5 abril. - "A d. Perot Castellet per lo cost y part de 28 peses de roure de Flandes per la obra de l'orga, 19 lls. 18 sous, + 61 lls. 10 sous."

Id. id., 7 maig. - El canonge Vila de Barcelona intervingué en la capitulació de l'orgue nou de part del Capítol de Tarragona.

Id. id., 19 maig. - "Al Sr. canonge Jaques per anar a Barcelona a consertar la capitulació del orgue nou y per una còpia de la capitulació 4 lls. 6 sous."

"Item a n'en P. de la vila de Blanes per lo cost dels ports y drets de carregar la fusta pera l'orgue se enten a fer vinguda de Tordera, 22 ll. 10 sous."

Any 1561, 30 gener. - "Super negocio del orga, uidelicet super capitulatione cum magistris dicti organi, determinarunt quod Rdi. comisarii faciant capitulationem cum dictis magistris, qua facta, cretina die legi faciant in capitulo ad effectum quod dictus organus fabricatur ut oportet pro dehoratione Ecclesie". (AC, *Actes*, fol. 64).

En el capítol celebrat el dia següent fou llegida la capitulació i firmada, donant plens poders als comissaris de Castellet, Munyoz, Miret i Jacques (Ib. fol. 65).

El 2 maig 1561. - Els mestres d'orgue enviaren una lletra dient que s'havia de comprar fusta de roure de Flandes i de poll. Els capitulars escrigueren al canonge Gili, que era a Barcelona que la comprès (Ib. fol. 80).

Compraren al bisbe d'Urgell 25 quintars d'estany per l'orgue que costaren 363 lls. - El bisbe només bestragué els diners tal volta (Ib. full 109).

Als comissaris per capitular la construcció de l'orgue el ca-

pítol hi afegeix el fuster de la Seu, Magí Torrents (AC, *Actes*, fol. 116).

Any 1561, 23 desembre. - "Super propositio de compoto per R. canonicum Gili et consideratione habenda super laboribus receptis per R. rectorem de Tiuiza in fabricatione trasse organi Sedis, determinarunt quod dictum compotum audiatur per Rdos. Auditores, dicta uero consideratio habeat comisarii fabricationi dicti organi et eundem rectorem satisfaciant." - (Compra de xiprers al convent del Carme de Barcelona per a l'orgue. També se'n tallaren un o dos de la claustra de la Seu de Tarragona. AC, *Actes*, 1564, fol. 242).

Any 1562, 3 febrer. - "Determinació de comprar un esclau per a ajudar a l'entratallador del orga."

Id. id., 3 febrer. - "Super satisfaciendo Rdo. Iacobo Amigó rectore Tiuize de his que fecit super trassa del asiento del orga, determinarunt, que li donin 10 ducats."

Id. id., 20 febrer. - "Determinació que si el mestre Martí imaginaire de Barcelona es vol vendre l'esclau negre entretallador per 200 lliures que el comprin los dits (Jaume Amigó i Canonge Gili)."

Id. id., 6 maig. - "Super prouidendo in imaginariis pro negotio organi ... que vegin si poden concordar ab l'imaginaire de Llícida i Pietro Ostri per 320 lls. a 325 lls."

Id. id., 20 maig. - "Super negocio del entallador que tracten ab el mestre Jeroni Sanxo i que cridin a mestre Pere Ostris també imaginaire i capitulin ab els dos."

Id. id. 18 agost. - El Capítol i per consell del venerable Jaume Amigó, rector de Tivissa, acorda donar als imaginaires Peris Hostris i Jeroni Sanxo, entre ambdós, 20 lls. ultra lo capitulat per fer l'orgue.

Any 1563, 11 febrer. - La traça de l'orgue l'havia fet el mestre Salvador Estrada amb la intervenció del rector Amigó. "Super contentis in quodam memoriali ... decreverunt quod scribatur magistro organi, dicto Salvatori ut ibi veniat ad dandum la traça et designum ...".

La mateixa decisió de recórrer al mestre Estrada feia el Capítol en 12 setembre de 1564 per a resoldre algunes dificultats presentades pels constructors de l'orgue.

Any 1563, 3 febrer. - Super ... et de manxis supra uol-
tam ponendis ut dicit magister Salvador organista, determinen
consultar amb el rector Amigó."

Id. id., 28 febrer. - "Per fer venir al rector de Tivisa per la
trassa del orgue."

Id. id., 31 març. "A mestre Hieronim, mestre de la entalla
del orgua, 12 lls. en part i paga de la última traça del preu fet
de l'orgue."

"Mes a mestre Perris, ymaginayre, a 8 d'abril 1564 32
lliures a compliment de la 2.ª y 3.ª paga del preu fet."

"Item a mestre Hieronim Chanxos per 8 jornals ha posat
en lo traficar y entorxar de ies 4 columnes de la finició del
orgue."

Id. id., 1 maig. - "A Pere Guasc vidrier per la despesa
fa a m^e Hieronim Sanxo, 18 lls."

Id. id., 9 setembre. - "Poders als comisaris de la fàbrica
del orgue pera capitular amb el pintor Petro Paulo sobre la
pintura de ies portes de l'orga."

Id. id., 16 novembre. - "Al m. Hieroni Sanxo per la pri-
mera paga del nou preufet ab ell tot sol per lo de la cadi-
reta del orgue. = 8 lls. - 18 desembre 2.^a paga = 8 lls. - 14
gener 1564 3.^a pag. 8 lls."

Id. id., 11 desembre. - "A m^e Petro Paulo pintor per part
del preu fet del pintar de les portes de l'orgue, 80 lls."

Any 1564, 19 abril. - "Que l'escultor en lloc dels castells
i villes que ieu per son caprici faci angels ab trompetes ..."

Any 1565, 5 març. - "Super propositis de satisfaciendo ma-
gistrum Petrum Paulum pictorem de his que sibi debentur pro
pictandis portis organi, quia aparuit latus dicti organi picture
etiam debere determinarunt quod Rdi. Comisarii dicant dicto
Petro Paulo quod dando sibi necessaria pictet dictos latus."

Id id., 7 març. - "Super propositis per comisarios fabrica-
tioni organi. - que judicada la pintura de les portes "contes-
tesque iudicari quia hucusque nullum aparuit defectum in dicta
pictura, determ. quod complementum dicti precii sibi dari man-
detur et apocha de totis trescentis libris ratione pretii predicti
per eundem Petrum Paulum firmetur."

Contracte de "quadam entalla fieri et poni pensata in late-

ribus extra dictum organum pro bono aspectu organi qui dixit quod magister Perris Hostri, sculptor, contentatur iuxta quamdam trassam sive mostram in quodam papiro positam, pretio 21 lls.; ad ratione sex solitos pro palmo se facere obligari. Determin. quod dictus Ard. Gili cum aliis comisariis sibi dicat ut hodie ponat unam aliam mostram ibi in capitulo hostensam ad effectum crastina die ipsa et alia uisa dicatur qualis plus contentetur, concordando cum dicto Perris si contentabitur de 5 sol. per quod. palmo aut de 5 1/2, uel si uoluerit dentur 6 solidos pro palmo prout petit”.

Any 1566, 4 febrer. - “que concorden amb Peris Ostris super quedam entalla fienda super tectis organi iuxta mostram datam per Petrum Ostris. - super finitione de la cadireta”.

Id. id., 5 agost. — Contracte amb un mestre estranger, Luis Genmells, rellotger, per a fer un enginy per obrir i tancar les portes de l'orgue, l'assegura per sempre “quod ait perpetuo duraturum”.

Id. id., 15 agost. - Contracte amb mestre Pere Paulo per a daurar les flautes de l'orgue per 200 lls.

Any 1567, 10 abril. - “Als organistes, ço és, a mestre Salvador y mestre Perris per part del preu fet de l'orgue 50 lls. + 50 lls. als 24 de maig. - + als 8 d'agost, 50 lls. - + als 25 octubre 324 lls. a compliment de les 800 lls. (*Llibre de l'obra*).

Id. id., 25 agost. - “Super propositis per magistros Saluatorem Strada et Petrum . . . , organistas, explicando quod cum ipsi intendant organum perfecise et temperare et suum officium fecise . . . demanen que'l facen examinar.” - El Capítol nomena el canonge Jaques, el mestre Climent organista i Anton Bertran mestre de cant (AC, *Actes*, fol. 227).

Id. id., 13 octubre. - El canonge Vila, organista de Barcelona, cridat per visurar i refinar l'orgue, diu: “extetisse refinatum ut decet et sibi uidetur tam in proportione quam in fabricatione quam etiam in mixturis flautarum esse tam perfectum quod excedit tot organa quae ipse in sua uita uidit . . . ” (fol. 236).

EL PRÉSBITERI

Segurament que el presbiteri ocupa el mateix lloc que ocupava al primer terç del segle XIII quan s'inaugurà el culte a la catedral, però és probable que hagi tingut moltes modificacions. Per de prompte, no fou tancat amb la reixa actual fins a l'any 1438, segons consta d'una sollicitud presentada pel Capítol al Consell municipal, en la qual instava el dret de veïnatge per al serraller de Morella que les obrava, del qual fan constar que el referit artista era "lo més entés del regne"⁶. Consta també que hi estava emplaçat el cor com veurem més avant.

Pel que pertoca a l'altar, en un principi, sembla que era integrat per la sola mesa, atribuïda a la munificència de l'arquebisbe Aspàrec de la Barca; més tard, el prelat Roderic Tell, en haver traslladat el cor al mig de l'església, féu construir un retaule⁷, el qual fou substituït en 1426-1433, per l'actual.

Aquest bellíssim retaule alabastrí ja feia temps que estava en projecte "Item una ordinació feta per lo Arquebisbe D. Eñego y lo Capítol sobre la obra del retaule del altar major de la Seu que se havia de fer". - A 28 de gener 1388⁸. Durant la prelatura de Pere Sagarriga (1407-1418), als 19 d'abril de 1415, el capítol de la Seu determinà que es passés per la catedral i per totes les esglésies de l'arquebisbat a recollir almoines per a l'obra del retaule de l'altar major i encara es determinà recomanar als predicadors que publiquessin les indulgències concedides als benefactors de l'esmentada obra⁹.

Dos anys més tard, el 22 de març de 1417, l'arquebisbe, els canonges i els beneficiats es comprometeren a fer ofrenes per a la construcció del projectat retaule¹⁰, i es preocuparen de captar almoines entre els fidels: "25 mars 1417 - feren comisió al Tresorer, un comensal i dos ciutadans per a recollir li-

⁶ Arxiu municipal de Tarragona, *Actes* de l'any corresponent.

⁷ BLANCH, *Archiepiscopologi*, cap. 28.

⁸ AHA, *Índex vell*, fol. 597.

⁹ AC, *Actes cap.* 1409-1446, n. 32, fol. 25.

¹⁰ *Ibidem*, fol. 33.

mosnas per la obra del retaule, que fassin tot lo necessari per dita obra”¹¹. Refereix el comensal Mari que durant aquella prelatura es va construir el basament, de tan esplèndida decoració vegetal, que sosté l’historiat retaule alabastrí¹².

Aquesta nota de l’erudit comensal fa pensar en la possibilitat del fet que aquell basament, el qual, a judici del P. Villanueva¹³, val més que tot el retaule, hagués estat obrat per l’artista tarragoní Dalmau Baucells, car aquest escultor demostrà tenir un interès excepcional en l’obra quan, en morir, l’any 1414, constituí hereu universal de tots els seus béns el referit retaule¹⁴.

Sobre el retaule en general el nostre cronista Blanch refereix, en el capítol 37 del seu arxiepiscopologi, que “en la iglésia major de esta ciutat era lo altar major molt vell y desproporcionat a la grandesa d’elia; y axi tractà D. Dalmau (de Mur) ab lo Capítol se fes nou y de tal forma que correspongués a la magestat del temple. Consentí lo Capítol perque veia la necessitat y aplicà a la fàbrica la renda de la administració de l’obra; per lo que als nou d’abril de l’any 1429 després de haber-se dit la missa conventual se vestí D. Dalmau de Pontifical y ab la cerimònia acostumada posà la primera pedra a la fàbrica de dit altar ab las armas de Sta. Tecla ab gran concurs del poble y ab gran repic de campanes; féu donació a la dita fàbrica de 520 florins d’or, los quals donà dins breu temps, fent-se de pedre marbre y al peu és la història dels martiris de Sta. Tecla; cosa gran i ben treballada.”

La relació de l’historiador capitular està perfectament d’acord amb els documents coetanis. En l’acta capitular del 8 de març de 1426¹⁵, consta com es va determinar confiar l’obra

¹¹ Ibidem, fol 33v.

¹² MARI, *Archiepiscopologium*, t. III, p. 13.

¹³ VL, t. 20, p. 14.

¹⁴ AHA, *Manuai not.* Tarragona, any 1414.

¹⁵ “Ista die fuit concordata, in nomine Dni. Iesuchristi et beatissime Genitricis sue et beate Tecele, fabrica retrotabuli altaris maioris Sedis Tarraconensis et fuerunt firmata super fabricam ipsius certa capitula inter Dnum. Archiepiscopum et Capitulum, ex una parte, et magistrum Petrum Ioannem parte, ex altera, que sunt in quaterno actuum retrotabuli. Fuit igitur concordatum quod sit magister dicti retrotabuli dictus Petrus Iohannes. Et constituitur eidem Petro Iohanni pensionem pro magisterio uiginti libras pro anno.

Item elegerunt, fecerunt et constituerunt administratores generales operis

del retaule a l'artista Pere Joan, consignant-li 20 lliures anyals per raó del seu mestratge; també elegiren per administradors generals de l'obra Narcís Struc, ardiaca major, i Pere Ramon, tresorer, i per procurador el comensal Guillem Vidal; encara ordenaren en aquella mateixa sessió que l'obra comencés el dia 2 de maig següent i que, mentrestant, l'escultor Pere Joan donés al mestre d'obres, Guillem de la Mota, les mides i traces per a anar a tallar les pedres necessàries. La pedra, segons el P. Villanueva¹⁰, és de Tarragona, i l'alabastre, de Sástago (Aragó) i de Siguer (Empordà). L'anà a tallar el mestre Guillem a Besalú per 40 sous, i l'embarcà a Roses el mes d'agost d'aquell mateix any. Cal rectificar, però, que el dia de la benedicció de la primera pedra del retaule no fou el 9 d'abril, com escriu el canonge Blanch, sinó el dia 5 d'aquell mes, segons consta en el text de l'acta oficialment registrada¹⁷; acta en la

retrotabuli honorabiles Narcisum Strucii, ardiaca maiorem, et Petrum Reymundum, thesaurarium.

Item elegerunt in procuratorem et receptorem pecuniarum quarumque dicti retrotabuli et mercedes, salaria et quascumque missiones, nuncios et contingentias soluendum et compotum receptarum et datarum regendum, discretum Guilelmum Vitalis, capellanus comensalis Tarracon., qui in omnibus habeat stare et parere ordinationibus generalibus administratorum predicatorum.

Item ordinarunt et concordarunt quod magisterium et opus incipiant secunda die madii primo uenturi. Et quod interim lapides necaturi scindantur data galga per magistrum P. Iohannem, Guillmo. de la Mota, magistro Sedis, AC, *Actes* 1426, n. 52, fol. 70.

¹⁰ VL, t. 19, p. 12.

¹⁷ "In nomine Sanctae et Indiuiduae Trinitatis. Profecto inutiliter geruntur egregia perpetuis tenebris obducenda si non literarum luce et scripturarum refulgeant claritate.

Nouerit igitur pressens etas et posteritas successiua. Quod anno a Natiuitate Dni. milio CCC^o XX° nono die martis quinta mensis aprilis ueustissimo retrotabulo altaris maioris Sedis Tarraconensis propter nouum edificandum et ponendum totaliter iam diruto Reuerendissimus in Chto. pater et dnu. dnu. Dalmatius diuina prouidentia sancte Tarraconensis ecclesie Archiepiscopus celebrata prius missa solemniter in dicto altari per canonicos ut est moris induxit sibi pontificalia indumenta. Et facta solemniter benedictione supra primo lapide ponendo in opere noui retrotabuli, pulsantibus cimbaliis et organis, magna cum solemnitate possuit dictum primum lapidem in fundamento operis supradicti signo beate Tecele et ipsius reuerendi do. sculptum et signatum. Quo posito, presente cetu clericorum et presbiterorum, Te Deum laudamus ymnum canenti et populi multitudine suam largitatem et deuotionem hostendens, promissit dare et assignare dicto operi, ultra id quod iam alias promissit, quingentos florinos soluendos intra quinque annos, uidelicet centum quolibet anno. Retento tamen expresse quod dictum opus continetur et perficiatur de lapidibus alabastrinis, ut est inceptum. Voluit etiam et retinuit quod si infra dictum quinquenium,

qual així mateix es nota que el retaule anterior era molt vell "uetustissimo retrotabulo altaris maioris" i, per consegüent, no podia ésser el de l'altar de Santa Maria dels Sastres, com han suposat alguns autors¹⁸. El dia 20 de juny de l'any 1433, l'arquebisbe Dalmau feia efectiva la quantitat de 500 florins que havia promès el dia de la benedicció de la primera pedra del referit altar¹⁹.

Una època signada per l'escultor Pere Joan, als 18 de gener de 1433, a favor de l'administrador Guillem Vidal, demostra com l'artista va realitzar l'obra que li fou confiada: "Ego Petrus Ioannes, imaginarius ciuitatis Tarraconensis, magister retrotabuli maioris quod de nouo operatur in Sede Tarracone. Ex mei scientia confiteor et recognosco uobis uenerabili Guillelmo Vitalis, presbitero comensali dicte sedis et administratori expensarum dicti retrotabuli, quod habui et recepi a uobis numerando omnes illas triginta tres libras duodecim solitos et sex denarios Barchinonenses quod mihi per uos restabat ad soluendum ratione iornalium et laborum per me et operarios in dicto opere per me missos factorum a sex annis citra qui finierunt ultima die februarii anni millessimi CCCC trigessimis secundi et a septimo anno usque in hanc presentem diem quo presens con-

quod absit, diem suum clausurit extremum, bona ipsius non remaneant propterea obligata.

Presentibus multum honorabilibus dnis. Petro Oller, Camerario Vicario generali et officiali, Narcisso Scrutii, archidiacono maiori, Iohanne de Morello, priore et pluribus aliis in multitudine copiosa et me Petro Çabaterii notario." - A. H. A. Reg. Negotiorum 1427-1430, fol. 136 dors).

¹⁸ MORERA, *Memoria o descripción histórico-artística de la catedral de Tarragona desde su fundación*. Tarragona 1904, p. 38.

¹⁹ "Die sabbati XX^a iunii (1433), Nos Ioannes de Morello, prior, et Petrus Arnaldus Raymundi, archidiaconus Ville sicce, gubernatores operis retrotabuli maioris, et Petrus de la Porta, canonicus et syndicus honorabilis capituli Sedis Tarraconensis, ex nostris certis scientiis, dictis nominibus, confitemus et recognoscimus uobis honorabili Raymundo Pinosa, canonico et camerario sancte M^o maioris ciuitatis Cesarauguste. et Mayordomo Reuerendissimi Dalmatii, archiepiscopi Cesarauguste, quod nomine et uice et pro dicto Reuerendissimo domino archiepiscopo et de pecuniis suis soluistis et tradidistis nobis numerando quingentos florinos auri Aragonie et recti ponderis, uidelicet ex illa maiori pecunia quantitate quam dictus Reuerendissimus dominus dicto honorabili Capitulo debet, tam ratione offerte seu assignationis per ipsum dominum dum in ecclesia Tarracone presidebat facte operi retrotabuli, quam ratione ille emptionis librorum quam fecit de manumissoria recollende memorie dni. P. Çagarriga, archiepiscopi Tarracon. Et ideo ...

Testes discreti Berengarii Toses et Iacobus Fernos, presbiteri beneficiati in Sede Tarracon." - (Man. Not. de Tarragona, fol. 100. v.).

ficitur instrumentum" ²⁰. Encara es troben rebuts del referit artista en 1436.

Any 1433, 31 juliol. - "Valentí Montuliu pintà els palmosos e cayrats del detrás del altar major per penjar-hi llànties y llanternes = XVII sous."

22 setembre. - "Mateu Ortoneda pinta els palmosos y barres devant l'altar major per l'empaliar y metra los draps d'or = XVI sous."

L'any 1447 el pintor Valentí Montoliu promet a Cosme Montserrat, ardiaca de Sant Llorenç, a Joan de Iglésies, succentor, a Ramon Verdú, notari, síndics de l'Hospital de Tarragona, i al Capítol que des del dia 5 de juliol de 1447 fins al dia abans de la vigília de la Mare de Déu d'agost pintarà "bene et optime de auro optimo et atzur de Lamanya los respatlter imaginum sanctorum Pauli et Teclæ retrotabuli dicte sedis, pretio uidelicet decem florinorum boni Aragonum" ²¹.

Any 1449. - "Item pos en data que done an Paladella qui pintà la Salutació IIII lls., XVIII sous."

Any 1451. - "Al mestre Guillem de la Mota 16 florins pel caragolet del retaule."

1453. - "Ulls d'argent els qual estan devant la finestra on està lo bras de madona Sta. Tecla, lligà'ls-hi en Vidal lo pintor qui pintava aquella part". (Llib. de l'obra).

Any 1482. - "A mestre Pere Muntanyà pintor pel resta del guarda pols de l'altar major, VII lls. - Item a Joan Caselles manya per adobar los portals de pedra del altar major y a Nicolau Oliver, picapedrer, VI lls."

Any 1487. - "A Miquel Valencia per un jornal que féu al portal de l'altar que va detrás l'altar per metre guix e mestre Gomar lo polia."

Any 1490. - "Al pintor per adobar lo retaule de S. Sebastià que està detrás del altar major 1 sou, etc." Llibre de l'obra.

El P. Villanueva diu que en P. Çagarriga va fer una custòdia de plata daurada per a les processons del Corpus, la qual pesava 144 lliures i que va començar el retaule de l'altar major, el qual té la mateixa forma que el viril ²². Però la cus-

²⁰ AHA, *Manual not.* Tarragona 1433, fol. 154.

²¹ AHA, *Ibidem*, any 1447, fol. 68. Vegeu p. III-III2.

²² VL, t. 20, p. 11.

tòdia, en virtut de la determinació capitular del 25 de febrer de 1434, fou feta per l'orfebre Francisco Serra, qui fa època de 400 florins en 1443 (*Manual not.* 1443, fol. 75).

REFORMES. - Un segle més tard sembla que el Capítol projectà decorar el magnífic retaule amb les imatges dels Doctors, però en una determinació capitular de l'any 1557, es va resoldre: "Quod fiant angeli et non doctores in retabulo maiori"²³.

Aquesta nova determinació devia prevaler, tota vegada que en el llibre d'actes capitulars de 1559 (fol. 78) consta la següent resolució: "quod dentur estrenes Magistro Perris, imaginario, pro fabricacione Angelii Custodii"; i, al foli 84, "quod dentur magistro Perris Ostri 14 lls. et Torres 8 lls. de estrenes pro angelo custode et Sto. Michaeli retrotabuli Sedis". Aquestes figures foren entallades amb fusta de xiprer ("1555. - Supra quibusdam xipres habendis pro operatione retabuli maioris sedis. - Super figuris fiendis in altari maiori.)

Any 1557, 5 agost. - "A mestre Pere ymaginayre per principi de paga del retaule 15 lliures."

Any 1559, 14 abril. - "A mestre Anton Font mestre de cases per un assiento ha fet de pedra picada per a sentar les figures de S. Miquel i angel custodi, 6 lls. 5 sous." (*Llibre Obra*).

Id. id., 30 agost. - "Determinarunt quod ultra illas 50 lls. barch. restantes ad solvendum Magistro Perris ymaginario pro fabricacione Archangeli et Angeli custodis, dentur sibi de strenes 15 lls. ad effectum quod faciat quoddam retrotabulum sancti Michaelis intus sacristiam capellarum nouarum. - Necnon etiam determinarunt quod imaginem Sti. Michaelis de pintura releuetur a retabulo maiori a loco ubi depositum extitit aliud de bulto de nouo fabricatum."

El 30 d'octubre del mateix 1559, a proposta de l'ardiaca Forana s'havia de tractar amb Francesc Olives de Tarragona per quin preu pintaria les dues noves escultures de l'altar major un pintor flamenc que vivia a Barcelona (AC, *Actes*, fol. 85).

En 1566, 11 octubre. - El pintor de Barcelona Pere Paulo, que es trobava pintant les flautes de l'orgue de la Seu tarragonina, fou encarregat de pintar també els àngels de l'altar

²³ AC, *Actes cap.* 1557, fol. 136.

major. Demanà 200 lliures i ho faria per 180 (AC, *Actes*, fol. 107).

El 15 d'octubre del mateix any s'acordava demanar a Francisco Aguilera, beneficiat de la Seu de Barcelona, per adquirir fusta de poll. Segurament seria per als dosserets de l'altar major que també hauria de pintar el mestre Pere Paulo.

En les actes capitulars del 28 de gener de 1577, hi ha una determinació que diu: "Sobre la reparació del altar major diuen que no's pot fer avui perque no hi ha diners" ²⁴.

En les del 4 de març del mateix any hi ha la determinació de pagar al mestre qui acaba de reparar i pintar el retaule de l'altar major les quantitats que falten a les pagades per alguns canonges en particular ²⁵.

En les de 26 de març, consta la determinació sobre la remuneració que ha demanat l'home estranger que ha reparat i pintat el retaule de l'altar major, el qual s'ofereix a reparar la paret en què es guarda el braç de Santa Tecla fins a la sepultura inferior i el sagrari de darrera de l'altar major "extra ac argentum de la sacristia". El Capítol nega la remuneració i, quant a l'oferiment, diu que s'entengui amb els síndics (id. id., número 71, fol. 21).

En les de 29 de gener de 1582 es determinà acceptar la flor de lliri de plata que un devot havia fet cisellar per a la Verge de l'altar major.

Any 1589, 16 setembre. - "Isaac Hermes pintor per pintar una gerra de l'altar major III lliures."

Any 1591, 20 març. - "Mentre Antoni Plantanida reb a bon compte per l'obra de l'estuc en la Seu XXXXV lls. Abans havia rebut LX lls. Despeneren alguns quintars de marbre picat."

Id. id., 1 abril. - "Mestre Anton Plantinella estucave l'altar major y morí ans de acabat."

Any 1593, 10 juny. - "Que lo fill de Plantinella vingui per a probar de continuar l'obra del seu pare; se li abonaran els viatges."

Id. id., 27 abril. - "El Capítol resolt dexar-ho correr després de las provas fetas pel referit fill."

²⁴ AC, *Actes cap.* 1577, n. 70, fol. 173.

²⁵ *Ibidem*, n. 71, fol. 17.

Id. id., 19 octubre. - "Si lo cap de l'altar que's volia estucar seria ara millor pintar-lo se resolgué que ab mestre Isach y mestre Blay se tracte y parle si per via de estuch o de guix de Çarreal se podria embianquinar o per altra manera y que se'n llevàs de qualsevulla manera. - Mestre Isach aconsella que s'estuque ab argamassa prima."

Any 1594. 14 març. - "Que's pinte lo cap de l'altar major."

Id. id., 8 abril. - "Mestre Isach aconsella que no's pinte per lo salobre y aire de mar y que no aconselle sinó que's rebosse i aprés se enblanquine ab cals y ab un poc de batum y que devant la volta sobre lo altar se pot pintar al oli. - Determ. que's fasse conforme s'es proposat."

Id. id., 26 abril. — "Que mestre Mateu se oferex de fer de mans 200 lls. y mestre Ferrer per lo mateix preu. Que capitulen."

Any 1594 - "A mestre Gabriel Ferrer 200 lls. per l'estuch del cap de l'altar." (*Llib. de l'obra*).

Aquest retaule, segons els historiadors locals, s'enlairava com un reliquiari, al bell mig del presbiteri i deslligat de les parets de l'absis; però, a la meitat del segle XVI, li foren adherides les ales laterals que l'uneixen amb els murs de la fàbrica del temple. Arran d'aquesta innovació, el Capítol, als 4 de maig de 1557, va pactar amb l'escultor Peris Ostri la construcció de grans estàtues de fusta amb els corresponents dossers per a decorar el capdamunt del retaule; i de resultes d'aquella desgraciada reforma, que costà 125 lliures per part de l'escultor i unes 180 lliures que el pintor Pere Paulo n'exigí de la policromia, segons contracte firmat als 12 d'octubre de 1566²⁶, les elegantíssimes agulles del retaule quedaren amagades entre els complicats ornaments de l'extravagant capterrera, fins que l'any 1879 el Capítol manà desembarassar el retaule de tot aquell postís enfarfec i restituir al cim de l'altar l'elegància i místic caràcter que tenia de bon principi²⁷.

En el mateix presbiteri i en la part destinada al cor, l'arquebisbe Roderic Tell féu construir una tomba per a servir-hi el cos del beatíssim sant Cebrià, arquebisbe de Tarragona²⁸.

²⁶ Carlos González de Posada. Ms. "Varios".

²⁷ *Bol. oficial ecles. del Arz. de Tarragona*, 1879, p. 150.

²⁸ Vegeu pàg. 17.

Els llibres d'obra parlen d'una sepultura de Sant Ciprià començada al primer dimecres després de Pasqua de l'any 1460. Pere Domènec féu l'arqueta d'alabastre i l'epitafi per IIII lliures, 8 sous. "Maurici Montanyà, pintor, féu los lleons y dorar-los per IIII lls. XVI sous + XV sous."

Encara en el mateix presbiteri fou construïda la bellíssima sepultura del patriarca d'Alexandria i administrador de l'església de Tarragona, Joan d'Aragó, la qual, segons l'ardiaca de Sant Llorenç Josep Valls²⁹, fou esculpida per encàrrec del mateix patriarca en la plenitud de la seva vida. "6 setembre 1337. Item tres homes que tiraren les pedres qui exiren de la on facien lo monument del Senyor Patriarca e les portaren de prop la porta de les fonts, XII diners" (*Llib. Obra*).

També hi havia en els murs del presbiteri el reliquiari del braç de Santa Tecla i una mena d'altar on es guardava una Santa Espina, la imatge o pintures del qual féu reparar el prelat Roderic Tell per disposició calendada als 8 de febrer de 1304³⁰.

A les darreries del segle XVII, darrera de l'altar fou construït un sagrari de variats marbres, el qual fou treballat per l'escultor Isidre Espinal.

CADIRAL DEL PRESBITERI. - "Contes de 1465. Item més pos en data 35 florins a compliment dels 50 florins de les cadires de l'altar major (prevere diaca i sotsdiaca) pagats a mestre Aleu Lupian".

"Item més dos florins de gràcia com aia fet més obra en les cadires que no avia en la mostra".

"Item més 27 sous i VI diners a Joan Muntanyà, pintor, per encarnar i pintar les imatges e babuyns que son a los caps de les cadires, e açò e pagat de consell de dit mestre Aleu, com dix que de necessitat se avia a fer."

²⁹ *Primer Instituto de la sagrada religión de la Cartuja*. Barcelona, 1792, p. 120.

³⁰ AHA, *Index vell*, fol. 592.

3. Portals i campanar

EL PORTAL MAJOR. - El fet que les portes laterals de la façana siguin romàniques ens permet suposar que el portal central, en el primer pla de la fàbrica, devia ésser també del mateix estil. A base d'aquesta suposició, si hom examina l'enquadrament de l'actual portal gòtic, l'enllaç evidentment postís de l'obra gòtica amb el mur primitiu fa sospitar una possible substitució del referit portal. Per altra banda, les proporcions del portal romànic del claustre i la circumstància del seu enquadrament, així mateix postís, fa pensar que aquest fou el primitiu portal major de la façana.

Referent a aquesta obra antiga, però, no havem pogut trobar cap rastre documental, per bé que sembla escarpellada a les darreries del segle XII com les altres portades romàniques que s'obren en els murs de la Seu.

El portal gòtic, en canvi, ja està més documentat, com és de veure en la següent relació.

Diu el canonge Blanch en el capítol 27 del seu arxiepiscopologi referent a la prelatura de Bernat Olivella (1272-1278): "Luego que arribà a Tarragona feu proposit de acabar la obra de esta iglesia y perquè no li faltassen diners, ab poca familia y casa se retirà al convent d'Escornalbou de ahont com arquebisbe era prior y tot lo que li sobrava de la renda del arquebisbat empleava y gastava en dita obra; y axí feu fer las dos navadas que estan més prop del portal major, lo frontispici de la iglesia envers la plaça y lo portal maior, que es una de les maiors obras de esta corona per ser de tres pedras de marbre, cada una de sa pessa, y en lo mig també de una pessa en que està de relleu la imatge de N.^a S.^a, molt curiosa; sobre dit portal feu fer de pedra marbre la història del judici, també de relleu, y en cada part uns prophetas y apostols de pedra del Albiol, ab que dexà la Iglesia ab tota perfecció . . . nos troba altra senyal, que's conega ser obra sua, sino baix el peu del portal las suas armas, que son tres olivas, que casi estan borradas del temps . . . He llegit en lo Archiu de mon Capitol una àpoca de als 30 de agost de 1282; firma mestre Bartomeu, picapedrer de la ciutat de Ge-

rona, a favor de Ramon Bruguera de tot lo diner se li devia a ell y a los companys per raho de la obra havia feta en lo portal de la Seu; y era tanta la sensillez de aquell temps que ni al picapedrer li posan el nom de casa, ni menos expresan la quantitat de diner se li donà . . . ”.

L'època del mestre Bartomeu, de la qual parla l'erudit arxiver capitular, ve a confirmar una nota d'un antic inventari de l'arxiu de la Mitra, la qual diu textualment: “Item un trallat de un acte ab que lo archebisbe Don Bernat de Olivella y lo Capítol donaren a obrar a mestre Bartomeu lo portal major de la Seu de Tarragona y la finestra eo O que es sobra lo dit portal, prometentli 20 sous cada semana per son salari; fet a 17 de les Calendes de juliol 1277”¹, el qual contracte encara consta en altre inventari fet posteriorment per Fr. Josep Zeferi, l'any 1787².

Referent, però, a la construcció de les dues tramades de la nau major properes a la façana, creu Mari que aquella obra pertany a la prelatura, no de Bernat Olivella, sinó a la del seu successor³ i així ho demostra l'escut de l'arquebisbe Roderic Tell, escarpellat en una de les claus de la volta, com veurem més avant.

Un segle més tard i als 30 de setembre de 1375, el mestre aparellador de la catedral, Bernat de Vallfogona, amb facultat del Capítol, contractà amb els picapedrers de la Selva del Camp, Joan Roig, Pere Montanya i Arnau Torroja, uns blocs de pedra de l'Albiol per a la construcció de les estàtues dels profetes que faltaven a la façana⁴ i refereix Blanch que “mestre Joan Cascalls, picapedrer, als 17 de novembre de 1375, s'obligà al Capítol de fer pera la porta major los profetas y fautan del mateix modo y trasa que son los que vuy vehem, per preu cada hu de 19 lliures 5 sous”⁵.

EL CAMPANAR. - El campanar consta de tres cossos ben distints: el de la part baixa i forma part de la construcció romànica de la fàbrica, com ho prova el caràcter idèntic de l'obra i ho

¹ AHA, *Index vell*, fol. 596.

² AHA, *Inventari* fet en la prelatura d'Armanyà, fol. 54.

³ *Nominum et Actorum*, etc., vol. II, p. 124.

⁴ AHA, *Manual not.* de La Selva, any corresponent.

⁵ BLANCH, *Archiepiscopologi*, cap. 34.

confirmen els idèntics senyals lapidaris gravats en els blocs de pedra del basament del campanar i del mur de l'església, i encara ho acaba de demostrar l'estil de la portada inferior i el d'un finestral obert sobre el referit portal; per consegüent, no pot atribuir-se a la prelatura de Roderic Tell, com assegura Morera ⁶ citant injustament l'arxiepiscopologista Blanch — que no diu tal cosa —; el cos del mig és fet de bolsos acoixinats i segellat amb l'escut de l'arquebisbe Èximeno de Luna i de l'obrer Huc de Cervelló; per tant, l'època de construcció cal fixar-la entre els anys 1317-1327, que durà la prelatura del referit arquebisbe; i el cos superior de caires vuitavats, el qual, segons Mari, fou obrat a despeses del Patriarca Joan d'Aragó: “campanariam turrim eius tempore ac sumtu prosequam, consumatamque fuisse, gentilitia scuti symbula . . . clare ostendunt” (lloc citat, p. 163); la referida obra, doncs, devia portar-se a terme durant els anys 1327-1334 del seu pontificat.

Durant aquell temps figura com a mestre d'obres de la Seu “magister operis Sedis Tarraconensis” un tal Guillem, el qual, l'any 1326, demanava llicència per a traslladar-se a Bonaire de Cerdanya ⁷ i probablement és el mateix Guillem Clergue “lapicida et magister operis Sedis Tarraconensis” que havia mort l'any 1332, al qual l'obra de la Seu quedà a deure dos mil trescents sous i deu diners de salaris, quantitat que l'arquebisbe Joan d'Aragó manà que es pagués als seus fills ⁸.

A les primeries del segle XVIe es devia fer el penell, segons es dedueix d'una determinació capitular del 3 de juliol de 1511, la qual diu que el Capítol determinà fer el penell de la campana de les hores amb columnes de pedra ⁹. I al 1516 el picapedrer Anton del Amo rebia 10 lls. i 8 sous pels trenta dos esglaons que féu i posà “en lo caragol alt del campanar major” ¹⁰.

El campanar fa tot l'aspecte de que havia de tenir un altre pis per a les campanes, que, provisionalment, foren col·locades dintre l'altre pis, les finestres del qual ocupen actualment. En 1578 feren el seny mitjà i el mestre senyer proposà que fos

⁶ *Tarragona cristiana*, t. II, p. 306.

⁷ PUIGGARÍ, J., *Notícia de alguns artistes catalanes inèdits en Memorias. Acad. Buenas Letras* 3(1880) 76.

⁸ AHA, *Mannual not.* Alcover, 1332, fol. 157.

⁹ AC, *Actes cap.* 1511, fol. 98.

¹⁰ *Llibre de l'Obra*, any corresponent.

collocat a la mateixa finestra i no dintre, com estaven totes. Això motivà que, en Capítol, els canonges tractessin de fer instal·lar totes les campanes als finestrals. A aquest fi foren cridats sis mestres d'obres per tal que informessin sobre la consistència de les parets si destruïen, en part, els bells finestrals eixamplant la seva obertura a fi de poder-hi emplaçar les campanes. Els tècnics failaren contra la bellesa artística dels finestrals gòtics i a favor de les campanes per tal que poguessen explaiar llurs veus sense obstacle de cap mena ¹¹.

En 1596 fou construït el pont per passar del campanar a la Vedada, campana que hi ha damunt del creuer (Act, capit. full 152).

4. Les capelles antigues

SEGLES XIII-XV

CAPELLA DE SANTA MARIA. - L'arquebisbe Bernat Tord, en instituir la canònica de Tarragona, als 30 d'octubre de 1154, cedí als canonges una fortalesa en construcció amb una capella adjunta ¹ la qual, segons uns historiadors, estava emplaçada en el lloc que avui fa de sagristia i, segons altres, en el que ocupa l'actual capella de Santa Maria dels Sastres. De la Butlla del Papa Alexandre IV, calendada a Anagni als 10 d'octubre de 1259, es dedueix que en la catedral hi havia una capella de Santa Maria entre l'altar major i l'altar de Sant Agustí; i el fet de no trobar-se rastre d'absidioles romàniques en aquell costat de la fàbrica eclesiàstica fa pensar que, en començar-se l'obra de la Catedral, aquell indret estava ocupat per antigues construccions, la qual cosa confirma l'emplaçament de la referida capella de Santa Maria primitiva en aquell lloc.

A la meitat del segle catorzè la dita capella fou renovada del tot. L'obra devia efectuar-se durant l'administració dels obrers Guiller mó d'Anglesola i Bertran d'Albi o d'Albió (de Albio); i acabada en els primers anys de la prelatura de Pere de Clasquerí (1358-1380), les armes del qual hi són també gravades, juntament amb les de Santa Tecla, no sols en l'interior de la capella sinó en els pinacles que decoren el capdamunt dels

¹ AHA, *Tesaurus*, p. 206.

contraforts de la part exterior. Encara tenim un document que ens permet fixar la data de conclusió de la capella vers l'any 1359; és una lletra, calendada als 22 d'agost de 1359, en la qual l'arquebisbe Pere de Clasquerí manà al seu vicari general que obligués l'obrer de la Seu a pagar al mestre de vidrieres Guillem Lantungat, les 15 lliures barceloneses que li restà a deure de la quantitat pactada sobre les vidrieres dels finestrals de la capella de Santa Maria de la Catedral². Si, doncs, les vidrieres estaven posades l'any 1359, hem de suposar que la fàbrica estava ja acabada. El 20 d'agost de 1367 Jaume Pastor hi fundà una capellania "in capella B^e. Marie sedis Tarracone noviter edificata iuxta claustrum sedis Tarracone "i dos ciris que hi cremen contínuament durant els oficis ..."³. L'escut de dit Pastor era un Astor amb cascavells⁴.

Deu anys més tard ja hi estava instal·lat el nou retaule de pedra, que hi escarpellà el famós artista mestre Aloy per encàrrec del Capítol, com ho prova l'època, signada pel mateix mestre, als 19 de maig de 1368, a favor dels procuradors de l'obra de la Seu, Guillem Sala i Guillem Vilatriada, d'unes deu lliures, restants de les noranta que li devien "ratione cuiusdam retrotabuli quod feci capelle Beate Marie Sedis Tarracoenensis"⁵.

Any 1539, 25 agost. - "Super facti del retaule de la Verge M.^a dels sastres concedeixen llicència als procuradors y confreres de dita confraria que, a ses despeses, puguen pintar dit retaule y ab aixó que no puguen traure res ni tocar res de dit retaule."

En 1560 hi havia darrera de l'altar major l'altar de Santa Maria, segons es desprèn d'una nota referent al canonge fabriquer: "vê a son càrrech fer les estores del cor, del altar maior i de la Verge Maria detràs lo altar maior" (AC, *Actes*, fol. 10).

Ho confirma una altra nota de 1567 (Ibidem, 1567, fol. 9).

CAPELLA DE SANT AGUSTÍ. - Estava situada en la capçalera occidental del creuer. Segons el cronista Blanch⁶ l'arquebisbe

² AHD, *Negotiorum*, 1359, fol. 140.

³ AC, *Vilaseca*, fol. 35.

⁴ AHA, *Tesaurus*, fol. 206 r.

⁵ AHA, *Manual* not. Tarragona, any corresponent.

⁶ *Archiepiscopologi*, cap. 22.

Ramon de Rocabertí, hi fundà dues comensalies, les quals, però; altres notes de l'arxiu capitular atribueixen a l'arquebisbe Benet de Rocabertí. D'aquest refereix el comensal Mari⁷ que, segons una nota de la taula capitular, les sepultures dels arquebisbes Huc, Berenguer i Aspàreg, foren fetes i col·locades per ell en aquell indret: "Benedicti sumptibus et solitudine appositas fuisse ante Sanctissime Eucharistie sacelli ingressum Ugonis, Berengarii, Sparagi, ceterorum archiepiscoporum exuuias in feralibus urnis, quae parieti affixae illic conspiciuntur." De totes maneres, l'altar de Sant Agustí hi figura ja l'any 1258, i davant d'ell es reuniren els àrbitres B. Anajar, ardiaca de Lleida, i mestre Margarit, ardiaca parnormità, per a endegar una qüestió entre l'arquebisbe i el rei Jaume I, segons consta en l'escriptura calendada al 3 de gener de dit any⁸. També compareix el referit altar en la butlla d'indulgències concedides pel P. Alexandre IV als 10 d'octubre de 1259⁹. Primerament era en la capella de Santa Bàrbara fins que fou comprada per Bernat Rifaca. Aquesta capella fou enderrocada en obrir-se el portal de la capella del Santíssim Sagrament a l'últim terç del segle XVI i, en compensació, se'n construí una altra dintre la dita capella del Sagrament, l'altar de la qual avui és decorat amb un alt relleu, que fou esculpit per l'artista Francesc Bonifaci, i costejat pel canonge Jaume Ferrer, a la esgona meitat del segle XVIII¹⁰.

CAPELLA DE SANT JOAN. - L'altar de Sant Joan és un altre dels indulgenciats per la butlla del papa Alexandre IV; i estava erigit en l'absidiola de la part levantina contigua a l'absis central, segons es dedueix dels antics registres de Visites Pastorals. A la segona meitat del segle XIV fou reformat, car un rebut de l'imaginaire, Dalmau Baucells, signat als 21 de maig de 1375, a favor dels marmessors de Berenguer de Albio, cuirater de Tarragona, ens certifica com hi havia obrat un retaule pel preu de 70 lliures, retaule que els referits marmessors, en una altra escriptura, fan constar que era de pedra i a llur gust: "confi-

⁷ *Archiepiscopologium*, p. 106.

⁸ AHA, codex A. B. fol. 74.

⁹ AHA, *Tesaurus*, p. 215.

¹⁰ MARI, *Nominum et actorum*, t. III, p. 526.

temur uobis Dalmacio Baucells, imaginatori dicte civitatis, quod vos perficisti bene et complete ad nostram uoluntatem illud retrotabulum lapideum et ymagines lapideas iuxta conuentiones etc.”¹¹. També sembla que en aquell temps fou reformat el paviment, tota vegada que el mestre d'obres, Bernat de Vallfogona, als 10 de juliol de 1375, rebia de mans del procurador de l'obra de la Seu, 60 lliures “ratione cuiusdam operis del losament quod facio ad caput dicte ecclesie”¹². En la dita capella hi havia instal·lada la confraria dels cuiraters¹³. Al segle XVI es desféu l'altar de Sant Joan i se n'hi posà un altre de Santa Tecla, i al segle XVII es canvià el de Santa Tecla amb l'actual de Sant Oleguer, com veurem en un altre lloc. “Que es face un retaule de S. Olguer en la capella de Santa Tecla”¹⁴.

CAPELLA DE SANT PERE. - També figura aquesta capella en la ja citada butlla d'indulgències del papa Alexandre IV. Ocupava la segona absidiola de la part llevantina de la catedral, corresponent al mur frontier del creuer. A finals del segle XIV s'hi instal·là la confraria de Sant Lluç, que hi instituí un benefici, el primer obtentor del qual fou Francisco Cesiglésies, qui en prengué colació a 22 de setembre de 1390. Joan Brives, ciutadà de Tarragona, en el seu testament del 30 de setembre de 1404, llegà la meitat dels seus béns a la referida confraria per tal que fessin “un bel retaule al altar e sots invocació de mon senyer sent Luch ab mos senyals”¹⁵, els quals senyals eren una maça de boter segons consta en el mateix testament. La construcció del retaule féu que la capella d'allí en avant fos coneguda per la capella de Sant Lluç, com veurem.

CAPELLA DE SANT FRUCTUÓS. - La mateixa butlla del papa Alexandre IV anomena l'altar de Sant Fructuós com un altre dels existents en la catedral en 1259; el primitiu emplaçament del qual és desconegut. A mitjans del segle XIV ja estava instal·lat al darrera del retaule de l'altar major¹⁶ en front de la cèlebre

¹¹ AHA, Manual not. Tarragona, any corresponent.

¹² Ibidem.

¹³ AHA, Llibre de visita pastoral.

¹⁴ AC, Actes 1776, fol. 63.

¹⁵ AHA, llibre de testaments, not. Tarragona, I, fol. 30.

¹⁶ AHA, Ordinacions cap, del papa Benet XIII.

cadira de Sant Fructuós, en la qual abans prenién possessió els arquebisbes .

CAPELLA DE SANTA ELISABET. - L'arxiepiscopologista Blanch¹⁷ diu que l'any 1251: "La Senyora Reina Dona Violant, muller del Senyor Rey D. Jaume, manà erigir y alsar en esta iglésia una capella y altar sots invocació de Santa Elisabet viu-da filla del Rey de Ungria, sa germana, que està sota la orga y fundà un benefici." El referit altar també fou indulgenciat amb l'esmentada butlla apostòlica de l'any 1259.

CAPELLA DE SANT AMBRÒS O SANT SALVADOR. - Ocupava el lloc de l'actual capella de la Presentació. L'aspecte de l'obra, sobretot pel que toca a la fàbrica exterior, ens fa creure que la seva construcció s'efectuà a la segona meitat del segle XIII, segons la semblança d'aquesta obra amb la de la fàbrica general corresponent a aquell temps. Sembla corroborar aquesta hipòtesi el fet que vers l'any 1267, el Sagristà Major Bernat de Ribes, segons l'antic llibre del subsidi de la catedral, va instituir un benefici sots la invocació de Sant Ambròs¹⁸. Això fa versemblant que també fos el fundador de la capella. En 1360 Joan Salmonia, ardiaca de Sant Fructuós, fundà un altre benefici de Sant Ambròs. A principis del segle XVI, i als 16 d'abril de 1520, el capítol concedí llicència al canonge Joan de Maya per a construir un retaule i capella en el lloc buit on era la capella del sant Doctor mentre no fos en perjudici de la capella antiga¹⁹.

Dalmau de Montoliu fou enterrat en la capella de Sant Salvador (Necrologi). La clau de la capella demostra més aquesta advocació que la de Sant Ambròs.

La confraria de Sant Salvador es componia en 1569 de mercaders que devien tenir un lloc de preferència a la Seu (AC, *Actes*).

25 juny 1425: "Comensaren a picar los pedrissos de la capella de S. Salvador." (*Llibre d'obra*).

CAPELLA DE SANT MARTÍ. - D'aquesta capella diu una nota de l'índex vell de l'arxiu arquebisbal²⁰ que fou construïda pel

¹⁷ *Archiepiscopologi*, cap. 26.

¹⁸ MARI, *Nominum et actorum*, t. III, p. 515.

¹⁹ AC, *Actes*, any corresponent.

²⁰ AHA, *Index vell*, fol. 592.

prelat Guillem de Rocabertí, el qual, als 28 de novembre de 1313, hi instituí una capellania. L'acta d'institució de dita capellania diu: "ordinamus perpetuam capellaniam seu presbiteratum in altari quod in cathedrali ecclesia Tarrac. matre nostra hedificare seu construere intendimus et uolumus de presenti sub inuocatione gloriosissimi confesoris Christi et pontificis beati Martini"²¹. La referida nota concorda perfectament amb el text de la lauda sepulcral de l'arquebisbe fundador: "anno domini M.CCC.XV. et V. Kalendas martii obiit Reuerendus Pater Guillelmus de Rocabertino, sancte Tarraconensis ecclesie Archiepiscopus, qui instituit unum capellanum perpetuum in altare Sti. Martini quod ipse in sede ipsa erexit ...". També aquesta capella, que era al costat de la de Sant Agustí, fou desfeta quan es va construir la capella del Santíssim Sagrament, i, en compensació, se n'erigí una altra de nova dintre de la del Santíssim, el retaule de la qual és historiat amb els passatges de la vida del Sant bisbe de Tours.

CAPELLA DE LES ONZE MIL VERGES. - Fou construïda durant la prelatura de l'arquebisbe Arnau Cescomes, com ho prova palesament la multitud d'escuts de dit prelat gravats en la part interior i externa de l'obra. Ho confirma el canonge Blanch quan diu d'aquell arquebisbe que: "fundà, en la iglésia major de Tarragona, la capella de les onze mil Verges, obra curiosa en la architectura, ab son retaule de pedra marbre que per lo temps està ja algun tant gastat y en ella fundà tres beneficis que son del patronat dels Senyors arquebisbes" (*Archiep.* cap. 32).

A la capella de les Verges hi havia el Santíssim Sagrament: "1570. - Item paguí a mestre Hieronim Sanxo per fer lo tabernacle 9 lls. - Item al Sr. prior Nabot per 200 pans d'or per lo tabernacle, 2 lls. 8 sous. - Item a mestre Oliver, pintor, per dau-rar lo tabernacle està en les capelles de les Verges per estar la custòdia del Ssm. Sagrament, 9 lls. 12 sous." (*Llibre de l'obra*)

Una verge de les d'aquesta capella fou donada a la ciutat per l'Hospital: "9 novembre 1587 Spital; Sindicus Llorens, que m^o Goldalbeu li ha dit que los cònsols li han dit que se [a] accedit en que demunt les armes de la ciutat se pose una

²¹ AC, Vilaseca.

peana y en elles se pose les armes de Santa Tecla y demunt la peana se pose una Sta. Tecla de bulto y que en loch d'ella se'ls donàs una verge tenen en la fusteria que' llevà de la capella de les Verges. - Que's fasse com s'ha proposat y que se'ls done la verge demanen."

Any 1820, 7 agost: "El canonge Llopis per tal de complir certes disposicions del seu oncle Bernardino Llopis, ardiaca de Vilaseca, demana transportar la pica baptismal a la capella de les verges, contal que'l Capítol pose les rexes y arrangi el paviment."

Any 1820, 30 octubre. - El canonge Rocamora, administrador de l'obra, demana si es treuran algunes figures sense cap o sense braç que hi ha en la capella de les verges: "Determinaren, que si el Sr. Llopis les podia recompondre ho deixaven a la seva ma."

Any 1821, 2 gener. - El canonge Llopis comunica que queden llestes les fonts.

Segons diu l'il·lustre escriptor Josep Valls²² el patriarca Joan d'Aragó havia donat a la sagristia de la nostra Seu la veneranda testa de Santa Úrsula i altres relíquies d'algunes de les onze mil verges; per a honorar les quals el successor, Arnald, bastí la capella de referència, en la qual, segons una nota del ja esmentat inventari vell de l'arxiu de la Mitra²³, s'hi treballava l'any 1340 i l'obra estava acabada en 1344.

El retaule que, segons Blanch, es començava a gastar al segle XVII, durant la guerra del francès fou acabat de destruir; per la qual cosa, l'any 1821, foren retirats els artístics fragments, i la capella fou habilitada per a baptisteri. La reixa d'aquella capella fou arrencada pels francesos invasors i posada al portal de Santa Clara; en 1815 el govern la retornà a instàncies del Capítol.

CAPELLA DE SANT MIQUEL. - Tots els cronistes estan conformes que aquella capella fou construïda a despeses de l'ardiaca de Sant Llorenç, Guillem Botsoms, vers l'any 1365. Es dedueix palesament de l'ordenació feta a l'Espluga de Francolí als 15

²² *Primer instituto de la Sagrada Religión de la Cartuja, Barcelona 1792, p. 121.*

²³ *AHA, Index vell, fol. 595.*

de juliol de 1379 que preceptua la fundació de quatre capel·lanies, un beneficiat de les quals havia d'ésser el procurador i custodi de la capella: "Sit et dicatur semper procurator seu custos capelle Sti. Michaelis, qui quidem procurator seu custos disponet et custodiat dicta capella Sti. Michaelis et omnia ornamenta eiusdem et instrumenta, cartas et scripturas faciencia et facientes . . ." ²⁴. Instituí, a més, quatre beneficis. El comensal Mari diu que els escuts escarpellats en els murs de la fàbrica són les armes del referit dignatari ²⁵ i sembla confirmar-ho la sepultura que hi tenia la família Bonsoms, segons consta particularment en el testament de Bernat Bosom, prevere i beneficiat de la catedral, fet al 19 de setembre de 1403: "Eligo sepulturam meam in cimiterio Sedis Tarragonensis prope sacristiam capelle Sti. Michaelis in tumulo quem habeo ibidem" ²⁶. - En 1770 fou substituït el primitiu altar de pedra per un altre de barroc, esculpit pel cèlebre artista Bonifàs, a despeses del degà de la Seu, Joan de Montoliu ²⁷. El canonge Soler diu que el referit retaule fou dissenyat i executat per l'escultor Pallàs. Altres suposen que solament la imatge central és de Bonifàs. - "L'acta capitular del 3 juny 1767, fa constar que el sor. degà Joan de Montoliu té devoció de fer construir un retaule en lloc del que hi ha a la capella de S. Miquel. i després deurar-lo i posar-hi el seu escut. Acceptat."

A les darreries del segle XVI, s'obrí el mur que separa la dita capella de Sant Miquel de la de les onze mil verges, per tal de col·locar-hi el mausoleu del cardenal Gaspar Cervantes de Gaete, conforme ho havia disposat el referit arquebisbe en el seu últim testament en la clàusula que diu: "Mando que mi cuerpo sea sepultado, si muriese en Tarragona, en la santa Iglesia Catedral de aquella que se dice Sta. Tecla, en la parte o lugar que a mis testamentarios mejor pareciere, consultado, però, con mi Rdo. Capítulo, no haviendo yo hecho otra declaración por escrito o palabra sobre esto, y lo mismo se haga si muriere dentro de la provincia Metropolitana de Tarragona; y los lugares que al presente a mi me parecen cómodos en la dicha mi Iglesia

²⁴ AC, Vilaseca, fol. 29.

²⁵ MARI, *Nominum et actorum*, t. II, p. 185 i t. III, p. 515.

²⁶ AHA. Llibre de testaments. not. fol. 12.

²⁷ MARI, *Nominum et actorum*, t. III, p. 525.

son entre las dos capillas de las Vírgenes y San Miguel, vaciando del muro lo que está entre medio de ellas lo que bastase casi a la forma que está la de D. Pedro de Cardona, pero no con tanto gasto y sumptuosidad, pues para esto yo no señalo tanta cantidad, y que se hiciere con esto un bulto de marmol, que todo no pasase de quatrocientas hasta quinientas libras lo más; y quando esto no pareciese, en el coro dende los pies de donde está la sepultura del Patrairca Urrea, hasta la puerta del rexado que se sale del coro, y esto será de mucho menos costa”²⁸.

CAPELLA DE SANTA BÀRBARA. - El comensal Mari diu que, segons l'antic llibre del subsidi, aquesta capella, juntament amb un altar antic, fou erigida per l'ardiaca de Vilaseca, Bernat Rufaca (1362): “Bernardus Rufaca, archidiaconus Villasiccae, Sacellum et altare antiquum Ste. Barbarae extruxit et beneficium sub eiusdem inuocatione in eodem fundauit”²⁹. En 1765 fou substituït l'antic altar de pedra, per l'actual oleografia, l'esplèndid marc de la qual fou daurat a expenses del canonge Francisco Foguet³⁰.

El llibre d'actes capitulars de 1764, fol. 150, diu que un devot demana permís per a daurar l'altar de Santa Bàrbara. - Concedit.

L'acta d'institució de la capellania fundada per dit Rufaca diu: “instituo in sede Tarrac. unam capellaniam sub invocatione beate Barbare quam iubeo celebrari perpetuo in altari seu capella solita vocari de beato Augustino per me et de pecunia mea empta in dicta sede ubi sunt iam signa mea depicta ..” (Vilaseca, 7).

CAPELLA DE SANT ESTEVE. - No podem precisar l'origen d'aquesta capella que ocupava la capçalera del braç oriental del creuer, però consta que el canonge hospitaler Guillem Esteve, en 1275, fundà un benefici sota la invocació del Sant Protomàrtir³¹, també el sacerdot Ramon Blader féu un altre benefici en 1368, del qual fou el primer obtentor Bonanat Macha³². Al se-

²⁸ AHA, Testament dei cardenal Cervantes. Lligall Universitat de Tarragona.

²⁹ *Nominum et actorum*, t. III, p. 516.

³⁰ *Ibidem*, p. 522.

³¹ AHA, *Index vell.* Inventari d'escriptures antigues, II, fol. 27 v.

³² AHA, Reg. Negotiorum 1369.

gle XVI la capella fou reformada en ocasió de construir-se, en aquell lloc, les tres capelles del magnànim canonge Joan Barceló³³. Finalment, a la meitat del segle XIX es desmuntaren les taules gòtiques de Sant Esteve per a entronitzar-hi la Verge del Roser.

CAPELLA DE SANT BLAI I SANTA SUSAGNA. - Del registre de Visites Pastorals de 1449 es dedueix que aquesta capella ocupava el lloc de l'actual dedicada a Sant Cosme i Sant Damià. Referent a la seva institució no sabem sinó que Bernat Solsona de Vilaseca fundà un benefici sota la invocació de Sant Blai en 1362, i que Bernat Desgrau en fundà un altre sota la invocació de Santa Susagna i la festa de nou lliçons de dita santa, en 30 octubre 1389³⁴.

CAPELLA DE SANT VOLUSIÀ. - Del referit llibre de Visites Pastorals de l'any 1449, es desprèn que l'altar de Sant Volusià era tocant a la capella de Santa Elisabet. Consta la fundació d'un benefici de Sant Volusià pel precentor Guillem de Ferrer (1377-1402).

Any 1403: "Fran^{co}. Solà, beneficiat de la capella de Sant Velusià en son testament dex 100 sous pera un vestit nou, si al morir el vesteixen amb el vell de la capella."

Any 1496, 26 gener. - "Comissió als síndics per a reparar y transportar l'altar de S. Velusià dels Cruylles, quod fuit remotum a loco in quo extitit fabricatum quoddam sepulcrum D. N. J. C. in presenti sede".

Als 9 de març de 1520, el Capítol concedí llicència per a posar un confessionari en el lloc on era el retaule de Sant Volusià, amb la condició, però, de col·locar dit retaule al costat del Sant Sepulcre³⁵. El primer de juliol de 1343 morí Jofre de Cruïlles, degà el qual fundà la festa de Sant Volusià i un aniversari per Jofre Cruïlles, pavorde i abat de Foix (Necrologi, fol. 43).

1.ª CAPELLA DE STA. MAGDALENA. - La primera capella de Sta. Magdalena fou instituïda l'any l'any 1334, al lloc on avui hi

³³ MARI, *Nominum et actorum*.

³⁴ Ibidem t. III, p. 517; AC. Vilaseca, fol. 38.

³⁵ AC, *Actes*, any corresponent.

ha la Mare de Déu de Montserrat, per l'ardiaca de Vilaseca Ramon Llorens, com es deu veure en l'escriptura de fundació de la capellania de Santa Magdalena feta als 8 d'agost d'aquell any ³⁶.

El llibre de Visites memorat, ens la posa immediatament després de la capella de Sant Ambròs; i és possible que hagués estat emplaçada en el lloc de l'actual altar de la Mare de Déu de Montserrat o del de Santa Llúcia. "Item una de les fundacions del beneficiat Jaume de Puig (10 de febrer 1413) es que cada any es donen al capellà de la capella de Guillem dez Vilar i de Madona Na Maria XXV sous per a illuminar una llàntia que és dintre la capella de madona St. Maria Magdalena ³⁷.

CAPELLA DE SANT BARTOMEU.- Era al costat de la de Sant Esteve. A les primeries del segle XVI, el canonge, Joan Barceló, reféu la capella juntament amb la del Sant Crist i la de Sant Esteve. Modernament s'hi col·locà l'urna cristallina que guarda la imatge jacent de Santa Filomena.

Any 1852, 16 desembre: "Sobre l'altar de Santa Filomena, que's posi al lloc de S. Bartomeu, col·locant-hi però el qualre de S. Bartomeu per tal que no es perdi el titular antic."

Any 1853, 26 setembre: "A la capella de S. Bartomeu hi ha el retaule de la SSma. Trinitat. - Lo demanen per al Seminari. - És negat."

CAPELLA DE SANT JAUME. - Estava emplaçada entre la de Sant Pere i la de Sant Joan. Berenguer de Sant Feliu, en el seu testament fet en 1298, llegà 1.200 sous al Capítol per tal que "quod in festo beati Iacobi apostoli missa maior decantabitur seu celebrabitur per canonicum in altari beati Iacobi sito in sede Tarracone", la qual obligació acceptà el pavorde i Capítol als 23 de juliol de 1298 (AHA, Còdex A. B., fol. 162).

ALTAR DE SANT JORDI. - Segons el tantes vegades citat llibre de Visites Pastorals (fol. VIIe), era una taula amb la imatge de Sant Jordi penjada en el pilar de la capella de Sant Jaume "quod est in pilari Sti. Iacobi ubi est tabula depicta cum imagine

³⁶ AC, Funerarios, 15 cubertes.

³⁷ AHA, Manual not. Tarragona, 1413, fol. 98.

dicti Sti. Georgii”³⁸. Ramon Berenguer Sagarriga, en 1410, fundà dos beneficis sota la invocació de Sant Jordi i és possible que a ell mateix es degués la memorada taula.

19 abril 1618: “Que no’s traga de la Seu lo retaule nou de S. Jordi”.

En 1656 el quadre de Sant Jordi es posava a l’altar de Sant Roc. on s’anava en processó a les primeres i segones vespres. (Consueta).

CAPELLA DE SANT SALVADOR. - Immediatament després de l’altar de Sant Jordi el registre de Visites consigna la capella de S. Salvador, en la qual estava instal·lada la confraria dels maccips. El canonge Joan Pons instituí en 1268 un benefici sota la invocació de Sant Salvador que, en 1350, el canonge obrer conferí al rector de Sarreal. (AHA, Regist. Negot. Vegeu: Capella de S. Ambrós).

CAPELLA DE SANT HIPÒLIT. - Ferrer Pi, en el seu testament fet als 5 de desembre de 1405, llegà una quantitat per a una llàntia que cremés davant l’oratori de Sant Hipòlit, el qual oratori ell mateix havia construït³⁹. La pietat popular honora, encara avui, Sant Hipòlit, representat per l’estàtua eqüestre del pilar de la capella de Santa Llúcia, de la qual escultura fa menció l’acta capitular corresponent als 22 d’agost de 1605: “Item fou proposat que un devot desitja que sant Hipòlit en lo cavall de bulto se posàs damunt lo retaule nou de dit sant que s’és fet, qu’està en la capella de Sant Blay, pues que abans estava dins la Seu en la paret junt lo portal de Sant Joan. Determinaren que no si pose pues y és lo retaule.”

CAPELLA DE SANTA PACÒMIA I SANTA EULÀLIA. - Jaume Sabater, en el seu testament fet als 5 maig de 1407, hi posa la clàusula següent: “Item vull que con jo haya fet un retaulet en que és l’invocació de madona Sta. Pachònia e de madona Santa Eulàlia lo qual retaule és en la Santa Seu de Tarragona e posat en lo pilar que afronta amb la capella de madona Sta. M.ª Magdalena, en la qual post es lo meu senyal, e jo haja acostumat per gràcia de Déu de enrramar a la dita festa e fet fer altar e fer dir

³⁸ AHA, Còdex A. B., fol. 162.

³⁹ AHA, Manual not. Tarragona. Testaments. I. fol. 62.

5. CAPELLES MODERNES

misa alta a la beneita festa, ço és lo prevere que diu la missa e dos preveres que canten al faristol, e aço a cada festa de Santa Pachònia e madona Sta. Eulàlia, e en açò afer aquell qui te la sagristia acostuma de dar recapte a l'altar e a fer dir la dita missa, e yo per cada solemnitat don los per caritat II sous entre tots a cada festa e X o XII diners al monjo qui toch al vespre a la vigilia, vull e man que així u faça hereu o hereus per tots temps, ço és, tots anys a la dita festa”⁴⁰.

El retaule de Santa Eulàlia, verge i màrtir barcelonesa, en 1656 era a la capella de Sant Sebastià. (Consueta antiga, fol. 77).

5. Capelles modernes

SEGLES XVI-XX

CAPELLA DEL SANT SEPULCRE. - Fou edificada a expenses del capitular Joan Barceló, segons ho testifica l'escut heràldic d'aquell prebendat, esculpit en el mateix vas sepulcral i en la part exterior de la capella¹. La construcció està datada en el sarcòfag: *MCCCCXCIII*. En aquell lloc on fou intallat el Sant Sepulcre hi havia l'altar de Sant Volusià dels Cruïlles. (AC., *Actes*, 26 gener 1496).

Modernament l'hospitaler Josep de Vilallonga, en 1800, hi féu posar la tapa de cristalls².

SANTA EURÒSIA. - El 10 de novembre de 1535, el Capítol accepta les fundacions dels marmessors del prior Ximenes, entre les quals hi ha la festa de Santa Euròsia.

El 17 febrer 1548. - “Quod procuretur a comunibus de Jaca reliquia Sta. Eurosiae”. (Vegeu les cartes en l'epistolari de la Seu on el Capítol de Jaca primerament diu que procuraria complaure'ls, i després diu que no pot ésser perquè s'ha denegat a altres).

En 1656 el quadre de Santa Euròsia era a l'altar de Sant Lluc. Hom hi anava en processó a les primeres i segones vespres el dia 25 de juny (Consueta).

⁴⁰ Ibidem, fol. 109.

¹ *Nominum et actorum*, t. III, p. 43 i 515.

² Ibidem, p. 527.

II. CONSTRUCCIÓ I CONSERVACIÓ DE LA SEU

CAPELLA DEL SANT CRIST. - És deu aquesta capella a la municipalitat del mateix canonge Anton Barceló³, el mateix que la imatge del Sant Crist que presideix. En 1801, el referit capítular, Josep de Vilallonga, féu fer a l'escultor Vicens Roig el retaule.

El 27 març 1502 "paguí al ferrer adobà lo rotllo devant lo crucifix nou per manament de mossèn Anton Barceló = IIII sous" (*Llibre de l'obra*).

El 21 setembre 1508 "Obiit Antonius Barceló qui construxit capellam Sti. Sepulcri Dni. et lampadem unam in eadem et capellam Montis Calvarii cum imaginibus Crucifixi et Bte. Ma. et aliorum SSum. in eadem, et capellas Sti. Bartolomei et Sti. Stephani, non tamen altaria (*Necrologi*, fol. 63 v).

El 23 juliol 1647. - "foinch proposat per lo Sr. Fran^{co}. de Moncada que un devot vol fer pintar les Maries del S. Crist y per a pintarles es menester les traga de la Iglésia."

El degà Rossell en el seu testament (1638) deixa una llàntia de plata per a davant del S. Crist.

El 4 juny 1648. - "D. Tassararius proposuit que en lo S. Cristo ha moltes presentalles de plata i té falta lo altar de alguns salamonets, i així proposa desfer les presentalles i fer salamons. - Que's fassa."

CAPELLA DE SANT COSME I SANT DAMIÀ. - La veneració a Sant Cosme i Sant Damià es troba ja en la segona meitat del segle xve i és possible que aquells sants metges ja tinguessin erigit un altar a la nostra Seu, car Martí Arbuliz, en el seu testament del 27 de gener de 1466, llegà als referits sants 2 florins d'or "item dimito beatis Cosme et Damiano Sedis Tarraconensis duos florinos de auro"⁴. La confraria de Sant Cosme i Damià en 1569 es componia de metges, apotecaris i barbers, i demanen un banc de preferència en la Catedral davant dels Veguers.

La capella actual, però, fou projectada per l'arquitecte Pere Blay a les darreries del segle xvie.

El 5 març 1590. - "Visura de la capella dels SSs. Metges; que la paret vingués a plom i no'n prengui de la sala."

³ Mari a vegades li dóna el nom d'Antoni i altres el de Joan. Sembla, però, que es tracta d'una so'a persona.

⁴ AHA. Manual de Testaments. II.

5. CAPELLES MODERNES

El 18 març 1591. - Allí hi havia l'altar de la SSma. Trinitat: - "Los Metges voldrien posar lo altar de S. Cosme i S. Damià a la capella i així si's pareixia se levàs lo altar de la Trinitat puix no ha benefici y ocupa molt." - Més tard, 1712, s'adornà de l'actual retaule barroc.

CAPELLES DE SANTA MAGDALENA I DE L'ANUNCIATA. - En l'Arxiepiscopologi de Blanch (cap. 40), que comprèn la prelatura de Pere de Cardona (1515-1530), es refereix: "en lo setembre de l'any 1520 comensà a edificar las dos capellas, la una sots invocació de Sta. Magdalena y la altra de la Anunciata, en esta iglesia al entrar a ma esquerra; en ella demanà antes llicència al Capítol pera fer-las, que la concedí ab tota llibertat, però demanant-li fianzas o penyoras de que si acàs moria deixaria diner pera acabar-las, vingué bé D. Pedro ab la petició y consignà los arrendaments tenia fets del archebisbat, però no fonch menester, puix las veié acabadas y ab tota perfecció en lo any 1525; dexà la administració als canonges y Capítol que vuy se'n serveixen pera celebrar las missas." El traductor Valls diu que els marbres i alabastres foren portats de Girona, i que per a les dites capelles s'ocuparen patis i cambres de la Camareria.

L'acta capitular corresponent al 3 d'agost de 1522 fa constar la determinació del Capítol perquè se supliqui al Pontífex Adrià VI que es digni concedir poder prendre de la casa del camarer per la fàbrica de les capelles del Sr. Cardona. (Arx. d'Hisenda. Actes Capit.).

"Les reixes de dites capelles foren fetes en 1715 per Josep Carreres, cerraller de Barcelona, a 13 lls. lo quintà de ferro, i pesan 95 quintàs y valen 1235 lls." (AC, *Actes*).

El 15 desembre 1536. - "super portale quod facere tenebatur Illmus. Petrus Cardona bonae memoriae archiepiscopus et pastor dictae ecclesiae, in dicta ecclesia iuxta capellas per eundem factas, determinarunt quod detur requisitio magistro Auriguo de Burgonya ut perficiat dicto portale prout iuxta capitulationem."

El 30 agost 1559. - "quod dentur (magistro Perris ymaginario) 15 lls. de strenes ad efectum quod faciat quoddam retrotabulum Sti. Michaelis intus sacristiae capellarum novarum" (AC, *Actes*).

El 7 maig 1560. - "A mestre Pere Ostri, imagineaire, pel

II. CONSTRUCCIÓ I CONSERVACIÓ DE LA SEU

compliment del preu fet del retaule de la sagristia de les capelles noves, 10 lls. 9 sous. (*Llib. de l'Obra*).

El 25 febrer 1822. - "El canonge Canyelles, comissionat per a comprar dos retaules dels d'Escaladei per a les capelles dels Cardona, portà tres retaules: el del S. Sepulcre, el del Beat Nicolau Albergati (avuy de S. Tomàs d'Aquino) i el de les Stes. Relíquies, els quals costen 250 lls. i diu "me he inclinat a portar a més dels dos pera les dites capelles lo del Sant Sepulcre perquè sentia deixar-lo per lo gran mèrit de les imatges".

El 8 març 1822. - "Comissió al canonge Ribes per a plantar dits altars. - Aquest diu que lo devot que havia ofert contribuir a plantar-los no té animo de costejar una rexa de ferro en cas de plantar-se lo del S. Sepulcre en lo altar de Sant Bartomeu, sino de fusta. - Dexarent-ho a la discreció dels comissionats, si quedarien dos altars del S. Sepulcre."

El 16 febrer 1826. - "El procurador d'Escaladei demana dits retaules. - Que se li entregaran immediatament, però que aboní els gastos".

El 21 febrer 1824. - "A cambi dels gastos quedaren-se un dels tres altars, el de S. Tomàs".

A les dades del cronista eclesiàstic podem afegir que l'acta capitular corresponent als 27 d'agost de 1520 fa constar la llicència que el Capítol concedí a l'arquebisbe per a la construcció de les esmentades capelles⁵. A més, segons González de Posada, foren els artistes de les esmentades capelles els germans Joan i Martí Miró, per bé que aquesta nota ens és sospitosa, per ço com tenim a la vista una àpoca firmada pel mestre Anton Belllloc als 11 de gener de 1524, de 918 lls. i 11 diners, a favor de l'arquebisbe "prorrata pretii dictarum capellarum" en la qual escriptura el referit Belllloc es titula "magister illarum capellarum quas uos Illmus. Dnus. Petrus de Cardona . . . nunc construi facitis"⁶. D'aquesta nota es desprèn, almenys, que els artistes foren varis.

Encara una altra àpoca, firmada als 10 d'octubre de 1526, ens diu que Joan Grau, picapedrer de Tarragona, cobrà 85 lliures

⁵ AC, *Actes cap.*

⁶ AHA, Manual not. Tarragona, 1523, fol. 2.

pel treball d'arrencar pedres de llisòs "ad opus enprehimentandi duas capellas per uestram dominationem constructas"⁷. En canvi, no hem trobat rastre dels suposats artistes Miró en cap document referent a les esmentades capelles. Quant a Anton Belllloc creiem que era estranger i parent de Guido Belllloc, nadiu d'Arles, el qual a 12 d'agost de 1527 féu poders a Joan Frexenes, picapedrer del bisbat de Limoges, per a cobrar dels jurats de les Borges Blanques una quantitat que li devien "in percutiendo siue operando lapides certarum capellarum in dicta ecclesia de les Borges constructarum"⁸. D'altres documents coetanis es dedueix que Belllloc i Frexenes eren cunyats i que treballaven junts amb un altre germà de dit Frexenes, tots els quals probablement foren els artistes de les capelles de la nostra Seu.

Pel que toca a la decoració de les dites capelles una nota de l'inventari vell de l'arxiu fa constar com es conservava "un quadern en quart dels pans de or que foren empleats y gastats per daurar les capelles ahon està sepultat lo cardenal Jaume de Cardona, les quals feu fer lo archebisbe don Pedro de Cardona son nebot. En la predita capella ne entraren nou mil cinc cents pams"⁹.

Als 28 de maig de 1537 el Capítol concedia les relíquies necessàries per a la consagració dels altars de les esplèndides capelles¹⁰.

1.ª CAPELLA DE SANTA TECLA. - El 16 juny 1500. - "Ordinarunt ut instituat generalis confratria Sta. Teclae pro tota diocesi, cuius ordinatio et forma fuit comissa dominis sindicis et dominis Priori et Tesaurario cum referimento" (AC, *Actes*, fol. 92).

El 25 octubre. - "Es permet als mestres que feien el retaule de Sta. Tecla de poder habitar en les estàncies del claustre" (Ibidem, fol. 10).

El 9 desembre 1538. - "Que's busqui un capellà que aplegui limosnas per a la conclusió de l'altar de Sta. Tecla" (Ibidem, fol. 51). Serà el Major?

⁷ Id. id. 1626, fol. 87.

⁸ Id. id. 1527, fol. 234 i 235.

⁹ *Index vell*, fol. 598, n. 28.

¹⁰ AC, *Actes*, any corresponent.

Als 4 de juliol de 1524, el Vicari General, Francisco de Soldevila, expedia una llicència per a poder quistar a favor d'un nou retaule de Sta. Tecla que acabava de fer construir una confraria instituïda sota aquella advocació, en el qual document es fa constar com el referit retaule ja estava fet i es necessitaven almoines per a pintar-lo: "Cum itaque in dicta sede Tarracone quoddam sit de novo constructum retrotabulum necnon et quendam confratria ad honorem et gloriam Beate Teclae virginis et protomartiris patroneque dicte sancte tarraconensis Sedis, per nonnullos ipsius Virginis et Protomartiris confratres et devotos pro quo quidem retrotabulo depingendo et aliis ad ornationem et decus dicti retrotabuli sunt necessariae magne pecunie summe. Et cum ipsius confratrie tenues sint facultates ad ipsum retrotabulum depingendum nisi uestris adiuvetur piis elemosinis" ¹¹. Tres anys més tard el retaule ja devia estar acabat, tota vegada que el Capítol, als 4 de juny de 1527, donava permís per al nou retaule.

Aquell novell retaule fou col·locat en l'antiga capella de Sant Joan, per la qual cosa la capella romànica i porta, que duïen aquell nom, d'ací endavant s'anomenaren de Santa Tecla, fins que el retaule de la capella fou substituït modernament pel de Sant Oleguer. Ben segur que la imatge que avui es venera en la capella de Sant Salvador del claustre és procedent d'aquell retaule quinzenista.

ALTAR DE SANT MAGÍ. - El 19 juliol 1568. - "Retabulum Sti. Magini ponatur ubi dicant syndici. - Super quoddam retabulum Sti. Magini et de loco ponendo intus huiusmodi Sedem factum per quendam deuotum Francum. Miret, determinarunt poni in loco et ubi Rdis. Syndicis et canonico Miret aparebit stare posse et debere" (AC, *Actes*).

En 1656, era a la capella de Santa Tecla (avui de S. Oleguer) on es celebrava missa cantada amb orgue el 19 d'agost (Consueta, fol. 172, v).

CAPELLA DE SANT FRANCESC. - El dia 22 d'abril de 1580 el Capítol, atenent una instància del degà Robuster ⁴², comissionà

¹¹ AHA, Reg. Negotiorum 1522-25, fol. 147 v.

⁴² "Lo degà Gabriel Robuster i Nebot morí a Roma el dia 14 de setembre de 1581", AC, *Actes*.

els síndics del Capítol i Gabriel Nebot per a designar el lloc de la capella, els quals, al 23 d'aquell mateix mes, determinaren que es construís davant de l'altar de les ànimes (AC, *Actes*), i la feren realitzar vers l'any 1584, aixecant la capella en en lloc de l'antic hort dels comensals. L'altar, que consisteix en una tela pintada pel cèlebre artista Juncosa, enquadrada en un esplèndid marc d'estil renaixement és ponderat pel comensal Mari com el millor de tots: "cuius altare Professorum omnium iudicio prae ceteris comendatur"¹³. Poc temps després el prior de la confraria dels preveres, Vicenç Tarragó, féu fer els dos quadres murals de la mateixa capella¹⁴.

El 30 octubre 1625.- "Et Dno. Priori (Cristòfor Tarragó) petenti concesserunt licentiam ponendi et afiendi seu poni et afigi concluari faciendi retabulum siue telam nouam depictam SSum. Ignocentium in pariete capelle Sti. Francisci Sedis, uidelicet, in pariete quae est in parte lateris ipsius capelle et contra parietem alteram eiusdem capelle in qua est constructum sepulcrum dicti Dni. Prioris de uita a se factum seu fabricatum", que representen l'Epifania i la degollació dels Sants Innocents.

El manuscrit del canonge Soler diu que l'esmentada capella fou projectada per l'arquitecte Jaume Amigó, i que un quadre de la Concepció, que hi ha a la sagristia, és del pintor Josep Juncosa. Les teles de Epifania i dels Ignocents són del genovès Jaume Justinià, segons consta en una inscripció que porta la darrera.

Segons l'acta capitular del 20 abril 1582 el mestre d'obres de la capella de Sant Francesc es deia N. Dòrias, però consta en les mateixes actes que en 1584 dirigia les obres el rector de Tivissa Jaume Amigó.

El 6 desembre 1582. - "Item dictus Rdus. D. Archidiaconus Sti. Laurentii deuotione motus dixit se uelle fabricare et fieri facere in Sede et in capella de les animes ad honorem et laudem Beatae Mariae Virginis sepulcrum eiusdem, scilicet eius Assumptionem cum duodecim apostolis de alabastre, quod opus dixit rector Amigó summam D lls. excedere, quod licet atingat summam mille ducatorum ipse illos soluet; in qua capella uult et intendit

¹³ MARI, *Nominum et actorum*, t. III, p. 84.

¹⁴ *Ibidem* p. 518.

facere eius sepulturam pro se tantum, propterea supplicauit pro predictis sepulcro et sepultura fabricandis” - Li ho concedeixen nemine discrepante (AC, *Actes*).

CAPELLA DEL SANTÍSSIM SAGRAMENT. - El 17 novembre 1572. “El cardenal Cervantes proposa dividir el refetor en dues parts per tal que la 1.^a servesca de capella i oficinas als parroquials a fi de que no hagin de entrar a la catedral quan s’ofereix un viatic a la nit, etc. - En 1576 obriren lo portal del claustre que partie el refetor”.

El 24 març 1580. - “Super propositis de confratria de Iesu-christ de qua Rdu. predicator quadragesimae dixit oportet institutionem facere pro beneficio Christi fidelium, deliberarunt quod instituatur dicta confratria nominis Iesu, et sic eodem instanti eligerunt in procuratores seu alios administratores praedictae confratriae dictum Rdu Dnu, canonicum Terre et uenerabilem comensalem Carcia et Ioannem Olivart pbrum. beneficiatum dictae ecclesiae Tarracone et predictos eligerunt et nominarunt pro parte dictae ecclesiae (AC, *Actes*, fol. 201).

El 28 març 1580. - “Super propositis per dictum dominum canonicum Terre, procuratorem confratria SSmi. Nominis Iesu, quod protectores et ceteri procuratores dictae confratriae designarunt et eligerunt capellam refectorii in qua fiat officium et celebretur prima die dominica cuiuslibet mensis missa dictae confratriae, ordinasseque pulsare quamdam campanam dicta die ante celebrationem officii et misse” ... (AC, *Actes*, fol. 202).

Continua el nostre cronista en la prelatura d’Antoni Agustí (1576-1586): “Als 29 de maig de l’any 1580 demanà la consentiment y llicència al capitol pera fabricar en lo refetor d’esta iglésia la capella del SSm. Sagrament ahont estigués reservat pera los faels; per que la capella de les verges ahont estava no era capàs; lo Capítol la y concedí y feu allí una de las bonas capellas y haje en esta Corona, en la qual manà se li fes la sua sepultura.”

El 7 novembre 1580. - Llicència a A. Agustí per a fer construir la capella (AC, *Actes*).

El 7 novembre 1580. - “Rdu. D. Archidiaconus Villaçicae nomine Rmi. Archiepiscopi exposuit quod S. I. Dominatio aut tempore uitae suae aut post obitum uelle edificare et construi fa-

cere in refectorio huius ecclesiae capellam quamdam pro qua construenda iam per dictum Capitulum fuit data licencia, sub uocabulo SSmi. nominis Iesu Christi in qua uult instituire confratriam Mineruae et quod in ea exerceretur cura animarum, scilicet Sacramentum Eucaristiae, necnon uult instituire duo beneficia quorum beneficiati in dicta capella parrochialibus in confessionibus assistant eosque adiuent . . . propterea supplicauit dictum Rdm. Capitulum placere dicta beneficia acceptare illique licenciam concedere quatenus pro ornamentis dictae capellae posit per ecclesiam maiorem ad dictam capellam ingredi aperiendo parietem unius ex capellarum SSrum. Augustini seu Martini . . . (AC *Actes*, fol. 235-236).

El 5 octubre 1587. - "Paguí a mestre Joan Derdi ab orde dels marmessors perque vingués a veure la pintura del retaule de la capella, per veure lo que podia valer de mans = 6 lls."

El 25 gener 1588. - "A mestre Pau Cassax per mig dia ayudas de m. Blay = 2 sous."

El 6 març 1588. - "A mestre Felip Voltes, buydador, per les mans de fer dits balustres = 99 lls. - Item per 296 lls. dos onces de llautor per als balustres de la capella = 33 lls. 8 sous."

"Item a Mn. Antoni Plantanida per lo que se li devia desde 18 d'octubre de 1587 fins a 21 de febrer 1588 = 37 lls. 9 sous. Item paguí a Giralt son criat pel mateix temps 17 lls. 4 sous."

El 20 març 1588. - "Paguí a Geroni Sanxo per lo fer 5 capitells en lo cimbori = 5 lls."

El 11 abril 1588. - "Paguí a Hisach, pintor, a bon compte y en part de paga 300 lls."

El 23 maig 1588. - "Paguí a mestre Felip Voltes, buydador, a bon compte per lo que se li dona de sos treballs de fer les portes del sacrari que son 28 lls. 9 sous = 6 lls."

El 4 setembre. - "A mestre Antoni a bon compte per les aygües forts pose en lo stucco 2 lls. 2 sous."

El 18 setembre. - "A mestre Jeroni Xancho per acabar tres capitells del cimbori 16 sous."

El 21 setembre 1588. - "A mestre Felip Voltes per 14 lls. aram compra a raó de 2 sous = 1 lls. 12 sous."

El 21 octubre 1588. - "A en Carbó, lo jove, per 10 lls. aram per a les portes del sacrari = 1 lls. sous."

II. CONSTRUCCIÓ I CONSERVACIÓ DE LA SEU

El 8 octubre 1589. - "A m^o Gispert per mil pans d'or per a dorar los parfils de la capella = 14 lls. 9 sous. Item altres mil panys d'or + 5000 i 600 pans de plata."

El 3 novembre 1589. - "Paguí a mestre Anton Platanida a bon compte per estucar les parets davall la cornicha de la capella = 21 lls."

El 18 novembre 1589. - "Als fadrins que fan les figures d'alabastre a bon compte = 2 lls."

Novembre 1589. - "A Toni Bosch a bon compte del paviment de la capella." - (*Llibre de l'obra* d'aquesta capella).

El 14 febrer 1592. - "Sacrista: ja veuen que lo SSm Sagrament està no ab la decència que convé en la capella de les Verges y que el i mestre Reig se han donat tota la pressa han pogut perque la capella se posàs a punt i així si estan determinats de passar lo SSm. Sagrament diumenge de après de Vespres. - Que's fasse la professó diumenge després de Vespres ab tota la solemnitat possible" (AC, *Actes*, fol. 85).

El 9 setembre 1594. - "Determinen que divendres (16 de setembre) sien trasladats els ossos de D. Antonio Agustin a la sua sepultura novament feta" (AC, *Actes*, fol. 23).

L'acta municipal corresponent als 24 d'agost de 1586 fa constar com el consell de la ciutat va cedir el prelat dues columnes de granet abandonades a la plaça de Sant Pere de les Salades per a la capella¹⁵. Els marbres i jaspis que la decoren foren importats, segons Morera, de Tortosa. En els manuals notariais de Tarragona corresponents a l'any 1583 (fol. 3) hi obra l'escriptura següent: "Die 7 mensis ianuarii 1583 Illmus. et Rdmus. in Christo Pater et Dnus. Dnus. Antonius Augustinus, miseratione diuina Stae. Tarraconensis Ecclesiae Archiepiscopus, gratis et citra reuocationem etc. constituit et ordinavit procuratorem suum certum etc., itaque etc. honorabilem et discretum Gabrielem Valles, notarium ciuitatis Dertusae, absentem etc., ad pro sua Illmo. Dominatione quasdam lapides de jaspi et alias quasquaque lapides quas dictus Illmus. Dnus. archiepiscopus in termino et territorio Dertusae habebat et qui nunc in posse quarumuis personarum existant

¹⁵ Arxiu municipal, llibre d'actes.

ab eisdem personis in quorum posse existunt petendum, exigendum, recipiendum et recuperandum et habendum ...”

El P. Villanueva diu que l'arquitecte primer fou Bernat Casseres i després Pere Blay juntament amb el rector de Tivissa Jaume Amigó¹⁶; els escultors, segons Mari¹⁷, foren Domènec Albrioni, Nicolau Larraut i el pintor, el professor romà Issach Hermes; els estucadors, segons Morera¹⁸, foren els germans milanesos Anton i Bernat Plantinella i el burilador, Felip Voltes.

El cronista Valls¹⁹ diu que, “als 19 de març de 1583 s'hi assentà el llinard de la porta, i al 16 de febrer de 1592 s'hi trasladà el SSm. Sagrament”. En la portada-guarda del segon llibre de Baptismes que obra en l'arxiu parroquial de la Catedral hi ha la nota següent: “Memoria que a setze del mes de febrer, primer diumenge de Quaresma après de completes, del any 1592, se trasladà lo SSm. Sagrament de la capella de les Verges a la capella nova, feta per la bona memoria de Don Antoni Agustí, archebisbe de Tarragona, ab professó solemne, essent parrochials M^o Gaspar Costa y M^o Joan Faneca. = 16 de febrer 1592.”

2.ª CAPELLA DE SANT MARTÍ.- És una altra de les que decoren la capella del Sagrament, l'altar de la qual ostenta una taula amb passatges de la vida del sant bisbe.

El 23 novembre 1622. - “Paulus Pedreny presbiter benefo. petiit licenciam fabricare faciendi retabulum ligneum in altare capellae Sti. Martini infra capellam SS. Sacramenti. - 5 octubre 1623. - Hi fou colocat.”

CAPELLA DE L'ASSUMPTA. - També està emplaçada dintre la capella del Santíssim; l'altar i retaule es deuen a la munificència de l'arquebisbe Antonio Agustí, i la pintura del quadre s'atribueix a Frederic Zúcaro²⁰.

CAPELLA DE SANT CARLES BORROMEU. - És així mateix una fillola de la del Sagrament; el retaule consisteix en un quadre del sant titular.

¹⁶ VILLANUEVA, *VL*, t. 19, p. 109.

¹⁷ *Nominum et actorum*, t. III, p. 90.

¹⁸ *G.ografia general de Catalunya: Tarragona*, p. 271.

¹⁹ *Archiepiscopologio*, cap. 44

²⁰ VILLANUEVA, *VL*, t. 19, p. 110.

El 7 agost 1612. - "Ardiaca major (Joan Lluís d'Oms): proposuit que li han aportat un quadro de Sant Carlos Borromeu, que rebrà molta marcè lo vullen acceptar. - Determina que lo ardiaca Fivaller y Canonge Garcia vegen hont se podrà assentar."

El 21 agost 1612. - "Ardiaca maior proposuit que S. Carlos Borromeo està posat en una capella de les de la capella del SSm. Sagrament, que sien servits determinar si estarà bé en lo lloc ahont està, o donar-hi lloc cert." - Determinen que ja està bé.

L'acta capitular corresponent al 25 d'octubre de 1612, fa constar com l'ardiac major, Lluís d'Oms, per la gran devoció que té a Sant Carles Borromeu i en remerciament dels molts beneficis que Déu li ha concedit per la seva intercessió, i per tal d'augmentar la devoció dels fidels vers el sant bisbe milanès, voldria instituir una festa en la primera dominica de novembre, amb ofici solemne, a l'altar major i amb una processó a la capella de dit sant després de les segones vespres. El Capítol li ho concedí. Al 10 de juny de 1662, el papa Gregori XV concedí un jubileu a la dita capella (Registre 1602, fol. 32).

CAPELLES DE SANT JOAN EVANGELISTA I SANT FRUCTUÓS. - Són dues capelles de construcció idèntica, obrades a despeses del gran arquebisbe-uirrei Joan Terés i sota la magistral direcció del cèlebre arquitecte barceloní Pere Blay. L'obra, de planta quadrangular i volta de canó, apareix perfectament adaptada a les regles de l'art neo-clàssic de la setzena centúria i ostenta la seriosa magnificència de les fermes pilastres de marbre tarraconí, les quals ressalten del pla mural, amb els seus corresponents capitells d'ordre compost, les arcades i el sumptuós cornisament que dóna la volta a tot el pietós recinte. Un gran nínxol, obert a la paret del fons, estotja l'altar, i un portal buidat a la mitjanera, sopluga el monumental sepulcre del fundador, i ambdós esdevenen emmotllats pels respectius portals d'ordre dòric, bastits amb pedra de llisòs brunyida, que decoren l'espai central de cada mur; els altres espais intercolumnars

de sota el cornisament estan dividits, per una faixa de marbre, en dos quadres, els quals, en altre temps, foren estucats; l'antic estuc, però, menjat pel salobre (el salobre no solament féu malbé l'estuc sinó que fins ha rosegat el marbre, clapant llastimosament alguns caires de les pilastres i àdhuc del cornisament). Ja l'any 1610 el mestre Pere Blay es planyia de l'expressat mal, per a llevar el qual féu una prova amb oli de llinós²¹, i fou substituït per un modestíssim emblanquinat. L'enllosat del paviment amb dibuixos geomètrics, un banc de llisòs brunyit adossat, de cap a cap, a la socolada dels murs laterals i un finestral semicircular, obert arran de la volta, esdevenen el complement de l'obra.

La sagristia, emplaçada darrera de les capelles, fou construïda amb la mateixa sumptuositat i de conformitat amb el mateix estil arquitectònic; el sostre, però, en lloc d'una volta ordinària, és una cúpula semiesfèrica amb claraboia cimera; cal, encara, remarcar, l'original recambreta que hi ha entre les capelles i la sagristia, de planta vuitavada, de parets cilíndriques i planes alternativament i cimbori semiesfèric tot de marbres brunyits i de magistral execució.

La sobredita obra sembla que va ésser començada l'any 1592 car als 26 de juny de l'expressat any el Capítol remercià solemnement l'arquebisbe el generós projecte i li donà facultat per a enderrocar la casa del prior per tal que les projectades capelles poguessin bastir-se entre el creuer i les capelles de Pere de Cardona així com volia el munífic fundador²². Consta que, en morir l'arquebisbe, només estava llesta l'obra arquitectònica i que en el seu codicil, fet als 10 juliol de 1603, consignà una llarga renda per a realitzar la part ornamental, i n'encarregà l'execució al seu nebot Antoni Terés.

Llustre i estuc de les capelles. - L'esmentat hereu de confiança, als 13 de novembre de 1610, contractà amb el mestre de Tortosa Gaspar Bruell l'obra de brunyir els marbres i estucar les parets pel preu de 1.030 lliures barceloneses i tot el marbre necessari per al llustre i estuc; l'esmentat estucador es comprometia a "llustrear bé y degudament, ab llustre fi y bo,

²¹ AC, *Llibre de l'obra* de les referides capelles, fol. 2 i fol. 55.

²² AC, *Actes* any corresponent.

a tota perfecció, tota la pedra de llisòs, marbre i alabastre de dites capelles, axí de les dos majors, vacuo y voltes de la sepultura ... y lo pas per lo qual de les dites dos capelles se entre en la capelleta o sacristia que està entre y detrás de las dos, com la dita capelleta o sacristia, per totes parts alt y baix ... excepto lo paviment de les dites capelles y la pedra blanca, que no es de llisos, de la dita capelleta ... item stucar totes les parets, quadros y voltes de dites capelles, y lloc de la sepultura y sacristia ... de stuc blanch, bo y fi y ab tota perfecció ...”; l’obra havia de quedar llesta per tot l’any 1612, cosa que efectivament es va complir, segons es dedueix de les últimes èpoques firmades pel referit Bruell.

Altar i retaule. — L’altar consisteix en una taula de marbre tarragoní, aïllada, amb un frontal de la mateixa calissa, ornat d’una senzilla creu grega d’alabastre al centre; modernament, l’any 1922, el de la capella de Sant Fructuós fou complementat amb una grada i un sagrari de marbre blanc per a reservar-hi les relíquies dels protomàrtirs tarragonins, novament portades de Gènova pel cardenal Vidal i Barraquer.

El retaule esdevé com un gran nínxol buidat a la paret del fons a manera d’un petit absis circular, amb pilastres, cornisa i arcades de marbre adossades al rodó mur; tres grans figures de bulto, amb sengles petxines, ocupen els espais intercolumnars del davall del cornisament; els restants panys de paret apareixen decorats amb aplicacions de fusta daurada i plena de relleus ornamentals propis de l’època, entre els quals cal remarcar els escuts del fundador i del Capítol, servats per àngels, apareixen, com el segell de l’obra, sobre les imatges dels titulars de cada capella. Les referides imatges representen Sant Joan Evangelista, Santa Eulàlia de Mèrida i Santa Júlia, en l’un dels retaules, i Sant Fructuós, bisbe de Tarragona, i els seus diaques i companys de martiri Sant Auguri i Sant Eulogi, en l’altra capella.

La talla escultòrica del sobredit retaule sembla que havia estat encomanada al comensal de la Seu tarragonina Agustí Bennasser, el qual féu la imatge de Sant Joan Evangelista i un petit Sant Crist; al 24 de març de 1616 els marmessors testamentaris d’Agustí Bennasser cobraren 40 lls. “per una figu-

a Roma. Prometien de fer les visites a la catedral i esglésies parroquials de Palma en lloc de les prescrites a les basíliques romanes¹¹. El papa accedí a la demanda. Com que Climent VI morí poc després i el seu successor en el pontificat considerarà finit l'any sant, els altres països ja no pogueren seguir l'exemple de Mallorca fins al pròxim vinent any sant. Certament foren molts els que l'imitaren¹².

En canvi els països hispànics en aquest altre any sant, com que seguien l'obediència de l'antipapa Climent VII, es trobaren amb que aquest, al novembre de 1389, prohibia expressament que els seus súbdits prenguessin part en l'any sant establert per Bonifaci IX per l'any 1390¹³. Bonifaci volgué contrarestar aquella prohibició enviant a Castella, Lleó, Aragó, Navarra i Gascunya, com ambaixadors seus, l'arquebisbe de Burdeus i el bisbe de Dax amb la facultat de concedir a aquests països que en ells es pogués celebrar l'any sant sempre que s'apartessin de l'obediència del papa d'Avinyó¹⁴.

En parlar d'aquest any jubilar no sembla que estigui fora de lloc el referir-nos també aquí a l'indult que aconseguí llavors la diòcesi de Cartago de Tunissia, ja que el Nord d'Àfrica, a causa dels missioners espanyols que allí treballaven, estava en relacions eclesiàstiques més o menys estretes amb Espanya¹⁵.

Els fidels d'aquest país podien participar de la indulgència visitant, els diumenges de quaresma l'any 1396, l'església de Sant Francesc de Tunis¹⁶. El document és remarcable també perquè ens dóna noves de la vida del cristianisme en aquella diàspora en la qual d'uns quants lustres ençà, després d'alguns segles, es tornava a actuar per a erigir novament el bisbat de Cartago¹⁷.

Finalment l'any sant del 1400 oferí ocasió, particularment a l'obediència de l'antipapa Benet XIII, el successor de Clement VII, de fer el pelegrinatge jubilar. Dels francesos tenim testi-

¹¹ Vegeu l'apèndix n. 1. Altres documents referents a aquest punt els he publicat en els dos treballs suara esmentats.

¹² Cf. PAULUS, l. c. III, p. 181 ss.

¹³ Vegeu apèndix n. 3.

¹⁴ Vegeu l'apèndix n. 4.

¹⁵ També sobre aquest punt la investigació històrica està tot just començada.

¹⁶ Vegeu l'apèndix n. 5.

¹⁷ Els darrers bisbes havien estat nomenats per Gregori VII.

altra traça = 5 lliures" (id. id., fol. 74), per la qual cosa hom insistí, altra volta, a Pere Play, el qual, a la fi, se n'encarregà amb pacte que li donarien 50 lliures per la traça i un ducat per cada jorn que perdria anant i venint o estant a Tarragona per l'expressada fàbrica²⁶. El projecte del mestre Blay abastava l'urna funerària, el temple de vuit columnes, el cornisament, la cúpula i la piràmide cimera, tot lo qual fou executat pel mestre Joan Sellimanosa i per l'escultor Isac Alfret. Al mestre Alfret li foren pagades 62 lliures "pel preu fet de gravar, allisar y llustrar vuit capitells . . . per la talla o labor de les pedres de marbre que sostenen la sepultura y pedra de jaspí hon està lo cos"; el treball restant, inclús l'epitafi, fou executat pel mestre Sellimanosa, pel preu de 223 lls.²⁷ L'obra fou començada als 8 d'octubre de 1608 i al cap de dos anys, als 22 març de 1610, hi foren transportades les despulles de l'arquebisbe. Poc temps després el monumental sepulcre féu moviment i calgué reconstruir-lo i encara el mestre Blay ordenà collar-lo mitjançant dos ferros, amb el mur de les capelles.

Més tard, l'any 1613, els administradors pensaren millorar l'obra del mestre Blay amb els elements ornamentals que actualment ostenta i amb això determinaren aixecar l'urna funerària sobre una gruixuda taula de jaspí de Tortosa amb els quatre lleons angulars de marbre blanc, adornar els costats del mateix vas funerari amb els escuts de marbre i la tapa amb el cim de volutes i creu de pedra de Barcelona i encara coronar el cornisament del temple de vuit figures simbòliques de les virtuts teològiques i cardinals. D'aquesta reforma en féu la traça el comensal Agustí Bennasser i ell mateix va executar tota l'obra d'escultura i pintura, excepció feta de les volutes i creu del damunt de la tomba que foren treballades pel mestre Joan Llimasosa. El referit comensal Agustí Bennasser cobrà 3 lliures per la traça; 96 per l'escultura dels quatre lleons i les vuit figures; 30 per fer les "armes de l'arquebisbe ab sos minyons"; i 16 per les mans de colorar i daurar les reixes. Dit Sellimanosa per dit cim o coronament cobrà 22 lls.²⁸ Les reixes de ferro que tanquen la sobredita sepultura foren

²⁶ *Llibre de l'obra*, fol. 75.

²⁷ *Ibidem*, fol. 76.

²⁸ *Ibidem*, fol. 92-101.

forjades pels ferrers tarragonins Simon Bessora i Joan Lluador.

Els dos epitafis diuen:

JOHAN. TERES PATRIA VERDUN. LITTERIS MORIB. HONORIB. CLARISS.; EPISC. MARROCH. ÉLNEN, DERTUSEN.; ARCHIEPS. TARRACON.; CATHALON. PRORÈX ET CAPITA. GENERAL. PRAESUL PIENTIS. PRAESES HUMANIS. OBIIT BARCIN. VI. ID. IUL. AN. M.DC.III; AETATIS LXIV.

JOHAN. TERES, CATHALON. EX CANONICO PENITENCIA. TARRACON. AD ECCLES. MARROCH. ÉLNEN. DERTUSE. AC TARRACON. ERECTUS; PROREGIS AC CAPITAN. GENERAL. CATHALON. OFFICIO FUNGENS, TOTIUS PROVINCIAE DAMNO NOBIS ERIPITUR VI. ID. IUL. M.DC.III AETAT. LXIV.

Les reixes. - Les valentes reixes de ferro que tanquen les capelles sobredites de Sant Joan i Sant Fructuós foren encarregades pel mateix arquebisbe Terés, l'any 1600, al manyà de Barcelona, Joan Galí, a raó de dos sous per lliura de ferro obrat, amb l'obligació de tenir-les acabades per Sant Joan de juny de l'any 1602; cal, però, fer constar que no foren portades a Tarragona fins l'any 1608. Les sobredites reixes pesen 69 quintars, 3 arrobes i 15 lliures i costaren 1.453 lliures 16 sous²⁹.

Altar de la sacristia. - L'hereu testamentari de l'arquebisbe féu fer un altar retirat, com el de les capelles de l'arquebisbe Cardona, per tal que hi poguessin celebrar els sacerdots impedits. El retaule fou obrat, l'any 1620, per Benet Baró. Al 30 de desembre de 1620, dit Benet Baró rebia "80 lliures pel preu fet del retaule de la sagristia, que ha de acabar, que es dins de les dues capelles lo qual ha de donar bo y acabat y assentat . . ." ³⁰. Aquest retaule, l'any 1706, fou substituït per un altre obrat a despeses de m^o Joan Fortuny¹³, conservant, però, el mateix titular que era la Mare de Déu de la Bona Sort, a la qual hi havia molta devoció, com ho demostraven les presentalles populars fetes a la santa imatge; encara a

²⁹ Ibidem, fol. 35-47.

³⁰ Ibidem, fol. 101.

³¹ AC, *Actes*, 23 abril 1705.

II. CONSTRUCCIÓ I CONSERVACIÓ DE LA SEU

la meitat de la centúria passada, es conservava, al tecasi dels beneficiats, un joiell d'or amb una pedra morada i sis raigs de perles petites ofrenat, al 8 de març de 1692, per una devota a la referida santa imatge³².

Modernament, l'any 1920, fou col·locat al mur esquerre de la capella de Sant Fructuós el sepulcre de l'arquebisbe Antolí López Peláez en forma de sarcòfag, obra dels germans Oslé, de Barcelona, decorat amb l'estàtua jacent del prelat, vestit de pontifical i amb un anyell als peus, i sostingut per dues gruixudes cartel·les, davall de les quals apareix una gran làpida amb la següent inscripció:

HIC JACET VIR ORNATISSIMUS D. ANTOLINUS LOPEZ PELAEZ JACENSIVM OLIM EPUS. POSTMODUM TARRACONENSIS PRIMATIS ECCLAE. METROPOLITA, IN SENORIUM REGNI COMITIIS P. C., QUI, QUA FUIT ORIS FACUNDIA INGENII FACULTATE IN CATHOLICA RE CATHOLICORUM JURIBUS ASSERENDIS, ATQUE ADEO INOPUM OMNIUM RATIONIBUS AB INJURIA VINDICANDIS. DICENDO SCRIBENDO OMNI OPE NITENDO EGREGIAM ASSIDUAMQUE NAVAVIT OPERAM.

DECESSIT MATRITI XI KAL. JAN. A. DNI. MCMXVIII AETATIS SVAE LII.

HUIUS AMPLISSIMI CONSENSUS CAPITULARES IN LOCO AUSPICATO POSUERE MEMORES COETUS PUBLICUS CUI NOMEN "LOS CENTROS COMERCIALES HISPANO MARROQUIES B. D. S. M." FACIENDUM CURAVIT PECUNIA PRO RATA PARTE CONLATA.

R. I. P.

CAPELLA DE LA CONCEPCIÓ. - A la segona meitat del s. XVIIe, el prior de la Seu, Didac Giron de Rebolledo (1634-1682) va fer construir la capella dedicada a la Immaculada Concepció, confiant l'obra a l'arquitecte Fra Josep de la Concepció³³, als mestres d'obres Portella, pare i fill, i Joan Costas; l'escultura,

³² AC, Llibre IV del tecari, fol. 271.

³³ Al codicil de dit Rebolledo, fet a 3 abril de 1682, hi ha una clàusula que diu: "Item durant la vida natural de Fra Josep de la Concepció, religiós carmelita descals y no més avant deix y lego al convent o casa de ahont dit Fra Josep serà conventual 20 lls. de renta anual en recompensa dels treballs que dit fra Josep ha pres en la obra de la mia capella que fas en la dita Sta. Iglésia de Tarragona". AC, Bossa Can., fol. 28.

5. CAPELLES MODERNES

a l'artista manresà Francesc Grau i pel que toca al retaule, a Domingo Rovira, de Sant Feliu de Guíxols, i la pintura als pintors catalans Francesch Tramulles, qui féu la part superior, i Josep Juncosa de Cornudella, beneficiat de la Catedral qui decorà la part mural fins a la coronisa³⁴. Es posà la primera pedra als 11 d'agost de 1674 després d'una missa celebrada a l'altar de la Concepció pel canonge Gras³⁵.

El 29 gener 1666. - "El Prior Don Dídac Giron de Rebolledo demana llicència pera fer una capella entre les de Pere Cardona i de Joan Terés oferint gastar-hi 8000 lls., com ho té ordenat en son testament. - Concedit i gràcies."

El 22 setembre 1678. - En el seu testament don Dídac Giron Rebolledo diu: "Item vull ordeno y mano que si acàs me esdevindrà morir ans que sia acabada la capella, que mos marmessors, a més del preu fet que tinc fet ab mestre Portella, pare i fill, i ab Magi Costes, que son 13,250 lls., gasten tot allò que sia menester per acabar ab tota perfecció dita capella, tant de altars, reixa, llàntia de plata y ornaments de dita capella y que en la sepultura gran que se ha de fer en el crucero a la part de l'Évangeli sien posats los cadavers del noble Godofre Giron de Robolledo, mon germà . . . y lo cadaver de la noble Sa. Francisca Vilanova Giron de Rebolledo, ma mare."

El 22 maig 1683. - "Fou traslladat el cadàver de don Diego Giron de Rebolledo a la sua sepultura de la Concepció"³⁶.

El 27 gener 1684. - "Es tragueren els restos de don Godofre Giron de Rebolledo, senyor de Riudecols i de les Irlles, germà de D. Dídac, de la capella del Sant Nom de Jesús del Claustre, dita dels Albanells; i el dia següent foren depositats en la capella de la Concepció."

El 14 octubre 1706. - "Ja sab V. S. lo molt estan deslluïts y descrostats los cuadros de la capella de Rebolledo y que es precis lo fer-los tornar a pintar mentres se coneixen les pintures y (lo infermer) ha tantejat lo que costarà tornar-se dos per ara y la fusta que se ha de posar desota del quadro."

³⁴ CARLOS DE POSADA, *Varios*.

³⁵ AC, *Actes*, any corresponent.

³⁶ Aquest capítular féu grans llegats a la Seu i Capítol de Tarragona. Per tal que sempre es complís la seva voluntat, els canonges eren obligats a llegir cada any en el capítol de Sant Fructuós el seu testament. Aquesta lectura continuà fins al segle passat.

Any 1708. - Es restauren els quadres de la capella de la Concepció.

2.ª CAPELLA DE SANTA TECLA. - A la centúria següent l'arquebisbe Manuel de Samaniego va concebre la idea de bastir una sumptuosa capella dedicada a la patrona tarragonina; el seu successor, Jaume Cortada, en 1760, donava 10.000 lliures per a començar l'obra i el dia 17 d'agost d'aquell mateix any ja es posava la primera pedra amb la major solemnitat. De l'obra arquitectònica se n'encarregà Josep Prat, i de l'escultura Carles Sala. "Desde 17 d'agost de 1761 fins a l'últim de mars de 1768 se havien gastat en la fàbrica de dita capella 38.195 lliures 9 sous y 10 diners. - Desde 1 de Abril de 1768 fins a la conclusió del preu fet que devia acabar-se a l'últim de juliol de 1773, lo arquebisbe Lario, qui havia promès donar 9 mil lliures anuals, havia expedit 48 mil lliures (AC, *Llib. de Rebus gestis*, fol. 1.).

"La reixa és obra del mestre sarrallé de Barcelona Onofre Camps" (Ibidem, fol. 21). —

Ès va inaugurar els dies 22-25 de setembre de 1775³⁷.

CAPELLA DE NOSTRA SENYORA DE LA PIETAT. - És la mateixa de Santa Elisabet, que a principis del segle XIX va canviar de dedicació en erigir-hi el retaule de Nostra Senyora de la Pietat, obrat per l'artista tarragoní Vicenç Roig (a. *Vicentò*), juntament amb les imatges de Sant Joan Nepomucè i Sant Vicenç de Paül. Encara hi ha en dita capella dos medallons representatius de Santa Elisabet, obra de l'escultor Francesc Bonifàs.

CAPELLA DE SANTA LLÚCIA. - Sembla que podem considerar-la de les primeries del segle XVI, tota vegada que el Capítol, als 25 d'octubre de 1507, ordenava la pavimentació del davant de la capella de Santa Llúcia. El moderníssim retaule actual ostenta la sola imatge de la titular, també moderníssima.

Als 26 setembre 1859. - El síndic diu que "un devot de Sta. Llúcia ofereix dos quadros bellíssims de la santa per a

³⁷ *Memoria ... de las fiestas ...* - Barcelona, impremta Gibert, pàgines 11-25.

6. CAPELLES DIVERSES

adornar su pròpia capella. - gràcies." (AC, *Llibre de rebus gestis*).

CAPELLA DE SANT FABIÀ I SEBASTIÀ. - AVUI NOSTRA SENYORA DE MONTSERRAT. - El 15 juliol 1782. - "El canonge Plana ha fet present un memorial del Rent. Josep Solanelles, el qual óesitja dar la major devoció i culto als glor. SS. Fabià i Sebastià, suplica a V. S. permís de adornar lo altar que tenian los mateixos Sants en esta Catedral al tenor de la planta que acompanya, servint-se únicament del quadro major de dit altar i farà una escala nova per a pujar los musics a la tribuna, oferint tenir-ho colocat per la festa de Sta. Tecla. - Placet."

L'altar de la Verge de Montserrat s'hi posaria el 1831. Aquest any, el 19 d'octubre, el canonge Magí Escolà proposà al Capítol d'acceptar l'oferta d'un devot de construir un altar sota la tribuna de la música per a posar-hi la imatge de la Moreneta que havia deixat el Rev. Ráfols (AC, *Actes*).

6. Capelles diverses

RETAULE DELS SANTS INNOCENTS. - "17 mars 1539. - Super supplicationem presentatam per confraria dels Macips fecerunt comisionem sindicis quatenus iuxta supplicationem uideant omnia et quod utilitati ecclesiae proficiant propter hoc quod non frangerent parietes sedis ni tampoc que no les puguen aprimar, ni tocar detràs la arcada de hont està lo retaule dels Sants Ignocents."

El 20 agost 1582. - "Que el retaule dels SS. Ignocents es posi en la paret sobre les fonts baptismals."

RETAULE DE LA MARE DE DÉU DE LES NEUS. - "29 abril 1561. - Super propositum per dictum can. Jacques quod quidam deuotus intendit pictare de nouo illud retabulum iuxta fontes baptismales existentem, determinamus quod Rdi. sindici añales faciant pictare eiusdem picturae dels quindecim guassons V. M.^a una cum Virgine Maria de la Neu prout petiit devotus."

RETAULE DE SANT ISIDOR. - "29 abril 1561. Supra retabulum Sti. Isidori quod intendunt facere et pictare manumisso-

res uen. Antonii Marginet, q^o, supplicando sibi dare locum condecens in sede, determinamus quod Rdi. Sindici annuales sibi concedant magis oportunum eis beneuissimum in sede ponendum.”

RETAULE. - “23 juny 1562. - Super quodam retabulo pro quo ponendo petiit locum comensalis Jordi, deter[minarunt] quod per Rdos. syndicos comendatur sibi locum prope retabulum Sti. Cosme et Damiani.”

RETAULE DELS SET GOIGS. - “30 agost 1568. - Decreuerunt quod quoddam retabulum septem gaudiorum, quod portatur infra annum per Sedem in certis festiuitatibus pro ornamento certorum retabulorum quorundam sanctorum qui altaribus propriis carent, emendetur et reparetur decenter propter eius uetustatem ex redditibus operis.”

CAPELLA DE SANT NICOLAU. - “11 juliol 1570. - Es parla d'una capella de S. Nicolau.” (AC *Actes*).

RETAULE DE L'O. DE LA CONCEPCIÓ. - El 4 gener 1667. - “D. Decanus proposuit que lo Sr. Archebisbe vol donar a V. S. lo quadro que antes estava en la Capella de Palacio, per quant ha fet fer un retaule nou de N.^a S.^a de la Concepció i altres dos cuadros al costat. - Aceptat.”

RETAULE DE SANTA TECLA LA VELLA. - El 20 novembre 1683. - L'arquebisbe diu que té a punt el retaule de Sta. Tecla *la vella* que havia fet fer.

SANT PERE MÀRTIR. - “Tenia son retaule a la capella dels Bastaxos.” (Consueta, fol. 116).

7. Vidrieres de la catedral

Any 1359, 22 agost. - L'arquebisbe Pere de Clasquerí mana al seu oficial Pere Toloni que faci pagar les 15 lls. restants que es deuen a Guillem Lanturgat, mestre de vidrieres, per les què havia obrat a la capella de Santa Maria. (AHA, *Reg. Negotiorum*).

Any 1430, 18 desembre. - “Piquaren les vidrieres que son

al cimbori de la seu a la esuela del quor foren-t-hi los se-guents: Pere de Vallfogona, per un jornal, IIII sous; Joan de la Mota, IIII sous; Antoni Vila, III sous, etc." (AC., *Llibre de l'obra*).

Any 1458, maig. - "Pere Nicol, extranger, mestre de Vi-drieres, forns de vidre de Aleixar, pintura dels vidres al foc., etc." (AC., *Llibre de l'obra*).

Any 1495. - Mestre Savari, vidrier, cobra XX lls. (Id. id.).

Any 1496, 14 juny. - Que's pagui al vidrier mestre Xe-nermi avinyonensis encara que no hagués caigut l'última paga "que sibi debetur de resta pretii operationis et reparationis uitruariarum." (AC., *Actes*).

Any 1520, 17 abril. - "Lo degà Dionís Verdú cedeix, se-guida sa mort, un hort que's deurà vendre y son preu esmer-sar-se en un censal, la pensió del qual ha de servir per a conservar les vidrieres de la catedral." (AC, *Actes*).

Any 1520, 29 octubre. - S'elegeix mestre Humbert Lepa-pa, vidrier, per a adobar les vidrieres trencades. (Id. id.).

Any 1526, 29 octubre. - Creació de l'ofici de vidrier de l'església amb deu lliures de salari: "Atendentes et conside-rantes fore et esse multum necessarium et utile dictae ecclesiae facere et ordinare aliquod officium de redditibus operis dictae sedis soluendum cuius oneri cedat facere et conseruare uitria-ria siue les vidrieres dictae sedis, tam in ferris, filo de aram, quam uitris et aliis necessariis et ipsas tenere in condirectum, ordinarunt et fecerunt ipsum officium, assignando in salarium cui ipsum reget et manutenebit decem libras barchinon. singu-lis annis soluendas in duabus solutionibus, et etiam uoluerunt qui dictum officium tenebit et rexit gaudeat omnibus et sin-gulis priuilegiis et immunitatibus quibus gaudent ceteri oficia-les dictae sedis. Et ad dictum officium tenendum et regendum et manutenendum eligerunt magistrum Humbertum Lepapa, uitriarium, assignando eidem salarium praedictum decem libra-rum sic quod dictum Capitulum aliquid aliud minime dare teneatur eidem ultra ipsas decem libras. Et dictus Humbertus Lepapa acceptauit dictum officium et se obligauit facere sequen-tia: P^o, adobarà totes les vidrieres que son trencades així en la seu, claustres com capelies, así que no-y hage rompiment ni

forat en dites vidrieres algú, y posarà tots los gorniments axí de ferro com fil d'aram y vidre allà on ne ha acostumat de haver, a totes ses despeses y mantenir y conservar aquelles ab dita forma así que no-y hage rompiment en dites vidrieres axí fetes com faedores; y en cas que vulla deixar dit ofici no-u puga deixar sinó havent primer reparades y adobades dites vidrieres en dita forma y encara promet tenir-les netes de pols y netejar-les tots anys tantes vegades com serà menester e per sò ne obliga persona y béns ...” (AC., *Actes*).

Any 1526. - “He pagat a Joan Alemany un ducat per la vidriera ha fet al reconciliador.” (*Llibre de l'obra*).

Any 1531, 15 gener. - “Super officio de les vidrieres inter Rdm. Capitulum ex una et magistrum Fontanet vidrierium parte ex altera fuerunt firmata capitula sequentia: Donen-li deu lliures de salari y que mentre estarà así hage la franquesa que havia mestre Albert (Humbert Lepapa), predecessor seu en dit ofici, les quals deu lliures se hagen de pagar a Nadal: P^o adobarà totes les vidrieres que son trencades axí en la seu claustrés com capelles, assí que no-y hage rompiment ni forat en dites vidrieres algú, y posarà tots los gorniments axí de ferro com de fil d'aram y vidre allà hon ne ha acostumat de aver, a totes ses despeses y mantenir i conservar aquelles ab dita forma así no hi hage rompiment en dites vidrieres així fetes com faederes; y en cas que vulla deixar dit ofici nou puga deixar fins haven primer reparades y adobades dites vidrieres en dita forma; y encara promet tenir-les netes de pols y netejar-les tots anys una vegada; exceptat emperò la vidriera que es rompuda en la capella de Santa Magdalena novament fabricada per lo Illsm. Sor. archebisbe, que no sia tengut a fer-la sinó feta que sia, conservar-la com les altres ...” (AC., *Actes*).

Any 1540, 24 setembre. - “Doni a mestre Nicolau de Credença per adobar les vidrieres X lls.” (*Llibre de l'obra*).

Any 1544. - A mestre Fontanet, vidrier, III ducats per VI dietes a XII sous per dia, per venir de Barcelona per veure les vidrieres (*Llibre de l'obra*).

Id. id. - “Pere Guasch trevallaba al cimbori.” (Id. id.).

Any 1545, 5 juliol. - “Super facto de adobar les vidrieres de la Seu determinarunt que sien mirats per los comisarís pas-

sats los memorials donats per mestre Fontanet del dany de aquelles y del que ha de costar lo adop d'elles per a que tornan a repassar les vidrieres ab los adops que per ara ne puguem afluxar y que procuren ab lo dit mestre Fontanet resoldre dits memorials en una cosa justa y honesta pagant a aquell ses dietes degudes dient-li se li trametrà la consulta en Barcelona o sobre de aquesta resolució de memorials tracten ab lo vidrier de Prades que avans era estat aci platicant també ab Soler, sarraller, de fer les bastides de ferre y filats d'aram per a que ben platicat miren qui per manco ho farà y millor fenya ab més comoditat de la iglésia ... ” (AC., *Actes*).

Id. id., 17 juliol. “Super facto de les vidrieres se han de fer, los comissaris parlen y tracten ab lo vidrier que ara novament es vingut de Prades (Pere Guasch) y ab Soler de la present ciutat per a que los dos facen la fenya dels memorials han donats y procuren sien tals quals los que vuy de present y son, axí en vidres, colors y personatges com en lo més avant y si no podran cloure la fenya de les vidrieres del cimbori y de l'altra vidriera que està a la part prop de la casa del priorat per los XXV ducats li sien donats los XXX ell demana, procurant també de veure si la fenya ha de fer Soler i si se n'eixirà millor a preu fet que a jornals, dexant-ho tot a la bona direcció y arbitre dels comisaris ... ”

Any 1546, 24 setembre. - “Super facto de adobar les vidrieres determin.: que los RR. Bartomeu Forama y Bartomeu Jaques, canonges, ab interesència y assistència dels síndics, miren les capitulacions antigues y també lo que fa adobar en dites vidrieres y que parlen ab lo mestre Pere Guasch de Prades per a que conserten ab ell donant-li lo ofici per quin preu les voldrà adobar, procurant en açò la major comoditat porran, dexant-ho a llur facultat.” (AC., *Actes*).

Any 1548. - Pere Guasch fa les vidrieres del damunt de l'altar major (*Llibre de l'obra*).

Any 1560, 1 març. - Pere Guasch, pintor, cobra 27 lliures pel preu fet de les vidrieres del cap de l'altar major. (*Llibre de l'obra*).

Any 1562, 5 novembre. - “Et primo super capitulacione inter huiusmodi Capitulum, ex una, et Petrum Guasch uitrierium

partibus, ex altera, qua audita illam firmarunt cum pena quinquaginta ducatorum . . . ” (AC., *Actes*, fol. 172).

Any 1563, 22 maig. - “Super emendandis vitriariis Sedis quia ut propositum extitit, attentis emendationibus fiendis se obtulit emendare illas per uiginta libras barch., determ. quod R. Operarius una cum RR. syndicis et canonico Jaques intendant cum dicto uitriario in dicta emendatione et cum eo ut eis aparuerit se concordant.”

Id. id., 16 novembre. - “Super emenda de les vidrieres huius Sedis determinarunt quod uideatur Capitulatio facta cum Guasch uitriario et iuxta tenorem illius exequatur.” (Id. id., fol. 223).

Any 1567, 7 octubre. - “Super uitriaria tollita a loco ubi modo constructum est organum maximum presentis Sedis decreuerunt ipsam uitriariam construi edificari et poni supra locum ubi custoditur brachium b^c Tecla in capella altaris maioris dictae sedis.”

Any 1568, 19 octubre. - “A mestre Guasch, vidrier, per mudar la vidriera y per los entorns la qual stà damunt lo bras de Santa Tecla” (*Llibre de l'obra*).

Any 1580, 27 març. - “A Pere Guasch pintor per tornar lo tauló de Sta. Agueda de la seu que estava despintat, 20 sous.” (Id. id.).

Any 1587, 1 desembre. - “Que mestre Olives, pintor, se ofereix de acceptar lo ofici de vidrier que vaga per mort de mestre Guasch.”

Any 1588, 8 gener. - “A mestre Olives, pintor, per tornar una vidriera en lo cimbori, 11 lliures.”

Any 1588. - Montserrat Noles, vidrier de la capella del Santíssim, cobra 72 lliures (*Llibre de l'obra*).

Any 1589, 7 novembre. - “A Joan Jordà, francès, mestre de vidrieres = 27 lls., 8 sous.” (Id. id.).

Any 1595, 2 juny. - “Item de les vidrieres que fan adobar moltes que anse rompudes y que en Valls hi ha un home les adobe.” (AC., *Actes*).

Id. id., 10 juliol. - “Item del mestre de les vidrieres de Valls que's arribat que lo Sor. Ard. de S. Llorens y Tresorer tracten ab dit mestre sobre lo adobar les vidrieres de ara y de conservar-les per avant.”

7. VIDRIERES DE LA CATEDRAL

Id. id., 16 setembre. - "Felip Esteve, vidrier de Valls, cobre a conte de l'adob de vidrieres XX lls." - Id. id. en 1598. - Idem en 1599. (*Llibre de l'obra*).

Any 1604, 8 març. - "Canonge Font proposa de adobar les vidrieres, que lo ard. Fivaller li feu parlar de un vidrier de Barcelona que venia de Sevilla y que ell ha de anar a Barcelona y si volen que ell ho tracte. - Que si." (AC., *Actes*).

Any 1619, 12 novembre. - Suplicació de mestre Jaume (Carnobal, natural de Gènova), vidrier. (Id. id.).

Any 1627, 9 setembre. - "A mestre Joan Sanchez per renovar la O major sobre del portal major, netejar y mudar los ploms y vidres . . . 70 lls." (*Llibre de l'obra*).

Any 1630. - Per renovar una vidriera está sobre la capella de S. Cosme y S. Damià preu fet ab lo vidrier (Joan Sànchez) de vidre y mans = 7 lls. 10 sous. - Item a mestre Joan Sancho, vidrier, per una vidriera ha adobat sobre lo portal de S. Joan que eix al fossar = 3 lls."

Any 1633. - "Al mestre de vidrieres (Joan Sànchez) per vidres mans y filferro = 120 lls. 16 sous. - Item al mestre Garcia, sarreller, per 30 barretes de ferro pera les vidrieres del cimbori, 4 lls."

Any 1634, 5 novembre. - "A mestre Joan Sanchez 185 lls. a compliment d'aquelles 225 se li havien de donar per adobar les vidrieres de la seu . . ." (*Llibre de l'obra*).

Any 1683, 9 gener. - Donen l'ofici de vidrier a Pere Arandes. (AC., *Actes*).

Any 1701, 3 desembre. - "Un devot desitja fer adobar la vidriera que està damunt de la porta de la capella del SSm. Sagrament. - Se li concedeix."

Any 1702. - Anton Vaquer, vidrier, de nació francès, als 15 de desembre li donen l'ofici de vidrier.

Any 1706, 19 juny. - "Item Canonicus Coma proposuit, que se necessita de adobar o fer la vidriera de damunt lo portal major de la seu y lo oficial a ofert fer-la pintada com estava antes per 24 dobles per vidre blanc ab raig vermells y adobar y posar los vidres que faltan en la O de damunt lo portal major per 12 dobles. - Que's fase de seguida." (AC., *Actes*).

Any 1721. - "Se hacen las vidrieras de la capilla de S. Miguel y otras en 350 lls."

Any 1811, 10 juny. - "La junta del principat mana que's traguen les vidrieres de la catedral a fi de evitar un contagi" (hi havia els malalts de l'hospital).

Any 1814, 9 novembre. - "Ramon Salas, vidrier, repara les vidrieres dels Obols." (I. id.) .

Any 1819. - "El pintor Joan Labe per pintar les vidrieres reb 20 lls." (*Llibre de l'obra*).

Any 1820. - "Ramon Garcia reb 134 lls. per adobar vidrieres hi ha les de S. Fructuós ab l'imatge pintada per ell i dibuixada per Vicens Roig en 1816." (*Llibre de l'obra*).

Any 1826. - "Per lo treball que lo llauner Ramon Garcia tenia fet per la vidriera gran del chor cuya construcció se suspèn, = 58 lls. - Item per lo treball de haber dibuixat dita vidriera y a més trasladar lo dibuix en una post gran per inteligencia del vidrier he entregat a Vicens Roig 15 lls."

Any 1831. - "Dit Garcia adoba los rosetons del creuer, fa el cos de un sant nou en lo del Santíssim."

Any 1842. - "Dit Garcia feu la vidriera del costat de l'orgue."

Any 1857, 28 agost. - Restauració de les vidrieres del cimbori, — intervenció del governador perquè es destruïren els calats, — defensa del canonge obrer dient que estaven destruïts per la guerra dels francesos.

8. El claustre

És possible que el claustre s'hagués començat a obrar durant la prelatura de Ramon de Castelltersol (1194-1198), el senyal del qual figura en els àbacs de l'ala occidental juntament amb el de Ramon de Rocaberti; i consta que, als 8 de gener de 1214, el pavorde Ramon de Sant Llorenç i el cambrer Ramon Guillem convingueren que, tota vegada que la direcció i pes de l'obra del claustre estava a càrrec del cambrer i aquest no tenia renda destinada a la referida obra, el Pavorde li assignava la quadra del Dalmau, situada al terme del Codony, a més d'una pensió de 200 sous anyals sobre les rendes de la

8. EL CLAUSTRE

pavordia i encara li prometia que tindria cura de fer la vida als mestres de l'obra i que posaria a la seva disposició totes les pedreres del seu domini¹. En el pontificat de Ramon de Rocafort ja devia haver-se iniciat l'obra, tota vegada que en el testament, fet al primer de juliol de 1214, deixa mil sous per a l'esmentada construcció: "Dimito operi claustris Tarrachone mille solitos"².

LES CAPELLES DEL CLAUSTRE

Al segle XV, en el claustre, no hi havia més que les tres capelles següents: la de Santa Anna i Sant Bernat, la de Santa Maria i Sant Simeó i la del Corpus Christi, segons es desprèn del llibre de Visites Pastorals practicades en la prelatura de l'arquebisbe Pere d'Urrea, més concretament, en l'any 1449.

CAPELLA DE SANT BERNAT I SANTA ANNA. - Una de les comensalies més antigues de la Seu era la instituïda per Ferran de Riba, sota la invocació de Santa Anna i Sant Bernat. La lauda sepulcral de Mateua, esposa de Bernat i Lleonart, morta als 13 de setembre de 1313, fa constar que havia fundat un aniversari "in capella Sti. Bernardi".

Als 13 d'agost de 1317 ja consta positivament que en el claustre estava erigit l'altar de Sant Bernat, tota vegada que Pere Gombau, comensal, n'era capellà "capellanie seu altaris Sti Bernardi constructi in claustro sedis Tarracone"³.

Al 5 de març de 1414 Vidal Gassia, serraller de Tarragona, promet a Joan Morelló, prior, i a Pere Arnau Ramon, tresorer, com a representants del Capítol, i a Pere Oller, apotecari, a Galcerand Sitjar i a Joan de Sansupli, com a procuradors de la confraria de Santa Maria dels Sastres, marmessors testamentaris de Pere Poch, ciutadà de Tarragona, que abans de la Pentecosta obraria unes reixes de ferro per a clausurar la capella de Sant Bernat, del claustre; les quals reixes havien d'ésser obrades de conformitat a una mostra presentada "cum floratgiis et signis Ste. Tecele inter unum floro-

¹ BLANCH, *Archiepiscopologi*, cap. 22.

² VILLANUEVA, *VL*, t. 19, ap. 19.

³ AHA, Manual not. Tarragona 1317, fol. 15.

nem et alium, cum flore nigro et signes stanyats et cum portali simili capelle undecim milia Vrginum, cum embelliment d'obra estanyada, sicut et portale capelle sancti Michaelis, ita quod dicte rexe sint bene, sincere et soldate" ⁴.

"Dijous a VIII de febrer 1430 posaren l'altar de pedra en la quapela de S. Bernat en la claustra; forent-hi lo mestre en Vallfogona (Pere); paguili IIII sous per lo jorn. - Item Guillem de Camprodon, item Guillem de la Mota, tots cobren IIII sous. - Item divendres VIII de febrer enderrocaren les pedres del terrat de la Seu per fer los grasons de Sant Bernat."

"Item disapte X de febrer, paguí a Gui. de la Mota i a Gui. de Camprodon que piquaren les pedres dels grasons de S. Bernat". - Pere de Vallfogona era el mestre de la Seu.

"Item dijous VIII de mars posaren los padrissos" demés dels tres mestres picapedrers s'hi troba altre que li diuen Anton Coscó Mallorquí i un manobra.

"Disapte X de mars, compra CCL rajols per a pavimentar la capella al Sor. Pere Sabater a rahó de XI sous lo cent."

"Dimecres XIII de mars posaren lo retaule" (*Llibre de l'Obra*).

En 1630 Pere Rosich costea un bell retaule dedicat a Sant Joaquim i Santa Anna, i a Sant Bernat ⁵.

"Item l'acta capitular del 25 d'agost 1620 diu: Dominus canonicus Castillo liberauit quandam suplicationem scriptam manu D. Petri Rosii . . . Ille. SSor. y molt R. Capitol: Un devot del gloriós S. Bernat abbat té vist que en una capella de los claustros de la Seu de Tarragona sots invocació de Sta. Anna y S. Bernat està lo retaule, per la antiquitat y la fusta en part quercada y podrida, ésser indecent y mal sonant, a la suplica quan humilment pot sian y tingan a bé concedir-li poder-ne fer un altre de nou ab dita invocació de Sta. Anna y S. Bernat y posar-li una llàntia per illuminar-lo los diumenges y festes y dias ben vist sia; y poder-se enterrar en dita capella en lo lloc puga estar quant Déu Ntre. Sor. serà servit, y per que fet dit retaule y posat sie no'l pugan damnificar minyons ni altres, per estar sempre obert, puga fer-li una clau y tenir-la tancada la qual

⁴ AHA, *Ibidem* 1414. fol. 42.

⁵ MARI, *Apuntes de Historia sagrada y profana*, fol. 167.

8. EL CLAUSTRE

estarà a la disposició y mercè del Illtre. y molt Rnt. Capítol . . . Comisionem a dos canonges per a donar-li permís.”

“20 juliol 1824. - Que un devot desitjava fer un retaule a la Verge de la Bonanova. - Bé, però que presenti el plan.”

CAPELLA DE SANTA MARIA I SANT SIMEÓ, AVUI, DE NOSTRA SENYORA DE LA GUIA. - El comensal Mari diu que fou construïda per l'ardiacà Joan Ram (1451-1490): “*Joannes Ram, archidiaconus maior, sacellum beate Maria Virginis, la Grossa uulgariter nominata, erexit chorum ecclesia muro una cum alijs ex parte clausit*”⁶. L'erudit comensal es funda en l'escut que decora la clau de la volta el qual és idèntic amb altre esculpit en la part mural del cor corresponent a la capella de Santa Lúcia. Però aquest escut del cor fou escarpellat un segle abans de l'ardiaconat de Joan Ram tota vegada que hi figura entre els d'altres personatges que existiren en el primer terç de la centúria anterior. A més l'escut de referència és el que usaven els nobles cavallers i eclesiàstics de la família Montoliu. En el llibre d'Actes capitulars, “II juliol 1532, se permet a Nicolau Albanell fer reixes en la capella de S. Simeon en lo claustre sens perjudicar als drets que hi tenia o hi podia tenir Pere Ramon de Montoliu. - 10 agost, se respon a Montoliu que manifesti dins un mes los títols que té per dir que la capella de S. Simeon fos feta a expenses de sos passats.” - De fet la família Albanell construí les reixes de ferro de dita capella i en ella foren enterrats els canonges Joan i Antic Albanell, però, en edificar dita família la capella del SSm. Nom de Jesus o de S. Salvador, “foren trasladats els referits cadàvers i la reixa a la nova capella”⁷. Per consegüent no podem seguir l'opinió del citat cronista, la qual, per altra part, tampoc està d'acord amb l'arqueologia.

Segons el Registre de Visites Pastorals de 1449, en el claustre no hi havia més que una capella anomenada de Sta. Maria i S. Simeó; i cal notar que en ella hi havia un benefici instituït, a l'obtentor del qual pertoca la cura de la capella. De les provisions del dit benefici fetes en els segles XIV i XV⁸, consta

⁶ MARI, *Nominum et Actorum*, t. III, p. 517.

⁷ AC, *Actes*, 1533, 3 desembre.

⁸ AHA, *Manual not. Tarragona* 1337, fol. I.

que els fundadors eren el prior de la Seu, Bertran de Montoliu, el priorat del qual durà els anys 1295-1309, i el cavaller Berenguer de Montoliu, al qual el rei Alfons nomenà, en 1289, vice-almirall de l'armada que havia de guardar la costa catalana. Si tenim en compte, doncs, que durant el període de construcció de la Catedral, la fundació d'un benefici quasi sempre anava anexa amb la fàbrica de la capella i altar en el qual estava instituit, resulta que els germans Montoliu bastiren l'esmentada capella vers la darrera dècada del segle XIII o la primera de la catorzena centúria. I així ho testimonia l'escut que decora la clau central de la volta de la vetusta capella de la Mare de Déu de la Guia.

A la meitat del segle xv hi fundà altre benefici sota la invocació de Sant Simeó el bisbe de Barcelona Simó Salvador, del qual prenia possessió Narcís Scuder als 14 de novembre de 1465⁹.

Sembla que es refereix a la imatge d'aquesta capella un llegat testamentari fet pel beneficiat de la Selva, Pere de Torrelleona, el qual destina cinc sous per tal d'encendre dos ciris que devien cremar davant la imatge "Beate Marie in claustro Tarracone", els dies festius, mentre hi passava la processó conventual¹⁰.

El 1717: "Otro devoto hizo componer la imagen de Nra. Señora llamada la Grosa, y no teniendo dineros para encarnarla, pagó la fábrica seis doblones" (AC, *Actes*, fol. 459).

CAPELLA DE LA MARE DE DÉU DEL CLAUSTRE. - Alguns historiadors locals i monografistes de la Verge del Claustre han confós aquesta capella amb la primitiva capella de Santa Maria, que l'arquebisbe Bernat Tort cedí als primers canonges de Tarragona en 1154; però això és desmentit per l'arqueologia, així pel que toca a la capella com pel que es refereix a la imatge. També s'ha confós aquesta capella amb la de la Guia que, antigament, era també coneguda per la capella de la Mare de Déu del Claustre o Santa Maria del Claustre, com es pot veure en els documents dels segles XIV i XV referents a aquella imatge.

⁹ AHA, *Ibidem* 1465, fol. 207.

¹⁰ AHA, *Manual de La Selva*.

En 1348 Joan Guiu fou assassinat estant agenollat davant l'altar de Santa Maria del Claustre "qui infra dictam sedem existens genibus flexis ante altare bte. M.ª Claustri interfectus extitit inuenimus"¹¹. En aquell temps probablement encara existia la primitiva capella de Santa Maria, puix la dels Sastres és de 1368.

El 10 juliol 1360. - Llicència a Bernat Çatorra per a percebre els fruits de la capellania instituïda "in capella B. M.ª de Claustro sedis Tarracon." perquè Berenguer Molar, beneficiat, en curava (Reg. Negotiorum).

Any 1370. - La consuetudina del sagristà de dit any fa constar que "lo tresorer a tenir e fer cremar deu ciris denant Sta. M.ª de la Clausta tots diumenges e totes festes que passen professó per claustra e deuen encendre com la professó entre la dita claustra e apagar com lo setmaner entra en la Seu après dita la oració" (AC, Manual Vilaseca, fol. 206 v).

El 3 juny 1466. - Morí Joan Escolà, prior, el qual instituï la processó d'ambdues vespres el dia de la Mare de Déu d'agost "ad imaginem eiusdem Virginis quae est in claustro" (*Necrologi.*, fol. 39).

El primer document cert que tenim d'aquesta imatge és un llegat testamentari fet, als 13 de febrer de 1406, per Na Dolça, vídua de Domènec Joan, la qual deixa la quantitat necessària per tal de fer un mantell per una imatge de la Verge Maria que hi havia en la paret del claustre davant de l'altar de Sant Bernat: "item uolo quod incontinenti dicti mei manumissores post obitum meum faciant fieri unum mantellum, quale deliberaberint, ymagini gloriose Virginis Marie que est in pariete claustri ante capellam Santi Bernardi" (AHA, Manual not. Tarragona, 1406, fol. 69).

El 1505. "Mossen Joan Torres, Vidal i Pere Soler fan unes canalobrereres per la Verge M.^a del Claustre" (*Llibre de l'Obra*).

El 30 octubre 1514. - "Quod concedatur Dno. hospitalario Fran^{co}. Soldevila locum in claustro pro fabricanda capella ibi ubi est imago aletum sancti Clementis et concedit quod possit transferre ymaginem et quod ipse in eadem capella sepelli... "

¹¹ AHA, Reg. Negotiorum, fol. 236.

II. CONSTRUCCIÓ I CONSERVACIÓ DE LA SEU

El 1 març 1520. - "Conceserunt facultatem et licentiam Rdo. Ludouico Munyos, canonico et archidiacono S. Laurentii, quatenus possit construere et de nouo edificare unam capellam in claustris dictae Sedis in loco ubi ymago Virginis M.^a est possita, cum hoc quod ymago deponatur in capella quam de nouo intendit edificare in dictis claustris Rdus. D. Francus. de Soldevila, et in dicta capella sepelliatur corpus suum et parentum suorum, et antequam dirruat parietem cautionem idoneam prestat pro ualore dicte capellae (Id. id.)¹².

El 24 novembre 1529. - "Item (de bonis canonici Munyos) quod celebretur pro anima eiusdem archidiaconi quolibet sabato per canonicos in capella per ipsum constructam in claustris, una missa super uas eius . . ." (AC, *Actes*).

El 14 agost 1549. - "Super procesione fienda pro anima q.^e Ludouico Munyos, archidiach. Sti. Laurentii, et parentum suorum ad laudem gloriosissime M.^e ad capellam eiusdem Me Virginis claustrorum Sedis, determinarunt quod fiet die dominica infra octava V. M.^a mensis augusti."

El 7 febrer 1549. - "Un devot dona a la Verge del Claustre una corretja y el Capitol determina que ab ella es cinyi la Santa Imatge totes les festes quant la processó passi pels claustres."

"Dilluns a 20 de mars 1546 fou sepultat don Lluís Munyos, en drets doctor, qui ja havia alguns dies era mort en Lleida, ionch sepultat en la capella de la Verge M.ª de la Claustra en lo vas de sos predecessors" (Llibre de funeràries).

— Vide les limitacions de la capella de Sant Salvador —.

El 5 juny 1567. - "Mn. Jordi Gauter funde unes completes solemnisimes a la capella del Claustre en honor de Sta. Brigida. Continent".

El 6 octubre 1548. - "Paguí a un criat de micer Pons de Nàpois 41 sous per 400 teules per cobrir la taulada de la capella de la Ve M.^a del Claustre" (Llibre de l'Obra).

A la segona meitat del segle XVII es determinà renovar la capella. Començaren les obres el 29 d'octubre de 1674 a expenses dels devots i, particularment, de l'arquebisbe Fra Manuel d'Espínosa, qui costejà l'altar. Fou beneïda als 10 d'octubre de

¹² Sembla que el Soldevila no féu la capella, puix es troba soterrat a la de Santa Tecla la vella.

8. EL CLAUSTRE

1680¹³. En 1681, 29 gener, el canonge Francesc Vialar demana llicència per a erigir dintre de l'expressada capella un altar dedicat a Sant Felip Neri. El 26 juliol de 1704 el Capítol dóna llicència al bisbe Mora per a daurar dit retaule de Sant Felip Neri (AC, *Actes*), i en 1778 Josep Anton Castellarnau subministrà el ferro per a fer les reixes que la clausuren¹⁴.

En 1700 uns devots li regalen un orguenet (AC, *Actes*).

Francisco Girona, beneficiat de la Seu, en son testament del 21 novembre 1718, diu: "Item elegesc sepultura al meu cos faedora dins la capella de N.^a S.^a del Claustro, en los claustros de la Seu de la present ciutat construïda y en el lloc y puesto tinc assenyalat dins y al entrar en dita capella, ab rajoletes valencianes junt a la rexa, en forsa de llicència a mi concedida per lo M. I. Capítol dels Srs. Canonges de dita iglésia y ab resolució capitular en escrits feta als 8 de novembre 1687, tant per ma devoció especial tinc y aporto a M.^a SS.^a com y també per haver nat en dita capella en temps que, ans de construir-se, era casa ahont habitaven mos pares, y, en cas que de ma vida no hagués fet fer llosa de pedra en dit puesto y lloc assenyalat per ma sepultura, vull y dispoço que los dits marmessors la fassen fer ... "

Durant el setge d'aquesta ciutat, en 1811, va caure una bomba que destruí la cúpula de la capella i arrabassà el retaule de l'altar major.

En 1814, a instància de diversos devots, el Capítol restaurà la capella (AC, *Actes*); i s'hi posà un altar provisional de perspectiva fins que en 1852 s'obrà l'actual, en el qual treballaren l'escultor Bernat Verderol, el picapedrer Joan Alemany i el daurador Anton Sanahuja.

CAPELLA DE LA PIETAT I DE SANT RAMON. - El dia 1 de març de 1520 el Capítol de la Seu concedí al canonge Joan Poble la facultat d'erigir una capella al claustre, en la segona arcada prop de la porta del dormitori¹⁵; i als 16 d'abril d'aquell mateix any es donava permís al mateix canonge de depositar al refetor o al celler les pedres i obra per a la construcció de la referida

¹³ AHA, *Memorias de N.^a Sra. del Claustro* (ms.), p. 3, 57.

¹⁴ *Ibidem*, p. 81.

¹⁵ AC, *Actes*, any corresponent.

capella ¹⁶. La lauda sepulcral de l'esmentat canonge ens testimonia que aquell projecte fou degudament realitzat: "Lapis hic cum fortuna | uelabit ossa Ioannis Poblet | huius almae sedis metropolitanae canonici | et sacrorum canonum | professoris perpetui, qui sui et | suorum qui ob Christi obsequium | hoc sacellum sibi | et suis expensis construxit et in multis | ecclesiae proeuit."

Als 19 d'abril de 1676 el Capítol concedí llicència a Josep Porta, adroguer, per a fer pintar el retaule de l'altar de la Pietat del Claustre (id. id.); els mateixos síndics contractaren el pintor per sis dobles, les quals promet pagar dit Porta, de caritats (id. id.).

Als 25 d'octubre de 1537 Anton Poblet hi fundà un benefici sota la invocació de Nostra Senyora de la Pietat.

El 21 febrer 1520: "Conceserunt licentiam D. Ioanni Poblet canonico quatenus possit de nouo construere et edificare unam capellam in claustris dicte sedis, hoc est latus capellae Sti. Simeonis uersus rasuram seu in alio la'ere eiusdem lateris, ubi quoddam retabulum est positum in quo ymago beati Hieronimi est depicta, quam quidem capellan nedum concesserunt dicto Ioanni Poblet in qua corpus suum sepelliri possit."

El 1 març 1520. - "Conceserunt facultatem D. Ioanni Poblet quatenus possit edificare capellam in dicta ecclesia et in claustris in secunda arcata prope portam dormitorii." Estava dedicada a la Pietat.

CAPELLA DE SANTA MAGDALENA. - El 17 juliol 1570. Vot de la ciutat de fer festa per Santa Magdalena proposat al Capítol, de part dels cònsols, pel síndic Joan Llagostera.

Aquesta capella servia de dipòsit de cadàvers de personatges mentre es bastia la seva sepultura definitiva. L'ardiaca de Vilaseca Francesch Bald.ich, en 1787, va demanar permís per a restaurar-la amb la condició de que els cadàvers fossin trets (AC, *Actes*, fol. 183, 209).

CAPELLA DE SANT SALVADOR. - Al primer de juliol de 1532 el Capítol concedí llicència a Nicolau Albanell per a construir unes reixes a la capella de Sant Simeó del Claustre, sense perju-

¹⁶ Id. id.

8. EL CLAUSTRE

dici, però, dels drets que tenia o podia tenir Pere Ramon de Montoliu. El referit Montoliu devia reclamar contra aquella determinació, tota vegada que el Capítol li demana que presenti els títols que té per a dir que la capella de Sant Simeó fou feta a expenses dels seus avantpassats ¹⁷.

Als 3 de desembre de 1533, Nicolau Albanell sol·licità del Capítol llicència per a construir una capella dedicada al Sant Nom de Jesús al costat de la capella de Santa Anna ¹⁸.

La llicència els devia ésser concedida tota vegada que en la lauda sepulcral dels Albanells consta que Nicolau Albanell i la seva esposa Angella Trillo "hoc sacellum facultatibus ... Anno Christi natiuitate 1535 constructum et decoratum ... exsoluerent" i en altra làpida es fa constar que "lo senyor bisbe de Nicopoli benehí dita capella, 11 de abril 1535 ..." Encara als 18 de novembre de 1537 el Capítol concedia llicència per a instal·lar-hi un retaule de Santa Maria de l'Esperança (idem idem) que segurament és el quadre que encara s'hi venera. El seu altar el féu construir Pere Mir, beneficiat, el qual als 19 del mateix mes i any fundà la processó de la Verge de l'Esperança (id. id.).

CAPELLA DELS ALBANELLS. - "Die mercurii III mensis decembris anno MDXXXIII fuerunt congregati ... quibus fuit presentata quedam supplicatio ... tenoris sequentis: Molt Magnifics y Rents. senyors: Lo magnific mossen Nicolau Albanell y la senyora ça muller, tenint devoció de edificar y construir una capella sots invocació del nom de Jesús en la present ciutat de Tarragona, voldran aquella edificar en les claustres de la present Seu, al costat de Madona Santa Ana, a honor y glòria de monsenyor Déu Jesúschrist y de la gloriosissima Verge Maria mare sua, e de la dita invocació perque allí més comodament pugan fer ses devociions, oracions, caritats i sacrificis que al servey de Déu los sien possibles de fer, a on tenen gran devoció, y per tant supliquen ensemps los dos y cada hu d'ells a V. R. P. los plàcia voler-los donar permís de edificar en dit lloc dita capella y otorgar-los facultat de poder-se enterrar allí, quant a Déu sia placent determinar d'ells, axí que sie per

¹⁷ AC, *Actes*, fol. 151, 152.

¹⁸ AC, *Actes*, any corresponent.

ells e per sos lligitims successors lo nom de Albanell o Trillo tenint o tenints llurs noms allí sepultura y que pugan transferir la ossa del Rnts. mossèn Antich Albanell lur fill o del germà, infermers q^o; ensemps ab les rexes que en dita claustra havia posades en altra capella, y així totes e sengles coses posar y transferir en dita capella de nouo construenda et seu edificanda; com encara totes les misses y aniversaris y altres solemnitats de absolucions que per los dits Albanells e allí se diguessen ni's fessen, se hagen de fer, y's pugue fer dir en dit lloc on dita capella tenen desig de fer, feta que sia; les quals coses així en general com en particular suplican com dit és a tots y cada hu de V.R.P. que ultra que faran cosa meritoria y al servei de Déu los ho tindran a senyalada y a singular mercè y gràcia. - Altissimus, etc."

"Cui quidem supplicationi omnes predicti canonici Capitulum celebrantes et tenentes una in simul et consona mente et uoluntate adherentes et consentientes eo qui pia, iusta et caritatiua et ad cultum diuinum ampliandum congrua ... concederunt facultatem et licenciam dicto Mag^{co}. Nicolao Albanell eiusque uxori dictam capellam construendi sub titulo et nomine SSmi. Iesu in claustro dictae sedis ad latus capellae Stae. Agnae in dicto claustro fundatae, aduersus partem capellae Virginis M^{ae}. uulgo dictae de Claustro sub spatio quantum tenet et occurrit de ambitu uniusquisque arcus; concedentes sibi tota la pedra o manobra quae exiet de pariete dicti claustrum ad opus dictae capellae construendae et edificandae; in qua quidem capella predicti Nicolaus Albanell et eius uxor et sui habeant facultatem se ibi facere sepelliri; et quod sit dicto mag^{co} Nicolao Albanell licitum et permissum omnia facere et complere prout in presenti supplicatione petit, dum tamen dictus mag^{cus} Nicolaus Albanell suis propriis expensis faciat ponere et reddere rexias de iusta quae prius erant in prima capella et dictam capellam dinitat planam prout prius manebat; uolentes, etc, etc. (AC, Actes).

RETAULE AL CLAUSTRE. - El 4 juny 1527. "Dederunt facultatem Dno. decano (Dionís Verdú) fabricandi et ponendi quoddam retrotabulum super sepulturam d'en Gibot."

LES OFICINES CANONICALS. - En instituir l'arquebisbe Bernat Tord la canònica a Tarragona, cedi una fortalesa que llavors

estava edificant per tal que en ella els regulars poguessin tenir les oficines tant en la part superior com en la inferior, ço és, en la planta baixa, els cellers i els graners, i en la part alta, el refector, dormitori, cuina i capítol¹⁹.

Huc de Cervelló, en el seu testament fet en 1171, llegà cinc cents morabatins "ad oficinas facienas." (VILLANUEVA, *VL*, t. 19, ap. 18.)

CAPELLA DEL CORPUS CHRISTI. - L'il·lustre prelat Joan d'Aragó als 17 de setembre de 1330 va concedir llicència a Guerau de Rocaberti, pavorde de la Seu, i a la seva germana Gueraua, vídua de Guerau Alemany i senyora de Guimerà, per a construir una capella, sota la invocació del Corpus Christi, en el Capítol "ita quod ipsa capella, aperto pariete ipsius Capituli versus cimiterium, inibi construatur que se iungat ipsi Capitulo et eidem etiam uniatur". Els concedeix també el dret de sepultura en la referida capella; amb la condició, però, que hagin de dotar amb quatre cents sous de censal, la capellania que intenten fundar-hi, ultra l'assignació necessària per tal d'enllumenar una llàntia que cremi nit i dia en la projectada capella (AHA., Reg. Negot. 1330, fol. 71, 72).

En dita capella hi ha enterrats donya Leonor Branches, senyora del Catllar, i el comte de Mòdica (AC, *Actes*, 10 maig 1532).

El 9 desembre 1536. - "Determinarunt quod fieri faciant un carner in capella Corporis Chti. claustris Sedis Tarraconensis cum lapide marmorea uel alia pulcherrima supra, in quo sepelliantur canonici dicte sedis; item quod faciant fieri in dicta capella proxime ubi sunt rexas (de la portada) ferreas, eo quia canonici, cum capitulum celebrabuntur, stent clausi et secreti, quod fiant respalleres in loco capituli de roure de Flandes ut decet."

La sepultura de l'arquebisbe Despuig fou feta per l'arquitecte Francesc Cases, de Tarragona, per 92 lls. 19 sous 6 diners segons rebut de l'1 abril 1765 (AHA, Llibre VIII d'espòs, fol. 121).

¹⁹ "Et ut ibidem suas oficinas inferius et superius, subtus cellarea sua et orrea, supra vero reffectorium et dormitorium coquinam et capitulum sicut distinctum est". AHA, *Tesaurus*, fol. 206.

Montpeller, París i Bolonya ja publicats i es tindrà una idea de l'afany de cultura que havia en el s. XIV.

De les súplices dels estudiants d'Avinyó en donem un regest objectiu, conservant les mateixes paraules del Registre, mentre que dels estudiants de Perpinyà i Tolosa, que afegim a continuació, ens limitem a donar-ne el nom per a constatar el fet de l'assistència de catalans i castellans als susdits estudis.

Hem d'observar que essent el major nombre dels estudiants de Perpinyà de la diòcesi d'Elna, prescindim quasi de tots aquests, encara que políticament podrien posar-se tots en la nostra llista. Una divisió d'estudiants per disciplines seria ben bé inútil, ja que encara que Avinyó fos un Estudi General, per la Medicina dominava Montpeller. Altres observacions més particularejades podran fer-se quan tinguem publicats la quasi totalitat de ròtuls de les nostres universitats, cosa que pensem anar fent de mica en mica, tenint ja a punt per a una revista de Madrid el de l'Estudi General de Valladolid.

Súplica és l'original d'una gràcia concedida pel papa. No totes les gràcies són, però, matèria per a una súplica. En general només ho són les gràcies que es refereixen a beneficis eclesiàstics, exceptuades les dignitats majors i prelatures (abadies i episcopats).

Les súplices eren senegles (singulares) o de collectivitats. Un rei o un prelat demanava una mercè per a un súbdit seu, en el primer cas: una universitat, un Delegat apostòlic, un bisbe demanava gràcies pels professors i estudiants, o per una sèrie de súbdits seus, en el cas segon (Rotulus). Tant en un cas com en l'altre un agent redactava la súplica en llatí i la presentava al Papa, o a la oficina corresponent, i el Papa mateix firmava: *Fiat ut petitur* seguit de la inicial del seu nom de sant. Augmentant amb el temps els afers, el papa no podia sempre firmar les súplices i aleshores delegà el Pontífex la facultat de firmar les gràcies al Canceller, el qual firmava per *concessum*. Éssent cada dia més gran el nombre de suplicants es delegà la firma als referendaris. La novetat és deguda a Eugeni IV; però el referendari devia firmar a la presència del Papa. La fórmula era: *Concessum ut petitur in praesentia Domini papae*.

Aquestes gràcies es registraven en el Registre de súplices.

III. — DADES SOBRE EL TRESOR

I. Argenteria

Custòdia. - Custòdia d'or i plata de 44 lls. de pes, donada per Pere Ramon i altres, 1410¹.

El 25 febrer 1434. - El Capítol determina fer "unam pulcrum custodiam argenteam".

El 4 març 1434. - Pere Arnau Ramon, ardiaca de Vilaseca, ofereix 500 florins d'or perquè es faci prompte (AC, *Actes*).

El 1443. - Àpoca de 400 florins d'or, preu de la custòdia de la catedral feta per Francesc Serras, argenter (Man. Not. Tarrag., fol 75).

Vericle de Diamants. - El 20 novembre 1677. "Dnus. Infermer proposuit que ha rebut una carta del Sr. D. Diego Giron de Robolledo, prior y canonge, junt amb una capsa ab un vericle dins, en la qual me diu ho entrega a V^a S^a. - Et incontenenti fou oberta la capsa en la qual se ha trobat un vericle ab molta pedreria y diamants. - Incontinent la presentaren a l'archebisbe per tal que'l beneís y 'l poguessen usar l'endemà que era ters diumenge."

El 7 maig. - "Francisco de Montoliu comunica que una persona en morir li entregà una joia guarnida de diamants, encarregant-li que d'ella ne fes una girnaldà o diadema per orlar la Custòdia per a la processó de Corpus, però que després de dita festa cada any se torne a dit Montoliu. - Bueno."

Urna del monument. - El 23 agost 1649. "Lo Ardiaca de Vilaseca proposuit que la caixa que se reserva lo SSm. Sagrament lo dijous Sant es vella i indecent y així si se'n farà una de nova. - Que es faci."

El 15 juliol 1681. - "Ardiaca de Sant Llorens proposuit que inseguint la determinació de V. S.^a se ha fet fer la trasa de la caixa o urna per lo SSm. Sagrament per lo Monument, que presenta a V. S.^a y té previngut mestre Garau, escultor

¹ MARI, *Nominum et actorum*, t. III, p. 517.

que es qui la ha feta per a informar a V. S.^a y lo argenter per tal que V. S.^a determine lo faedor. - Determinen que's fassa dita urna conforme la trassa y del modo que han dit dits escultor y argenter (Gaspar Arandes) y que se pose mà luego."

El 15 abril 1682. - "Proposuit que S. Illma. vol acabar la caixa o urna a sa disposició y vol fer lo remato y que V. S.^a li dongui la plata que ell pagarà les mans. - Acordat."

El 22 abril 1682. - "Que lo Sor. Arquebisbe ha conseratat les mans de la caixa ab 400 lls. y que per la plata falta, diu si te gust V. S.^a donar-li el bàcul del pontifical de Espinosa y dit archebisbe donarà lo seu bàcul a V.^a S.^a., y en cas se'n vaja donarà també el de Espinosa y de açó ne farà acte. - Acordat."

El 8 abril 1685. - "Gaspar Arandes diu que ja te l'Urna feta i que la vol entregar al Capítol."

El 9 maig 1685. - "Gaspar Arandes diu que convindria fer un astutg per a l'urna. - Que's fase."

Reliquiariis. - Any 1482. - "Item data 10 lls. 17 sous, sis diners bestrets al reliquiari dels gloriosos Sants Cosme i Damià."

Any 1490. - "Bernat Pere, beneficiat de la Catedral, dona al S. Bras de Sta. Tecla un anell d'or ab senyal de Pera" (Man. Not.).

El 3 febrer 1522. - Dionís Verdú, degà, dóna "unum lapidem safir encastat cum auro ad hoc ut ponatur in braquio Stae. Teclae" (AC, *Actes*).

El 18 agost 1503. - "Al jove qui portà lo reliquiari que tramès lo Camarer, III ducats."

El 28 juny 1539. - "Determinarunt quod ex lampadibus argenteis sacristiae fiat reliquiarium argenteum pulcrum ad reponendas omnes reliquias ut honorifice maneant."

El 27 setembre 1540. - "Doní a mestre Jaume, lo ymaginaire, per una mostra feu del reliquiari se havia de fer per la sacristia, 2 ducats y IIII sous, y per la anada feu a Barcelona per comunicar dita mostra y per cercar qui ab major comoditat face dit reliquiari, 42 sous = 25 lls. VI sous."

El 12 juliol 1549. - "In facto de la presentació que lo Rnt. Ardiaca de Vilaseca que se diu Nicolau Burguera (a)

Marzilla de la imatge de Sta. Catarina de argent ab reliquia de la santa, que se convertí en llet; y ab dita pessa ha reliquia de S. Andreu y de S. Jaume, la qual dit ardiaca ne fa donació al Rnt. Capítol y iglésia.”

El 20 abril 1663. - “Vingué de Barcelona lo canonge Manner y aportà un braçalet de or ab moltes pedres amatistes y en mitg una branca ab diamants, la qual joya enviave lo Sr. archebisbe de Avinyó D. Francisco Marino, frare dominico, y germà del general dels Dominichs; a las espatlles està ab esmalt molt obrat, en dret de la branca del mitg, les armes de dit Senyor y en les aleres, ex vota - Sta. Tecla, y també Protomar. Tecla - sia alabat N^a Sor. que de tant lluny venen joyes a esta Sta.” (Consueta vella).

El 16 febrer 1568. - “Super caxa seu reliquiario argento faciendo et fabricando pro SSmi. Sacramenti reseruatione, decreuerunt quod fiat et fabricetur dictum reliquiarium iuxta picturam et impressionem illius factam in quodam papiro folio palam et publice per omnes oculariter uiso.”

El 12 abril 1568. - “Exigatur reliquiarium ab heredibus canonici Munyos.”

El 5 novembre 1605. - “Gabriel Robuster, havia llegat un gerro y un saler de plata per a fer un reliquiari per a les relíquies que havia portat de Roma. - Dit reliquiari fou obrat i entregat al Capítol al 3 de juliol 1607; el capítol tingué de refer a l'argenter 5 lliures.”

Urna i Tabernacle del Sant Braç. — L'11 juny 1817. - “Sebastià Picañol argenter de Barcelona firma un rebut de 459 lls. 5 sous per l'urna de conduir lo S. Bras de Sta. Tecla, de fusta d'evano coverta de vellut carmesí l'interior d'ella 75 lls. - per lo tabernacle 350 lls., per lo ambalatge 34 lls. 5 sous” (rebuts de l'obra 1817).

Creus. - D. Pedro de Urrea “dió una riquíssima cruz que hasta hoy día llaman la cruz del Patriarca, dió otra cruz dicha, del Cabildo; dejóle la mitra mejor que tenía que está adornada de perlas preciosísimas y piedras de grande valor y muy grandes; mandóle así mismo una rica capa de coro que es de brodado finísimo, con la çanepha y capilla hecha de agu-

ja con muchas figuras de Stos., que es cosa bien singular y rara.”

Pere de Cardona: “dió a la Sta. Iglesia de Tarragona una riquíssima cruz de oro que está hoy puesta sobre la mano y dedo mayor del brazo de Sta. Tecla y otra cruz de oro que tiene el pié sobredorado siendo el de plata y en dicha cruz estan algunas reliquias de Sta. Magdalena; dió también otra cruz a la dicha Sta. Iglesia en la qual hay un pedazo del *Lignum Crucis*; adornó la sacristía de dicha iglesia de riquísimos paramentos y ornamentos y en particular le dió una capa de Coro o pluvial riquísimo la qual se havia hecho para coronar con ella al Emperador Carlos V, y así en la capilla están bordadas a maravilla las armas de dicho Emperador”².

Imatges. - Any 1485. - “Item he pagat al Sr. Berenguer Palau, argenter de Barcelona, cent e sis lliures, sis sous e cinc diners per compliment de paga de la ymatge de S. Agustí.” (Man. not., iol. 75).

El 25 agost 1578. - “L’ardiaca de Sant Llorenç dona al capítol l’estàtua de Sant Llorenç de plata dorada, la qual pesa 31 march menys 12 argensos; en la qual està encastat un tros de la canella del glorios S. Llorens, la qual fou tramesa ab acte autèntic per Cosma Montserrat, Ardiaca de S. Llorens y prior de Çaragosa, mestre en Sag. Theologia y confessor del Papa Calixte III . . .”

El 21 juliol 1603. - “Determinació que de la plata de la sacristia, que no serveix es faci una imatge de Sta. Tecla. - En 1621 fou encarregada a Bernat Maymó de Tarragona i a Me Ros de Barcelona.”

Imatge de Sant Joan Bautista, de plata, donada per Joan Ferrer de Busquets (*MARI, Nominum et actorum*, t. III, p. 517).

Imatge de Sant Jaume de plata donada per Jaume Campana (*Ibidem* p. 518).

Imatge de Sant Miquel Arcàngel de plata, donada en 1610 per Miquel Joan Fivaller (*Ibidem*, p. 521).

² F. FORNÉS, *Episcopologio univ. del ars. de Tarragona*, 1645. Ms. de la Bib. Nat. de París. Paluze, p. 180.

Imatge de Sant Ramon de Penyafort, de plata, donada per Ramon Moller (Ibidem).

Imatge de Sant Francesc Xavier, de plata, donada per Francesc Foguet (Ibidem, p. 522).

L'11 abril 1614. - "Bernat Maymó argenter entrega al Capítol l'imatge de plata de la Concepció, encarregada per l'arquebisbe Joan Vich, ponderis 36 marchs, dues onces. - Tenia més de tres palms. - Les mans de l'argenter costavan 100 lls."

Imatge de la Mercè, de plata, amb dos cautiús, de 1.270 onces de pes, donada per Ramon Copon (MARI, id. id., p. 223).

Imatge de Santa Tecla, de plata, obrada per l'argenter de Tarragona Bernat Maymó (1625) i Ros Barceloní.

D. Joan de Aragó, "mandó labrar una imagen de plata de martillo sobredorada, de S. Agustín, que tiene una vara de alto, y la peña sobre la qual está el brazo de Santa Tecla asimismo de plata de martillo sobredorada".

Arnau Cescomes "dió este arzobispo a su iglesia, viviendo, la cabeza de la Virgen Sta. Úrsula, que tenía encastado en plata labrada a martillo"³.

El 23 maig 1699. - "D. Josep A. Valls ard. de S. Llorens proposuit que, mogut de la devoció que té al misteri de la Ascensió de Cristo N. S., ha fet fabricar un tabernacle de plata ab les imatges de Cristo S. N., de la V. M.^a, y de S. Pere, S. Joan, y S. Jaume a efecte de donar-lo a la present iglésia, y suplica a V. S. sia servit admetre'l. - Acceptat i determinen fer fer un armari en la sacristia en la part més endins per a guardar-lo."

Imatge de Santa Tecla. - 11 de setembre 1814. - "Vicens Roig escultor firma àpoca 200 lls. 3 sous, 11 diners a compliment dels treballs d'escultor de fer l'imatge de Sta. Tecla y tabernacle, més 49 lls. 16 sous 11 diners" (Rebutts de la Catedral).

El 18 gener 1689. - "Que lo infermer Moller desitja efectuar la fundació de S. Ramon, per la celebració de la qual ha fet un S. Ramon de plata del qual farà la entrega a V. S.^a. - Acceptat."

Clàusula del testament del canonge Ramon de Copons y de Oms (a Barcelona 26 febrer 1783). Fundà la festa de la Mercè:

³ F. FORNÉS, Ibidem.

“Per major gloria de Déu y de sa SSma. Mare vull y es ma voluntat de que en cas de no haver fet (durant ma vida) per quant vinga lo cas de tenir efecte la proxima referida fundació, mos marmessors de mos bens facian fer una imatge de la Verge SSma. de la Mercè, de plata ab dos esclaus, angels, serafins y trons tot de plata, posant al peu de est lo escut de las mias armas; arreglada a la alsada, amplaria y mida del doser de plata que te lo molt Iltre. Capítol en la sacristia, la qual entregaran dits mos marmessors al M. I. Capítol por collocar-la en sos armaris de la sacristia y servesca per las funcions de dita fundació y demás festivitats que sien del agrado del M. I. Cap.”

Salomons i canalobres. - Any 1443. - Compra d'un canalobre de llautó a un mercader alemany de Noremborg, per preu 100 florins d'or (Man. Not. 1443, fol. 16).

Ei 29 maig 1570. - “Fiant candelabra argentea pro altari maiori pro magnis festiuitatibus.”

El 29 agost 1702. - “Que lo salomó de bronze de la Catedral caigué i se espatllà molt y necessita de adobar-se. - Que's face.”

Bordons

Dos dels beneficiats. - Pes 139 onces,				
6 args., a 20 rals	278	lls.	15	sous
Dos dels comensals - Pes 145 onces, 8				
args., a 20 rals	291	”		
Per les mans dels 4, a 12 rals	341	”	17	”
Fusta y ferro de dintre els quatre	5	”	12	” 6
Quatre Menaichs. - Pes 344 onces, 8 args.	689	”		
Per l'or y argentviu	24	”		
Mans, a 12 rals	413	”	8	”
Fusta y ferro de dintre	6	”	15	”
2 caixa d'embalatge	5	”	12	” 6
	2.272	lls.		
Ports	11	lls.	5	sous
Total	2.283	lls.	5	sous

2. Draps d'Arràs

Any 1513. - "Item he pagat a'n Pere Pellicer, notari, XXVIII sous per rebre los testimonis del drap que lo Sor. archebisbe D. Gonzalo de Heredia manà a la sacristia, qui's diu de *Bona Vida*, segons per albarà se mostra = I lls. VIII sous" (*Llibre de l'obra*).

El 2 maig 1515. - "Procura per a cobrar qualsevol llegat fet a la present iglésia per lo últim archebisbe D. Alfons d'Aragó y espialment lo llegat de mil ducats y dos panyos de Ras" (AC, *Actes*).

Any 1515. - "Item he pagats a micer Francesc Soldevila 7 lls. 2 sous per lo port y despeses se feren en colrar los dos draps de Ras que lo archebisbe D. Aifons de Aragó lexa a la sagristia en son testament" (*Llibre de l'obra*).

El 7 setembre 1549. - "In facto del drap d'Heredia, per estar maltractat y foradat, determinarunt que lo R. ardiaca de Vilaseca y mossèn Galçeran Gavalosa, canonges, tinguen càrrech de fer-lo adobar y, si mester serà, enviar-lo a Barcelona" (AC, *Actes*).

El 24 març 1550. - "Determin. et comisionem dederunt Rdo. C^o Forama que fassa uns armaris entrant a la sagrestia, après de l'armari de la confraria dels Preveres, per posar los draps de Ras y que fassa que sia cosa bona" (Id. id.).

El 28 abrilis 1554. - "Quod non acomodentur pannos tapiceriae huius Sedis."

Any 1555. - "Super reparatione panni magni per Rn. archiepiscopum de Heredia dimissi."

El 3 juny 1622. - "D. precentor proposuit si's posaran los draps de Ras en lo stàncies sobre les reliquies, per que son a mal recapte y se gastan y prudexen y falten alguns; no deliberen. - Després diuen: que sien custodiats en la sacristia, en las stàncies sobre les reliquies."

El 12 juny. - "Los jesuites demanen los draps de Ras per les festes de S. Ignasi y de S. Francesc Xavier. - Determinem deixar los que poguem; no los del cardenal Cervantes per que ho priva en son testament. Id. id per la festa de Sta. Teresa els carmelites."

El 31 gener 1623. - "Et domini ad proposit. per canonicum Vergili administratorem fabrice deliberando circa necessitate reparationis panni de Ras historiae Tobiae sacristie et aliorum pannorum necessario reparandorum commissionem fecerunt in domino canonico Vergili, fabriquerio, ut faciat reparari et enmendari pannorum in reparatione necessarios ad eius bonam cognitionem et iuxta fabricae facultates."

El 7 març 1623. - "Item deliuerauerunt quod panni de ras qui sunt reparandi reparentur arbitrio dictum fabriquerii, si sunt pecunie oportune."

El 8 setembre 1623. - "Que lo brodador que va adobar los draps de brocat del presbiteri de l'altar major, que se'n faria dels trossets que restaren que son bons per a adobar ..."

El 21 abril 1671. - "Que Serafi Farrer ha adobat un drap de Ras. - Que conserten ab dit Serafi per a adobar los més necessitats."

Any 1681. - "Composición de las tapicerías. - Remiéndose un tapiz por prueba."

En l'acta capitular corresponent als 16 de juny de 1683 consta com el canonge D. Didach Giron de Robolledo en el seu últim codicil, rebut en poder de D. Jaume Roldo, notari de Barcelona, als 5 d'agost de 1681 "deixà i llegà a l'Iglésia de Tarragona la seva tapisseria en cas que no's pogués trobar qui donàs d'aquella mil i cent doblas de dos escuts d'or; i per no haver-se trobat qui'n donés la dita quantitat, havent-se subastat en encant públic com apar de la relació dels corredors de coll ieta en poder de D. Josep Güell, notari de Barcelona al maig de 1683, se entregà aquella al Iltre. Capítol que sont vint i sis draps ço es: los vuit de l'història del Rey Ciro, los nou que representen los sentits y los altres nou de diferents històries per portaferas i entreportas, aguda la tapiceria en especie com és dit per dits senyor Infermer i canonge Miró."

El 9 agost 1704. - "Lo Sr. Marquès de Rupit escriu que'l comte d'Etre es troba en la armada francesa y desitja comprar la tapisseria de Robolledo. - Que no es per a vendre, car adorna l'iglésia."

3. Llibres de cor

Any 1499. - Rosembach imprimeix el missal i altres llibres per a la Seu de Tarragona (AC, *Actes*, fol. 84-85).

Any 1499. 6 juliol. - "Determinaren no entregar dinés al impresor de Breviaris sino que dony tot lo imprès."

Id. 18 juliol. - "Determinarunt entregar tota la impressió dels Breviaris a Francisco Sitges (?), prometent rebre los que no hauria venut dins tres anys y que desde luego pagui lo cost de la impressió y tregui indemne al Capítol."

Any 1500. - "26 mars paguí a mestre Mongarro, scriptor i illuminador, per escriure les liçons del miracle de S. Cosme e S. Damià, V sous. - Després durant varis anys completes missals."

El 24 gener 1516. - Determinació: "ut fiant et scribantur tres libri psalterii ad usum chori Sedis, et illuminetur librum dominicale quem habent scriptum et notatum per magistrum fratrem Martinum Carrilio Castelanum; ipsique libri et liber uocatus *commune Santorum*, quem habent scriptum, notatum et illuminatum, alligentur bene et decenter ad usum dicti chori, super quibus ... etc." (AC, *Actes*. N.º 7, fol. 4).

El 1521. - 27 febrer, fol. 34. - "Comisió pera corregir los Breviaris y diurnos que volia fer lo archebisbe."

El 15 novembre 1534. - "Comisió al Precentor y Succentor per a capitular amb Mº Sabater super libris chori dictae ecclesiae faciendis seu reparandis." 9, fol. 27).

El 30 maig 1550. - Comissió als canonges Miret, Forana i Darrocha, per a contractar amb el mestre Sunyer sobre l'escriure els llibres de Chor.

El 31 març 1554. - Comissió a dits canonges per a fer *coronar* los llibres de Cor novament escrits.

El 13 febrer 1570. - "Item decreuerunt ad scribendum dari ... uidelicet: Oficium Sti. Raphaelis, librum nominatum *lo missalet dels aniversaris*, quadernum dictum *lo quaern dels morts cantat* ... aliquid quadern dictum *lo quadern de les preces del Cor maior* et librum dictum *dels sept salms y letania de les processons* ... "

El 12 febrer 1585. - Encàrrec d'escriure els llibres de chor a Mn. Miquel Vilella, de Manresa.

El 27 gener 1586. - "Bernat Aymerich, succentor, proposuit quod chorus indiget libro quodam santorali et quod in civitate Minorisse reperitur quidem capellanus qui similes libros scrivit . . . Determin. que vingui dit capellà."

El 12 febrer 1586. - "Que ja es arribat Mn. Miquel Vilella, prevere de la ciutat de Manresa, scriptor librorum chori. - D. que els síndics tractin."

El 30 juny 1592. - Goig de Santa Tecla.

El 1590-1600. - "Llibres de chor escrits per mestre Joan Almenara de la Selva. M.º . . . Plana, de Alcover, y M.º . Barberà, de Reus."

El 10 juliol de 1595. - "Foren presentades les mostres dels tres mestres d'escriure dels llibres de chor, que són M.º Barberà de Reus, M.º Almenara de la Selva y de M.º Plana; que fassen capitulació."

El 31 juliol 1595. - "Lo mestre de cant diu que seria be donar a escriure lo llibre del faristol de baix al de Reus y los dels costats, als de la Selva y Morell."

El 26 juliol 1595. - "Que los capellans se quexen de les caplletres dels llibres nous que no se coneixen quines son y que la lletra es molt menuda. - Que los síndics ho vegem."

El 2 agost 1597. - "Havia mort M.º Plana, scriptor de llibres de Cor y paguen al seu hereu."

El 16 febrer 1598. - "Que ha fet venir a M.º Barberà lo qual se acontenta de fer lo que era de solfa a divuit reals y de la prosa a vint y quatre rals."

El 14 abril 1598. - "Que M.º Barberà scriptor de llibres de chor se acomode en lo escriure, y que escriurà a diset rals la solfa, y la prosa a dinou o vint. Determ. que M.º Almenara escrigue lo dels costats y m.º Barberà los del mig."

El 25 agost 1599. - "Christofor de Queralt diu que m.º Barberà, scriptor de llibres de chor, dexa l'obra de St. Miquel de los Reyes de Valencia per pendre la feina d'esta Seu. - Comisió al Cabiscol y Christofor de Queralt. "

El 1.º agost 1619. - Paguen a Fra Rovira, de predicadors, los

4. OBJECTES DIVERSOS

trevalls d'escriure los llibres de chor a 16 o 13 rals el quadern.”

Any 1698. - “A Ventura Oñate per dorar los fulls d'un llibre de pergami.”

4. Objectes diversos

En 1383. “In Dei nomine Amen. Noverint universi quod die mercurie circa hora completorii sedis Tarraconensis tricessima die mensis aprilis anno a nativitate Dni. millesimo, CCC° LXXX tercio in presentia mei Petri Cesp, not. publico Tarraconensis, pro venerabili Petro de Valle, cive Barch. comisario Tarr. not. pup°. Et nobili Raymundi Rogerii de Pallars et vener. Johannes de Ulsinellis, millitis, et Bng. Potau, iuris periti, et plurium aliorum testium ad hoc specialiter vocatorum et rogatorum, honorabiles viri Franc. Çagranada, Nicholaus Rochafort et Brng. Marti, cives et consules hoc anno civitatis Tarraconensis, constituti personaliter una magna multitudo de civibus tarraconenses qui cum dictis consulibus fuerunt ad hospitium prepositure tarraconensis ubi hostabantur Illmo. Dno. rege Aragonum et Dna. Regina inter cetera faciendi et impendendi eis honorem. Et post factam reverentiam dicti honorabiles consules ex provisione facta per venerabile consilium dicte civitatis obtulerunt, presentaverunt et dederunt Illme. dne. Sibile, Regine Aragonum, quamdam pulchram copam de argento copertatam, dauratam, cum quadrigentis florinis auri d'Aragon. qui intus dictam copam erant. Et statim dicti florini fuerunt ibidem numerati per venerab. Bn. Pelegrini, Johanem Ebriui, legum doctores ad hoc electos, et post dictam numerationem aliquo domicille ibi presentes de mandato dicte domine Regine receperunt dictam copam cum dictis florinis et reservauerunt eos. Et dicti consules petierunt eis fieri publicum instrumentum” (A. N.-X.16).

Quadre de l'Ascensió, de plata, donat per Ignasi de Lanuza (MARI, *Nominum et actorum*, t. III, p. 522).

Frontal de plata, donat per Ramon Ferrer i Foguet (idem. idem.).

Llànquia i calze de plata, copa d'or, per a l'altar nou de Santa Tecla (id. id., p. 223.)

Anfores de plata per als Sants Olis. - Donació de l'arquebisbe Llinàs. - Docer (id. id.- Archie. A.).

Bàcul de cristall i plata de l'arquebisbe Urrea (VILLANUEVA).
Calze d'or de Sanchis (VILLANUEVA, *VL*, t. 20, p. 53).

Ecce-Homo de Morales. - El 23 maig 1702. - "Et primo Dnus. Ardiaconus Sti. Laurentii proposuit que donava y entregava, com en efecte ha donat y entregat, a la present iglésia una làmina del St. Ecce-Homo guarnida de evano ab flors de plata labrada, la qual es una imatge molt piadosa que era de casa sos pares y feta per la ma de un gran pintor del Sr. Rey Felip segon, que lo anomenaven Morales, dit lo divino, y supplica a V. S. accepte la dita dadiva. - Determinarunt que acceptaven la dita dadiva en nom de la present iglésia y que sia guardada en la sagristia de la Seu entre les demás prendes y sants de la Iglésia."

Testament de Josep An. Valls y Panducho, ardiaca de Sant Llorenç, fet als 4 agost 1706: "Item mando a la sacristia de dicha Sta. Iglesia de Tarragona la fuente y tres azafatas de plata que tengo para acompañar el misterio de la Ascensión quando le pongan en el altar mayor, y las dos láminas que tengo, la una de la Virgen SSma. con el Niño en los brazos y otra de la batalla de Josué, con sus marcos de cristal y dos tablas de cristal de Venecia delante dichas láminas, con caras para la custodia"

El 20 de juny 1500. - "A mestre Montoliu per pintar lo vestiment del doser que se posa a l'altar major per les festes de Corpus Christi, II sous."

El 7 octubre 1500. - "A mossen Albions pintor per reparar la peana de la roca de Santa Tecla, I lliure."

El 29 agost 1501. - "A mossen Joan Albiols per pintar los braços de N^a S^a que portan en la processó del 15 agost y per pintar les portes del retaule va fer la Seu, III lls. 12 sous."

El 17 setembre 1501. - A M^o Pere Ollers per ataviar lo doser sobre l'altar posen lo SSm. Corpus Christi en lo altar de S. Fructuós darrera l'altar, ab lo sobrecel."

El 5 maig 1595. - "A Galçeran Albanell per a pagar l'imatge de N^a Sra. d'agost que's fa per a aquesta iglésia."

4. OBJECTES DIVERSOS

El 2 gener 1597. - "Al marmessor del mestre Isac Hermes 100 rals import del que dit pintor adobà en l'imatge de N.^a S.^a d'agost, ço és: cap, peus, y mans que li mudaran per ordre del síndic y obrer, y el pintar-la" (*Llibre de l'Obra*). "

El 20 setembre 1605. - "A m.^o Agustí Bennasser, per encarnar Sta. Tecla y S. Agustí y deurar lo evangeli de S. Joan, II lls. XVI sous."

El 1630. - "A Alerio Carussi, pintor, per renovar la rexa de l'altar major y de la rexa del cor de mans y claus, 50 lls."

El 1634. - "Pagat a Simó Solanes, pintor, per 27 dies que ha treballat en daurar y pintar lo que se ha fet detras del altar major, 8 lls. 2 sous. - Item a Simó Solanes, jove pintor, per 43 dies ha treballat detras del altar major, a raó de 6 sous = lls. 18 sous."

Any 1668. - "A Ventura Onyate, pintor, per adobar lo S. Cristo de la sacristia, los dits y corona de N.^a S.^a del altar major, 9 lls. 18 sous."

Any 1721. - "A Mateu Matiello, escultor i dorador de la present ciutat, per aver encarnat la imatge de N.^a S.^a de la Assumpta de la sacristia, 18 lls."

Any 1819. - "A Fecundo Vidal, courer, per lo salomó gros, 43 lls."

Any 1819. - "Per dos salomons al courer Jaume Mestre, 100 lls."

IV. DADES SOBRE ARTISTES

1. Escultors

JOAN DE TARRAGONA. - El 30 març 1330. Contracte entre els obrers de l'església de la Guàrdia dels Prats Ferrer i Pons de Uluja, i els jurats de dit lloc Bernat Salvador, Pere Vallmanya i Bernat Ospital d'una part, i el mestre Joan de Tarragona d'altra part, sobre una imatge de Sant Jaume, la qual dit mestre els hi promet fer a semblança de la imatge de Sant Joan qui hi ha en l'església de Sant Miquel de Montblanc, pel preu de 150 sous. (AHA, Manual, not. Guàrdia dels Prats 1330).

GUILLEM SEGUER. - El 15 desembre 1342. Contracte entre els rectors i prohoms de Nalech, d'una part, i el mestre Guillem Seguer, pintor de Montblanch, de part altra, sobre una imatge de Sta. Maria i dos àngels de pedra blanca "quod ego faciam unam himagiam bte. Marie de pedra blanca de cinch palms et amplius, duos angelos secundum quod staturam himagine albos similiter de hinc usque ad festum Sti. Iohannis Bbte. mensis iunii pretio de VII libr. barch" (AHA, Manual not. Nalec 1343).

JOAN SPAHER. - El 20 març 1360. "Joan Spaherii, sculptor imaginum ciuis Tarracon", quedà viduu de Margarida, amb tres fills, Nicolau, Perico i Caterina; tenia una casa al carrer de Merceria, una vinya sota l'església de S. Miquel del Mar i un esclau anomenat Çayt (Man. Not.)

L'11 d'abril 1363. Joan Spaher, féu testament, i nomenà hereu el seu fill Nicolau (Id. id. 8 de març 1388).

JAUME CASCALLS. - El 16 desembre 1366. El rei mana als consols de Tarragona que no destorbin el mestre Cascalls que havia de fer uns sepulcres reials a Poblet (Procés de la Corretja, núm. 210).

MESTRE 'ALOY. - 1367. L'arquebisbe Pere de Clasquerí mana a Ramon Pontons, canonge d'Escornalbou, que pagui a mestre Eloy, imaginare, 25 lls. "ratione cuiusdam retaule quod fecit in ecclesia dicti monasterii" (AHA, Reg. Negot. fol. 100).

El 16 desembre 1366. El rei mana als còsols de Tarragona que no li destorbin a mestre Cascalls per mitjà de mestre Aloy ni per altres (Procés de la Corretja, n. 210).

El 30 març 1368. "Magister Eulodius, ymaginator, confiteor in re vobis Guillelmo Sala et Guillelmo de Vilatriada procuratoribus operis Sedis Tarraconensis quod habui X lls, ex illis LX lls. pretio quorum vendidit unum retrotabulum ... " (Man. Not. Tarragona).

El 19 maig 1368. Àpoca de mestre Aloy, veí de Tarragona a Guillem Sala i Guillem Vilatriada beneficiats i procuradors d'obra de Tarragona, de 10 lliures barceloneses de les noranta que l'hi devien "ratione cuiusdam retaboli quod feci capelle bte. Marie Sedis Tarraconensis" (Man, not. Tarragona-).

JORDI DE DÉU. - Jordi de Déu,, natural de Mesina, esclau del mestre Jaume Cascalls. És possible que hagués treballat amb els mestres Aloy i Cascalls en la capella dels Sastres i que amb el seu amo hagués anat en 1367 a treballar els sepulcres reials de Poblet, quan aquest fou reclamat pel rei Pere III.

El 7 de novembre de 1377 el rei mana al batlle de Cervera que fes anar Jordi de Déu a Poblet per ajudar a mestre Cascalls.

El 1 novembre 1378. Societat industrial de Jordi de Déu amb Bernat, pintor de Cervera.

El 7 maig 1379. El rei demana novament a Jordi de Déu que vagi a Poblet per l'afer de les sepultures: "com sapiam bé — diu el rei — que en aqueixes partides no ha persona tan abta per a fer les dites tombes com Jordi, qui fou esclau del mestre Cascalls".

El 6 abril 1380. Jordi de Déu signa amb l'abat de Poblet Guillem d'Aguiló els capitols de la construcció de les sepultures per 55 lliures i pa i vi.

El 10 març 1381. Contracta amb Arnau d'Orcau la construcció d'altre sepulcre reial a Poblet (Viuen a Vimbodí amb sa muller i fills).

El 18 gener 1385 pacta amb Pere Bertran, prevere de Guimerà, sobre la construcció d'un retaule de la Concepció a Vallfogona. El fa a Tarragona.

El 1386 s'encarrega del sepulcre de Na Joana, comtessa d'Ampúries.

El 1387 s'encarrega del retaule de Sant Llorenç de Sta. Coloma.

El 27 març de 1389, cobra 40 florins d'or pel tabernacle de Vinaixa.

El 27 març de 1389. Àpoca de "Jordius Dei, magister lapicida, habitator Tarracone", a Domènec Maçano, Domènec Castell nou, Guillem Corbella i Bernat Riba, jurats de Vinaixa, de quaranta florins d'or d'Aragó "ratione cuiusdam tabernaculi quod operatus fui in ecclesia dicti loci in altari maiori beati Iohannis" (AHA, Man. not. Vinaixa).

El 15 abril 1389. Cobra 40 florins d'or pel tabernacle del Vilosell Jordi de Déu, ciutadà de Tarragona i mestre de imatges, fa àpoca a Anton Salvet, Miquel Forès, Guillem de Fluvià i Anton de Soldevila, jurats del Vilosell, de aquells 40 florins de bon or qui l'hi varen prometre "ratione illius tabernaculi quod feci Corporis Iesu in ecclesia dicti loci" (AHA, Man. not. Vilosell 1385, fol. 107).

El 1400 treballa en la Casa de la Ciutat de Barcelona.

Casa de Jordi de Déu. - Els pares Predicadors tenien una casa al carrer de la Boqueria que confrontava amb Joan Bellvey, amb Na Gosalba i amb la casa "qui fuit den Jordi de Déu ymaginarij", amb la casa de Pere Lacera apotecari i amb la via pública (Man. Not.).

El 2 agost 1412. Joan Roig beneficiat de la Seu del benefici de S. Blai, acensa a Franc. Lopiç una casa de dit benefici que fou "*den Jordi ymaginarye* situm in vico dels ... qui ipsum tenebat pro dicto beneficio ad censum XX sol. i confronta amb Na Gosalba, na ...".

El 14 de gener de 1412. Joan Anguera, manyà, procurador de la confraria de S. ... administra una casa del carrer de la Boqueria "in corrali, confronta amb la de Pere Lasera, apotecari, amb el fereginal de Jordi de Déu" (Man. Not.).

DALMAU BAUCELLS. - El 4 desembre 1374. Dalmau Baucells imaginair de Tarragona compra una casa a Mateu Tapies (Man. Not. de Tarragona).

El 21 maig 1375. Època de Dalmau Baucells imaginair de Tarragona a Berenguer Ioya i Guillem de Camarasa, marmessors de Berenguer Albió, cuirater de Tarragona, de 70 lliures "ratione cuiusdam retabuli per me operati et facti in capilla Sti. Ioannis sedis Tarraconensis quem dictus difunctus in suo ultimo testamento iussit fieri. Testes Mateus Clerici capellanus comensalis et G. de Cantalops scriptor Tarracon". (Man. not. Tarragona 1375.)

Els marmessors es donen per satisfets del retaule "retabulum lapideum et imagines lapideas". (Man. Not. 1375 fol.)

Època de Dalmau Baucells "magister ymaginum ciuis Tarracone" a P. Armengol, beneficiat de Tamarit i natural de Vilabella, de 14 lliures barceloneses "ratione fabricationis cuiusdam crucis cum aliquibus ymaginibus ibidem insculptis et per me posita in platea dicti loci de Vilabella". Renuncia també a totes altres quantitats degudes "ratione ymaginum diversorum Santorum et Virginum" 10 de març 1383 (AHA; Man. not. Vilabella 1384, fol. 140.)

El 3 novembre 1386. Època de Dalmau Baucells, a Pere Escolà de Bonastre, marmessor del rector de Montagut, Pere Serra, de 16 florins "ratione cuiusdam crucis per me sibi (Rectori) facta dum vivebat" (Man. Not. Tarragona.)

El 4 desembre 1386. Dalmau Baucells imaginair, ciutadà de Tarragona, hereu universal de Ramon Baucells, germà seu, veí del lloc de Montalegre, parròquia de Sta. Perpètua (id. id.).

El 1389. Dalmau Baucells imaginair i sa muller Catarina venen una vinya de prop l'alcurador vell a Francisco Cambrer.

Dalmau Baucells feia testament el 23 de maig de 1413 i nomenava hereu el retaule de l'altar major de la Seu de Tarragona, segons consta en una nota del Manual not. de 1414.

NICOLAU SPAHER. - 28 març 1388. Nicolau Spaher, fill i hereu de Joan imaginair i de Margarida, segons consta del testament del seu pare, fet als 11 d'abril de 1363.

I. ESCULTORS

PERE TIROL. - El 25 de maig de 1398. "Petrus Tiroll, lapiscida, magister operis ecclesie uille Montis albi", fa àpoca a Bernat d'Agraz d'Alcover de 88 florins d'or d'Aragó, que aquest li devia "ratione et perfeccione operis capelle quam pro uobis feceram in ecclesia maiori dicti loci de Alcoverio" (AHA, Man. not. Alcover).

ANTON JOHAN (A) DE DÉU. - El 27 març 1401. Anton Johan, mestre d'imatges, es casa amb Maria Montanyés, filla de Joan i Constança, a la qual aquests doten amb 50 lliures, 30 amb diners i 20 amb robes.

El 18 juny 1404. Es presenta com a fill i procurador del seu pare Jordi Johan (a) de Déu, imaginari.

El 3 d'octubre 1404. Anton Georgii (a) de Déu i Elionor, filla de Joan Romeriç, confessen deure 14 florins a dit Joan.

El 3 gener 1406. Testament de Anton Joan, imaginari, veí de Tarragona, "fill de Jordi Johan magistri imaginum civis Barcin." fa marmessors a Joan Montanyés, son sogre, i a Anton Tintorer, menescal de Tarragona; vol ésser enterrat al cementiri de Frares Menors de Tarragona; pren 110 sous per l'ànima; llega 5 sous a la confrària de S. Eloy; fa hereus als seus pares Jordi Johan i Francisca i el seu germà Pere Johan (Man. Not. de Tarragona de l'any corresponent.)

NICOLAU AUCELLS. - 1414. Nicolau Aucells, imaginari, ciutadà de Tarragona i Francisca, sa muller, confessen haver cobrat el dot d'aquesta per mans de Raimundeta vídua de Pere Morill (Man. Not.).

PERE JOAN. - El 16 d'abril es presenta a Tarragona com a ciutadà de Barcelona fill i hereu de Jordi Johan (a) de Déu mort intestat, i de Francisca, vivent. "Ego Petrus Joannis magister ymaginum, civis Barchinonensis, filius et heres Georgii Johannis (a) de Deo q.º magistri ymaginum civis dicte civitatis ab intestato defuncti et dna. Francisca eius uxoris viventis" (Man. Not. 1418 fol. 28).

En 1418 decorava la façana de la Diputació de Barcelona, on féu el Sant Jordi Equestre.

El 8 de març 1426. Contracta amb el Capítol de la nostra

Seu l'obra del retaule major, amb l'obligació de començar-lo el 2 de maig següent.

El 18 de gener 1433. Època de l'imaginaire En Pere Joan, mestre del retaule major de la Seu de Tarragona, a Guillem Vidal, administrador de les despeses de dit retaule, de la quantitat de 33 lliures, 12 sous i 6 diners que l'hi restava cobrar "ratione iornalium et laborum per me et operarios in dicto opere per me missos factorum a sex annis citra qui finierunt ultima die februarii anni millessimi CCC tricesimi secundi, et a septimo anno usque in hanc presentem diem quo presens conficitur instrumentum. Et ideo renunciando. Testes discretum Bng. Toren, presb. et Joannes Celma barbitonsor Tarr. (A. H. A. Man. Not. fol. 154).

En 1441 comença el retaule de la Seu de Saragossa.

ANTON GOMAR. - 3 octubre 1435. Anton Gomar "ymaginaris civis Tarraconensis et Agnes eius uxor" fan procurador a Joan Gomar, germà de dit Anton, per a cobrar certes quantitats que li devia Pere Oller, apotecari (Man. Not.).

ALEU LUPIAN. - 1451. Mestre Aleu Lupian imaginaire olim ciutadà de Tarragona habitant en Montblanch fa època als cònsols d'un calder per als tints (Man. Not.).

ANDREU RAMÍREZ. - 12 juliol 1580. Contracte entre el síndic de Poblet i mestre Andreu Ramírez, escultor, habitant en l'Espluga de Francolí, sobre l'obra del sepulcre alabastrí de la Galilea amb les figures del Crist jacent, Nicodemus, Josep d'Arimatea, S. Joan, la Verge i les tres Maries, (AHA, lligall de Poblet).

ANDREU FORTUNATO. - 7 octubre 1592. Andreu Fortunato i Sebastià Figuerola de peregrinis reben una paga del retaule del roser de Ulldemolins.

Al gener de 1593. Andreu Fortunato s'encarrega de l'obra escultòrica que falta acabar.

GERONI SANXO. - 25 gener 1592. Desporis de Me Geroni Xanxo, imaginaire, vidu, amb Magdalena Sales, vídua de Gil

I. ESCULTORS

Sales mestre de cases i filla de Anton Font Pagès i Monserrada de Valls (Arx. parr. de la Catedral).

SEBASTIÀ FIGUEROLA. - 7 octubre 1593. Sebastià Figuerola i Andreu Fortunato de peregrinis reben una paga del retaule del Roser de Ulldemolins.

ANTON NAVEROS. - A 9 agost 1599. Contracte entre el prior d'Escaladei i Anton Naveros, escultor, per a l'obra de la Verge de la façana de la Conreria, tal com havia fet la Verge del Roser de l'església. "Item les imatges de S. Bruno i S. Joan Bta.; item les figures de Melchisedech, Abram, Jacob, Josep, Moises, Aaron, Noe, David i Elias" (AHA, lligall d'Escaladei).

AGUSTÍ PUJOL. - A 1600. Agustí Pujol i Lluís Roig, mestres escultors de Tarragona, són constituïts àrbitres per a jutjar el retaule del Roser de la Selva (Arx. parr. de la Selva. Varia).

LANDIS. - 4 d'abril 1613. Dia del dijous Sant fou rebuda pels jurats d'Alió una imatge del S. Crist de 7 pams, de xipré, feta pel mestre Landis, habitant de Valls, pel preu de 8 lls. 6 sous, sense encarnar.

La encarnà M.^o Vidal, habitant de Valls (Alió, llibre de notes, fol. 9).

BENET BARÓ. - 1616. Benet Baró obra l'imatge del Sant Crist de la Sang i les imatges de l'altar de S. Fructuós i S. Joan, excepte la de S. Joan (Llibre de l'obra de les Capelles de Terés).

El 30 desembre 1620. Benet Baró cobra 130 lliures per les mans d'entretallar els "8 mitxos i 12 pessas de penjants" de les capelles de S. Joan i S. Fructuós. El mateix dia rep 80 lliures pel preu fet del retaule de la sacristia, que ha de acabar, que és dins de les dues capelles (id. id.).

En 1621 Benet Baró obra el retaule del S. Crist al Miracle i en 1631 el de l'altar de Sta. Leocàdia, de Riudoms.

FRANCESC AUBERI. - 3 agost 1623. Morí un fill de mestre Francesc Auberi, escultor.

JOSEP VALLS. - Escultor de Tarragona, en 1785 fa un contracte per a un retaule de Sant Isidre, per Alió.

RAMON CLIMENT. - Escultor de Tortosa qui féu la talla de l'església de Puigpelat, tallà l'imatge de pedra de Sant Bartomeu per la porta de l'església d'Alió pel preu de 6 lliures, 15 sous, l'any 1788 (AHA, Alió, Confraria de S. Bart. u. 2).

2. Pintors

FRANCISCO DE PANADÈS. - El 14 març 1306. Franco. de Penitensi, pintor de Montblanch, reclama als prohoms de Forès 150 sous que li deuen per haver-los-hi portat una imatge de Sta. Maria i un retaule per a l'església de S. Miquel (AHA, Forès. Man. Not. S. C.-V. I.)

MESTRE JOAN. - 23 maig 1383. Joan, pintor, ciutadà de Tarragona confessa haver rebut dels prohoms de Puigtinyós 15 florins d'or dels 30 que li deuen per raó d'un tabernacle (Man. Not. de Tarr.).

El 4 desembre 1410. Joan, lo pintor, té una botiga al carrer dels pintors i de Vilaromà (Man. Not. fol. 75).

LLUÍS BORRASSÀ. - 19 març 1389. "Ego Ludovicus Borrassà, pintor, civitatis Barchinone de certa scientia confiteor et reconosco vobis Iacobo Sabalii, civi Tarraconensis, et vestris quod solvistis et reddidistis michi numerando omnes illas ducentas decem libras Barch. de terno, quas michi dare tenebaminus et habebatis ratione retrotabuli altaris moioris ecclesiae fratrum Minorum dictae civitatis Tarraconae per me facti, et ideo renuntio vobis de ipsis ducentis decem libris. Testes Francus. Antonii scriptor et Guillelmus Ferrarii curator tallis Tarracone" (Man. not. 1389, fol. 4).

MATEU ORTONEDA. - El dia 4 de febrer de 1403 Mateu Ortoneda, pintor, ciutadà de Tarragona, fill de Bernat Ortoneda de Riudecanyes, rep el dot de sa esposa Benguda, filla

de Joan Miró q.º ciutadà de Tarragona i de Mansilia, per mans d'aquesta (Man. Not. de Tarrag. 1403, fol. 19).

El 1413. Mateu Ortoneda, vivia prop de la porta de Sant Antoni (id. id. 1413-fol. 67). El 1417 figura com a confrare de Sta. Tecla, dita dels Miracles.

El 12 novembre 1421. Mateu Ortoneda, pintor, fa procurador a Pascasi Ortoneda, pintor, germà seu (Man. Not.).

Dia 30 de octubre 1424, Mateu Ortoneda, pintor, ciutadà de Tarragona fa poders a Pere Huguet, oriundo de Valls, per a cobrar dels jurats de Cabra el preu d'un retaule que dit Ortoneda havia obrat per a aquella església (Man. Not. de Tarrag.).

El 22 setembre 1433 "pinta els palmosos i barres devant l'altar major per l'empaliar i metre los draps d'or XVI sous" (AC, Llib. Obra).

FRAN^{co} BARCELONA. - 1404. Joana, vídua de Fran^{co}. Barcelona q.º pintor de Tarragona ven una casa a Jaume Sabater (Man. Not. de Tarř.).

JOAN MATEU. - 1414. Joan Mateu, pintor, ciutadà de Tarragona ven una casa a Joan Virgili. El juny de 1386 compra una vinya (Man. Not.).

PERE TEIXIDOR. - 1426. Contracte entre Pere Teixidor, pintor, de Lleida, i els jurats de Uldemolins sobre el retaule de Sant Jaume de l'església de Uldemolins (AHA, Uldemolins. Man. Not. S. A.).

RAMON MUR. - 14 febrer 1431. Ramon Mur, pintor, habitant de Tarragona junt amb els seus pares, Ramon de Mur, fuster i Elissendis, ciutadans de Tarragona, venen una casa situada en la plaça del corral de Tarragona, a Anton Gener (Man. Not. fol. 31). En 1431 se'l troba com a veí de Montblanch.

VALENTÍ MONTOLIU. - 1435. Valentí Montoliu, pintor de Tarragona.

El 5 juliol 1447. "Discretus Valentinus Montoliu, pintor, civis Tarraconensis, pacto expresso et solemnī, stipulatione vallato convenit et promissit venerabili Cosme Montserrat, archidiacono Sti. Laurentii, Joanni de Ecclesiis, succentori, et

venerabili et discreto Raymundo Verdú, notario, sindicis, honorabili hospitali Tarracon. et dicto Capitulo quod e nunc ad duos dies ante festum Bte. Marie mensis augusti proxime instans ipse depinget bene et optime de auro obtimo et adsur de Lamanya los respatlles imaginum Sanctorum Pauli et Tecele retrotabuli dictae Sedis, pretio videlicet decem florinorum boni auri Aragonum sub paena duplex... (Man. Not. 1447-fol. 68 v.).

El 31 juliol 1433. "Valenti Montoliu pinta els palmosos e cayrats del detras de l'altar major XVII sous" (AC, Llibre de l'obra).

JOAN PONÇ. - 1435. Joan Ponç, pintor, oriundo de Barcelona, i ara veí de Tarragona nomena procuradors Anton Brugarol, beneficiat de Palamós, per a treure una filla seva Joana de una casa i colocal-la en altra (Man. Not. Tarrg.).

PERE JOAN ROVIRA. - 1446. Pere Joan Rovira, civis Barcinonensis (Man. Not. Tarrag. fol. 46).

JAUME FERRER. - Octubre 1457, Jaume Ferrer, pintor de Lleida, cobra els primers 100 florins, dels 400 que havia de cobrar pel retaule que feia en l'església major d'Alcover (Arx. parr. Alcover, n.º 35, fol. 10).

PERE MUNTANYÀ. - 1468. Pere Muntanyà, pintor. En 1471 surt amb el nom de Pere Maurici Muntanyà.

JAUME SEGARRA. - 6 de setembre 1501. Capítols entre Jaume Segarra, pintor de Reus, i els jurats de Aleixar sobre la construcció d'un retaule de Sta. Maria, segons lo retaule major de Vilaplana; per 33 lliures (AHA, Aleixar. Man. Not. S. A. 1497-150... fol. 39).

JOAN ALBIOLS. - En 1504 cobra el dot de sa muller Margarida. En 1522 Albiols, fill de Gabriel i Blanqueta de Montblanc, estava casat amb Constança (Man. Not.).

El 1528. Joan Albiols pinta la bandera de la confraria de Sant Lluís juntament amb Pere Homdedeu i Francesc Olives, pintor de Tarragona (Man. Not.).

2. PINTORS

GABRIEL REBERTER. - 1513. Gabriel Reberter, pintor, ciutadà de Barcelona, fill de Pere Carnicer de Tarragona i Eulàlia (Man. Not. Tarag.).

MESTRE NICOLAU. - "Dilluns XII de novembre de 1515 morí un napolità a casa del mestre Nicholau, pintor, qui està en les cases del ardiaca de Vilaseca" (Llibre de funeràries).

MESTRE ESTEVE MORILLO. - 18 setembre 1517. Esteve Morillo, pintor, ciutadà de Tarragona, i Genisca Pasquala, sa muller, fan procuradors per a vendre totes les cases que tenen a Tortosa al carrer de Moncada (Man. Not.).

FRANCESC OLIVES. - 1527. Francesc Olives, pintor de Tarragona (Man. Not. fol. 220).

El 1539. Francesc Olives, pintor, gendre de Joan Albiols, pintor (Man. Not.).

Dimarts, 24 juliol 1543, morí un albat de mestre Olives, pintor. A 30 novembre 1546 soterraren a Framenors un albat de mestre Olives, pintor. (Funeràries.)

El trobem també en notes d'11 gener 1547, 15 juny 1566, 4 febrer 1567, 28 novembre 1568.

En 1570 encarna l'antiga imatge de Nazaret.

El 6 abril 1575. Casaren a casa mestre Olives, pintor, Francesc i Pau Olives, paraire, fill de Joan Olives sastre i Joana (Desposoris de la Catedral).

El 23 gener 1584. Morí un albat de mestre Olives, pintor.

El 15 juliol 1591. Morí mestre Pau Olives, pintor (a S. Francesc).

ANDREU CENDRA. - 1527. Andreu Arana (a) Cendra, pintor de Tarragona (Man. Not.).

El 2 juliol 1564. "Fou soterrat m.^o Andreu Cendra, pintor; anaren 12 de professó, funeral a Corpus Christi." (Funeràries.)

PERE HOMDEDEU. - 1528. Vide Joan Albiols.

El 1539. Mestre Pere Homdedeu, pintor

JOAN MONTOLIU. - 1529. Joan Montoliu, pintor, ciutadà de Tarragona. L'11 d'agost 1531. "Divendres, 11 d'agost de 1531, morí un albat del gendre de mestre Montoliu, pintor; volgueren III capellans de professó, la creu dels mercenaris i una missa."

Me MIQUEL ÀNGEL LÓPIZ. - 1529. Michael Angelus, pintor (Man. Not. fol. 67).

En 1538. Magister Miquel Angel Lopiz, pintor.

En 14 març 1539. Mestre Miquel Angel Lopiz, pintor, ciutadà de Tarragona (Man. Not.).

PERE NUNYES. - 28 novembre 1547. "Pere Nunyes, pintor, civis Barcinone et nunc in civitate Tarracone et in monasterio predicatorum depingens altarem eiusdem monasterii degens, gratis et ex certa scientia confiteor et in veritate recognosco vobis nobili Dominae Elionori de Icart relicta magnifici dni. Geraldí de Icart, q^o militis Tarracone populati, quod dedisti et solvisti michi per manus discreti Rafaelis Montserrat, notari civis Tarracone, numerando in presentia notarii et testium infrascriptorum viginti libras Barch. in solutum et prorata pretii facti inter nos ratione picturae dicti altaris. Et ideo renuntiando ... Testes, Petrus Balister, not. villa Montis Albi, et Petrus Pisa, pictor dicti Nunyes familiaris" (Man. Not.).

FRANCO. STELLA. - 1583. Franco. Stella, pintor, familiar del Sr. arquebisbe.

GUASCH. - 26 agost 1586. Morí el nebot del mestre Guasch, pintor.

El 29 setembre 1587. - Morí Me Guaschs pintor (a Corpus Christi).

CRISTÒFOR ORTONEDA. - 25 juny 1586. Cristòfor Ortoneda, de Montblanch, pinta un retaule de Sant Cosme i Damià per la confraria dels Paraires d'Alcover (Arx. d'Alcover, Església).

El 12 agost 1596. Contracte de Cristòfor Ortoneda per a pintar la imatge de Sant Pere per a la confraria d'Alcover (Id. id. Man. Not. n. 73, fol. 132).

2. PINTORS

El 19 abril 1624. Testament de Pau Aran d'Alcover en el qual hi ha una clàusula que diu "y'l retaule tinc donat a pintar a M^o Ortoneda sia passat avant com tinc capitulat ab lo dit Mª Ortoneda" (Arx. parr. Alcover. Testaments, fol. 114).

LLUÍS MARTÍNEZ (fill de Sta. Coloma de Queralt?). - 7 juliol 1593. Lluís Martínez, pintor, rep la primera paga del retaule del Roser d'Ulldemolins que promet pintar, i abona les 40 lls., que fan la dita paga sobre el retaule de Santa Magdalena.

ISACH HERMES. - 20 abril 1596. Estremunciaren a Isach Hermes Vermey, pintor.

El 2 i abril 1596. Soterraren al Sor. Isach, pintor a S. Francesch.

El 13 desembre 1598. - Morí un albat de mestre Isach, pintor, està prop del pla de la Seu.

El 22 agost 1599. Soterraren la muller de mestre Hisach a Corpus Christi, 12 capellans.

JAUME JUSTINIÀ. - 11 març 1613. Morí un albat de mestre Jaume Justinià, pintor.

El 16 novembre 1617. Morí Joan Costa en casa de mestre Jaume Justinià.

El 27 juliol 1622. Extramuncien a Agustí en casa de Jaume Justiniano, pintor.

El 1 agost 1623. Morí un fill de Jaume Justiniano, pintor.

El 7 març 1627. Morí Joan Jaume Justiniano, pintor, autor dels quadros *Epifania* i *Degollament dels Ignocents* de la capella de Sant Francesc.

MESTRE SABATER. - 1616. Mestre Francisco Sabater encarna la nova imatge del Sant Crist de Nazaret.

El 2 setembre 1626. Morí Me Franco. Sabater, pintor (a la Seu).

PERE PAU VILANZA. - 22 juliol 1629. Pere Pau Vilanza, pintor, ciutadà de Messina i veí de Tarragona, peregrina a Sant Jaume de Galícia (AHA, Reg. Negot. 1638, pàg. 119).

JERONI COSIDO (pintor de Huesca). - 26 de desembre 1632. Contracte entre Jeroni Cosidor, pintor de Huesca i la confraria de fadrins de Maspujols sobre la pintura i estofat del retaule del Sant Nom de Jesús, per 50 lliures (AHA, Aleixar. Man. Not. sèrie A, fol. 114 v.).

3. Argenters

FRANCISCO ARGILAGA. - 25 juny 1383. Argenter ciutadà de Tarragona, cobra del clavari Miquel Pagès cinquanta sous que la ciutat li va prometre prestar tots els anys per raó del seu ofici.

“Ego Franciscus Argilaga, argenterius tarraconensis, de certa scientia conf. et recog. vobis Michaeli Pages, clauario anni presentis civitatis Tarracone, et vestris quod vos de mandato venerabilium consulum anni presentis dicti civitatis vobis facto cum eorum albarano dedistis et solvistis mihi numerando septem lib. tresdecim solitos et novem denarios barch. de terno mihi debitas ratione unius got argenti daurato cum suo choperto 11 ponderis decem unciarum et unius quart ad rationem quindecim solitorum pro uncia, qui fuit factum per me vener. Johanni Abriui in legibus licenciati in solutum illius got quem ipse Johannes accomodavit venerabilibus consulibus Tarracon., quem dederunt Ilmo. Dno. regi Erminiae anno presenti quando transfuit Tarraconem, qui fuit ponderis novem unciarum et trium quart — totum lo sobrepus dicti got quod est medie uncie dederunt dicti Johanni Abriui in solutum servitii per ipsum eis facti de ipso got. Et ideo renuncio, etc. Actum VII madii anno MCCCLXXX tercio. — Testes Bartolomeus Albert et Antonius Gili scriptor et ciues Tarracone” (A. N. X. - 19).

GUILLEM DESPUIG. - Ciutadà de Tarragona, argenter, en 1389, compra una vinya.

ARNAU LLIUBA¹. - Argenter, en 1400 fa àpoca a Pere Aleu, ciutadà de Tarragona, de les 110 lls. que aquest havia pro-

¹ Els documents porten indistintament Liuba, Liula, Lliuba.

mès donar a Blanquina filla seva, per dot, al casar-se amb Arnau Liuba.

RAMON DESFEU. - 18 de juny 1401, de Barcelona, va fer la vera-creu de la Selva (Reg. Negot., fol. 101).

ANTON CANYIC. - De Barcelona, es lloga amb Arnau Liuba, argenter de Tarragona, per a aprendre l'ofici d'argenter (Man. Not. 1404, fol. 76).

ANTON SALDO. - 1405. - Argenter de València, fámul d'Arnau Liuba.

BERNAT LIUBA. - Juliol de 1411. - Argenter de Montblanc, germà d'Arnau Lliuba, argenter de Tarragona, fills de Bn. Lliuba de Vilarrodona (sobre el testament d'Arnau, vide ibi).

Bn. Liuba, argenter de Montblanc, als 18 de març de 1423, confessa haver rebut de Joan Antolí, de Montreal, 98 lls. i 17 sous barch. en preu d'una creu de plata (Man. de Sabaté, fol. 42).

Bernat Liuba, fill de Bernat Liuba, ciutadà de Tarragona, als 23 de novembre de 1439 fa àpoca als jurats de Torredembarra de 25 florins, restants dels 60 florins que li van prometre per una creu d'argent que els hi féu (AHA, Man. Not. de la Torredembarra, S. A.).

JOAN SALVADOR. - 1412. "Et ego Iohannes Salvator, argenterius civis Tarraconensis, atendens me dudum convenisse et promessisse vobis venerabilibus iuratis hoc anno probis hominibus universitati et singularibus loci de Tarroja, Tarracensis diocesis, quod facerem et fabricarem vobis et dicte universitati usque ad festum Nat. Dni. tum proxime secuturum, unam crucem argenteam bene operatam dauratam cum imaginibus et smalts de fullatges, iuxta aliam similem crucem quam tum feceram ad opus uniuersitatis loci Porraria, prout hec et alia in capitulis et contractum inter iuratos dicti loci qui tunc temporis erant et me factis et firmatis in posse not. infrascripti, die prima mensis octobris anno a Nat. Dni. MCCCC undecimo hec et alia sunt contenta. Attendentes etiam quod in-

fra dictum tempus de quo conveneramus quod diu esse fuit lapsum, nec etiam post usque nunc non compleri vobis opus predictum nec fabricam dicte crucis; volensque per me promissa complere operis per effectum, Idcirco gratis et ex certa sententia mea convenio et promitto vobis venerab. iuratis, licet absentibus et vobis Iacobo Cornado nuncio presenti, quod hinc ad festum Ramis palmarum proxime venturum fabricabo, faciam et operabo vobis dictam crucem bene iuxta seriem, mentem et tenorem dictorum capitulorum XIII septembris MCCCCXII”.

“En nom de Déu sia e de la Verge Madona Sta. Maria. Amen. Capítolss fets e concordats entre los honrats en Gm. Denveia jurat l'any present de la vila de Reus, en P. Borraç e En Vicens Banuç barbé, habitants de la dita vila per açó, specialment destinats tramesos deputats e assignats, d'una part, e en Joan Salvador argenter ciutadà de Tarragona de l'altra part sobre una custòdia per lo dit Joan Salvador fabricadora, Déu volent, a ops de la sacristia de montsenyor sent P. de la sglésia de la dita vila. - Primerament lo dit en Joan Salvador promet de fer complir e acabar la dita custòdia de pes de VIII marchs d'argent poc més o menys ab dos angels, I a man dreita e altra a sinistra, de obra de masoneria segons que es obrada la creu que'l dit Joan ha feta a la confraria dels preveres de la seu de Tarragona. E amb fullatges e smalts finestratges e altres coses segons la mostra que'l dit Joan ha liurada als desus nomenats, declarant emperò que'ls jurats e la dita vila de Reus han a donar bon compliment del argent a la dita custòdia necessari. E a aquesta custòdia los promet donar bona, cumplida e acabada, ben daurada d'ací a la festa de Sent Joan de juny primer vinent, així que lo dit Johan del seu propi ha donar la dita custòdia . . . 23 febrer 1412”.

ANTONI VILARDELL. - 1414. Argenter oriundo de Barcelona, fa associació de béns amb Dolça, filla de Jaume Aliga de València, per cinc anys.

PERE MIRÓ. - 1419. Pere Miró, argenter de Tarragona, deixa deu onces a Vicens Just, argenter de Barcelona, fill de Jaume Just, notari de Barc., per tal que pugui obrar en son ofici.

FRANCISCO COSTA. - Argenter, ciutadà de Barcelona en 1423, tenia arrendat els rèdits de Constantí i Centelles pertanyents a l'obra de la Seu de Tarragona per 35 lls. i 15 sous.

JOAN GAUER. - 13 de gener de 1423. Matrimoni de Joan Gauer, argenter, fill de Bn. Gauer, q^o ciutadà de Tarragona, i de Magdalena, amb Maria Lasera, filla de Bernat, lapiscida, i Constància.

GABRIEL DARNILS. - 1433, argenter de Barcelona.

ANTONI STEPÀR. - 27 maig 1441. Contracte entre Antoni Stepàr, argenter de Lleida, i Arnau Venya sobre una creu parroquial d'argent daurat per a l'església d'Ulldemolins (AHA, Ulldemolins, Man. Not. S. A.).

GABRIEL MARTÍ. - Argenter. 1443 (Man. Not. fol. 110).

FRANCISCO SERRA. - Fa la custòdia de la Catedral. 1443. (Man. Not. 75).

JOAN PUJOL. - 1449. Argenter de Palerm es lloga d'aprenent a Bn. Liuba, argenter de Tarragona (Man. Not. y fol. 4).

VICENS ESCOLÀ. - 26 abril de 1473, de Lleida, es posa d'aprenent amb Pere Puig, argenter de Tarragona.

JAUME FERREOS. - En l'any 1475.

JOAN FUSTER. - Argenter de Montblanc, en 1485 rep d'Anton Mulner, comensal de la Seu de Tarragona, 110 lls. per dot de la seva esposa Isabel, neboda d'aquest.

El 1501. Joan Fuster, argenter de Montblanc (AHA, Arbeca, S. B. II. - pàg. 21).

BENET TERRESSONA. - 16 abril de 1485. Fa uns incensers pel convent de framenors de Tarragona (Man. Not. fol. 30).

JAUME PERE. - Es troba l'inventari de la seva botiga en Man. Not. Invent. 1509, fol. 180.

JOAN BARRAL. - Joan Barral, argenter de Reus, 1524.

HONORAT CULTELLER. - 1524, argenter de Tarragona.

JOAN GENER. - 1526, argenter de Tarragona.

JOAN GREYHO. - 7 maig 1554. Joan Greyho, fa uns bordons de plata per a l'església d'Albi (AHA, Man. Not. de l'Albi S. B., fol. 136).

PERE FERRER. - 1562, argenter.

FITOR. - El 19 febrer 1573 fou soterrat mestre Fitor, argenter.

MESTRE PEROT. - 1579. Argentor de Tarragona, un veí de Valls li deixa en testament una camisa (Arx. parr. Valls. Testaments).

LLUC. - El 2 maig 1580 soterraren mestre Lluch, argenter.

ANTON FALCONER. - 1582, argenter de Tarragona fa època a l'arquebisbe Antoni Agustí de 12 lls. per raó del lloguer d'unes anelles a Jeroni Agustí, germà de l'arquebisbe, cavaller de Saragossa (Man. Not. de Tarragona).

El 16 de maig 1614, Anton Falconer, argenter de Tarragona, entrega al vicari d'Alió un reliquiari de pes de 31 unces de plata pel preu de 35 lls. 12 sous (A.H.A. Alió, llibre de notes, fol. 9).

MESTRE TRAVER. - 7 novembre 1583. Soterraren a mestre Traver, argenter.

PAU COLOMA. - 1584, argenter de Tarragona.

MATEU SITGES. - 19 agost 1595. Els jurats d'Alió paguen 37 lls. 14 sous a Mateu Sitges, argenter de Tarragona, a bon compte del preu d'una Vera Creu de plata per aquella església, de pes 24 unces (AHA, Alió llib. de notes, fol. 2).

3. ARGENTERS

PERE VILAR. - 20 octubre 1602. Sepultura de m.^o Pere Villar, argenter, a Jesús; 12 capellans.

MARC VILLAR. - 29 octubre 1602. Sepultura de m.^o Marc Villar, argenter i, al present, cònsol. Als Descalsos. 24 capellans.

BARTOMEU GUAL. - 19 maig 1614. Morí Bartomeu Gual, argenter.

JAUME FERRER. - 18 setembre 1621. Morí mestre Jaume Ferrer, argenter.

RAMON CARBÓ. - 4 gener 1627. Morí Ramon Carbó, argenter.

ANTON VIDAL. - 19 juliol 1627. Argenter de Tarragona, fa època als jurats de la Riera, de 52 lls. 14 sous per una custòdia de plata sense vericle (AHA, judicial).

DAMIÀ PIERA. - 11 abril 1629. Morí mestre Damià Piera, argenter.

JACINT ROIG. - 1647. Argenter de Tarragona, fa el calze del Rnd. Miquel Flavià, prevere, beneficiat de Sant Blai, instituït en l'església parroquial de Valls (Arx. not. de Valls. Test.)

PERE COSTA. - 1667. Jove argenter de Tarragona, cobra 2 lliures barcelonines de Francesc Roig, argenter de Valls, per la soldada de dos mesos de treballar a casa seva (Arx. Not.).

PAU ARANDES. - 1702. Pau Arandes, argenter de Tarragona, compra unes joies en un encant dels béns que foren de Margarida, vídua de Gabriel Pasqual, de Valls (Valls-Arx. Not.).

JOAN REYON. - 1780, argenter.

4. Artistes variis

JAUME VIVES. - II de febrer 1370. "Et ego Iacobus Vives, manobrerius operis pontis Francolini, de certa sciencia confiteor vobis Bndo. Manresa et Petro Çabaterii, civibus et clavaris civitatis Tarracone, quod in duabus solucionibus solvistis mihi decem libras barch, ad opus operis pontis predicti. Testes G. de Cantalops et Francus. Antonii script. Tarraconen. Al 30 de març altres 10 lliures, altres 8 al 16 d'abril" (M. N. - V-4).

JAUME CONVI. - 29 de maig de 1370. Cobra dels mateixos clavaris 27 lls. i 10 sous per 300 quarteres de calç que vengué a la ciutat "ad opus del pont del Françolí a raó de 22 diners per qum." (M. N. V-21).

BERNAT DE VALLFOGONA. - 8 agost 1370. "Ego Bernardus de Vallfogona, lapicida civis Tarracon., de certa sciencia confiteor iure vobis Petro Romei civi et clavario dicte civitatis quod solvistis et tradidistis mihi, et ego a vobis habui numerando septuaginta quinque libras barch. de terno restantes dumtaxat ad solvendum de illis trecentis uiginti quinque que mihi fuerunt dare promise per venerab. Robertum Cinyeti, Ioannem Çabaterii, Bng. Marti et Ferrarium de Fonelleres, tunc consules dicte civitatis, pro operando et faciendo opus ponti Francolini prefate civitatis prout hec et alia in capitulis interdictos venerabiles consules et me factis lacius continetur". (M. N. V-fol. 33).

El 10 juliol 1375. "Ego Bernardus Vallfogona, lapicida tarraconensis, de certa sciencia confiteor et recognosco vobis discreto Bernardo de Grau, capellano comensali ecclesie Tarrac. procuratoris operis dicte ecclesie, et vestris quod habui et recepi a vobis numerando sexaginta libr. barch, ex illa maiori pecunie quantitate quam opus dicte ecclesie mihi dare tenetur ratione cuiusdam operis *del losament* quod facio ad caput dicte ecclesie, unde renuncio. - Testes G. de Cantalops et G. Caxelli, scriptores tarraconenses".

El 1402. Emperia, muller de B. de Vallfogona, en son testament nomena els fills següents: Miquel, prev.; Tecla, muller de Bn. Conesa; Miquela, esposa vídua de Gabriel Santacília; i els néts Tecla i Gabriel, fills de P. Bergadà, q^o; Tecla i Antònia, fills de Gabriel Santacília q^o, i Andrea, filla de Bn. de Vallfogona q^o (T. I, 46).

El 1402. Bernat Vallfogona rep 62 lls. 12 sous per les obres de la Catedral (1404, fol. 54).

El 1404. "Et ego Bn. Vallfogona, lapiscida magister operis sedis Tarraconensis, confiteor et recognosco vobis discreto Montbrio, pbro. procuratori dicti operis, quod solvistis et tradidistis mihi numerando quadraginta una libra monet. barch. de illis septuaginta duabus et XII soliti dicte monete quas recipio supra predicta opera ratione mei magistratus officii" (fol. 60).

BERENGUER COMPANYY. - 3 de febrer 1368. "Bereng. Company, scriptor litere inbute, conf. et rec. vobis discreto G.^o de Uxafava quod habui a vobis in diversis solutionibus CXX sous ex illa maiori quantitate per vos mihi dare promissa pro salario cuiusdam dominicalis quod vobis scribo" (Man. Not. de Tarragona).

En 1373. Berenguer Company també fa un breviari per a l'església de les Borges (Reg. 1373, fol. 2).

GUILLEM ALBANELL. - 1372. Guillem Albanell, mestre de llibres, fa un Santoral i un Capítular per a les Beres. També havia fet altres llibres per a Vimbodí (AHA, Albi 1369-1374, fol. 101).

VIDAL GARCIA. - Capítulació feta per a fer unes reixes de ferro per a la Catedral de Lleida pel mestre Vidal Garcia (Man. Not. 1413, fol. 155).

Id. per a les reixes de la capella de Sant Bernat del claustre de Tarragona pel mateix artista (1414, fol. 42).

JOAN FRANCESC SANS. - Mestre Joan Francesc Sans, escrivà de Balaguer, es compromet a fer els llibres de cor de Arbeca a 16 d'abril de 1535 (AHA, Arbeca, fol. 108).

ALÓS. - "Magister Alonsus Alós, mestre de brodats, fa als jurats de Gratallops una casulla (1539).

ARNAU PRATS. - 1562. Mestre Arnau Prats, de Tarragona, es compromet a fer un dominical (S. A. 1562, fol. 49).

JOAN OLIVER. - 15 octubre 1583. "Morí Joan Bta. Oliveri de Orbisolla, lo pissaire del palacio. 12 prev. de processó."

MESTRE SANXO. - 27 setembre 1584. Morí un fill de mestre Sanxo, fuster.

FELIP ROBERT. - 16 gener 1618. "Morí Felip Robert, estamper, vingué a la seu, demanà mestre Mateu quinze capellans i 3 creus."

GABRIEL ROBERT. - El 3 juny 1622. Morí una filla de Gabriel Robert, estamper.

BERNAT CASELLAS. - 19 juny 1623. Morí Bernat Casellas, vidrier.

ISAAC CANET. - 28 setembre 1631. Morí Isaac Canet, serrador i vidrier.

FR. JOSEP DE LA CONCEPCIÓ C. D., ARQUITECTE. - En el contracte de restauració del castell de Botarell, fet als 8 de desembre de 1673, hi ha la clàusula següent: "Tota la sobredita fenyta té de estar feta a satisfacció del Hº Fra. Josep de la Concepció Carmelita Descals" (AHA, Botarell, Man. Not).

ANDREU VERGERO. - 1692. Andreu Vergero, mestre d'orguens, natural de Brusselles i veí de Barcelona (abans de Tarragona), fill de Guillem Vergero, escriptent, i Maria, es casa amb Margarida Cases, vídua de Francisco Colis (Regist. pàgina 149).

JOAN PAGÈS. - 8 de maig 1465. "Sit omnibus notum quod ego Iohannes Pages, magister operis bombardes, ex mei scientia confiteor et recognosco vobis hon. Iohannis de Peralta Regni Aragonum in servitio Serenissimi Dni. Aragonum Regis

4. ARTISTES VARIS

stans quod dedistis et solvistis mihi bene et plenarii voluntati mee numerando omnes illos triginta et quatuor florinos et medium de auro, quos Serenissimus Dnus. Aragonum Rex per vos mihi dari et solvi mandavit. Et ideo ...”

MESTRE PRERES. - 28 novembre 1465. Mestre Preres, mestre major d'artilleria del Rei.

SALVADOR GUINOVAR. - En 1764 es posà la primera pedra de l'església nova d'Alió, la qual dirigí el mestre Salvador Guinovar, de Constantí.

LLUÍS BONIFÀS. - En 1784 en Lluís Bonifàs féu el retaule del Roser d'Alió, preu 285 lls., el de les Ànimes per 250 lls.

V. EL CAPÍTOL DE LA SEU

1. Canongies i beneficis

CANONGES. - L'arquebisbe Bernat Tort el 30 d'octubre de 1154 instituí una comunitat de canonges regulars de Sant Agustí per al culte de la catedral. El 27 de juliol de 1811, l'arquebisbe Berenguer de Vilademuls per tal d'augmentar les rendes reduí el Capítol a divuit canonges i dos capellans per un espai de dotze anys. El legat apostòlic Joan, bisbe Sabinense, l'any 1229, fixà el nombre màxim de capitulars a trenta. L'arquebisbe Pere d'Albalat, el 17 de novembre de 1248, amb consentiment del Capítol i amb autoritat apostòlica decretà que els canonges de la catedral de Tarragona fossin en nombre de vint-i-cinc. El mateix prelat, el 13 de novembre de 1248, ordenà que l'elecció dels canonges es fes per majoria de vots i no per unanimitat com era de costum.

El papa Climent VII amb la butlla de secularització de l'església tarragonina, donada el 4 de desembre de 1530, ordenà que la nominació de les dotze dignitats capitulars fos feta per torn entre els canonges, començant pel més vell. Més tard el Capítol determinà d'adoptar el mateix sistema del torn per a la provisió de les canongies, de les comensalies i dels benefets no reservats a patrons especials.

El cardenal Cervantes, el 4 d'agost de 1572, creà la penitenciària de conformitat amb les ordinacions del Concili Tridentí. Amb el decret de Nova Planta, ordenat per l'arquebisbe Joan Lario i Lancis el 10 de març de 1768 de conformitat amb el concordat de 1753, el nombre de canonges simples quedà reduït a vint i els dos annexes a l'arquebisbe i a l'ardiac major; d'aquestes vint canongies en foren destinades tres als oficis novament creats de Lectoral, Doctoral i Magistral, que devien proveir-se, mitjançant oposició, en els quatre mesos ordinaris, pel Capítol, i en els vuit mesos reservats, pel rei; la

Penitenciària en tots els mesos devia ésser proveïda pel Capítol, també mitjançant oposició; altre canonicat era reservat, en tots els mesos, a la Universitat de Cervera per concessió reial i pontificia, i els quinze restants havien d'ésser proveïts pel rei en els vuit mesos reservats i pel Capítol en els quatre ordinaris.

Amb el concordat de l'any 1851 els canonges simples quedaren reduïts a vint, o sia: els quatre d'ofici, Magistral, Doctoral, Lectoral i Penitenciari, la provisió dels quals pertanyia al rei i a l'arquebisbe per rigorosa alternativa, advertint, però, que les vacants per renúncia o per promoció foren reservades a la Corona.

Finalment amb el reial decret de 6 de desembre de 1888 fou estatut que la meitat de les canongies de gràcia fossin proveïdes, prèvia oposició, pel rei i pel prelat amb el torn establert pel concordat de l'any 1851.

COMENSALIES. - La constitució de l'arquebisbe Berenguer de Vilademuls, referent al nombre de canonges fa menció de dos capellans, els quals, tal vegada, tenien cura d'ànimes. Amb el temps foren fundades 40 comensalies, la provisió de les quals pertanyia al patró designat pel fundador respectivament. L'arquebisbe Ennec de Valterra les reduí a setze, però el papa Benet XIII les fixà al número de vint-i-quatre. Amb el ja esmentat decret de Nova planta una d'aquelles comensalies fou destinada a vicaria dels Pallaresos; altra, a una tercera parroquialia creada a la ciutat, de provisió reservada al rei, prèvia oposició, excepte quan la vacant s'esdevenia als quatre mesos ordinaris que era proveïda pel seu patró. D'altres set comensalies, les primeres vacants foren destinades a: 1.ª, Mestre de capella; 2.ª, Mestre de cerimònies; 3.ª, Organista; 4.ª, 5.ª, 6.ª i 7.ª, a soxantres, totes proveïdores pel Capítol prèvia oposició. Les tretze restants foren proveïdes pel rei en els vuit mesos reservats, i pels patrons llurs, en els quatre ordinaris. Amb el concordat de 1851 foren abolides.

BENEFICIS. - Del segle XIIIe ençà foren fundats setanta quatre benefiats, dels quals n'hi havia quaranta set de patronat eclesiàstic lliure; quatre de patronat eclesiàstic actiu i passiu; altres quatre, de patronat mixte, i dinou de patronat laical.

El decret de Nova Planta reduí dits beneficis a quaranta, això és: vint-i-sis de patronat eclesiàstic lliure, dels quals els vuit primers vacants havien d'ésser destinats a dos contralts, dos tenors, dos baixos de capella i dos músics de fagot, tots proveïdors, prèvia oposició, pel Capítol. Els divuit restants eren de presentació reial en els vuit mesos reservats i dels respectius patrons en els mesos ordinaris, en aquesta forma: dos de patronat eclesiàstic amb designació; dos de patronat mixt, la provisió dels quals tocava per alternativa als quatre patrons; i vuit de patronat laical, proveïdors pels divuit patrons que els proveïen abans de la reducció. El de patronat laical de Sant Pau i Santa Tecla fou unit al de Sant Martí que tenia patronat passiu.

El concordat de 1851 limità el nombre de beneficiats a vint, dels quals un fou reservat a Mestre de capella, altres a Tenor, Baix de capella, Salmista, Soxantre, Organista i Contralt. L'ur provisió es feia, prèvia oposició, pel Capítol, i la dels tretze restants per alternativa entre el rei i l'arquebisbe. Finalment el reial decret de desembre de 1888 ordenà que la meitat dels beneficis de gràcia fossin onerats amb càrregues especials, com per exemple, mestre de cerimònies, i havien d'ésser proveïts, també prèvia oposició, per la Corona i pel prelat alternativament.

LLISTES DELS CANONGES *

Segle XII

- Pons 1173 - 1183.
 Roger o Rauger 1155 - † 1159 n.
 Folc † 1184 n.
 Berenguer de Sant Vicens 1183 - † 1195 n.
 Bernat de Barberà † 1177 n.
 Bernat de Ribes 1192 - 1193.
 R. 1190 - 1192.
 Ramon de Llinàs 1188 - † 1205 n.
 Pere Carnicer 1189 - † 1199 n.
 Mestre Jaume 1192 - 1198, prior.
 Joan de Santa Digna 1192 - † 1220 n.
 Ramon Guillem 1192 - 1198, prior, obrer.
 Bertran Pallarès 1197 - 1198, sacrista.
 Pere de Malleu 1197 † 1215 n.
 Joan de Tortosa 1183 - † 1222 n, obrer.
 Arnau 1198, prevere.
 Bernat de Toveion † 1187 n.
 Gerald de Cardadeu 1173 - † 1177 n.
 Ramon de Barberà 1183 - 1218, degà.
 Pere de Burgueres 1192.
 Gerald 1158 - 1179, sacerdot.
 Gombald de Sta. Oliva 1183 - 1192, sacrista.
 Seguinus, o Mestre Seguí 1155 - † 1170 n.
 Bertran Carnicer † 1192 n.
 Arnald † 1168 n.
 Guillem de Modeliano † 1190 n.
 B. de Burgueres † 1195 n.
 Lucas 1164 n, magnus organista.
 Sendredus † 17 juliol (?) n.
 Albertus † 1172 n.

* ADVERTÈNCIES IMPORTANTS:

En les llistes que segueixen s'ha de tenir en compte que les dues dates no sempre representen el començament i la fi de l'exercici de cada dignitat.

Des del segle xv al costat del nom d'un canonge s'indica sovint el nom del seu antecessor, que posem entre parèntesi.

Després de la data de la mort es posen a vegades les lletres n. o l. per indicar *necrologi* o *lauda*, on consta la mort.

No sempre havem regularitzat l'ortografia dels noms i cognoms. Alguns van amb la seva forma castellana. Altres sense accentuació.

En els índexs del final del volum procurarem reunir les diverses grafies de cada nom.

I. CANONGIES I BENEFICIS

Bertran de Palmerola † 1193 *n.*
 Ramon Miró 1173 - † 1182 *n.*
 Guarinus Pisanus † 1173 *n.*
 Ramon 1155 - 1158, sacerdot.
 Berenguer de Castellet 1183, camarer, degà.
 Lucas 1173 - 1183.
 Renaldus 1173.
 Ricardus 1173 - 1179.
 Pere de Puigvert 1199 - † 1230, bisbe d'Urgell (1204).
 Bonpar 1199.
 Guillem Climent 1199.
 Arnau Anlabaldo 1199.
 Ramon 1173.
 Berenguer I 1173.
 Berenguer II 1173.
 Joan de Sant Baudili 1171.

Segle XIII

Bartomeu de Cambrils † 1207 *n.*
 Pere de Tarragona † 1209 *n. l.*
 Pere de Malleu 1198.
 Guillem Busquet † 1237 *n.*
 Bramunt de Montpahó † 1246 *n.*
 Guerau de Quintana † 1266 *l.*
 Carbonell † 1269 *n.*
 Guillem de Vernet 1249 - † 1266 *n.*
 Ramon de Conesa 1218 - † 1226 *n. l.*
 Ferrer de Gatell 1248 - 1262, succentor.
 Miquel de Canos 1248 - † 1250 *n.*
 Pere Gibot 1248, paborde, camarer, ardiaca major.
 Pere Sanç de Casals 1246 - † 1269 *n. l.*
 Guillem Colrat 1248 - 1249, prior.
 Salvador Galí 1248 - 1249, succentor.
 Joan Pons 1268 - † 1272 *n.*
 Guerau de Quinçacho 1248 - † 1266 *n.*
 Ferrer de Guardia † 1225 *n.*
 Bartomeu Garriga † 1283 *n. l.*
 Bernat de Guardia † 1214 *n.*
 Bernat clericus † 1242 *n.*
 Ramon de Valles 1249 - † 1265 *n.*
 Jofre de Ribes † 1216 *n.*
 Bartomeu de Toledo † 1287 *n.*
 Ramon de Ulugia † 1287 *n.*
 Guerau de Celma 1246 - † 1273, succentor.
 Guillem Clement † 1214 *n.*

V. EL CAPÍTOL DE LA SEU

Ramon de Viladamany † 1240 *n.*
 Bertran de Olivella † 1240 *n.*
 Guillem de Ipiles † 1214 *n.*
 Franco. de Casanova † 1230 *n.*
 Pere de Olivera † 1207 *n.*
 Ramon de Barberà 1218 - 1223, camarer, sacrista, infermer.
 Armengol 1223, prior.
 Ramon de Riba 1223, infermer.
 Ramon de Bisbal 1223.
 Ramon de Vallfort 1218 - 1223, sacrista.
 Berenguer de Sanç 1246, succentor.
 Andreu Girambaldo † 1279 *n.*
 B. Gil † 1230 *n.*
 Guillem de Castellet † 1226 *n.*
 Ramon Çacosta † 1215 *n.*
 Guillem de Albanells 1218.
 Ramon de Montoliu 1248 - 1251.
 Guillem d'Aguiló 1251.

Segle XIV

Bernat Laver 1569.
 Guillem de Montoliu † 1308 *n. l.*
 Pere Gómez 1300 - † 1303 *n.*
 Arnau de Llobets 1313 - † 1325 *n.*
 Gisbert de Calafell 1322 - † 1333 *n. l.*
 Jaume Castelló 1330 - † 1344 *n. l.*
 Berenguer de Martorell † 1362 *n. l.*
 Dalmau de Martorell † 1362 *n. l.*
 Franco. de Planils 1330 - † 1348 *n.*
 Ramon de Vilatatmar 1330 - † 1339 *n.*
 Franco. de Casanova 1313.
 Gonzalo de Castro 1300 - † 1323 *n.*
 Guillem de Plegamans 1513, sacrista.
 Huc de Cervelló 1309 - 1319, obrer.
 Berenguer Domenge 1322 - 1334, ardiaca de S. Fructuós.
 Arnau de Riudecols † 1375 *n.*
 Bernat Aledis 1330 - 1345, infermer.
 March de Castellvell 1330, infermer.
 Berenguer de Monteliu 1353 - 1375, ardiaca de S. Llorens.
 Jaume Maysé † 1395 *n.*
 Guerau de Copons † 1356 *n.*
 Arnau de Montredon 1330.
 Bartomeu Vives 1386, sacrista.
 Joan Çagual 1359 - † 1375 *l.*
 Guillem Tort 1366 - † 1375 *n.*
 Pere Fabrega 1383 - 1386.
 Joan Nadal 1387 - 1402, ardiaca de Vilaseca.

1. CANONGIÉS I BENEFICIS

- Guillem de Biure 1387.
 Bartomeu Albert 1387.
 Guillem Ramon Cescomes 1396.
 Anton Vallmoll 1393-1406, hospitaler.
 Pere Romani 1396.
 Francesc Santmartí 1396-†1402.
 Franco. Virgili 1383-1396, succentor.
 Nicolau Porta 1396-†1405.
 Pere Ramon 1396, tresorer.
 Pere Tortosa 1396-1404, prior de Sta. M.ª de Ulliano.
 Dalmau de Riudecols 1393-†1429, tresorer.
 Jaume Guiu 1334-1339, precentor.
 Franco. de Goda o Çagoda 1334-1339.
 Guiller mó de Cervelló 1334.
 Bernat Rufata 1334, ardiaca de Vilaseca, precentor.
 Bernat de Font 1334.
 Guillem Ramon de Torrent 1338-1345 infermer, hospitaler.
 Bertran de Puigmoltó 1339-1345.
 Joan Calaf 1359, infermer.
 Guillem Conesa 1359, infermer.
 Guillem Bonsom 1359, succentor, ard. de S. Llorens.
 Franco. Mallol 1383, infermer.
 Bernat Busquets 1366.
 Pere Vila 1387.
 Ramon d'Avinyó 1312-1317, paborde.
 Ramon Galvany 1300-1322, succentor.
 Guerau de Rocaberti 1317-1321, degà.
 Berenguer de Cardona 1317.
 Berenguer Guinyet 1300-1322, hospitaler.
 Bartomeu Çagarriga 1337.
 Guillem de Gallinars 1373.
 Berenguer Alanya 1375.
 Guillem de Riudecols 1339.
 Guillem de Planils 1334, ard. de Vilaseca.
 Eimeric de Calafell 1300.
 Berenguer de Caldes 1300, succentor.
 Guillem de Soler 1300, infermer.
 Guillem Cescomes 1346, germà de Romeu. i nebot de l'arquebisbe.
 Arnau de Albert 1396-†1402 n. l.
 Pere Salvador 1395-†1414.
 Cristòfor Llobets 1373-†1400.

Segle XV

- Pere Juan 1400-†1429, familiar del papa.
 Guillem Llobets 1402-†1411.
 Llorens Manresa 1402-†1404.

- Pere de la Porta 1402 - † 1447.
 Pere Oller 1404 - † 1411, infermer-camarer.
 Arnau de Mansió 1404 - † 1424.
 Bernat Bartomeu 1405 - † 1417.
 Guillem Colom 1405 - 1424, hospitaler.
 Andreu Terre 1405 - † 1433, ardiaca de Vilaseca.
 Guillem Antoliu 1405 - † 1440, ardiaca de S. Fructuós.
 Arnau Llorens 1405 - 1440.
 Franco. de Iglesias 1409 - † 1417, succentor.
 Joan de Montinacho 1410.
 Eximeno Capdet 1415 - 1417.
 Jaume Cavaller (Bernat Bartomeu) 1417 - 1440.
 Lluís de Cardona 1431 - † 1435.
 Berenguer Ferrer 1431 - 1434.
 Bernat Villalba 1431 - 1434.
 Vicens Verdú 1431 - 1433, degà.
 Joan Vilagut (Ramon Pinosa) 1433 - 1440, hospitaler.
 Ramon Mallol 1433 - 1441.
 Lluís Miralles 1436 - 1487, succentor.
 Pere Laver 1439 - 1473.
 Berenguer Ferrer de Busquets 1440 - 1456.
 Pere Joan Escolà 1442 - 1451.
 Joan de Iglesias 1442 - 1446, succentor.
 Pere Bonsom 1446.
 Anton Barceló 1451 - † 1508, germà d'Anton Barceló senyor dels Mangons, succentor.
 Joan Vidal (Pere de la Porta) 1447 - 1462, hospitaler.
 Joan Ferrer 1451.
 Pere Piles (Franco. de Iglesias), 1447 - 1467, tresorer.
 Joan Ferrer de Busquets 1458, precentor.
 Bartomeu Anton † 1466.
 Gabriel Arizon † 1470, infermer.
 Felip Salmunia 1472 - † 1480.
 Jaume Campaner 1472 - † 1498.
 Cristòfor Terre 1473 - † 1502.
 Miquel Bes 1473 - 1480, succentor.
 Sanç Segura 1473.
 Gaspar Oliet 1476 - † 1519.
 Joan Solà 1477 - 1481, succentor.
 Joan Martí 1480 - † 1490.
 Joan Pujol 1480 - † 1513.
 Llorenç Magrinyà 1489 - 1496, canonge d'Escornalbou, permuta.
 Nicolau Vicens 1480 - 1481.
 Bertran Munyoz 1480 - 1486, infermer.
 Lluís Jordà (Lluís Miralles) 1489.
 Onofre Copons 1491 - † 1552, hospitaler.

I. CANONGIÉS I BENEFIGIS

- Nicolau Moros (Cristòfor Terré) 1502 - †1505, familiar de l'arqubisbe.
Joan Poblet 1493 - †1526, succentor, sacrista.
Joan Roders 1494 - †1504.
Agustí Nofre Ortells 1494 - †1522.
Bartomeu Punyet (Lluís Jordà) 1494 - †1530.
Bartomeu Triter 1497 - †1542, succentor.
Joan Ximenes (Jaume Campaner) 1498 - 1525, prior.
Joan Llätzer 1499 - †1529.
... de Vilafranca 1496.
Pere Ferrer de Busquets 1497, precentor.
Joan Barceló de Constantí (Llorens Magrinyà) 1496 - †1511 prop de Roma.

Segle XVI

- Jaume Bartomeu (Pau Riera) 1502, comensal.
Nicolau Moros (Cristòfol Terré) 1502 - †1505, familiar de l'arqubisbe.
Franco. Ferrer de València (Joan Roder) 1504 - 1508 - †1530, succentor.
Joan Ferrer (a) Gargallo (Vicens Beguey) 1505 - 1509, renuncia, músic notable.
Onofre de Biure 1506 - †1546, tresorer.
Nicolau Burguera (a) Marcilla 1.º (Anton Barceló) 1509 - 1546 - †1552, renuncia, ardiaca de Vilaseca.
Anton Guialtrú (Joan Ferrer (a) Gargallo) 1509 - †1530.
Joan Cesé 1513 - †1546.
Mateu Jaques 1517 - 1530, succentor.
Franco. de Remolins (Joan Pujol) 1518, card. tit. S. Pere i S. Pau.
Eulogi Soldevila 1519 - 1538, infermer.
Franco. Joan de Maya 1520 - †1530.
Pere Joan Comes (Joan Poblet) 1521 - †1545, coadjutor.
Agustí Rossell 1524 - †1530.
Joan Damià Miret (Franco. Vicens) 1525 - †1569, succentor (resigna en 1562).
Joan Font 1530 - 1546, renuncia.
Agustí Saturno Romano (Joan Llätzer) 1530 - 1539.
Bernat Alentorn 1530.
Bartomeu Forama (Franco. Joan de Maya) 1530 - †1565, ardiaca de Vilaseca en 1558.
Benet Bernabé Munyoz 1532 - †1568, succentor en 1537.
Jaume Guiu (Anton Guialtrú) 1530 - †1535.
Lluís de Cardona 1531 - †1535.
Baltasar Terré 1532 - 1549, resigna.
Gabriel Robuster 1532 - 1546, resigna en mans del Papa.

- Joan Pujol 1534.
 Franco. Fàbregas 1535 - † 1536.
 Miquel Guiu (Jaume Guiu) 1535 - † 1558.
 Bartomeu Jaques (Mateu Jaques) 1535 - † 1580, succentor (resigna en 1576).
 Andreu de Mediona 1536 - † 1546, renuncia en 1540.
 Llätzer Scarampo 1536.
 Pere de Castellet 1536 - † 1571, sacrista, bisbe d'Urgell.
 Pau de Flisco, italià (Eulogi Soldevila) 1538 - 1543, resigna en mans del Papa.
 Benet de Vacariis, italià 1538 - 1540, resigna en mans del Papa.
 Francesc Batlle 1538.
 Pere Gaspar Terrè de Picalgues (Lluís Ximénez) 1539 - 1540, resigna en mans del Papa.
 Joan Benet Cardona (Benet de Vacariis) 1540 - † 1574.
 Benet Joan Ferrer (Pau de Flisco) 1540.
 Joan Mallafrè (Pere Gaspar Terrè) 1540 - † 1550, hospitaler.
 Francesc Robuster (Mateu Llorens) 1540 - 1546, infermer.
 Miquel Joan Cisterer (Andreu Mediona) 1543 - † 1543.
 Pere Robuster 1543 - † 1570.
 Rafel Llorens (Bartomeu Triter) 1543 - † 1600, ardiaca de Sant Llorens.
 Jaume Carnicer (Gabriel Joan Robuster) 1543 - † 1556.
 Galceran de Gravalosa 1544 - † 1565.
 Mateu Llorens II (Joan Font) 1545 - 1546.
 Anton Darroca (Bassa) 1545 - 1563, permuta, † 1573.
 Esteve Ferrando (Nicolau Burguera (a) Marcilla) 1546 - † 1558, ardiaca de Vilaseca.
 Francesc Robuster (Gabriel Robuster) 1546 - 1546, resigna.
 Francesc Baltasar de Castellbell 1546 - 1546, resigna, tresorer.
 Baltasar de Biure (Francesc Baltasar de Castellbell) 1546 - † 1549, tresorer.
 Nicolau Burguera (a) Marcilla (Joan Cessé) 1546 - † 1552, ardiaca de Vilaseca.
 Gabriel Joan Robuster i Nebot (Francesc Robuster, son oncle) 1546 - 1546, resigna.
 Francesc Robuster (Mateu Llorens) 1546 - † 1570.
 Francesc Martra (Gabriel J. Robuster i Nebot) 1546 - † 1552.
 Rafael Joan Gili (Francesc de Soldevila) 1546 - † 1586, ardiaca de Vilaseca.
 Pere Terrè, de Barcelona (Baltasar Terrè) 1549 - 1587.
 Menció de Biure (Baltasar de Biure) 1549 - † 1589, tresorer i sacrista.
 Alexandre d'Icart (Nicolau Burguera (a) Marcilla) 1553 - † 1584, hospitaler.
 Gabriel Riera (Joan Mallafré) 1554 - † 1558.

I. CANONGIÉS I BÈNEFICIS

- Francesc Robuster, el jove (Jaume Carnicer) 1556-1557, renuncia en mans del Papa.
- Jaume Nebot (Gabriel Robuster Nebot) 1557-†1575, prior.
- Joan Mallafré, el jove (Gabriel Riera) 1558-†1600.
- Tomàs Ros (Joan Damià Miret) 1558-†1671, succentor.
- Antoni Pontarró (Esteve Ferrando) 1558-1559.
- Nicolau Samant (a) Portuguès (Esteve Ferrando) 1559-†1561.
- Anton Joan Delgado (Miquel Guiu) 1558-†1578, sacrista.
- Joan Lluís Robuster (Gabriel Nebot i Robuster) 1561-†1584.
- Agustí Cardona (Nicolau Samant) 1561-1563, resigna.
- Silvestre Fuster (Agustí Cardona) 1563-1566, privat pel S. Ofici, i reposat en 1574-†1580.
- Anton Darroca (Anton Darroca, son oncle) 1563-1573.
- Miquel Mensa (Joan Ximenes) 1564-1565, renuncia.
- Joan Rosell (Galceran de Gravalosa) 1565-†1585.
- Rafael Vidal (Bartomeu Foramà) 1565.
- Gabriel Robuster i Nebot (Miquel Mensa) 1565-†1582, ardiaca de Sant Fructuós.
- Agustí Freixa (Agustí Cardona) 1566-†1593, a València.
- Rafael Doms (Benet Bernabé Munyos) 1568-†1599, ardiaca major.
- Julio Cordellar de Robuster (Francesc Robuster) 1570-1571, infermer, resigna en mans del Papa.
- Jaume Reig (Pere Robuster) 1570-1617, degà.
- Pere Corbera (Pere de Castellet) 1571-1571, permuta, prior de S. Miquel del Faig.
- Fèlix Serra (Pere Corbera) 1571-†1595.
- Mateu Tarragó (Julio Cordelles, de Robuster) 1571-†1584, renuncia en mans del Papa.
- Pere Fortuny (Tomàs Ros) 1571.
- Joan Terés (Antoni Barocha) 1573-1580, penitencier (primera creació), bisbe tit. del Marroch.
- Andreu Lluís Gili 1575-†1587.
- Franc. Mascaró (Bartomeu Jaques) 1576-†1592, a Raurell.
- Julio Cordelles Robuster (Jaume Nebot, prior), 1576, infermer.
- Joan Bernabé Pontarró 1578-†1588.
- Pere Reverter (Anton Joan Delgado), 1579-†1584, Barna.
- Cristòfor Tarragó (Silvestre Fuster) 1580-†1631, prior.
- Bartomeu Rocha (Joan Terés) 1580-†1595, penitencier.
- Franc. Gallart (Gabriel Joan Robuster) 1582-†1606.
- Rafel d'Enveja (Gabriel Robuster i Nebot) 1583-†1621, precentor.
- Martí de Bayló (Alexandre de Icart) 1584-1587, renuncia a Roma, publicà el catàleg de la llibreria de A. Agustín.
- Miquel Joan Fivaller (Pere Reverter) 1584-†1615, ard. de Vilaseca.
- Pere Robuster (Joan Lluís Robuster) 1585-†1596.
- Martí Joan Agustí (Joan Rosell) 1585-1602, renuncia a Roma.
- Jaume Verdú 1585-†1603.
- Baltasar Compte (Pere Fortuny) 1586-†1514.

- Cristòfor de Queralt (Rafel Joan Gili) 1586 - † 1614, ardiaca de S. Llorens.
 Narcís Vila (Pere Terré) 1587 - † 1620, infermer.
 Anton Gallart (Martí de Bayló) 1587 - 1603, bisbe d'Elna i de Vic.
 Anton Gili (Andreu Ll. Gili) 1588 - † 1599, a Roma.
 Joan Fenollet (Joan Bernabé Pontarró) 1588 - † 1596.
 Hipòlit Puig 1593 - 1595.
 Gabriel Salt (Franc. Mascaró) 1593 - † 1602.
 Joan Mora (Bartomeu Roca) 1595 - 1597, penitencier, renuncia a Roma.
 Joan Lluís Doms (Rafel Doms) 1595 - † 1621, ardiaca major.
 Domènec Marian (Joan Fenollet) 1596 - † 1622.
 Lluís de Icart (Pere Robuster) 1596 - † 1597.
 Ramon Cornet (Miquel Carnicer) 1597 - † 1599, renuncia a Roma.
 Joan Font (Lluís de Icart) 1597 - † 1616.
 Joan Rovira (Joan Mora) 1597 - † 1633.
 Anton Agell (Menció de Biure) 1599.

Segle XVII

- Agustí Torrens 1600 - 1612.
 Josep Faneca 1602 - † 1605.
 Gabriel Garcia 1602 - † 1618 (30 març).
 Andreu Reig 1603 - 1620.
 Franc. de Torme i de Liori 1603 - † 1628, enterrat a Escaladei.
 Miquel Pagès 1605 - † 1608.
 Mateu Cabrer (Joan Frexa) 1606 - † 1625 (29 gener).
 Joseph Miquel 1606 - † 1630.
 Macià Calders (Jaume Grau) 1610 - † 1612.
 Agustí Freixa 1612 - † 1629.
 Franc. Gispert 1613 - † 1616 (8 juny).
 Joan Castillo 1614 - † 1638.
 Fructuós Riber (Gabriel Salt) 1602 - 1616, renuncia a Roma.
 Joan Massanes 1616 - † 1634.
 Jacinte Virgili (Fructuós Riber) 1616 - † 1640.
 Esteve Prada (Joan Font) 1616 - 1616.
 Geroni Ribera (Franc. Gispert) 1616 - † 1641.
 Pau Font 1616 - † 1621 (4 febrer).
 Pere Tresanchez (Esteve Prada) 1616 - † 1641, tresorer.
 Franc. Boquer 1618 - 1631.
 Rafel Mosset (Narcís Vila) 1620 - † 1634.
 Gabriel Rovira 1621 - † 1628.
 Rafel Ortoneda (Domènec Marian) 1622 - † 1641, ard. de Vilaseca.
 Vicens Ferrer (Joan Rovira) 1625 - † 1641, penitencier.
 Josep Fuster 1625 - † 1642.
 Joan Bta. Marzella 1626 - † 1626, obiit Roma.

I. CANONGIES I BÈNEFICIS

- Pere Pau Torrens (Joan Bta. Marzella) 1626 - † 1660, precentor.
 Agustí Moragues 1630 - † 1639.
 Pacià Aguiló 1630 - † 1646.
 Joan Ferrer 1630 - † 1645.
 Franc. Joan Adamet Perisans 1631 - † 1643.
 Anton Massanes 1631 - † 1634, morí a Roma.
 Pacià Colom 1632 - † 1649.
 Joan Boixeda (Anton Massanes) 1634 - † 1641.
 Jaume Mas (Joan Castelló) 1634 - † 1684, degà i bisbe de Vic.
 Miquel Sala (Rafel Mosset) 1634 - † 1658, infermer.
 Joan Cruell (Geroni Mobis) 1638 - † 1641.
 Miquel Soler (Joan Fivaller) 1639 - † 1646.
 Pau Vinader (Agustí Moragues) 1639 - † 1640.
 Joan de Osset 1645.
 Bonaventura Rocamora † 1641.
 Franc. Camps i Moles 1641 - 1653, bisbe bonensis (Sardenya).
 Joan Ortoneda (Geroni Ribera) 1641 - † 1689, tresorer.
 Onofre Fuster (Joan Cruell) 1641 - 1644.
 Miquel Pla 1643, permutà.
 Anton Moller (Vicens Ferrer) 1642 - † 1666, penitencier.
 Gaspar Segarra (Franc. Joan Adamet) 1643 - † 1645.
 Anton Vilalta † 1658.
 Pere Roselló (Anton Moller) 1643 - † 1677, penitencier.
 Onofre Bas i de Jover (Miquel Pla) 1643 - † 1650.
 Mateu Falleda (Onofre Fuster) 1644 - † 1667.
 Josep de Osset (Joan de Osset) 1645 - † 1670.
 Joan Olivar (Gaspar Segarra) 1645 - † 1656.
 Josep Blanch (Joan Ferrer) 1645 - † 1672.
 Joan Giol 1645.
 Lluç Mestre (Pacià Aguiló) 1646 - † 1665.
 Benet Salvanya 1647 - † 1665.
 Ignasi Masdeu (Onofre Bas) 1650 - † 1652.
 Joan Bta. Castany (Ignasi Masdeu) 1652 - † 1696, ardiaca de Sant Fructuós.
 Josep Bono 1653 - † 1684, sacrista.
 Joan Fagia (Tomàs de Lanuza) 1653 - † 1680.
 Geroni Soler 1653 - 1658.
 Damià de Mestre † 1683.
 Josep Fita (Geroni Soler) 1658 - † 1695.
 Josep Pujol (Rafel Casals) 1661 - 1663, permuta.
 Josep Manyer 1661 - † 1678.
 Jaume Gras (Josep Pujol) 1663 - † 1686.
 Josep Verdera 1663 - † 1678.
 Pau Castanyer (Lluç Mestre) 1666 - † 1708, ardiaca de S. Llorens.
 Franc. Vilar 1666 - † 1681.
 Jaume Cases (Mateu Falleda) 1669 - 1671, resigna.
 Joan Martí Perelló (Josep de Osset) 1670 - † 1740, sacrista.

V. EL CAPÍTOL DE LA SEU

- Joan Alemany 1670 - † 1719, ard. de S. Llorens.
Josep Mora (Jaume Cases) 1671 - † 1707, bisbe tit. de Maron.
Cosme Taulent 1673 - † 1722.
Joan Maxart 1675 - † 1681.
Joan Busquets 1675 - † 1704.
Llorens Palau i Baldrich 1678 - † 1727.
Joan Macip 1681 - 1698.
Josep A. Valls i Panducho 1681 - † 1706, ard. S. Llorens.
Josep Pi 1681 - † 1692.
Andreu Folch 1682 - † 1687.
Josep Rodolat 1683 - † 1719.
Tomàs Coma 1684 - † 1714.
Josep Iborra 1685 - 1716.
Jaume Bover 1687 - † 1708.
Bernat Miró (Pere Roselló) 1678 - † 1701, penitencier.
Franc. Borràs 1688 - † 1725.
Hipòlit Puig 1689 - † 1729.
Bonaventura de Lanuza i Doms 1693 - † 1743, degà.
Ambròs Fontanet 1649 - † 1710.
Ramon Fita 1695 - † 1731, ardiaca S. Llorens.
Gaspar Martí 1696 - 1718.
Pere Joan Margall † 1740.
Josep Oliva † 1725.
Josep de Homdedeu (olim) Sunyer † 1727.
Pere Anton Foguet.
Anton Anguera † 1729.

Segle XVIII

- Franc. Rosal (Bernat Miró) 1701 - † 1701, penitencier.
Joan Puig (Franc. Rosal) 1702 - † 1705, penitencier.
Pere de Vidal i de Nin 1704 - † 1725, prior.
Benet Vinyals de la Torre (Joan Puig) 1705 - 1710, penitencier, arxiprest d'Ager.
Jaume Vernis i de Canals 1706 - † 1727.
Josep de Vidal i de Nin 1707 - † 1752, prior.
Josep Bover 1708 - † 1756.
Jacinte Casanoves (Benet Viñals de la Torre) 1710 - † 1744, penitencier.
Jaume Alberich i de Casals 1718 - 1751, renuncia.
Josep Gil 1718 - † 1745.
Franc. Güell 1719 - † 1761.
Pere Ignasi Perelló Mellini (Josep Rodulat) 1716 - † 1769.
Dionís de Sanjoan i de Llobregat 1725 - † 1758.
Didac de Padró i de Vidal 1726 - † 1749.
Joan Bta. Arbós 1726 - † 1741.
Domènec Vernis i de Casals 1727 - † 1773.

I. CANONGIES I BENEFICIS

- Llorens Soler 1727 - † 1757.
 Joan Franc. Maymó 1728 - † 1730.
 Rafel Llorens i Morgades 1729 - † 1748.
 Joan de Ribas i de Castellet 1730 - † 1774.
 Franc. de Tamarit i de Xammar 1730 - † 1783, ard. de S. Llorens.
 Joan Macià 1730 - † 1739.
 Franc. Foguet i Aldomar 1735 - † 1781, infermer, resignà en 1750.
 Miquel Fita 1735 - † 1741.
 Josep Bellver i Fàbrega 1739 - † 1755.
 Isidre Deulofeu i Margall 1740 - † 1783, infermer.
 Ramon Casanova i Raul 1741 - † 1773.
 Pere Jaume Botines 1742 - † 1779.
 Franc. Baldric i Coll 1743 - † 1788, ard. de Vilaseca.
 Franc. Gil 1745 - † 1761.
 Pere Brufal (Jacinte Casanoves) 1745 - † 1765, penitencier.
 Josep A. de Figuerola Villana Perlas 1748 - † 1781, hospitaler.
 Fructuós Llorens i Valls 1748 - † 1798, ard. major.
 Marian Alberich i Marrugat (Franc. Alemany Viñals) 1749 - † 1781.
 Ramon Foguet i Foraster (Franc. Foguet Aldomar) 1750 - † 1794,
 ard. de Vilaseca.
 Jaume Ferrer i de Sanjoan (Josep A. Figuerola Villana) 1750 - † 1795.
 Tomàs Canals (Jaume Alberich Casals) 1751 - † 1776.
 Ignasi Llorens i Valls 1754 - † 1792.
 Franc. Fuertes Piquer 1755 - 1762, ard. major de Lleida.
 Franc. Nolla 1756 - † 1786.
 Benet Viñals de la Torre 1757 - † 1761.
 Tomàs Martí 1758 - † 1768.
 Franc. Satorre Carbonell 1761 - † 1766, trasll. a Múrcia.
 Anton Carbonell 1762 - † 1767, prior de Calaf.
 Tomàs Pinell i de Pinós 1762 - † 1776.
 Pere Nolasco Plana (Pere Brufal) 1765 - 1783, penitencier, infermer.
 Josep de Villalonga (Franc. de Tamarit) 1767 - 1783, hospitaler.
 Josep Baldrich (Anton Carbonell) 1767 - † 1791.
 Rafel Vila 1769 - † 1802, lectoral.
 Joan Dalmau 1769 - † 1783.
 Franc. Ricci 1774 - † 1793, doctoral.
 Franc. Gil de Palomar 1774 - † 1784, magistral, trasll. a Saragossa.
 Josep Ruiz Urriez de Castilla 1774 - † 1794.
 Jaume Ballester 1774 - 1797.
 Franc. Botines 1776 - † 1806.
 Jaume Brechfeus 1776 - † 1791.
 Franc. Casanovas 1779 - † 1792.
 Josep Soler 1783 - † 1794.
 Josep A. Font i Rotalde 1783 - † 1808, infermer.
 Bartomeu Sans i Moga 1783 - † 1797.
 Anton de Aróstegui i Escala 1783 - 1792, mestrescola de Saragossa.
 Josep Ivanyes Falomir 1783 - † 1801.

V. EL CAPÍTOL DE LA SEU

- Bernardí Llopis (Pere Nolasco Plana) 1784 - 1814, penitencier, ard. de Vilaseca.
Anton Verdejo 1784 - † 1794.
Fèlix Amat i Pont (Franc. Gil de Palomar) 1785 - 1803, magistral, prior, abat de S. Ildefons, arqueb. de Palmira.
Bonaventura Canals (Ramon Foguet) 1790 - † 1809.
Manel de las Fuentes 1791 - † 1811.
Salvador Verneda (Jaume Brechfeus) 1791 - † 1803.
Pere Huya 1792 - † 1821.
Ignasi Homs (Franc. Casanoves) 1792 - † 1792, renuncia.
Bonaventura Porta (Ignasi Oms) 1793 - † 1810.
Julià Ferran (Franc. Ricci) 1793 - † 1806, doctoral.
Josep Boni Basora (Anton Berdejo) 1794 - † 1816.
Vicens Ferrer 1794 - † 1810.
Josep Zaragozano (Josep Ruiz Urries de Castilla) 1794 - † 1811.
Anton Ferrer i Botines 1794 - † 1825.
Josep Urquía y Roa 1796 - † 1808.
Pere Joan Larroy i Lasala 1796 - † 1820.
Bonaventura Font i Rotalde 1797 - † 1836.

Segle XIX

- Pere Ramon de Juàrez 1802 - † 1819.
Manuel de las Plazas (Rafel Vila) 1802 - † 1821, lectoral.
Domènec Sala 1803 - † 1847.
Josep Prats Pelegrí (Fèlix Amat i Pont). 1804 - † 1825, magistral.
Pau Domingo Arnau (Julià Ferran) 1806 - † 1809, doctoral.
Fernando Ximénez Vallejo 1806 - † 1806, trasll. S. Hipòlit de Còrdova.
Ignasi Ribes Mayor 1807 - 1829, bisbe de Calahorra i Burgos.
Manuel Llopis i Ribera 1808 - 1831, infermer.
Andreu Segura 1809 - † 1826.
Joaquim Tarín 1809 - † 1824.
Bonaventura Mares i Heras (Pau Domingo Arnau) 1810 - † 1844, doctoral.
Josep Rocamora 1810 - † 1830.
Josep A. Soler (Bernardí Llopis) 1815 - † 1820, penitencier.
Isidoro Ferrer i Botines (Carles González de Posadas) 1815 - 1851, tresorer, mestrescola.
Josep Cañelles i Prats (Vicens Ferrer) 1815 - † 1825.
Salvador Marca (Josep Zaragozano) 1815 - † 1831.
Anton Boni (Manel de las Fuentes) 1815 - † 1821.
Andreu Saturni Villar (Josep Boni) 1816 - † 1820.
Tomàs Coma (Josep A. Soler) 1821 - † 1840, penitencier.
Josep Pujol (Manel de las Plazas) 1824 - † 1841, lectoral.
Nicolau Griver (Pere Joan Larroy) 1824 - † 1866.

I. CANONGIES I BENEFICIS

- Manuel Millà (Pere Ramon de Juárez) 1824 - 1852, tresorer.
- Llorens Andreu (Andreu Saturní Villar) 1824 - 1836.
- Josep Garcia Armela (Joaquim Tarín) 1824 - † 1828, xantre d'Oriola.
- Eulogi Martínez de Moratín (Anton Boni) 1824 - † 1849.
- Anton Mombiola (Anton Ferrer i Botines) 1825 - † 1836.
- Magí Escolà (Josep Cañelles) 1825 - † 1840.
- Pere Soler (Andreu Segura) 1826 - † 1851.
- Franc. Narcís de Cilla (Josep Prats) 1826 - † 1851, magistral.
- Franc. Prats (Josep Garcia) 1829 - † 1829.
- Joan Calvete (Ignasi Ribes) 1829 - † 1866.
- Franc. Fleix i Solans (Franc. Prats) 1829 - 1846, bisbe de Habana.
- Jaume López Cuevas (Manel Llopis) 1831, trasll. a València.
- Vicens de Cilla (Salvador Marca) 1831 - † 1840.
- Josep Caixal i Estradé (Josep Rocamora) 1833 - 1853, bisbe d'Urgell.
- Esteve Verdaguer (Llorens Andreu) 1835 - † 1861.
- Franc. Cortazar (Josep Ortega Canedo) 1835 - † 1845.
- Josep Clauchet (Josep Pujol) 1842 - † 1873, lectoral.
- Pau Malloles i Closas (Bonaventura Mares) 1850 - † 1867, doctoral.
- Domènec Valldeu (Tomàs Coma) 1850 - † 1861.
- Anton Palau i Termens (Franc. Narcés de Cilla) 1851 - † 1854, magistral, bisbe de Vich.
- Ramon de Otto (Nou concordat, reintegrat) 1852 - 1862, abat de Barbastro, † 1863.
- Franc. Mateu (Nou concordat) 1852 - † 1855.
- Tomàs Negre (Nou concordat) 1852 - † 1858.
- Teodoro Galarza (Nou concordat) 1852 - 1859, trasll. a Barcelona.
- Josep Grau (Nou concordat) 1852 - † 1853.
- Pau Murtra (Nou concordat) 1852 - † 1852.
- Andreu Marimon (Nou concordat) 1852 - † 1863.
- Carles Sorts Preceguer (Nou concordat) 1852 - † 1856.
- Pere González de Villaumbrosia (Nou concordat) 1852 - 1860, trasll. Saragossa.
- Manel Fernández Arango i Molina (Nou concordat) 1852 - † 1880.
- Franc. Garcia Calatayut (Nou concordat) 1852 - † 1872.
- Pere Luengo (Tomàs Collado) 1852 - 1857, trasll. Valladolid.
- Manel Pomiano (Josep Grau) 1853 - † 1856.
- Vicens Fernández de Arauze (Josep Caixal) 1853 - 1854, trasll. Cartagena.
- Manel Martí Coca (Pau Murtra) 1854 - 1861.
- Josep Serra (Vicens Fernández de Arauze) 1854 - † 1864.
- Ramon Vionet i Montfort (Anton Palau) 1854 - † 1886, magistral.
- Miquel Sebastian (Franc. Mateu) 1856 - 1857, trasll. a València.
- Pere A. del Rincon (Carles Sorts) 1856 - 1875, arxiprest.
- Manel Martínez Arango i Folguera (Manel Pomiano) 1857 - † 1880.
- Josep González Torres (Pere Luengo) 1857 - 1864, mestrescola.
- Joan Domingo i Calvo (Esteve Verdaguer) 1857 - † 1865.
- Jaume Tejero (Miquel Sebastian) 1857 - † 1874.

V. EL CAPÍTOL DE LA SEU

- Salustià Real de Mora (Tomàs Negre) 1859-1875, trasll.
 Joan Codina (Teodoro Galarza) 1859-1864, trasll. a Barcelona.
 Manel Garcia Vidal (Pere Gonzàlez de Villaumbrosia) 1860-†1879.
 Pau Bofarull Escolà (Domingo Valldeu) 1861-1882, penitencier.
 Aniceto Terron (Manel Martí) 1861-1862, renuncia.
 Zenon Amandi i Cito (Aniceto Terron) 1862-†1874.
 Manuel Barbero de la Espina (Ramon Otto) 1862-1893.
 Joan Bta. Grau Vallespinós (Andreu Marimon) 1863-1886, bisbe d'Astorga.
 Fernando Valsalobre (Joan Codina) 1864-1868, resigna.
 Anton Cassú (Josep Serra) 1864-†1873.
 Rafel Rodríguez Munyoz (Josep Gonzàlez Torres) 1864-†1879.
 Joan Bta. Pedrals (Joan Domingo i Calvó) 1865-†1885.
 Benet Vidal i Gimbernat (Nicolau Griver) 1866-1897, mestrescola.
 Miquel Caballo Leal (Joan Calvete) 1867-†1888.
 Anton Baltà i Baltà (Pau Mallolis Closas) 1867-1885, doctoral, renuncia, †1915.
 Josep A. Parrilla Ernansay (Fernando Balsalobre) 1868-1869, trasll. a Toledo.
 Joan Soles i Oliveras (Josep A. Parrilla) 1869-†1872.
 Josep Sayol i Echavarria (Jaume Tejero) 1875-†1885.
 Nicolau Zabalgoitia Reboiro (Zenon Amandi) 1875-†1884.
 Hilari Blanco Giménez de Ranera (Anton Cassú) 1875-†1896.
 Andreu Gómez 1875.
 Joan Ròdenas i Perona (Franc. García) 1875-1896.
 Manuel Matias Membrado i Sanz (Pere A. Rincon) 1875-1889.
 Ramon Casals i Casals (Salustià Real) 1875-1876, degà de Solsona.
 Franc. Aznar i Pueyo (Ramon Casals) 1876-1879, bisbe de Tortosa.
 Blai Manel Troncoso i Ferreira (Joan Soles) 1876-1876, degà de Orense.
 Salvador Tarín Garcés (Josep Clanxet) 1876-†1909, lectoral.
 Tomàs de Cueto y García (Blay Troncoso) 1876-1880, permuta Toledo.
 Josep Muñoz Ximénez (Manuel García) 1879-1879, permuta Càdiz.
 Franc. de P. Ximénez Villena (Franc. Aznar) 1879-1882, arxiprest d'Àvila.
 Carmelo Sala y Viñes (Josep Muñoz Ximénez) 1879-†1900.
 Joan Corominas y Gili (Rafel Rodríguez) 1879-1894, arxiprest.
 Ramon Saltó Gómez (Manel Martínez Arango) 1880-1881, mestrescola.
 Ramon Sanuy Figuerola (Manel Fernández Arango) 1880-†1898.
 Feliu Montalban i Herranz (Tomàs Cueto) 1880-1882, trasll.
 Celestino Ribera Aguilar (Feliu Montalban) 1882-1885, trasll. a Barcelona.
 Rosendo Giménez Romero (Ramon Saltó) 1881-1891, permuta Reyes, Sevilla.

I. CANONGIES I BENEFICIS

- Salvador Branchat i Prada (Franc. Ximénez de Villena) 1882 - 1888, trasll. a Granada.
- Pere Cerdà Socías (Pau Bofarull) 1882 - † 1920, penitencier.
- Josep Serradell Carrera (Nicolau Zabalgotia) 1884 - † 1931.
- Joan Bta. Alaix i Biscarri (Joan Bta. Pedrals) 1885 - † 1912.
- Ramon Guillamet (Anton Baltà) 1885 - 1907, doctoral, mestrescola.
- Tomàs Sucona Vallés (Josep Sayol) 1885 - 1907.
- Joan Bta. García Fernández (Celestino Ribera) 1885 - † 1893.
- Franc. Morante i Roman (Joan Bta. Grau Vallespinós) 1886 - 1897, mestrescola d'Àvila.
- Anton Balcells i de Suelves (Ramon Vionet) 1886 - 1916, tresorer, magistrat.
- Ramon Corominas Gili (Miquel Caballo Leal) 1888 - † 1913.
- Joaquim Rodríguez Robles (Salvador Branchat) 1888 - 1891, arxiprest de Orihuela.
- Àngel Pérez Villalvilla (Manel Membrado) 1889 - 1890, degà de Si-güenza.
- Victoriano Aguado Cortés (Àngel Pérez Villalvilla) 1890 - 1891, permuta Reyes, Toledo.
- Rafel Tous i Ferrà (Joaquim Rodríguez) 1891 - 1896, degà de Ma-llorca.
- Franc. J. Vázquez Bernat (Victoriano Aguado) 1891.
- Pere Fernández Gutiérrez (Rosendo Giménez Romero) 1891 - 1897, permuta León.
- Joan Costa Llobera (Joan Bta. García) 1893 - 1907, xantre.
- Josep Viñas Camplà (Manel Barbero) 1893 - 1928.
- J. M.ª de Castellarnau i de Llopart (Joan Corominas) 1894 - † 1903.
- Pau Ayala i López (Rafel Tous i Ferrà) 1896 - † 1905.
- Enric Claverol i Lanuy (Hilario Blanco Giménez) 1896.
- Pere Garriga Corbella (Joan Rodenas) 1896 - † 1910.
- Franc. Romero Lacalle (Franc. Morante) 1897 - 1900, permuta Guà-dix.
- Andreu Deixeus Cuyàs (Benet Vidal) 1897.
- Cayetà Sentís Grau (Ramon Sanuy Figuerol) 1898 - 1908, ardiaca.

Segle XX

- Josep A. Cassola Iniesta (Franc. Romero Lacalle) 1900 - † 1917.
- Abdon Dalmau Pàmies (Carmelo Sala) 1900 - 1917.
- Tomàs González Feijoo (Josep M.ª Castellarnau) 1903.
- Ant. Ervigio Alonso i Alonso (Pau Ayala) 1906 - † 1921.
- Franc. de A. Vidal i Barraquer (Tomàs Sucona) 1907 - 1910, arxi-prest.
- Isidro Gomà Tomàs (Joan Costa Llobera) 1907 - 1922, ardiaca.
- Llorens Virgili Roig (Ramon Guillamet) 1908, doctoral.

- Miquel Serra Sucarrats (Gaetano Sentís) 1908-1922, bisbe de Canàries.
- Josep Boada Diars (Salvador Tarín) 1909-1927, tresorer, lectoral.
- Fausto Cucurull Bañeras (Franc. de A. Vidal) 1911, arxiver cap.
- Anton Llaberia Espasa (Pere Garriga) 1912-†1921.
- Ramon Sensada Nadeu (Joan Alaix) 1912-1918, arxiprest.
- Joan A. Faulí i Blasco (Ramon Corominas) 1913-1918, xantre Teruel.
- Anton Ximénez Sanromà (Anton Balcells) 1916-†1919, magistral.
- Sebastià Lacalle Requés (Josep A. Cassola) 1917-†1922.
- Josep Cartanyà Inglés (Abdon Dalmau) 1917-1930, arxiprest.
- Joan Bta. Viñas Martí (Franc. Carrillo) 1917.
- Miquel Julià Vilaplana (Josep A. Faulí) 1918-1923, degà de Pla-sència.
- Pere Guillemet i Coma (Ramon Sensada) 1918.
- Esteve Canadell Quintana (Anton Ximénez) 1919-1922, magistral.
- Manel Borràs Ferrè (Anton Llaberia) 1921-1925, arxiprest.
- Salvador Rial Llobera (Pere Cerdà) 1921, penitencier
- Narcís Feliu Costa (Antoni Ervigio Alonso) 1922.
- Josep Dachs i Carné (Sebastià Lacalle) 1922.
- Jaume Sabaté Poblet (Esteve Canadell) 1922, magistral.
- Josep Vallès Barceló (Isidre Gomà) 1923-1927, lectoral.
- Josep Ramon Sans Gonzàlvez (Miquel Julià) 1923.
- Ramon Sabaté Balcells (Miquel Serra Sucarrats) 1923.
- Josep Vallès Bargalló (Josep Boada) 1927, lectoral.
- Plàcid Sentís Vilanova (Josep Vallès) 1928, pref. ceremon.
- Miquel Vilatimó Costa (Josep Viñas Camplà) 1928.
- Sanç Capdevila i Felip (Josep Cartanyà) 1931, arxiver diocesà.

2. Dignitats

L'arquebisbe Bernat Tort, en instituir en 1154 la comunitat de canonges regulars, ordenà que l'arquebisbe elegís un prior claustral per a la direcció dels canonges i, amb consell del Capítol, nomenés determinades persones religioses que tinguessin cura de les coses temporals de la comunitat. D'ací prové la creació de determinats oficis, els quals esdevingueren les dignitats de l'església tarragonina conegudes pel Paborde, Camarer, Ardiaca major, Sacristà, Precentor, Prior, Degà, Ardiaca de Sant Fructuós, Ardiaca de Vilaseca, Ardiaca de Sant Llorenç, Obrer, Infermer, Hospitaler i Succentors, la creació dels quals era consignada en l'històric del seu corresponent fons d'arxiu. L'arquebisbe Pere de Clasquerí, als 29 de gener de 1359, suprimí l'Obreria; el papa Pere de Lluna (Benet XIII)

amb la butlla de 28 de juny de 1410, la Pabordia; el papa Pau III, la Camareria, el 1539; i el cardenal Cervantes, als 4 de febrer de 1573, les Succentories perpètuas. Amb el decret de Nova Planta del 10 de març de 1768 foren suprimides les tres dignitats: Capíscol, Sacrista i ardiaca de Sant Llorenç. El papa Pius VI, en crear el bisbat d'Eivissa, als 30 d'abril de 1782, suprimí l'ardiaconat de Sant Fructuós. Per fi amb el concordat de 1851 foren suprimides la Infermeria i l'Hospitaleria, i les dignitats quedaren reduïdes a les sis següents: Degà, Arxiprest, Ardiaca, Xantre, Mestrescola i Tresorer. La provisió del deganat fou reservada a la Corona, la del Xantre al papa, i les restants eren proveïdes per torn entre el rei i l'arquebisbe.

ARDIACA MAJOR

El títol d'ardiac, en la litúrgia general de l'Església, figura a partir del segle IV en la categoria del primer diaca assistent a la celebració dels oficis pontificals. A Tarragona hom troba documentada la dignitat de l'ardiac al segle VIIe. El dignatari, anomenat Spasandus, assistí al concili XIII de Toledo (a. 683) com delegat del bisbe Sant Ciprià, i sotsignà les actes d'aquella assemblea nacional en la forma següent: *Spasandus archidiaconus agens vices Cypriani episcopi Tarrachonensis*.

Restaurada la metròpoli tarragonina, la dignitat d'ardiac fou patrimoni de la clerecia secular fins que l'arquebisbe Berenguer de Vilademuls, a l'1 d'agost de 1193, ordenà que en vagar dita prebenda fos conferida a un canonge regular: "Constituo etiam quod post decesum huius archidiaconi (Ramon de Rocabertí) vel post translationem eius, si in locum altiore translatum fuerit, numquam archidiaconum vel aliquam aliam dignitatem habeat in tarraconensi ecclesia clericus secularis sed canonicus regularis tantum profusus et habitator ipsius ecclesiae." Amb la mateixa Constitució el referit prelat assenyala a l'ardiaconat l'església de Valls, això és, la meitat de les primícies del pa i del vi de Valls i de Vallmoll, la quarta part del pa i la quinta del vi de les propietats de dita església, i la meitat de les dècimes i bovatge de les propietats rústiques que són de la dominatura de l'esmentada església; encara li concedeix el patro-

nat d'ella, li assigna l'església de Fores i ordena que la canònica li concedeixi el mas de l'espluga de Francolí amb els corresponents molins sobre el pont del Goy. En canvi l'ardiaca havia de renunciar a les dècimes que rebia en la conca i territori de Barberà, Comalats, Marca, Selva i Montanes de Prades.

Joan de Martorell 1158 - 1164.

Mc. Ricart 1180.

Ramon de Rocaberti 1193 - 1199, arquebisbe.

Arnau de Maranciano 1215 - † 1246 n.

Pere Bernat Gibot † 1262, camarer.

Arnau d'Aguda 1248 - 1265.

Ramon de Montoliu 1263 - † 1269 n.

Bertran de Vilafranca 1279, camarer.

Jofre de Cruilles 1280 - 1310, paborde.

Domènec Garcia de Echauri 1310.

Bernat de Calafell 1318.

Arnau de Montoliu 1322 - † 1327 n. l.

Guillem de Requesens 1330 - † 1335 n. l.

Guillem d'Anglesola 1349.

Guillem de Cescomes 1361 - 1364, paborde.

Guillem de Guillem 1382.

Bernat de Maycendis 1383 - † 1387 n.

Narcís Astruc 1398 - 1452.

Joan d'Ixar † 1440.

Joan Ram 1441 - † 1497 n.

Anton Barceló 1497.

Jaume de Cardona 1500, bisbe d'Urgell, de València, cardenal.

Jeroni de Recasens 1514.

Joan Bernat Honorat d'Oms 1545 - 1556.

Joan d'Oms 1556 - 1557, resigna en mans del papa.

Rafel d'Oms 1557 - † 1599, en 1581 elegit diputat de Catalunya.

Joan Lluís d'Oms 1599 - † 1621.

Joan Pau Nin 1621 - 1623.

Pere Pau Rabassa 1624 - † 1641.

Joan Mestre 1643 - † 1646.

Llorenç Gatell 1647 - † 1659.

Olaguer de Montserrat 1660 - 1689, bisbe d'Urgell.

Miquel Joan Taberner i Rubí 1689 - 1699, bisbe de Girona.

Ramon de Marimon i Corbella 1700 - † 1744.

Josep Gisbert i Velázquez 1722.

Andreu Guerrero Grivert 1743 - † 1781.

Fructuós Llorenç Valls 1783 - † 1798.

Joan M. González 1799 - 1816, abat de Montearagon.

Joan d'Ortega Canedo 1816 - 1834.

Franc. Cortazar Leal d'Ibarra 1835 - 1845.

2. DIGNITATS

Martí Figuerol Carme 1849 - 1851, degà.
Manuel Llopis 1852 - † 1870.
Pau Forés 1870 - † 1906.
Ramon Barberà Boada 1907 - 1908 - † 1924 bisbe de Palència.
Gaietà Sentís Grau 1908 - † 1922.
Isidre Gomà 1922 - 1927, bisbe de Tاراçona.
Ildefons Serrano 1927.

SACRISTA *

Pere 1158 - 1159.
Ramon de Cardadell 1183 - † 1185 n.
Pouç de Barberà 1186 - † 1187 n.
Pere Bernat 1187.
Gombau d'Oliva 1192 - 1193.
Ramon 1199.
Joan de Sant Boy 1203 - † 1206 n.
Ramon de Timor 1215 - † 1220 n.
Bertran de Pallarès 1220 - † 1230.
Ramon de Vallfort † 1233 n.
Ramon de Barberà 1244, camarer.
Jaume Desprats 1246 - † 1261 n.
Ramon de Vilafranca 1262 - 1267, camarer.
Bernat de Ribes 1262 - † 1320 n. l.
Guillem de Montoliu.
Guillem de Plegamans 1322 - 1347.
Guillem de Requesens † 1335 n.
Felip d'Anglesola 1356 - 1373.
Simó de Montoliu 1381 - 1387.
Bartomeu Vives 1396 - 1429.
Guillem de Vives 1431 - † 1454.
Anton Barceló 1460 - † 1464 n.
M. Joan Vidal 1464 - † 1470, deixa la llibreria al Capítol.
Lluís de Urrea 1471 - 1478, ard. de S. Fruct.
Pau Riera 1481 - † 1502.
Joan Poblet 1502 - 1506.
Galceran d'Icart 1506 - † 1535.
Pere d'Icart 1536.
Pere de Castellet 1561 - † 1571, bisbe d'Urgell.
Anton Joan Delgado 1571 - † 1578.
Roderic Çapata 1578 - 1579, comissari de la Cambra Apostòlica, al-
moïner major de Saragossa.

* La nota històrica referent a aquesta dignitat com les referents a les de Faborde, Prior, Tresorer i Succentor no fou redactada; en l'original de Mossèn Sanç es troba en blanc el lloc corresponent.

V. EL CAPÍTOL DE LA SEU

M. de Biure 1579 - † 1599.
 Anton Terès 1599.
 Joan de Moncada 1605, bisbe de Barcelona i arqueb.
 Francesc de Moncada 1618 - 1653.
 Josep de Soler i Vilaplana 1655 - † 1675.
 Joan Martí Perelló 1680 - 1740, prov.
 Manuel Martí Perelló 1740 - † 1754.
 Joan de Ribas Castellet 1755 - † 1774.

PRIORS

Creada aquesta dignitat el 30 octubre de 1154. Amb el Decret de Nova Planta, de 10 març de 1768, el Priorat era reservat, segons el Concordat a la Santa Seu.

Ramon 1169 - 1189.
 Ramon de Vilarodona † 1195 n.
 Vassallo 1192.
 Me Jaume 1214.
 Guillem 1218.
 Armengol 1226 - † 1226 n.
 N... Montoliu 1228.
 Guillem Colrat 1251 - 1256, precentor.
 Ramon Guillem † 1237 n.
 Pere Bernat 1246.
 Pere de Pujol † 1288 n.
 Bernat de Vernet 1292 - † 1293 n.
 Bertran de Montoliu 1295 - 1323.
 Romeu Cescomes 1330 - 1347, paborde.
 Bonsaber Ferrer 1349 - 1369.
 Ramon Bonsoms 1383 - 1386.
 Joan de Morelló 1398 - † 1436 n., senyor de Vimferri.
 B. Guillem Çamaso 1446 - 1451, abat d'Ager.
 Pere Joan Escolà 1458 - † 1466 n.
 Joan Peris 1473 - 1479.
 Guillem R. Mediavilla 1480 - † 1483 n.
 Francesc Vicens 1487 - † 1523 n.
 Lluís de Cardona 1523 - 1525.
 Joan Ximenes 1525 - † 1535.
 Joan Ximenez de Aragues 1535 - † 1564, juntament degà.
 Joan Benet Cardona 1564 - 1565.
 Jaume Nebot 1565 - † 1575.
 Cristòfor Tarragó Robuster i de Samaut 1580 - † 1631.
 Didac Giron de Rebolledo 1631 - † 1682.
 Joan Carreres i d'Eri1 1683 - † 1707.
 Joan Alemany 1707 - 1711, ardiaca S. Llorens.

2. DIGNITATS

Pere de Vidal i de Nin †1725.
Josep de Vidal i de Nin 1726 - †1752.
Ramon de Copons i d'Oms 1752 - †1783.
Francesc d'Acebo Torres 1783 - †1804, conseller de Castella.
Fèlix Amat i Pont 1804 - 1820, arqueb. de Palmira.

PABORDES

Ramon de Bages 1169 - †1193 *n. l.*
Joan de Sant Boy 1193 - †1199.
Ramon de Barberà 1199 - †1207 *n.*
Ramon de Sant Llorens 1207 - †1217 *n.*
Ferrer Pallarès 1217 - 1237, primer bisbe de València.
Arnau Gibot 1237 - †1264 *n. l.*
Pere Bernat Gibot 1264 - †1277 *n.*
Guillem de Banyeres 1277 - †1307 *n.*, *Lauda* al Museu Arq.
Guillem de Rocaberti 1307 - 1309, bisbe de Tarragona.
Jofre de Cruilles 1310 - †1323 *n.*, abat de Foix.
Ramon d'Avinyó 1317 - †1322, abat de Montaragó i bisbe de Lleida.
Guerau de Rocaberti 1322 - †1341, elet bisbe d'Osca, renuncià, Alfons III en 1333 proposa al Papa que el faci cardenal.
Bertran de Castanetto 1342 - †1350, card. de Rodez, tit. de S. Cirico.
Romeu Cescomes 1350 - 1360, bisbe de Lleida, nebot de l'arquebisbe.
Macià Alenyà 1361 - †1364.
Guillem Cescomes 1364 - †1389.
Guillem Gramatge 1389 - †1410 *n.*

CAMARERS

El camarer sembla que fou instituït arran de la donació de la vila de Reus i l'església de Sant Fructuós amb les llurs rendes, fetes el 29 de juny de 1159 per l'arquebisbe Bernat Tort al Capítol i destinada a vestuari dels canonges, tota vegada que el camarer tenia l'obligació de proveir els capitulars d'indumentària. L'arquebisbe Roderic Tello ordenà que dit dignatari donés a cada canonge 300 sous anyals per a vestuari, per bé que el camarer en donà solament 250 fins que, en 31 d'octubre de 1398, fou estatuit en Capítol amb autoritat del Vicari general Lluís de Vallterra que el camarer havia de donar a cada canonge, per dit concepte, 330 sous, la meitat per Pasqua i el restant per Sant Miquel.

En ésser suprimida la Pabordia, foren assignats al cama-

rer el castell d'Albiol, la Pineda, els rèdits de Vilanova de Prades, Cogoll, els censos de Font d'Astor i del mas de Joan Bori, 56 lliures 5 sous dels censos del capbreu de Tarragona, els rèdits de Bařeny i d'Illa (5 novembre de 1410). Amb el temps, doncs, la Camareria tingué senyoria en els pobles i termes següents: Albiol (alodial i campal); Gogoll roig, parròquia d'Alcover; Font d'Astor, parròquia de La Selva; Quadra de la Camareria, dita també Quadra d'en Dalmau, parròquia del Codony; Cànoves, parròquia de Tarragona; Reus; Almoſter; Castellvell, i Tarragona.

La camareria fou suprimida per Paulus III en 1539 i els seus béns passaren a la Mensa capitular.

- Joan de Sant Boy 1173-1193, paborde.
 Berenguer de Castellet 1193-† 1202 *n. l.*
 Ramon Guillem 1202-† 1226.
 Bernat de Boxadors 1227-† 1244 *n.*
 Ramon de Barberà 1244-† 1246.
 Benet de Rocaberti 1246-1252, arquebisbe de Tarragona.
 Pere Bernat Gibot 1252-1264, paborde.
 Guillem de Banyeres 1264-1267, paborde.
 Ramon de Vilafranca 1277-† 1279 *n.*
 Bertran de Vilafranca 1288, 1279-† 1291 *n.*
 Guillem de Requesens 1292-† 1303 *n.*
 Ramon d'Anglesola 1303-1306, mort anant a Vich.
 Garcia Miquel d'Ayerbe 1306-1324, bisbe lugdunense (legionense).
 Guillem Godin 1325-† 1336, card. de Sta. Sabina.
 Gottio Bataglia de Rimini 1339-† 1345, card. de Sta. Prisca.
 Pere de Rauger de Belfort 1348-1370, card. i papa Gregori XI.
 Pere Flandrin 1370-† 1381, card. de S. Eustaqui.
 Bernat Despujol 1382-1387.
 Felip d'Alenzon 1387-1387, card. de Sta. Sabina.
 Pere de Luna 1387-1417, card. i papa Benet XIII.
 Pere Fernández de Frias 1417-1420, card. de Sta. Sabina.
 Ramon de Barbastro 1421-1424.
 Pere Oller 1424-† 1449 *n. l.*
 M. Joan Pere 1450-† 1476 *n.*
 Guillem Bertran 1478-1519.
 Joan Bertran 1520.
 Berenguer de Cervelló 1527.

DEGANAT

La dignitat de degà fou instituïda als 17 de febrer de 1274 per l'arquebisbe Bernat d'Olivella, i dotada amb la meitat de les dècimes i jurisdiccions que el camarer solia rebre de Vilaseca i el seu terme, i amb quaranta morabatins de l'horta de Tarragona. En suprimir-se la pabordia als 5 de novembre de 1410, el papa li cedí els rèdits de Cambrils i 58 lliures, 8 sous, 2 diners del capbreu de Tarragona.

- Geraldus 1174 - † 1207 *n.*
 Berenguer de Castellet 1218 - 1223.
 Joan de Hortonedà † 1230 *n.*
 Ramon de Barberà † 1247 *n.*
 Joan de Bonacho [de Bronhiaco] 1275, cardenal Vivariense i Ostiense.
 Dalmau de Montoliu 1286 - † 1306 *n. l.*, bisbe elet de Tortosa.
 Guillem de Rocabertí 1307.
 Berenguer des Pujol 1313 - † 1321 *n. l.*
 Guerau de Rocabertí 1321, paborde.
 Jofre Cruilles 1328 - † 1343.
 Joan Ortoneda 1366 - 1387.
 Martí Garcia 1396 - 1404.
 Joan 1409, bisbe d'Ostia, destituït.
 Pere 1409, cardenal de S. Esteve in Celio monte.
 Llorens Romeu 1413 - 1420, prov.
 Ramon Pinosa 1425 - 1433, trasll. a Saragossa.
 Vicens Verdú 1433 - † 1480 *n.*
 Dionís Verdú 1480 - † 1530.
 Lluís Ximenes 1530 - † 1539, prov.
 Joan Ximenes de Arangues 1539 - † 1564.
 Benet Bernabé Munyos 1564 - 1565.
 Pere Pau Cordelles 1565.
 Lluís Grabiell Robuster Nebot 1565 - † 1581.
 Lluís Joan Robuster 1583 - † 1584.
 Francesc Codina 1588 - † 1616.
 Jaume Reig 1616 - † 1617.
 Calceran Rossell Gaçol 1617 - † 1641.
 Joan Bta. Segarra 1643 - † 1647.
 Tomàs de Lanuza i Razet 1647 - † 1653.
 Jaume Mas 1653 - † 1684, bisbe de Vich.
 Ignasi de Lanuza i d'Oms 1674 - † 1706.
 Bonaventura de Lanuza i d'Oms 1694 - † 1743, coadjutor.
 Joan de Montoliu i de Boixadors 1757 - † 1774.
 Didac Carbonell 1775 - † 1794.

Bartomeu Soler 1754 - † 1837.
 Martí Figuerol Carme 1851 - † 1877.
 Josep M.ª Martínez 1878 - 1880, auditor de la Rota.
 Pere A. del Rincon 1880 - † 1881.
 Sebastià Rodríguez Assensio 1881 - 1884.
 Josep Segalès Guixer 1884 - † 1911.
 Ramon Prieto 1912 - 1918, degà de Santiago.
 Aleix Larrion Andueza 1918 - † 1924.
 Ramon Sensada 1924 - † 1930.
 Manuel Borràs Ferrer 1930.

CABISCOLIA

El cabíscol o capíscol (*caput Scholae*), antigament anomenat *praecentor* i modernament xantre, era el canonge encarregat de dirigir el cor i a l'ensens fou també el director de les escoles de la ciutat fins a la creació de la succentoria en 1197. El papa Lucius III, en butlla de 19 desembre de 1184, confirma al precentor el lloc de Riudoms, l'escola i escrivania de Tarragona i Torelló amb el delme de Molins.

Amb el temps l'esmentada dignitat capitular assolí senyoria en els pobles i termes de: Tarragona; Canonja; Torrell de Tarragona; Mas del bisbe, de Vilafortuny; Mas de Recasens, de la Pineda; Quadra de Santa Eulàlia, de Riudoms; Mas de les cabres de Tarragona, i terme de Romanills, de Vilallonga.

El cabíscol tenia casa pròpia situada en el lloc que avui ocupa el Seminari, de la qual casa encara resta la torre ibèrico-romana coneguda per la torre del cabíscol.

Aquesta dignitat fou suprimida amb el decret de Nova Planta (1768) i els seus béns passaren a la Mensa.

Precentors

Ramon de Terme † 1177 *n. l.*
 Ramon 1179 - 1187.
 Ramon de S. Llorens 1190 - 1198.
 Guillem de Ivorra 1199 - † 1215 *n.*
 Bertran 1218.
 Guillem de la Bisbal † 1231.
 Guerau de Celma 1244.
 Arnau de Ferigola o Figarola 1246 - † 1264 *n.*

2. DIGNITATS

- Ramon d'Anglesola 1267-1303, bisbe electe de Vich, camarrer.
Guillem Colrat †1278 n.
Joan de Tello 1309-1315.
Guillem de Farnès 1323-1339 n.
Jaume Guiu 1349-†1350 n.
Guillem Cescomes 1350-1361, ard. major.
Berenguer d'Alenyà 1361.
Bernat Rufacha 1366-1370.
Guillem Ferrer 1377-1434.
Bernat Guillem Çamaso 1435. prior.
Francesc Bartomeu 1440.
Pere Bonsoms 1455.
Joan Ferrer de Busquets 1470-†1491 n. l.
Pere Ferrer de Busquets 1497-†1538.
Blanca Doria 1539.
Jaume Cordelles 1557-†1577.
Rafel Robuster d'Enveja 1581-†1621.
Gabriel d'Enveja 1620.
Miquel Berenguer Castellgermà 1631-†1652.
Pere Pau Torrens 1652-†1660.
Joan Torres Coll 1657-†1717.
Isidre Coll 1692-1723.
Joan de Torrell 1725.
Josep de Toda i Domènech 1726-1766 n. l.

TRESORERS

Dignitat creada el 13 d'agost de 1192. Amb el Decret de Nova Planta la Tresoreria pertany a l'Ordinari en els quatre mesos i a la Corona en els vuit mesos reservats.

- Arnau 1199.
Ferrer Pallarès 1214, paborde.
Huc de S. Marsal, card. tit. S. Vidal (?).
Ramon de Vallfort 1220, sacrista.
Guillem d'Abireis †1238.
Arnau de Vallfort 1246-1256.
Arnau des Prats 1292 †1305.
Eimeric Calafell 1305-†1334.
Guillem de Cervelló 1338.
Nicolau de Bresia [Bessia] 1350, card., nebot d'Innocenci VI, bisbe Tusciano (?).
Ramon des Bosch 1369.
Berenguer d'Alenyà 1383-†1386.
Pere de Vilafresser 1386-†1397.

V. EL CAPÍTOL DE LA SEU

- Pere Arnau Ramon 1398 - 1433, ard. de Vilaseca.
 Pere d'Urrea 1433 - 1442, arqueb.
 Joan Sanguesa 1442 - 1443.
 Romeu de Planes 1443.
 Pere de Piles 1465 - † 1470.
 Galceran d'Avinyó 1473 - † 1495.
 Lluís Bages 1497 - † 1515.
 Onofre de Biure 1516 - † 1546.
 Baltasar de Castellbell 1546, renuncia.
 Baltasar de Biure 1546 - † 1549.
 Baltasar Francesc de Castellbell 1546 - 1559, resigna.
 Menció de Biure 1559 - 1579, sacrista.
 Martí Joan Agustí 1579 - 1607, trasll. a Saragossa.
 Francesc d'Eril 1608 - 1614.
 Joan Subirà † 1621.
 Pere Tresanchez 1621 - † 1641.
 Braulio Sunyer 1645 - 1663, bisbe de Vic i Lleida.
 Magí Alemany 1664 - † 1671.
 Joan Hortonedà 1671 - † 1689.
 Josep Homdedeu 1689 - † 1714.
 Bonaventura Valls i Freixa 1716.
 Jaume Saforcada i Anglès 1721 - 1732.
 Bonaventura Salas 1733 - 1750.
 Anton Salas Simó 1743 - † 1747, coadj.
 Josep Anton Bergadà 1797 - † 1809.
 Josep Manuel d'Aguirre Bernalde 1809 - 1816.
 Josep Pasqual Boquer 1816 - † 1818.
 Jaume Esteve 1824 - † 1836 n.
 Isidre Ferrer Botines 1851 - 1852, mestrescola.
 Manuel Millà 1857.
 Cristòfol Ruiz i Canela 1857 - 1858, trasll. a Segòvia.
 Ramon d'Ezenarro 1858 - 1875, renuncia.
 Josep Ivorra Catafau 1875 - 1883, perm. canonge, Barcelona.
 Franc. Escudé Martí 1883 - † 1916 n.
 Anton Balcells Suelves 1916 - † 1927 n.
 Josep Boada 1927.

SUCCENTOR

- Bon Compar † 1214 n.
 Arnau de Ferigola 1223 - 1244, precentor.
 Berenguer de Sanç † 1246.
 Guerau de Celma 1247 - 1251, precentor.
 Salvador Galí 1256 - 1262, hospitaler.
 Ferrer Gatell 1262 - † 1267.
 M. Ramon de Burgueres 1289, infermer.
 Guillem Cescomes 1292 - 1301, obrer.

2. DIGNITATS

- Berenguer de Calders 1312 - † 1325 *l.*
 Romeu Galbany 1330 - † 1347.
 Guillem Botsoms 1347 - 1357, ard. de Sant Llorens.
 Berenguer d'Alenyà 1359 - 1371, tresorer, precentor.
 Eimeric Cerdà 1369 - † 1377.
 Bartomeu Roig 1381 - 1383.
 Roderic Guasch 1386 - † 1401.
 Franco. Virgili 1387 - 1400, ard. de Sant Llorens.
 Pere Llor † 1403.
 Llorens Romeu (1.er) 1404 - 1413, degà.
 Franco. de Iglésies (1.er) 1413 - 1440.
 Guillem Ramon Cescomes (2.^{on}) 1407 - 1434.
 Bernat Cescomes † 1446 *n. l.*
 Joan de Iglésies (1.er) 1446 - 1451.
 Lluís Miralles (2.^{on}) 1446 - 1451.
 Lluís Miralles (1.er) 1453 - † 1487 *n.*
 Miquel Ber (2.^{on}) 1474 - 1476.
 Pere Lucella (2.^{on}) 1480 - † 1489.
 Joan Solà (1.er) 1481 - † 1487.
 Miquel Ber (1.er) 1487 - † 1490.
 Mateu Agell (2.^{on}) 1490.
 Vicens Beguey (1.er) 1492 - † 1505.
 Joan Poblet (2.^{on}) 1493 - 1500, renuncia, sacrista.
 Anton Barceló (2.^{on}) 1500 - † 1508.
 Bartomeu Triter (1.er) 1505 - † 1542.
 Franco. Ferrer (2.^{on}) després (1.er) 1508 - † 1530.
 Nicolau Burguera (a) Marzilla (2.^{on}) 1514 - 1525, ard. de Vilaseca.
 Joan Damià Miret (2.^{on}) 1525 - † 1569.
 Tomàs Ros (2.^{on}) 1569.
 Mateu Jaques (1.er) 1530 - 1536.
 Benet Bernabé Munyos (1.er) 1537 - † 1568.
 Bartomeu Jaques (1.er) 1564 - † 1575.

HOSPITALERS

L'ofici d'ospitaler ve consignat en el cap. 141 del llibre *De institutione canonicorum* ordenat pel concili d'Aix-la-Chapelle l'any 817 i aprovat per Carlemany, tota vegada que diu, que un canonge serà el director de l'hospital. A Tarragona l'hospital fou fundat per Huc de Cervelló († 1171) i llavors devia començar a actuar el canonge hospitaler, el qual esdevingué un dels dignataris de l'església tarragonina amb rendes pròpies, etc. En suprimirse la pabordia, li foren consignats els rèdits de Montroig, 17 quarters d'ordi del bovatge de Tarrago-

na, els censos del Moli brescat, 56 lliures del capbreu de Tarragona i 19 lliures, 7 sous, 6 diners dels rèdits de La Selva.

- Guillem de Rubio † 1246.
 Pere Bernat 1248 - 1249.
 Ramon de Vilafranca 1260 - 1262.
 Salvador Galí 1262 - † 1263.
 Guillem de Steve 1275 - † 1286.
 Bernat Domenge 1291 - † 1298.
 Pere Batet 1300 - 1301, infermer.
 Berenguer Guinyet 1303 - 1339.
 Ramon Guillem de Torrent 1359 - 1383.
 Bartomeu Foix 1383.
 Guillem Rossell 1396.
 Pere [Serra] 1402, card. Caterinense [Cathaniense].
 Anton Vallmoll 1406 - † 1424.
 Guillem Colom 1424 - 1428.
 Pere Miquel de Palou 1434 - † 1439.
 Joan Vilagut 1440 - 1451.
 Joan Ferrer de Busquets 1454, precentor.
 Joan Vidal 1462 - 1464, sacrista.
 Ferran de Yiebra 1465 - 1474.
 Joan de Soldevila 1486 - 1487, ard. de S. Fruct.
 Francesc de Soldevila 1532 - † 1546, ard de S. Fruct.
 Eulogi de Soldevila 1537 - † 1538.
 Francesc de Soldevila 1538.
 Bernat de Auria 1540.
 Onofre de Copons 1546 - † 1552.
 Tomàs Campaner 1550 - 1553, abat de les Avellanes.
 Alexandre d'Icart 1562 - † 1583, resigna.
 Lluís d'Icart 1578 - † 1597.
 Joan Mallafre 1597 - † 1600.
 Francesc Cassador 1601 - 1603, resig.
 Pau Campana 1603 - 1629.
 Francesc Sans 1631 - 1633, resig.
 Joan Baptista Bertran 1633 - † 1663.
 Bartomeu Serra 1663 - † 1670.
 Francesc Oller i de Peña 1671 - 1681.
 Agustí de Figuerola 1711 - † 1748.
 Josep A. de Figuerola Villana Perlas 1748 - † 1781.
 Josep Francesc de Vilallonga 1783 - † 1805.
 Guillem de Rocabruna i Brias 1808 - † 1842.

INFERMERS

El llibre *De institutione canonicorum* abans esmentat, en el cap. 162, ordena la institució d'una infermeria per als canonges xacrosos i malalts que no podien seguir els actes de Comunitat. El Capítol tarraconí sembla que tingué la seva infermeria capitular des dels primers temps de la seva fundació. El 7 de maig de 1280 l'esmentat Capítol formalitzà unes ordinacions referents a les obligacions de l'infermer a base del que havien vingut observant els anteriors capitulars que havien tingut aquest càrrec. No sabem la dotació que tindria al principi. En suprimir-se la pabordia, li tocaren els rèdits de Centcelles i d'Alió, el Mas de paborde, 24. lliures del capbreu de Tarragona i els drets de salpàs i de la vànova.

Ramon de Riba † 1271.

Ramon de Barberà 1233.

Pere de Riba 1246 - † 1248.

Ramon de Montoliu 1263, ardiaca.

Arnau des Prats 1280 - 1289, tresorer.

Me Ramon de Burgars 1292 - † 1302.

Pere Batet 1302 - † 1310, bisbe de Tortosa.

Joan Tell 1305, precentor.

Guillem de Soler 1315 - 1317.

Bernat Aleu 1334.

Marc de Castellvell 1346 - † 1348.

Pere de Quintana 1359 - † 1362.

Joan Calaf 1366 - † 1378.

Guillem Conesa 1383.

Ramon Guillem de Torent † 1384.

Francesc Malloll 1386 - † 1394.

Joan de Prades 1398 - 1405, infermer de Tortosa.

Francesc Climent 1404, patriarca de Jerusalem i administrador de Barcelona.

Jaume Scapolat 1405.

Bernat de Labiano 1409 - † 1410.

Pere Oller 1411 - 1424, camarer.

Jaume Soler 1433 - 1453.

Joan Costadellas 1456.

Gabriel Alziron 1456 - † 1470.

Jaume Spiles 1473 - 1476.

Joan Miquel 1477.

Gonçal Fernández de Heredia 1480, bisbe de Barcelona i arquebisbe de Tarragona.

V. EL CAPÍTOL DE LA SEU

Bertran Munyos 1486 - † 1487.

Miquel Albanell 1490 - † 1520.

Nicolau Antich Albanell 1520 - † 1531.

Francesc Robuster 1535 - 1544, resident a Roma, resigna a Gabriel, son germà.

Onofre de Copons 1546, hospitaler.

Onofre de Copons 1546 - 1546, hospitaler.

Francesc Robuster II 1546 - † 1570, regres.

Juli Cordellas i Robuster 1570 - 1585, resigna, ard. S. Fructuós.

Cristòfol de Robuster i de Setmanat 1585 - 1598, auditor, bisbe d'Oriola.

Joan de Moncada 1599 - 1606, bisbe de Barcelona.

Jaume Pasqual 1608 - † 1619.

Narcís Vila 1619 - † 1620.

Miquel Joan Sala 1621 - † 1658.

Ramon Moller 1658 - † 1691.

Ramon Ferrer Moller 1691 - † 1714.

Pere Anton Foguet i Ferrer 1714 - † 1735.

Francesc Foguet i Aldomar 1735 - † 1781.

Isidre Deulofeu i Margall 1781 - † 1783.

Pere Nolasc Plana 1783 - † 1808.

Josep A. Font i de Rotalde 1808 - † 1811.

Carles Gonzales de Posada 1814 - † 1831.

Manuel Llopis 1831 - 1850, ardiaca.

ARDIACA DE SANT FRUCTUÓS

Fou creat per l'arquebisbe Bernat d'Olivella l'any 1274. Li fou assignada l'església de Sant Fructuós amb la vinya anexa i demés drets i pertinences. - Item les dècimes que percebia el Camarer en l'horta de Tarragona, tant en la Crivillera com en les parellades de Sant Fructuós. - Item 8 morabatins censals que percibia el Camarer en la ciutat i horta de Tarragona. - Item 10 sous anyals que el paborde acostumava de donar al Camarer per cada parellada de terra que té a Valls, amb l'obligació, però, de proveir l'església del sant bisbe de capellà, com ho feia el Camarer. Als 30 d'abril de 1334, el patriarca D. Joan d'Aragó li assignà tots els rèdits censals i rendes de Valls, Cambrils i altres llocs fins a la quantitat de 16.927 sous, 4 diners.

Berenguier des Pujol 1276 - 1309, degà.

Guillem de Requesens 1313 - 1317, ardiaca Major.

2. DIGNITATS

- Bernat de Calafell 1320, ardiaca Major.
Jofre de Biure 1330 - † 1334 n.
Berenguer Diumenge 1337 - 1348 n. l.
Joan Salmonia 1359 - † 1361 n.
Galceran d'Anglesola 1361 - 1375, precentor.
Bernat de S. Dionis 1383 - † 1402 n.
Berenguer [d'Anglesola] 1402, cardenai Gerundense.
Joan Nadal 1409 - 1415.
Guillem Vallespi 1417 - 1442.
Guillem Antolí 1446.
Andreu Gurrea 1451 - 1455.
Anton Barceló 1455 - 1456.
Miquel Ferrer 1456 - 1459, secretari de Calixte III, resigna.
Felip de Navarra 1471, fill de Carles de Viana, arquebisbe Panormita, Mestre de Montesa.
Jaume Salvany 1473 - † 1475.
Joan de Requesens 1480, bisbe Caphaluense, Sicília.
Lluís de Urrea 1484.
Pere de Gamboa 1509 - † 1510, bisbe de Cerinyola, Nàpols.
Guillem Ramon Vic card. tit. S. Marcel.
Guillem Cassador 1525 - 1528, bisbe d'Alguer.
Jaume Cassador 1530 - 1532.
Jaume Cassador 1546 - 1549, regressus bisbe Barcelona.
Anton Codina 1549 - † 1557, bisbe Lachorense, auxiliar de Dòria.
Francesc Robuster el jove 1557 - † 1557, renuncia en mans del Papa.
Gabriel Robuster i Nebot 1557 - † 1582.
Juli Cordelles i Robuster 1582 - 1583, renuncia Roma.
Miquel Carnicer 1583 - † 1596.
Gabriel Cassador 1599 - † 1601.
Geroni Vidal 1604 - † 1625.
Geroni Movis 1631 - † 1638.
Francesc Oruay 1634 - † 1646.
Vicens Boffi 1649 - 1678.
Joan Bta. Castany 1678 - 1684.
Bernat Manyarell 1684 - 1699, renuncia.
Ramon d'Areny i de Queralt 1699 - 1749.
Joan d'Areny i de Castellà 1757 - 1777.

ARDIACA DE VILASECA

Fou elegit per l'arquebisbe Bernat d'Olivella l'any 1274. El dotà amb la meitat de les dècimes i altres drets que el Camarar per rebia a Vilaseca juntament amb el dret de presentar el capellà per a aquella parròquia. Els 30 d'abril de 1334, el patriarca Joan d'Aragó li assignà la dominicatura de l'horta de

Tarragona amb rèdits i censals fins a la suma anyal de 19.380 sous i 7 diners.

- Guillem dels Archs 1292 - † 1301 n.
 Ramon Ricart 1309 - † 1336 n. l.
 Guillem de Planils 1337 - † 1348.
 Romeu Cescomes 1350. paborde.
 Bernat Rufacha 1359 - 1366, precentor.
 Pere de Gallinars 1366.
 Guillem de Gallinars 1379 - † 1402 n.
 Berenguer 1402 - 1402, cardenal Gerundense.
 Joan Nadal 1402 - 1409, ard. de S. Fructuós.
 Andreu Terré 1409 - † 1433.
 Pere Arnau Ramon 1433 - † 1439.
 Peregrí Mir 1440 - † 1473 n.
 Lleonet de Villalba 1473 - † 1490 n.
 Pau Ablembau 1496 - † 1523.
 Nicolau Burguera (a) Marzilla 1526 - † 1552.
 Esteve Ferran 1552 - † 1558.
 Bartomeu Foramà 1558 - † 1565.
 Rafel Joan Gili 1565 - † 1586.
 Miquel Joan Fivaller 1586 - † 1615.
 Joan Fivaller 1615 - † 1639.
 Ramon de Queralt 1630, coadjutor de Joan Fivaller.
 Bernat de Torres † 1641.
 Rafel Hortonedà 1641 - † 1641.
 Josep de Fuentes 1643 - † 1670.
 Gabriel Sentís 1660 - † 1674, coadjutor de Fuentes.
 Francesc Pasqual 1676 - † 1700.
 Anton Pastor 1702 - 1713.
 Francesc Peyri 1745.
 Nicolau Ametller 1746 - † 1768.
 Pere de Pobes 1768 - † 1774, conseller d'Hisenda de Carles III, inquisidor de Sevilla, etc.
 Francesc Baldrich i Coll 1774 - † 1788.
 Ramon Foguet i Foraster 1789 - † 1794.
 Pere Joan Enrich 1795 - † 1811.
 Bernardí Llopis 1814 - † 1820.
 Francesc Martí Garzon 1824 - † 1827.
 Anton Navarro 1828 - † 1833.
 Ignasi Blanco-Hervàs 1833 - † 1838.

ARDIACA DE SANT LLORENÇ

Fou instituit per l'arquebisbe Pere de Clasquerí als 29 de gener de 1359 i li foren assignats els emoluments de què gaudia l'antic canonge obrer, llavors recentment suprimit. L'ardiaca de Sant Llorenç arribà a tenir senyoria a Tarragona, Pla, Valls, Vallmoll, Alcover, Mas de l'obra, de la parròquia de Villalonga, Constantí, Franqueses del Codony, Comes d'Ulldemolins, prop de Vilaseca. Aquesta dignitat fou suprimida amb el decret de Nova Planta ordenat per l'arquebisbe D. Joan Lario i Lancis, el 1768.

- Bertran d'Albi 1359.
 Guillem de Botsoms, o Bonshoms 1365 - 1375.
 Berenguer de Montoliu 1383 - 1387.
 Bernat Despujol 1396 - † 1410.
 Francesc Virgili 1411 - 1434.
 Cosme de Montserrat 1435 - 1456, confessor de Calixte III i bisbe de Vich.
 Pere Brusca 1462.
 Lluís Munyoz 1480 - † 1527.
 Lluís de Cardona 1527.
 Joan de Mediona 1527 - † 1537.
 Baltasar Terrer 1538.
 Francesc de Mediona 1538 - † 1575.
 Rafel Llorens 1575 - † 1600.
 Cristòfol de Queralt 1601 - † 1614 l.
 Joan Salla 1614 - † 1634.
 Miquel Aguiló 1635 - † 1647.
 Josep Valls 1649 - † 1688.
 Josep A. Valls de Panducho 1688 - † 1706.
 Pau Castanyer 1706 - † 1708.
 Tomàs Anton Coll † 1711.
 Joan Alemany 1711 - † 1719.
 Francesc Alemany i Vinyals 1719 - † 1730.
 Ramon Fita 1730 - † 1731.
 Francesc de Tamarit i Xatmar 1731 - † 1783, resigna.

INDEX ONOMASTIC

Els noms han estat ordenats alfabèticament seguint el sistema modern dels cognoms, àdhuc pels noms antics. Així: Aragó, Joan d'; no: Joan d'Aragó. Essent ja tan llarg aquest índex no hem volgut repetir les referències complementàries. També hem omès algunes vegades les variants purament ortogràfiques degudes als canvis de vocals àtones: a/e, o/u, Montoliu, Muntoliu, Montuliu, etc.

Les referències a les llistes de canonges i dignitats capitulars del cap. V. de Pobra, estan fetes no amb indicació de la pàgina, sino per mitjà d'un asterisc al costat dels mots can.* ard. major,* etc., o sia els noms de canonge o de les dignitats abreujats. L'asterisc indica, doncs, que el nom es troba en la llista de les respectives dignitats.

Les altres referències estan fetes als números de les pàgines.

Els noms entre claudàtors [ ] representen variants o suplementos.

Molt probablement en aquest índex alguna vegada hi haurà confusió de dos noms de personatges diferents com si fossin un de sol, i amb tota seguretat altres vegades un sol personatge hi figura com a dos. El lector ja podrà veure aquestes confusions possibles però no tan segures com semblen.

- Abireis, Guillem d' (1238), tres.*
 Abrivi, Joan (1383), llicenciat en Dret, 116.
 Ablembau, Pau (1496-1523), ard. Vilaseca*.
 Acebo Torres, Francesc d' (1783-1804), prior*.
 Adamet Perisans, Franc. Joan (1631-1643), can.*
 Adelis, Bernat (1330-1345), can.*
 Adrià VI, papa, 51.
 Agell, Mateu (1490), succ. 2.^{on}*
 Agell, Anton (1599), can.*
 Aguado Cortés, Victoriano (1890-1891), can.*
 Aguda, Arnau d' (1241-1265), ard. major*.
 Aguilera, Francisco (1566), beneficiat de la Seu de Barcelona, 31.
 Aguiló, Guillem d' (1251), can.*
 Aguiló, Pacià (1630-1646), can.*
 Aguiló, Miquel (1635-1647), ard. S. Llorens*.
 Aguirre Bernalde, Josep Manuel d' (1809-1816), tres.*
 Agustí (1622), 115.
 Agustí, Antoni (1575-86), arq. 56.58.59.120.
 Agustí, Jeroni, germà de l'arquebisbe, 120.
 Agustí, Martí Joan (1585-1602), can.*, tres.*
 Alaix i Biscarri, Joan Bta. (1885-1912), can.*
 Alanyà, Berenguer (1375), can.*
 Vide: Alenyà.
 Albalat, Pere d' (1238-1251), arq. 15, 127.
 Albanell, Guillem (1372), mestre de llibres, 123.
 Albanell, Miquel (1490-1520), infermer*.
 Albanell, Nicolau Antich (1520-1531), inf.*, 79, 86.
 Albanell, Nicolau (1532-33), 79, 84, 85; la seva muller Angela Trillo, 85.
 Albanell, Galceran (1595), 100.
 Albanell, Joan, canonge, 79.
 Albanells, Guillem de (1218), can.*
 Alberich i de Casals, Jaume (1718-1751), can.*
 Alberich i Marrugat, Marian (1749-1781), can.*
 Albert, Bartomeu, (1387), can.*
 Albert, Arnau d' (1396-1402), can.*
 Albert, Mestre [Humbert Lepapa], 72.

ÍNDIX ONOMÀSTIC

- Albertus (1172), can. *
- Albi, Bertran d' (1349-59), obrer, ard. S. Llorens *, 37.
- Albio, Berenguer de (1375), cuirater de Tarrag., 39, 106.
- Albiols, Mossèn Joan (1500-1528), pintor, 100, 112, 113; la seva mare Blanqueta; el seu pare Gabriel; la seva muller Margarida, 112; el seu sogre F. de Olivés, 113.
- Albrioni, Domènec, escultor, 59.
- Aldarells, Guillem d' (1230-33), obrer 8.
- Aldeia, Guerau d' (1185), obrer, 8.
- Alemany, Guerau (1330), espòs de Guerau, 87.
- Alemany, Joan (1526), vidrier, 72.
- Alemany, Magí (1664-1671), tres.*
- Alemany, Joan (1670-1719), can.*, prior, ard. S. Llorens *.
- Alemany i Vinyals, Francesc (1719-1730), ard. S. Llorens *.
- Alemany, Joan (1852), picapedrer, 83.
- Alentorn, Bernat (1550), can. *
- Alenyà, Berenguer d' (1359-1386), succ. *, prec. *, tres. *
- Alenyà, Macià (1361-64), pab. *
- Alenzon, Felip d' (1387), cam. *
- Aleu, Bernat (1334), inf. *
- Aleu, Pere (1400), ciutadà de Tarrag., 116; filla Blanquina, 117.
- Alexandre IV, papa, 13.37.39.40.
- Alfret, Isaac, escultor, 64.
- Alfons I, rei, 10.
- Alfons II, rei, 80.
- Àliga, Jaume (1414), de València; filla Dolça, 118.
- Almenara, Mestre Joan (1590-1600), de La Selva, escriu llibres, 98.
- Alonso i Alonso, Ant. Ervigio (1906-1921), can. *
- Alós, Alfons [Alonsus] (1539), mestre de brodats, 123.
- Aloy, Mestre [Eulodius] (1567-68), escultor, 38, 104.
- Alziron, Gabriel (1456-70), inf. *
- Amandi i Cito, Zenon (1862-1874), can. *
- Amat i Pont, Fèlix (1785-1803), can. *, prior. *
- Ametller, Nicolau (1746-1768), ard. Vilaseca *.
- Amigó, Jaume (1562-1625), rector de Tivissa, arquitecte, 19, 22.23.55.59.
- Amo, Anton del (1516), picapedrer, 36.
- Anajar, B. (1258), ardiaca de Lleida, 39.
- Anastasi IV, papa, 4.
- Andreu, Llorens (1824-1836), can.*
- Anglesola, Ramon d' (1267-1303), prec. *, cam. *
- Anglesola, Guilmó d' (1346-49), obrer, 8.37.
- Anglesola, Guillem d' (1349), ard. major *.
- Anglesola, Felip d' (1356-73), sacr. *
- Anglesola, Galceran d' (1361-1375), ard. S. Fructuós *.
- Anguera, Joan (1412), manyà, 105.
- Anguera, Anton (1729), can. *
- Anlbaldo, Arnau (1199), can. *
- Antolí, Guillem [Antoliu?] (1446), ard. S. Fructuós *.
- Antoliu, Guillem (1405-1440), can. *
- Anton, Bartomeu (1466), can. *
- Antoni, Francesc (1370-1389), scriptor, 110.122.
- Antoni, Mestre (1588), estucador, 57 = Antoni Plantanella.
- Aragó, D. Joan d' (1327-1334), arq. patriarca, 7.18.33.36.43.87.93.160.162.
- Aragó, D. Alfons d', arq., 95.
- Aran, Pau (1624), d'Alcover, 115.
- Arana (a) Cendra, Andreu (1527), pintor de Tarrag., 113.
- Arandes, Gaspar (1681), argenter, 90.
- Arandes, Pere (1683), vidrier, 75.
- Arandes, Pau (1702), argenter de Tarrag., 121.
- Arbós, Joan Bta. (1726-1741), can. *
- Arbuliz, Martí (1466), testament de, 50.
- Archs, Guillem dels (1292-1301), ard. Vilaseca *.
- Areny i de Castellà, Joan d' (1757-1777), ard. S. Fructuós *.
- Areny i de Queralt, Ramon d' (1699-1749), ard. S. Fructuós *.
- Argilaga, Francisco (1383), argenter de Tarrag., 116.
- Arizon, Gabriel (1470), can. *
- Armengol (1223-26), can. *, prior *
- Armengol, P. (1383), beneficiat de Tamarit, natural de Vilabella, 106.
- Arnald (1168), can. *

ÍNDIX ONOMÀSTIC

- Arnau (1198), prevere, can. * (tres.?).
- Arnau (1199), tres. *
- Arnau (1214), obrer, 8.
- Aróstegui i Escala, Anton de (1783-1792), can. *
- Arrufat, Anton, administrador de les obres de la Seu en 1407, 8.
- Astruc, Narcís (1398-1452), ard. major *.
- Auberi, Francesc (1623), escultor, 124.
- Aucells, Nicolau (1414), escultor; la seva muller Francisca, 107.
- Auria, Bernat d' (1540), hosp. *
- Avinyó, Ramon d' (1312-17), can. *, pab. *
- Avinyó, Galceran d' (1473-95), tres. *
- Ayala i López, Pau (1896-1905), can. *
- Ayerbe, Garcia Miquel d' (1306-24), can. *
- Aymerich, Bernat (1586), succentor, 98.
- Aznar i Pueyo, Francesc (1876-1879), can. *
- Bages, Ramon de (1169-1193), pab. *
- Bages, Lluís (1497-1515), tres. *
- Balcells i de Suelves, Anton (1886-1916), can. *, tres. *
- Baldrich, Josep (1767-1791), can. *
- Ballester, Jaume (1774-1797), can. *
- Baldric i Coll, Franc. (1743-1788), can. *, ard. Vilaseca *, 84.
- Balister, Pere (1547), notari de Montblanc, 114.
- Baltà i Baltà, Anton (1867-1915), can. *
- Banuç, Vicenç (1412), barber de Reus, 118.
- Banyeres, Guillem de (1264-1267), cam. *
- Banyeres, Guillem de (1277-1307), pab. *
- Barbastro, Ramon de (1421-1424), cam. *
- Barberà, Bernat de (1177), can. *
- Barberà, Ramon de (1183-1218), degà.
- Barberà, Ramon de (1199-1207), pab. *
- Barberà, Pons de (1186-1187), sacr. *
- Barberà, Ramon de (1218-1223), can. *, cam. *, sacr. *, inf. *
- Barberà, M. (1590-1600), de Reus, escriu llibres, 98.
- Barberà Boada, Ramon (1907-1924), can. *, ard. major *.
- Barbero de la Espina, Manuel (1862-1893), can. *
- Barca, Aspàrec de la (1215-33), arq., 14.15.25.39.
- Barceló, Anton (1451-1508), can. *, ard. major *, succ. *, ard. S. Fruituós, 50.
- Barceló de Constantí, Joan (1496-1511), can. *, 46.47.49.
- Barcelona, Franco. (1404), pintor, la seva vídua Joana, 111.
- Baró, Benet (1616-1620), escultor, decorador, 63.65.109.
- Bartomeu, Bernat (1405-1417), can. *
- Bartomeu, Francesc (1140), prec. *
- Bartomeu, Jaume (1502), can. *
- Bartomeu (1282), mestre picapedrer de Girona, 34.35.
- Bas i de Jover, Onofre (1643-1650), can. *
- Bataglia de Rimini, Gottio (1339-1345), cam. *
- Batet, Pere (1300-1301), infermer, hosp. *
- Batlle, Francesc (1538), can. *
- Baucells, Dalmau (1375-1413), escultor tarragoní, 26.39.40.106; la seva muller Caterina, 106.
- Bayló, Martí de (1584-1587), can. *
- Beguey, Vicens (1492-1505), 1.er succ. *
- Belllloc, Anton (1524), mestre d'obres, 50, 53.
- Belllloc, Guido (1527), nadiu d'Arles, 53.
- Bellver i Fàbrega, Josep (1739-1755), can. *
- Bellvey, Joan, 105.
- Benet XIII, papa, 128, 146.
- Bennasser, Agustí (1605-1613), comensal de la Seu, 62, 64, 101.
- Ramon, Berenguer II, Comte de Barcelona, 2.
- Berenguer [de Vilademuls] (1178-1193), arquebisbe, 39.
- Berenguer I (1173), can. *
- Berenguer II (1173), can. *
- Berenguer (1402-1404), ard. Vila-seca *.
- Berenguer Castellgermà, Miquel (1631-1652), prec. *
- Bergadà, Josep Anton (1797-1809), tres. *

- Bergadà, P. (1402), pare de Tecla i Gabriel, 123.
 Bernat, clericus (1242), can. *
 Bernardus, Fr. (1255), mestre de l'obra, 16.
 Bernat i sa esposa Mateua, 77.
 Bernat, Pere (1187), sacr. *
 Bernat, Pere (1248-1249), prior, * hosp. *
 Bertran, Anton (1567), mestre de cant, 24.
 Bertran (1218), prec. *
 Bertran, Pere (1385), prevere de Guimerà, 105.
 Bertran, Guillem (1478-1519), cam. *
 Bertran, Joan (1520), cam. *
 Bertran, Joan Baptista (1633-1663), hosp. *
 Bes, Miquel (1473-1480), can. *, succ. (1489)?, 19.
 Bessora, Simon, ferrer de Tarrag., 65.
 Biure, Jofre de (1330-1334), ard. S. Fructuós *.
 Biure, Guillem de (1387), can. *
 Biure, Onofre de (1506-1546), can. *, tres. *
 Biure, Baltasar de (1546-1549), can. *, tres. *
 Biure, Menció de (1549-1589), can. *, tres. *, sacr. *
 Bisbal, Ramon de (1223), can. *
 Blader, Ramon (1368), sacerdot, 45.
 Blanch, Josep (1645-1672), can. *
 Blanco-Hervàs, Ignasi (1833-1838), ard. Vilaseca.
 Blanco Giménez de Ranera, Hilario (1875-1896), can. *
 Blay, Pere (1588-93), arquitecte barceloní, 32.50.57.59.60.
 Boada Diars, Josep (1909-1927), can. *, tres. *
 Bofarull Escolà, Pau (1861-1882), can. *
 Boffi, Vicens (1649-1678), ard. S. Fructuós.
 Boixeda, Joan (1634-1641), can. *
 Bon Compar (1214), succ. *
 Bonacho, Joan de [de Bronhiaco] (1275), degà.
 Boni, Anton (1815-1821), can. *
 Boni Basora, Josep (1794-1816), can. *
 Bonifaci, Francesc [Bonifas], escultor, 39, 68.
 Bonifàs, Lluís (1770-1784), escultor, 44, 125.
 Bono, Josep (1653-1684), can. *
 Bonpar (1199), can. *
 Bonsom, Guillem [Botsoms, Bonshoms] (1359), can. *, succ. *, ard. de S. Llorens *, 44.
 Bonsom [= Bonsoms?], Pere (1446), can. *
 Bonsoms, Ramon (1383-1386), prior *.
 Bonsoms, familia (1403), 44.
 Bonsoms, Bernat (1403), prevere beneficiat, 44.
 Bonsoms, Pere (1455), prec. *
 Boquer, Franc. (1618-1631), can. *
 Boquer, Josep Pasqual (1816-1818), tres. *
 Borraç, P. (1412), de Reus, 118.
 Borràs, Franc. (1688-1725), can. *
 Borràs Ferré, Manuel (1921-1925), can. *, degà *.
 Borrassà, Lluís (1389), pintor barceloní, 110.
 Bosch, Ramon des (1369), tres. *
 Bosch, Toni (1589), pavimentador, 58.
 Botines, Pere Jaume (1742-1779), can. *
 Botines, Franc. (1776-1806), can. *
 Bover, Jaume (1687-1708), can. *
 Bover, Josep (1708-1756), can. *
 Boxadors, Bernat de (1227-1244), can. *
 Branchat i Prada, Salvador (1882-1888), can. *
 Branches, Leonor (1532), senyora del Catllar, 87.
 Brechfeus, Jaume (1776-1791), can. *
 Bresia, Nicolau de (1350), tres. *
 Brives, Joan (1404), ciutadà de Tarrag., 40.
 Bruell, Gaspar (1610), mestre de Tortosa, 61.
 Brufal, Pere (1745-1765), can. *
 Brusca, Pere (1462), ard. S. Llorens *.
 Bruguera, Ramon (1282), treballà al portal de la Seu, 35.
 Burgarol, Anton (1435), beneficiat de Palamós, 111.
 Burgars, Me Ramon de (1292-1302), inf. *
 Burguera, Nicolau (a) Marzilla (1509-1552), can. *, ard. Vilaseca *, succ. *, 90.
 Burgueres, Pere de (1192), can. *
 Burgueres, B. de (1195), can. *

INDEX ONOMÀSTIC

- Burgueres, Mestre Ramon de (1282), "procurator operis", 8.
 Burgueres, M. Ramon de (1289), succ. *
 Busquet, Guillem (1237), can. *
 Busquets, Bernat (1366), can. *
 Busquets, Joan (1675-1704), can. *
 Caballo Leal, Miquel (1867-1888), can. *
 Cabrer, Mateu (1606-1625), can. *
 Caixal i Estradé, Josep (1833-1853), can. *
 Calaf, Joan (1359-1378), can. *, inf. *
 Calafell, Bernat de (1318-20), arcl. major *, inf. *
 Calafell, Eimeric de (1300), can. *
 Calafell, Eimeric (1305-1334), tres. *
 Calafell, Gisbert de (1322-1333), can. *
 Calders, Berenguer de (1312-25), succ. *
 Calders, Macià (1610-1612), can. *
 Caldes, Berenguer de (1300), can. *
 Calixte III, papa, 92.
 Calvete, Joan (1829-1866), can. *
 Camarassa, Guillem de (1375), 106.
 Cambrer, Francisco (1389), 106.
 Cambrils, Bartomeu de (1207), can. *
 Campana, Jaume, 92.
 Campana, Pau (1603-29), hosp. *
 Campaner, Jaume (1472-1498), can. *
 Campaner, Tomàs (1550-53), hospitaler. *
 Camprodon, Guillem de (1430), 78.
 Camps i Moles, Franc. (1641-1653), can. *
 Camps, Onofre (1775), mestre serraller de Barcelona, 68.
 Canadell Quintana, Esteve (1919-1922), can. *
 Canals, Tomàs (1751-1776), can. *
 Canals, Bonaventura (1790-1809), can. *
 Canet, Isaac (1631), serrador i vidrier, 124.
 Canos, Miquel de (1248-1250), can. *
 Cantalops, G. de (1370-75), escriptur tarragoni, 106, 122.
 Cañelles [Canyelles] i Prats, Josep (1815-1825), can. *, 52.
 Canyic, Anton (1404), aprenent d'argenter, 117.
 Capdet, Eximeno (1415-1417), can. *
 Capdevila i Felip, Sanç (1931), can. *
 Capon, Ramon, 93.
 Carbó, Ramon (1627), argenter, 121.
 Carbó, "lo jove" (1588), 57.
 Carbonell (1269), can. *
 Carbonell, Dídac (1775-94), degà. *
 Carbonell, Anton (1762-1767), can. *
 Cardadell, Ramon de (1183-85), sacr. *
 Cardadeu, Gerald de (1173-1177), can. *
 Cardona, Joan Benet (1540-1574), can. *, prior. *
 Cardona, Agustí (1561-1563), can. *
 Cardona, Berenguer de (1317), can. *
 Cardona, Jaume de (1500), arcl. major. *
 Cardona, Lluís de (1431-1435), can. *
 Cardona, Lluís de (1531-35), can. *
 Cardona, Lluís de (1523-1525), prior. *
 Cardona, Lluís de (1527), arcl. S. Llorens.
 Cardona, Pere de (1515-30), arquebisbe, 51, 92.
 Carnicer, Bertran (1192), can. *
 Carnicer, Pere (1189-1199), can. *
 Carnicer, Jaume (1543-56), can. *
 Carnicer, Pere, pare de Gabriel Reberter, 109; la seva esposa Eulàlia, 113.
 Carnobal, Jaume (1619), vidrier, de Gènova, 75.
 Carnicer, Miquel (1783-96), arcl. S. Fructuós. *
 Carreres i d'Éril, Joan (1683-1707), prior. *
 Carreres, Josep (1715), serraller de Barcelona, 51.
 Carrillo, Martí (1516), escriptor de llibres, 97.
 Cartanyà Inglès, Josep (1917-30), can. *
 Carussi, Alerio (1630), pintor, 101.
 Casadevall, Bartomeu, comensal, administrador de les obres de la Seu en 1462, 8.
 Casals i Casals, Ramon (1875-1876), can. *
 Casanova, Franco. de (1313), can. *

ÍNDIX ONOMÀSTIC

- Casanova, Franco. de (1230), can.*
- Casanova i Raul, Ramon (1741-1773), can.*
- Casanovas, Franc. (1779-1792), can.*
- Casanoves, Jacinte (1710-1744), can.*
- Casals, Pere Sanç de (1246-1269), can.*
- Cascalls, Jaume (1366), escultor, 103, 104.
- Caselles, Joan (1489) manyà, 29.
- Casellas, Bernat (1623), vidrier, 124.
- Cases, Jaume (1669-1671), can.*
- Cases, Francesc (1765), arquitecte de Tarrag., 87.
- Cases, Margarida, muller de F. Colis, 124.
- Cassador, Guillem (1525-28), ard. S. Fructuós.*
- Cassador, Jaume (1530-32), ard. S. Fructuós.*
- Cassador, Jaume (1546-49), ard. S. Fructuós.*
- Cassador, Gabriel (1599-1601), ard. S. Fructuós.*
- Cassador, Francesc (1601-1603), hosp.*
- Cassax, Pau (1588), ajudant Mestre Blay, 57.
- Casseres, Bernat, arquitecte, 59.
- Cassola Iniesta, Josep A. (1900-1917), can.*
- Cassú, Anton (1864-1873), can.*
- Castalls, Joan (1375), picapedrer, 35.
- Castanetto, Bertran de (1342-50), pab.*
- Castany, Joan Bta. (1652-1696), can.*, ard. S. Fructuós.*
- Castanyer, Pau (1666-1708), can.*, ard. S. Llorens.*
- Castellarnau, Josep Anton (1778), 83.
- Castellarnau i de Llopart, J. M.^a de (1804-1903), can.*
- Castellbell, Francesc Baltasar de (1546), can.*, tres.*
- Castellbell, Baltasar Francesc de (1546-59), tres.*
- Castellet, Guillem de (1226), can.*
- Castellet, Berenguer de (1183), can.*, camarer*, degà*.
- Castellet, Pere de (1536-1571), can.*, sacr.*, 21.
- Castellnou, Domènec (1389), iurat de Vinaixa, 105.
- Castelló, Jaume (1330-1344), can.*
- Castellersol, Ramon de (1194-98), arquebisbe, 76.
- Castellvell, March de (1330), can.*, inf.*
- Castillo, Joan (1614-1638), can.*, 78.
- Castro, Gonzalo de (1300-1323), can.*, prior de Santa Tecla la vella, 18.
- Cavaller, Jaume (1417-1440), can.*
- Caxelli, G. (1375), escriptent de Tarrag., 122.
- Cebrià, Sant (683-690), arquebisbe, 17.
- Celma, Guerau de (1246-1273), can.*, succ.*, prec.*
- Celma, Joan (1433), barber, 108.
- Cendra, Vide: Arana.
- Cerdà, Eimeric (1369-77), succ.*
- Cerdà Socías, Pere (1882-1920), can.*
- Cervantes de Gaete, Gaspar (1568-1575), arq. cardenal, 44.56.127.147.
- Cervelló, Huc de (1164-1171), arquebisbe, 5.6.39.157.
- Cervelló, Huc de (1309-1334), can.*, obrer, 8.18.36.
- Cervelló, Guilmó de (1334), can.*
- Cervelló, Guillem de (1338), tres.*
- Cervelló, Berenguer de (1527), cam.*
- Cescomes, Guillem (1292-1314), succ.*, obrer, 8.
- Cescomes, Arnau (1335-1346), arquebisbe, 42.93.
- Cescomes, Guillem (1346), can.*
- Cescomes, Guillem de (1350-89), prec.*, ard. major*, pab.*
- Cescomes, Bernat (1446), succ.*
- Cescomes, Guillem Ramon (1396), can.*, succ. 2.^{on}.*
- Cescomes, Romeu (1330-1360), prior*, ard. Vilaseca, pab.*
- Cesé, Joan (1513-1546), can.*
- Cesiglésies, Francisco (1390), beneficiat, 40.
- Cesp, Pere (1383), notari tarragoní, 99.
- Chanxos, Mestre Hieronim, vide: Sancho, 23.
- Cilla, Franc. Narcís de (1826-1851), can.*
- Cilla, Vicens de (1831-1840), can.*
- Cinyeti, Robert (1370), cònsol de Tarrag., 122.

INDEX ONOMÀSTIC

- Cisterer, Miquel Joan (1543-1543), can. *
- Clasquerí, Pere de (1358-1380), arquebisbe, 8, 37, 38, 70, 146, 163.
- Clauchet, Josep (1842-1873), can. *
- Claverol i Lanuy, Enric (1806), can. *
- Clement, Guillem (1214), can. *
- Clergue, Guillem (1326), lapidari i mestre d'obres de la Seu, 18, 36.
- Clergue, Mateu [Clerici] (1375), capellà comensal, 106.
- Climent VII, papa, 127.
- Climent, Guillem (1199), can. *
- Climent, Francesc (1404), inf. *
- Climent, Mestre (1567), organista, 24.
- Climent, Ramon (1788), escultor de Tortosa, 110.
- Codina, Francesc (1588-1616), degà *.
- Codina, Anton (1549-1557), ard. S. Fructuós *.
- Codina, Joan (1859-1864), can. *
- Colis, Francisco, primer espòs de Margarida Cases, 124.
- Coll, Tomàs Anton (1711), ard. S. Llorens *.
- Coll, Isidre (1692-1717), prec. *
- Colom, Pacià (1632-1649), can. *
- Colom, Guillem (1405-28), can. *, hosp. *
- Coloma, Pau (1584), argenter, 120.
- Colrat, Guillem (1248-1273), can. *, prec. *, prior *, obrer, 8.
- Coma, Tomàs (1684-1714), can. *, 75.
- Coma, Tomàs (1821-1840), can. *
- Comes, Pere Joan (1521-1545), can. *
- Company, Berenguer (1368-73), escriptor, 123.
- Compte, Baltasar (1586-1614), can. *
- Conesa, Ramon de (1218-1250), can. *
- Conesa, Guillem (1359-83), can. *, inf. *
- Conesa, Bn., espòs de Tecla de Vallfogona, 123.
- Convi, Jaume (1370), tenia forn de calc, 122.
- Copons, Guerau de (1356), can. *
- Copons, Onofre (1491-1552), can. *, inf. *, hosp. *
- Copons i d'Oms, Ramon de (1752-83), prior *, 93.
- Corbella, Guillem (1389), jurat de Vinaixa, 105.
- Cordellar de Robuster, Julio (1570-1571), can. *
- Cordelles, Jaume (1557-1577), prec. *
- Cordelles i Robuster, Juli (1570-1583), can. *, inf. *, ard. S. Fructuós *.
- Cordelles, Pere Pau (1565), degà *.
- Cornado, Jaume (1412), 118.
- Cornet, Ramon (1597-1599), can. *
- Corominas i Gili, Joan (1879-1894), can. *
- Corominas Gili, Ramon (1888-1913), can. *
- Cortada, Jaume (1670), arq., 68.
- Cortazar, Francesc (1835-1845), can. *
- Cortazar Leal d'Ibarra, Franc. (1835-1845), ard. major *.
- Coscó, Anton (1430), mallorquí, 78.
- Cosidor, Jeroni (1632), pintor d'Oscà, 116.
- Costa, Francesc (1423), argenter de Barcelona, 119.
- Costa, Mestre Gaspar (1592), parroquial, 59.
- Costa, Joan (1617), 115.
- Costa, Pere (1667), jove argenter de Tarrag., 121.
- Costa Llobera, Joan (1893-1907), can. *
- Costadellas, Joan (1456), inf. *
- Costas, Joan (1682), mestre d'obres, 66.
- Costes, Magí (1678), 67.
- Credença, Mestre Nicolau de (1540), adoba vidrieres, 72.
- Cruell, Joan (1638-1641), can. *
- Cruilles, Jofre de (1280-1323), ard. major *, pab. *, 46.
- Cruilles, Jofre (1328-1343), degà *, 46.
- Culteller, Honorat (1524), argenter de Tarrag., 120.
- Cucurull Bañeras, Fausto (1911), can. *
- Cueto y García, Tomàs de (1876-1880), can. *
- Dachs i Carné, Josep (1922), can. *
- Dalmau, arquebisbe, Vide: D. de Mur.
- Dalmau Pàmies, Abdon (1900-1917), can. *
- Dalmau, Joan (1769-1783), can. *
- Darnils, Gabriel (1433), argenter, 119.

- Darroca, Anton (1545-1563), can. *, 97.
 Darroca, Anton (1563-1573), can. *
 Deixeus Cuyàs, Andreu (1897), can. *
 Delgado, Anton Joan (1558-1578), can. *, sac. *
 Derdi, Joan (1587), 57.
 Desfeu, Ramon (1401), argenter, 117.
 Desgrau, Bernat (1389), fundà benefici, 46.
 Desprats, Jaume (1246-1261), sac. *
 Despuig, Guillem (1389), argenter, 116.
 Despuig, arquebisbe, 87.
 Despujol, Bernat (1382-1387), cam. *
 Despujol, Bernat (1396-1410), ard. S. Llorens *.
 Deulofeu i Margall, Isidre (1740-1783), can. *, inf. *
 Diumenge, Berenguer. Vide: Diumenge.
 Dolça, Na (1406), vídua de Domènec Joan, 81.
 Domènec, Pere (1460), féu l'arqueta d'alabastre del sepulcre de S. Cebrià, 33.
 Domenge, Bernat (1291-1298), hosp. *
 Domenge, Berenguer [Diumenge] (1322-1334), can. *, ard. S. Fructuós *.
 Domingo Arnau, Pau (1806-1809), can. *
 Domingo i Calvo, Joan (1857-1865), can. *
 Doms, Rafael (1568-1599), can. *
 Doms, Joan Lluís (1595-1621), can. *
 Dòrias, N. (1582), mestre d'obres, 55.
 Dòria, Blanca (1539), prec. *
 Ecclesiis", Joan "de = Iglésies.
 Enrich, Pere Joan (1795-1811), ard. Vilaseca *.
 Enveja, Gabriel d' (1620), prec. *
 Enveja, Rafel d' (1583-1621), can. *
 Eril, Francesc d' (1608-1614), tres. *
 Escolà, Magí (1825-1840), can. *, 69.
 Escolà, Pere (1386), de Bonastre, marmessor del rector de Montagut, 106.
 Escolà, Pere Joan (1442-1451), can. * [prior?].
 Escolà, Pere Joan (1456-1466), prior *, 81.
 Escolà, Vicens (1473), de Lleida, aprenent de Pere Puig, 119.
 Escudé Marti, Franc. (1883-1916), tres. *
 Espinal, Isidre (s. xvii), escultor, 33.
 Espinosa [Manel de] (1664-1679), arquebisbe, 88.90.
 Esteve, Felip (1595), vidrier de Valls, 75.
 Esteve, Jaume (1824-1836), tres. *
 Esteve, Pau (1620), pintor, 63.
 Esteve, Guillem [Steve] (1275-86), hosp. *, 45.
 Estrada, Salvador (1563-1567), mestre organista, 22, 24.
 Eulodius [Aloy], escultor, 38.104.
 Ezenarro, Ramon d' (1858-1875), tres. *
 Etre, el comte d' (1704), 96.
 Fàbrega, Pere (1383-1386), can. *
 Fàbregas, Francesc (1535-1536), can. *
 Fàgia, Joan (1653-1680), can. *
 Falconer, Anton (1582-1614), argenter de Tarrag., 120.
 Falleda, Mateu (1644-1667), can. *
 Faneca, Mestre Joan (1592), parroquial, 59.
 Faneca, Josep (1602-1618), can. *
 Farnès, Guillem de (1323-1339), prec. *
 Farrer, Serafi (1671), adobà un drap de ras, 96.
 Faulí i Blasco, Joan A. (1913-1918), can. *
 Feliu Costa, Narcís (1922), can. *
 Fenollet, Joan (1588-1596), can. *
 Ferigola o Figarola, Arnau de (1223-46), prec., succ.
 Fernández de Azauze, Vicens (1853-1854), can. *
 Fernández Arango i Molina, Manel (1852-1880), can. *
 Fernández Gutiérrez, Pere (1891-1897), can. *, cam. *
 Fernández de Herèdia, Gonçal (1480), inf. *, arq., 93.95.
 Ferran, Esteve (1552-58), ard. Vilaseca *.
 Ferran, Julià (1793-1806), can. *
 Ferrando, Esteve (1546-1558), can. *
 Ferrarii, Guillem (1389), "curator tallis". 110.

ÍNDIX ONOMÀSTIC

- Ferreros, Jaume (1475), argenter, 119.
- Ferrer, Bonsaber (1349-69), prior*.
- Ferrer, Guillem (1377 - 1402), prec.*, 46.
- Ferrer, Berenguer (1431 - 1434), can.*
- Ferrer, Joan (1451), can.*
- Ferrer, Miquel (1456-1459), ard. S. Fructuós*.
- Ferrer, Jaume (1457), pintor de Lleida, 112.
- Ferrer, Joan (a) Gargallo (1505-1509), can.*
- Ferrer, Benet Joan (1540), can.*
- Ferrer, Pere (1562), argenter, 120.
- Ferrer, Mestre Gabriel (1594), estucador, 32.
- Ferrer, Mestre Jaume (1621), argenter, 121.
- Ferrer, Vicens (1625-1641), can.*
- Ferrer, Joan (1630-1645), can.*
- Ferrer, Vicens (1794-1810), can.*
- Ferrer i Botines, Anton (1794-1825), can.*
- Ferrer i Botines, Isidre (1815-1851), can.*, tres.*
- Ferrer de Busquets, Berenguer (1440-1456), can.*
- Ferrer de Busquets, Joan (1458-1491), can.*, hosp.*, prec.*
- Ferrer de Busquets, Pere (1497-1538), can.*, prec.*
- Ferrer i Foguet, Ramon, dona un frontal de plata, 99.
- Ferrer Moller, Ramon (1691-1714), inf.*
- Ferrer i de Sanjoan, Jaume (1750-1795), can.*, 39.
- Ferrer de València, Franc. (1504-1530), can.*, succ.*
- Figueres, Pau (1494), organista, 20.
- Figuerol Carme, Martí (1849-77), degà*, ard. major*.
- Figuerola, Sebastià (1592-93), escriptor, 108.109.
- Figuerola, Agustí de (1711-48), hosp.*
- Figuerola Villana Perlas, Josep A. de (1748-1781), can.*, hosp.*
- Fita, Josep (1658-1695), can.*
- Fita, Ramon (1695-1731), can.*, ard. S. Llorens*.
- Fita, Miquel (1735-1741), can.*
- Fivaller, Miquel Joan (1584-1615), can.*, ard. Vilaseca*, 60.75.92.
- Fitor, Mestre (1573), argenter, 120.
- Flandrin, Pere (1370-81), can.*
- Flavià, Rvd. Miquel (1647), prev. beneficiat de S. Blai, 121.
- Fleix i Solans, Franc. (1829-1846), can.*
- Flisco, Pau de (1538-1543), can.*
- Fluvià, Guillem de (1389), jurat del Vilosell, 105.
- Foguet, Pere Anton (s. a.), can.*
- Foguet, Francesc, dona una imatge de plata, 93.
- Foguet i Aldomar, Franc. (1735-1781), can., inf.*
- Foguet i Ferrer, Pere Anton (1714-35), inf.*
- Foguet i Foraster, Ramon (1750-1794), can.*, ard. Vilaseca*.
- Foix, Bartomeu (1383), hosp.*
- Folc (1184), can.*
- Folch, Andreu (1682-1687), can.*
- Fonolles, Ferrer de (1370), cònsol de Tarrag., 122.
- Font, Bernat de (1334), can.*
- Font, Joan (1530-1546), can.*
- Font, Antoni (1559), mestre de cases, 30.
- Font, Joan (1597-1616), can.*, 75.
- Font, Pau (1616-1621), can.*
- Font Pagès, Anton (1592), i la seva muller Monserrada, 109.
- Font i Rotalde, Josep A. (1783-1808), can.*, inf.*
- Font i Rotalde, Bonaventura (1797-1836), can.*
- Fontanet, Ambrós (1649 - 1710), can.*
- Fontanet, Mestre (1531), vidrier, 72.
- Foramà [Forana], Bartomeu (1530-1565), can.*, ard. Vilaseca*, 30.73.95.97.
- Forès, Miquel (1389), jurat del Vilosell, 165.
- Forés, Pau (1870-1906), ard. major*.
- Fortunato, Andreu (1592-93), escriptor, 93.109.
- Fortuny, Mn. Joan (1706), 65.
- Fortuny, Pere (1571), can.*
- Freixa, Agustí (1566-1593), can.*
- Freixa, Agustí (1612-1629), can.*
- Frexenes, Joan (1527), picapedrer de Limoges, 53.
- Fuentes, Josep de (1643-1670), ard. Vilaseca*.
- Fuentes, Manel de las (1791-1811), can.*
- Fuertes Piquer, Franc. (1755 - 1762), can.*

INDEX ONOMÀSTIC

- Fuster, Joan (1485-1501), argenter de Montblanc, 119.
 Fuster, Silvestre (1563-1566), can.*
 Fuster, Josep (1625-42), can.* 8.
 Galarza, Teodoro (1852-1859), can.*
 Galbany, Romeu (1330-1347), succ.*
 Galí, Joan (1602), manyà de Barcelona, 65.
 Galí, Salvador (1248-1269), can.* hosp.* succ.*
 Gallart, Anton (1587-1603), can.*
 Gallart, Franc. (1582-1606), can.*
 Gallinars, Guillem de (1373-1402), can., ard. Vilaseca*
 Gallinars, Pere de (1366), ard. Vilaseca.
 Galvany, Ramon (1300-1322), can.*
 Gamboa, Pere de (1509-1510), ard. S. Fructuós.
 García [d'Aragó], bisbe de Burgos, I.
 García de Echaurre, Domènec (1310), ard. major*
 García, Martí (1396-1404), degà.
 García [=Gassia?], Vidal (1413-14), forjador, 123.
 García (1580), comensal, 56.
 García, Gabriel (1602-1618), can.* 60.
 García (1633), serraller, 75.
 García, Ramon (1820-42), vidrier, 76.
 García Armela, Josep (1824-1828), can.*
 García Calatayut, Franc. (1852-1872), can.
 García Vidal, Manel (1860-1879), can.*
 García Fernández, Joan Baptista (1885-1893), can.*
 Garriga, Bartomeu (1283), can.*
 Garriga Corbella, Pere (1896-1910), can.*
 Gassia, Vidal (1414), serraller de Tarrag., 77.
 Gatell, Ferrer de (1222-1262), can.* succ.*
 Gatell, Llorenç (1647-1659), ard. major*
 Gauer, Joan (1423), argenter, fill de Bernat, 119.
 Gauter, Mn. Jordi (1567), fundà unes completes a honor de Sta. Brígida, 82.
 Gavalosa [Gravalosa], Mn. Galceran (1549), 95.
 Gerald (1158-1179), sacerdot, can.*
 Geraldus (1174-1207), degà*.
 Gener, Anton (1431), III.
 Gener, Joan (1526), argenter de Tarrag., 120.
 Genmells, Lluís (1566), rellotger estranger, 24.
 Gibot, Arnau (1237-1264), pab.*
 Gibot, Pere [Bernat] (1248-1277), can.* cam.* pab.* ard. major*
 Gil, B. (1230), can.*
 Gil, Josep (1718-1745), can.*
 Gil, Franc. (1745-1761), can.*
 Gil de Palomar, Franc. (1774-1784), can.*
 Gili, Rafel Joan (1546-1586), can.* ard. Vilaseca*, 21.22.24.
 Gili, Andreu Lluís (1575-1587), can.*
 Gili, Anton (1588-1599), can.*
 Giménez Romero, Rosendo (1881-1891), can.*
 Giol, Joan (1645), can.*
 Giralt (1588), criat d'Antoni Plananida, 57.
 Girambaldo, Andreu (1279), can.*
 Giron de Rebolledo, Didac (1631-82), can.* prior*, 66.67.89.96; el seu germà Godofre, 67.
 Girona, Francisco (1718), beneficiat de la Seu, 83.
 Gisbert i Velázquez, Josep (1722), ard. major*
 Gispert, Mestre (1589), daurador, 58.
 Gispert, Franc. (1615-1616), can.*
 Goda o Çagoda, Franco. de (1334-1339), can.*
 Godin, Guillem (1325-1336), cam.* cardenal.
 Goldalbeu, Mestre (1587), 42.
 Gomà Tomàs, Isidro (1907-1922), can.* ard. major*
 Gomar, Anton (1435), escultor, la seva muller Agnès i el seu germà Joan, 108.
 Gomar, Francesc (1478-1489), mestre imaginaire de Saragossa, 18.19.29.
 Gombau, Pere (1397), comensal, 77.
 Gomez, Pere (1300-1303), can.*
 Gómez, Andreu (1875), can.*
 González, Joan M. (1799-1816), ard. major*
 González Feijoo, Tomàs (1903), can.*

ÍNDIX ONOMÀSTIC

- González de Posada, Carles (1814-1831), inf. *
- González Torres, Josep (1857-1864), can. *
- González de Villambrosia, Pere (1852-1860), can. *
- Gosalba, Na, 105.
- Gramage, Guillem (1389-1410), pab. *
- Gras, Jaume (1663-1686), can. *
- Grau, Bernat de, comensal, administrador de les obres de la Seu en 1375, 8.
- Grau, Joan (1526), picapedrer de Tarrag. 52.
- Grau, Francesc (1682), escultor de Manresa, 67.
- Grau, Josep (1852-1853), can. *
- Gravalosa [Gavalosa], Galceran de (1544-1565), can. *, 95.
- Grau Vallespinós, Joan Baptista (1863-1886), can. *
- Gregori XV, papa, 60.
- Greyho, Joan (1554), argenter, 120.
- Griver, Nicolau (1824-1866), can. *
- Guàrdia, Bernat de (1214), can. *
- Guàrdia, Ferrer de (1225), can. *
- Guàrdia, Ponç de (1283), obrer, 8.
- Gual, Bartomeu (1614), argenter, 121.
- Guasc, Pere (1544-1564), vidrier, 23.72.73.
- Guasch, Mestre (1586-87), pintor, 114.
- Guasch, Roderic (1386-1401), suc-centor *.
- Güell, Josep (1683), notari de Barcelona, 96.
- Güell, Franc. (1719-1761), can. *
- Gueraua (1330), germana de Guerau de Rocabertí, vidua de Guerau Alemany, senyora de Guimerà, 87.
- Guerrero Grivert, Andreu (1743-1781), ard. major *.
- Guialtrú, Anton (1509-1530), can. *
- Guillamet i Coma, Pere (1918), can. *
- Guillamet, Ramon (1885-1907), can. *
- Guillem (1190-1192), obrer, 8.14.
- Guillem, Ramon (1192-1237), can. *, prior *, obrer, can. *, 8.
- Guillem (1218), prior *.
- Guillem, Guillem de (1382), ard. major *.
- Guinovar, Mestre Salvador (1764), mestre d'obres de Constantí, 125.
- Guinyet, Berenguer (1309-1339), can. *, hosp. *
- Guiu, Jaume (1334-1339), can. *, prec. *
- Guiu, Joan (1348), assassinat estant de genolls davant la Verge del Claustre, 81.
- Guiu, Jaume (1530-1536), can. *
- Guiu, Miquel (1535-1558), can. *
- Gurra, Andreu (1451-1455), ard. S. Fructuós.
- Gonzalo, Heredia = G. Fernández de Heredia, 95.
- Hermes, Isaac (1588-1597), pintor, 20.32.57.59.101.115; la muller, un albat de, 115.
- Hierònim, Mestre = Sancho, Geroni.
- Hisach = Isaac Hermes, pintor.
- Homdedeu, Pere (1528-39), pintor, 113.
- Homdedeu, Josep (1689-1714), tres. *
- Homdedeu, Josep de (olim) Sunyer (1727), can. *
- Homs, Ignasi (1792), can. *
- Hortonedà = Ortoneda.
- Hostri = Ostri.
- Huguet, Pere, de Valls, 110.
- Huya, Pere (1792-1821), can. *
- Iborra, Josep (1685-1716), can. *
- Icart, Galceran d' (1506-1535), sacr. *
- Icart, Pere de (1536), sacr. *
- Icart, Gerard, d' (1547), militar i la seva muller Elionor, 114.
- Icart, Alexandre d' (1555-1584), can. *, hosp. *
- Icart, Lluís de (1596-1597), can. *, hosp. *
- Iglesies, Joan de [de Ecclesiis] (1442-1446), can. *, succ. *, 29, 111.
- Iglesies, Franco. de (1409-1417), can. *, succ. *
- Innocenci II, papa, 4.
- Innocenci IV, papa, 15.
- Ioya, Berenguer (1375), 106.
- Ipiles, Guillem de (1214), can. *
- Isach = Isaac Hermes, Mestre.
- Ivanyes Falomir, Josep (1783-1792), can. *
- Ivorra, Guillem de (1199-1215), prec. *

ÍNDIX ONOMÀSTIC

- Ivorra Catafau, Josep (1875-1883), tres.
- Ixar, Joan d' (1440), ard. major.
- Jacques = Jaques.
- Jaques, Mateu (1517-1530), can. *, succ. *
- Jaques, Bartomeu [Jacques] 1535-1580), can. *, succ. *, 21.24.69. 73.74.
- Jaume I, rei, 39.41.
- Jaume, Mestre (1192-1198), can. *, prior. *
- Jaume, Mestre (1540), "mestre Jaume, lo ymaginaire", 90.
- Joan XIII, papa, 1.
- Joan, Pere (1418-1441), escultor, fill i hereu de Jordi Joan de Déu, 27.28.107.
- Joan, Domènec (1406), espòs de Na Dolça, 81.
- Joan, Mestre (1383), pintor, 110.
- Joan (1409), degà *
- Joan bisbe Sabinense, l'any 1229, 127.
- Joan [Johan], Anton (a) de Déu 1401-1406), escultor, fill de Jordi Joan, 107.
- Jordà, Lluís (1489), can. *
- Jordà, Joan (1589), mestre de vidrieres francès, 74.
- Jordi (1562), comensal, 70.
- Jordi [Georgii], Anton de Déu.
- Jordi de Déu (1377-1381), escultor natural de Mesina, esclau del mestre Jaume Cascalls, 104.
- Francisca, muller de Jordi Joan i mare d'Anton Johan de Déu, 107.
- Josep de la Concepció, Fra (1673-1682), arquitecte, 66.124.
- Juan, Pere (1400-1429), can. *
- Juàrez, Pere Ramon de (1802-1819), can. *
- Julia Vilaplana, Miquel (1918-1923), can. *
- Juncosa, Josep, pintor, 55.67.
- Just, Jaume (1419), notari de Barcelona i el seu fill Vicens Just, argenter de Barcelona, 118.
- La Bisbal, Guillem de (1231).
- Justinià, [Joan] Jaume (1613-1627), pintor, 115. prec. *
- Labe, Joan (1819), pinta vidrieres, 76.
- Labiano, Bernat de (1409-1410), inf. *
- Lacalle Requés, Sebastià (1917-1922), can. *
- Lacera [Lasera], Pere (1413), apotecari, 105.
- Landis (1613), escultor, 109.
- Larió, Joan (1764-1777), arquebisbe, 68.127.
- Lantungat [Lanturgat], Guillem (1359), mestre de vidrieres, 38. 70.
- Lanuza i Doms, Bonaventura de (1693-1743), can. *, degà.
- Lanuza i Razet, Tomàs de (1647-1653), degà *
- Lanuza i d'Onis, Ignasi de (1674-1706), degà, 99.
- Larraut, Nicolau (1582), escultor, 59.
- Larrin Andueza, Aleix (1918-24), degà *
- Larroy i Lasala, Pere Joan (1796-1820), can. *
- Laver, Bernat (1369), can. *
- Laver, Pere (1439-1473), can. *
- Lepapa, Humbert (1520-1531), mestre vidrier, 71.
- Lliuba, Bernat (1411), argenter de Montblanc, germà d'Arnau, 117.
- Lliuba, Bernat (1439), pare de Bernat, argenter, 117.
- Liuba [Lliuba], Arnau (1400), argenter de Tarrag., 116.117.
- Llberia Espasa, Anton (1912-1921), can. *
- Llagostera, Joan (1570), sindic, 84.
- Llàtzer, Joan (1499-1529), can. *
- Lleonart, i sa esposa Mateua, 77.
- Llinàs, Ramon de (1188-1205), can. *
- Llinàs, [Josep] (1695-1710), arquebisbe, 100.
- Llobets, Arnau de (1313-1325), can. *
- Llobets, Cristòfor (1373-1400), can. *
- Llobets, Guillem (1402-11), can. *
- Llopic, Francesc (1412), 105.
- Llopis, Bernardí (1784-1820), can. *, ard. Vilaseca, 43.
- Llopis i Ribera, Manuel (1808-50), can. *, inf. *
- Llopis, Manuel (1852-1870), ard. major *
- Llor, Pere (1403), succ. *
- Llorens (1587), sindic, 42.
- Llorens, Ramon (1334), ardiaca de Vilaseca, 47.

ÍNDIX ONOMÀSTIC

- Llorens, Arnau (1405-1440), can. *
 Llorens II, Mateu (1545-1546), can. *
 Llorens, Rafel (1543-1600), can. *, ard. S. Llorens *.
 Llorens i Morgades, Rafel (1729-1748), can. *
 Llorens i Valls, Fructuós (1748-1798), can. *, ard. major *.
 Llorens i Valls, Ignasi (1754-92), can. *
 Lluch, Mestre (1580), argenter, 120.
 Llorador, Joan (1613), ferrer tarragoní, 65.
 López Cuevas, Jaume (1831), can. *
 López Peláez, Antolin (1912-18), arquebisbe, 66.
 Luci II, papa, 4.
 Lopiz, Miquel Àngel (1529-1539), 114.
 Lucas (1164), can. *, magnus organista.
 Lucas (1173-1183), can. *
 Lucella, Pere (1480-1489), succ. *
 Lucius III, papa, butlla 19 desembre 1184, 7, 154.
 Luengo, Pere (1832-1857), can.
 Luna, Eximeno de (1317-1327), arquebisbe, 18.36.
 Luna, Pere de (1387), cam. *. papa, 14b.
 Lupian, Aleu (1451-1465), escultor, 33.108.
 Maçano, Domènec (1389), jurat de Vinaixa, 105.
 Macha, Bonanat (1369), beneficiat de S. Esteve, 45.
 Macià, Joan (1730-1739), can. *
 Macip, Joan (1681-1698), can. *
 Magrinyà, Llorenç (1489-1496), can. *
 Mallafré, Joan (1540-1550), can. *
 Mallafré, el jove, Joan (1558-1600), can. *, hosp. *, 19.
 Malleu, Pere de (1197-1215), can. *
 Malloll, Francesc (1383-94), can. *, inf. *
 Mallol, Ramon (1433-1441), can. *
 Malloles i Closas, Pau (1850-67), can. *
 Manresa, Bndo. (1370), ciutadà tarragoní, 122.
 Manresa, Llorens (1402-1404), can. *
 Mansió, Arnau de (1404-24), can. *
 Manyarell, Bernat (1684-1699), ardiaca S. Fructuós *.
 Manyer, Josep (1661-1678), can. *, 91.
 Maranciano, Arnau de (1215-46), ard. major *.
 Marca, Salvador (1815-31), can. *
 Margall, Pere Joan (1740), can. *
 Mares i Heras, Bonaventura (1810-1844), can. *
 Margarit, Mestre (1258), ardiaca parnornità, 39.
 Marginet, Antoni (1561), pintor, 70.
 Marian, Domènec (1596-1622), can. *
 Marimon, Andreu (1852-63), can. *
 Marimon i Corbella, Ramon de (1700-1744), ard. major *.
 Martí, Berenguer (1370-83), cònsol de Tarrag., 99.122.
 Martí, Gabriel (1443), argenter, 119.
 Martí, Joan (1480-1490), can. *
 Martí (1562), mestre imaginaire de Barcelona, 22.
 Martí, Gaspar (1696-1718), can. *
 Martí, Tomàs (1758-1768), can. *
 Martí Coca, Manel (1854-1861), can. *
 Martí Garzon, Francesc (1824-27), ard. Vilaseca.
 Martí Perelló, Joan (1670-1740), can. *, sacr. *
 Martí Perelló, Manuel (1740-54), sacr. *
 Martínez, Lluís (1593), pintor, 115.
 Martínez, Josep M.^a (1778-1780), degà.
 Martínez Arango i Folguera, Manel (1857-1880), can. *
 Martínez de Moratín, Eulogi (1824-1849), can. *
 Martorell, Berenguer de (1362), can. *
 Martorell, Joan de (1158-1164), ard. major *
 Martorell, Dalmau de (1362), can. *
 Martra, Francesc (1546-52), can. *
 Marzella, Joan Bta. (1626-1626), can. *
 Marzilla, vide: Nicolau Burguera.
 Mas, Jaume (1634-1684), can. *, degà *.
 Mascaró, Franc. (1576-92), can. *
 Masdeu, Ignasi (1650-1652), can. *
 Massanes Anton (1631-34), can. *
 Massanes, Joan (1616-1634), can. *

INDEX ONOMÀSTIC

- Mateu, Franc. (1852-1855), can. *
 Mateu [Mestre Mateu], Joan (1386-1414), pintor de Tarrag., 32.111.
 Mateua (1313), esposa de Bernat i Lleonart, funda un benefici, 77.
 Matias Membrado i Sanz, Manuel (1875-1889), can. *
 Matiello, Mateu (1721), escultor i daurador tarragoní, 101.
 Maxart, Joan (1675-1681), can. *
 Maya, Franco. Joan de, (1520-1530), can. *, 41.
 Maycendis, Bernat de (1383-87), ard. major *.
 Maymó, Bernat (1613-1614), argenter, 92.93.
 Maymó, Joan Franc. (1728-1730), can. *
 Maynès, Mossèn (1584), féu un llegat per a fer el Sant Crist del Cor, 19.
 Maysé, Jaume (1395), can. *
 Mediavilla, Guillem R. (1480-85), prior *.
 Mediona, Joan de (1527-37), ardiaca S. Llorens *.
 Mediona, Andreu de (1536-1546), can. *
 Mediona, Francesc de (1538-1575), ard. S. Llorens.
 Mensa, Miquel (1564-1565), can. *
 Merino, Francesc (1663), arquebisbe d'Avinyó dominicà, 91.
 Mestre, Joan (1643-46), ard. major *.
 Mestre, Lluç (1646-1665), can. *
 Mestre, Damià de (1683), can. *
 Mestre, Jaume (1819), courer, 101.
 Millà, Ramon de (1246), obrer, 8. 14.15.
 Millà, Manuel (1824-1852), can. *, tres. *
 Miquel, Joan (1447), inf. *
 Miquel, Josep (1606-1630), can. *
 Miquel, Angel [Lopiz]; vide: Lópiz.
 Mir, Pere (1537), beneficiat, 85.
 Mir, Peregrí (1440-73), ard. Vilaseca *.
 Miralles, Lluís (1436-87), can. *, succ. *
 Mirat, Mestre (1587), [fuster], 20.
 Miret, Joan Damià (1525-1569), can. *, succ. *, 21.55.97.
 Miret, Francesc (1568), devot de S. Magí, 54.
 Miró, Ramon (1173-1182), can. *
 Miró, Pere (1419), argenter de Tarrag., 118.
 Miró, Bernat (1678-1701), can. *
 Miró, Joan, ciutadà de Tarrag., muller Masilia i filla Benvinguda, 110.
 Miró, Joan i Martí [1520], artistes, 52.
 Modeliano, Guillem de (1190), can. *
 Mòdica, comte de (1532), 87.
 Molar, Berenguer (1360), beneficiat, 81.
 Moller, Anton (1642-1666), can. *
 Moller, Ramon (1658-1691), inf. *, 91.93.
 Mombiola, Anton (1825-36), can. *
 Montbríó, Rvd. (1404), procurador de les obres de la Seu, 123.
 Moncada, Joan de (1599-1606), inf. *, sacr. *, arq.
 Moncada, Francesc de (1618-53), sacr. *
 Mongarro, Mestre (1500), escriptor i il·luminador, 97.
 Montalban i Herranz, Feliu (1880-1882), can. *
 Montanya, Pere (1375), picapedrer de La Selva del Camp, 35.
 Montanyà [Muntanyà], Maurici.
 Montanyès, Maria (1401), esposa d'Anton Joan, 107.
 Montanyès, Joan (1406), sogre d'Anton Joan, 107.
 Montcada, Francisco de (1647), 50.
 Montinacho, Joan de (1410), can. *
 Montpahó, Bramunt de (1246), can. *
 Montoliu, família M., 79.
 Montoliu, N. (1228), prior *.
 Montoliu, Ramon de (1248-1251), can. *
 Montoliu, Ramon de (1263-1269), inf. *, ard. major *.
 Montoliu, Dalmau de (1286-1306), degà *, 41.
 Montoliu, Berenguer de (1289), cavaller, 80.
 Montoliu, Bertran de (1295-1323), prior *, 80.
 Montoliu, Guillem de (1308), can. *, sacr. *
 Montoliu, Arnau de (1322-1327), ard. major *.
 Montoliu, Berenguer de (1353-75), can. *
 Montoliu, Simó de (1381-1387), sacr. *

ÍNDIX ONOMÀSTIC

- Montoliu, Berenguer de (1383-87), arq. S. Llorens*.
- Montoliu, Joan (1529-31), pintor de Tarrag., 114.
- Montoliu, Pere Ramon de (1532), 79.85.
- Montoliu, Francisco de, 87.
- Montoliu, Joan de (1770), degà de la Seu, 44.
- Montuliu, Valentí (1433-47), pintor, 29.
- Moredon, Arnau de (1330), can.*
- Montserrat, Cosme de (1435-56), arq. S. Llorens, bisbe de Vich, 11.29.92.
- Montserrat, Rafel (1547), notari de Tarrag., 114.
- Montserrat, Olaguer de (1660-89), arq. major*.
- Mora, Joan (1595-1597), can.*
- Mora, Josep (1671-1707), can.*
- Mora (1704), bisbe, 83.
- Montoliu [Joan Montoliu?], Mestre (1500), pintor, 100.
- Moragues, Agustí (1630-39), can.*
- Morales, Ecce-Homo de, 100.
- Morante i Roman, Franc. (1886-1897), can.*
- Morelló, Joan de (1398-1431), prior*, 77.
- Morill, Pere (1414), la seva vidua Raimundeta, 107.
- Morillo, Esteve (1517), pintor de Tarrag. i la seva muller Genisca Pasquala, 113.
- Moros, Nicolau (1502-1505), can.*
- Mosset, Rafel (1620-1634), can.*
- Mota, Guillem de la (1426-1451), mestre d'obres, 27.29.78.
- Mota, Joan de la (1430), 71.
- Movis, Geroni (1631-1638), arq. S. Fructuós*.
- Mulner, Anton (1485), comensal de la Seu, 119.
- Muntanyà [Montanyà], Pere [Maurici] (1468-82), pintor, 33.29.112.
- Muntanyà, Joan (1465), pintor, 33.
- Munyoz [Munyós], Bertran (1480-1486), can.*, inf.*
- Munyoz, Lluís (1480-1527), arq. S. Llorens, 82.
- Munyoz [Munyoz], Benet Bernabé (1532-68), can.*, degà, succ.*, 21.91.
- Muñoz Ximénez, Josep (1879-79), can.*
- Murtra, Pau (1852), can.*
- Mur, Don Dalmau de (1419-31), arquebisbe, 26.28.
- Mur, Ramon (1431), pintor, el seu pare Ramon, fuster, i la seva mare Elisendis, 111.
- Nabot = Jaume Nebot.
- Nadal, Joan (1387-1415), can.* arq. Vilaseca*, arq. Sant Fructuós*.
- Nauqui (s. xvii), arquitecte, 63.
- Navarra, Felip de (1471), arq. S. Fructuós*.
- Navarro, Anton (1828-1833), arq. Vilaseca*.
- Naveros, Anton (1599), escultor, 109.
- Nebot, Jaume (1557-1575), can.*, prior*, 42.
- Nebot, Gabriel (1580), síndic, 55.
- Negre, Tomàs (1852-1858), can.*
- Nicol, Pere (1458), mestre de vidrieres, 71.
- Nicolau, Mestre (1515), pintor, 113.
- Nin, Joan Pau (1621-1623), arq. major*.
- Noles, Montserrat (1588), vidrier, 74.
- Nolla, Franc. (1756-1786), can.*
- Nunyes, Pere (1547), pintor de Barcelona, 114 = P. Pisa.
- Oliet, Gaspar (1476-1519), can.*
- Oliva, Josep (1725), can.*
- Oleguer, Sant (1118-1137), bisbe de Barna. i Tarrag., 3-6.
- Oliva, Gombau d' (1192-93), sacr.*
- Olivar, Joan (1645-1656), can.*
- Olivart, Garcia i Joan (1580), preveres beneficiats de l'església de Tarrag., 56.
- Olivella, Bernat (1272-1287), arquebisbe, 15.34.35.153.160.161.
- Olivella, Bertran de (1240), can.*
- Oliver, Nicolau (1482), picapedrer, 29.
- Oliver (1570), pintor, 42.
- Oliver, Joan Bta. (1583), "lo pis-saire del palacio", 124.
- Olivera, Pere de (1207), can.*
- Olives, Joan (1575), sastre, i el seu fill Pau, paraire (1575-91), 113.
- Olives, Francesc (1527-88), pintor de Tarrag., 30.74.113.
- Oller i de Peña, Francesc (1671-1681), hosp.*
- Oller, Pere (1404-1424), can.*, cam.*, inf.*

ÍNDIX ONOMÀSTIC

- Oller, Pere (1414-1435), apotecari, 77.108.
- Ollers, M. Pere (1501), 100.
- Oms, Joan Lluís d' (1599-1621), ard. major *, 60.
- Oms, Rafel d' (1557-1599), ard. major *.
- Oms, Joan d' (1556-1557), ard. major *.
- Oms, Joan Bernat Honorat d' (1545-1556), ard. major *.
- Onyate [Oñate], Ventura (1668-1698), pintor daurador, 99.101.
- Orcau, Arnau d' (1381), 104.
- Ortega Canedo, Joan d' (1816-1834), ard. major *.
- Ortells, Agustí Nofre (1494-1522), can. *
- Ortoneda, Joan de (1230), degà*.
- Ortoneda, Joan (1366-87), degà*.
- Ortoneda, Mateu (1403-33), pintor, 29.110; el seu pare Bernat, 106; el seu germà Pascasi, 110.
- Ortoneda, Cristófor (1586), pintor de Monblanc, 114.
- Ortoneda, Rafel (1622-41), can. *, ard. Vilaseca*.
- Ortoneda [Hortonedá], Joan (1641-1689), can. *, tres. *
- Oruany, Francesc (1634-46), ard. S. Fructuós*.
- Oslè, Germans (1917), escultors, 66.
- Ospital, Bernat (1330), 103.
- Osset, Joan de (1645), can. *
- Osset, Josep de (1645-1670), can. *
- Ostri [Hostri, Ostris], Pere [Perris] (1557-94), escultor, 21. 22. 24.32.51.
- Otto, Ramon de (1852-1863), can. *
- Padró i de Vidal, Didac de (1726-1749), can. *
- Pagès, Joan (1465), "magister operis bombardes", 125.
- Paladella (1449), pintor, 29.
- Pagès, Miquel (1605-1608), can. *
- Palau, Sr. Berenguer (1485), argenter de Barcelona, 92.
- Palau i Baldrich, Llorens (1678-1727), can. *
- Palau i Termens, Anton (1851-1854), can. *
- Pallarès, Bertran (1197-1220), canononge *, sac. *
- Pallarès, Ferrer (1214-37), tres. *, pab. *
- Pallàs [1770], escultor, 44.
- Palmerola, Bertran de (1193), can. *
- Palomar, A. de (1221), obrer *, 8.
- Palou, Pere Miquel de (1434-39), hosp. *
- Panadès, Francisco de (1306), pintor, 110.
- Parrilla Ernasey, Josep A. (1868-1869), can. *
- Pasqual II, papa, 1.
- Pasqual, Jaume (1608-1619), inf. *
- Pasqual, Franc. (1676-1700), ard. Vilaseca*.
- Pasquala, Genisca, muller d'Esteve Murillo, 113.
- Pasqualeta, testament de, 17.
- Pastor, Anton (1702-1713), ard. Vilaseca*.
- Pastor, Jaume (1367), funda una capellania, 38.
- Pau III, papa, 147.
- Pau [s. xvii], arquitecte, 63.
- Paulo, Pere (1564-1566), pintor daurador, 23.24.30.31.32.
- Pedrales, Joan Bta. (1865-1885), can. *
- Pedreny, Pau (1622), prevere, 59.
- Pellicer, Pere (1513), notari, 95.
- Pere I, rei, 10.
- Pere (1409), degà*.
- Pere (1158-1159), sac. *
- Pere, Bernat (1490), beneficiat, 90.
- Pere, M. Joan (1450-1476), cam. *
- Pere, Jaume (1509), argenter, 119.
- Perelló Mellini, Pere Ignasi (1716-1769), can. *
- Pérez Villavilla, Angel (1889-90), can. *
- Peris, Joan (1473-1479), prior*.
- Peris, Llorenç (1534), bisbe de Nicòpolis i auxiliar de l'arquebisbe de Tarrag., 19.
- Perot, Mestre (1579), argenter de Tarrag., 120.
- Perris, Mestre = Ferris Ostri.
- Peyri, Francesc (1745), ard. Vilaseca*.
- Pi, Ferrer (1405), testament de, 48.
- Pi, Josep (1681-1692), can. *
- Picañol, Sebastià (1817), argenter de Barcelona, 91.
- Piera, Damià (1629), argenter, 121.
- Piles, Pere [de] (1447-67), can. *, tres. *
- Pinell i de Pinós, Tomàs (1762-1776), can. *
- Pinosa, Ramon (1425-33), degà*.
- Pisa (a) Nunyes, Pere (1547), pintor, 114.

INDEX ONOMÀSTIC

- Pisanus, Guarinus (1173), can. *
 Pius VI, papa, 147.
 Pla, Miquel (1643), can. *
 Plana, Pere Nolasco (1765-1783)
 can. *, inf. *, 69.
 Plana, M. (1590-1600), d'Alcover,
 escriu llibres, 98.
 Planes, Romeu de (1443), tres. *
 Planils, Franco. de (1330-1348),
 can. *
 Planils, Guillem de (1334-1348),
 can. *, ard. Vilaseca *.
 Plantinella [Plantanida], Anton i
 Bernat (1587-1593), estucadors
 milanesos, fill i pare, 51.57-58.
 59.
 Plazas, Manuel de las (1802-21),
 can. *
 Plegamans, Guillem de (1313), can-
 onge *.
 Plegamans, Guillem de (1322-47),
 sacr. *
 Pobes, Pere de (1768-1774), ard.
 Vilaseca *.
 Poblet, Joan (1493-1526), can. *.
 succ. *, sacr. *, 84.
 Poblet, Anton (1537), 84.
 Poch, Pere (1414), ciutadà de
 Tarrag., espòs de Pasqualeta,
 77.
 Pomiano, Manel (1853-56), can. *
 Pons (1173-1183), can. *
 Pons, Joan (1268-1272), can. *,
 48.
 Pons de Nàpols, Micer (1548), 82.
 Ponç, Joan (1435), pintor, 111;
 la seva filla Joana, 112.
 Pontarró, Antoni (1558-59), can. *
 Pontarró, Joan Bernabé (1578-88),
 can. *
 Pontons, Ramon (1367), canonge,
 d'Escornalbou, 104.
 Porta, Nicolau (1396-1405), can. *
 Porta, Pere de la (1402-1447),
 can. *
 Porta, Josep (1676), adroguer, 84.
 Porta, Bonaventura (1793-1810),
 can. *
 Portella, Mestre (1678-82), mes-
 tre d'obres, i el seu fill, 66.67.
 Prada, Esteve (1616-1616), can. *
 Prades, Joan de (1398-1405), inf. *
 Prat, Josep (1760), arquitecte, 68.
 Prats, Arnau des (1280-89), inf. *,
 tres. *
 Prats, Mestre Arnau (1562), de
 Tarrag., es compromet a fer un
 dominical, 124.
 Prats Pelegri, Josep (1804-1825),
 can. *
 Prats, Franc. (1820-1829), can. *
 Preres, Mestre (1465), mestre ma-
 jor d'artilleria del Rei, 125.
 Prieto, Ramon (1912-1918), degà *.
 Puig, Jaume de (1413), beneficiat,
 47.
 Puig, Pere (1449), argenter de
 Tarrag., 119.
 Puig, Hipòlit (1593-1595), can. *
 Puig, Hipòlit (1689-1729), can. *
 Puig, Joan (1702-1705), can. *
 Puigmoltó, Bertran de (1339-45),
 can. *
 Puigvert, Pere de (1199-1230),
 can. *, bisbe d'Urgell.
 Pujol, Berenguer des (1276-1321),
 ard. S. Fructuós *, degà *.
 Pujol, Pere de (1288), prior *.
 Pujol, Joan (1449), argenter de
 Palerm, 119.
 Pujol, Joan (1480-1513), can. *
 Pujol, Joan (1534), can. *
 Pujol, Agustí (1587-1600), escul-
 tor, 19.109.
 Pujol, Josep (1661-1663), can. *
 Pujol, Josep (1824-1841), can. *
 Punyet, Bartomeu (1494-1530),
 can. *
 Queralt, Cristòfor de (1586-1614),
 can. *, ard. S. Llorens *, 98.
 Queralt, Ramon de (1630), ard.
 Vilaseca *.
 Queralt, Pere de, testament de, 6.
 Quintana, Guerau de (1266), can. *
 Quintana, Pere de (1359-1362),
 inf. *
 Quinçacho, Guerau de (1248-66),
 can. *
 R. (1190-1192), can. *
 Rabassa, Pere Pau (1624-1641),
 ard. major *.
 Ram, Joan (1441-1497), ard. ma-
 jor *, 79.
 Ramírez, Andreu (1580) escultor,
 108.
 Ramon (1155-1158), can. *, sacer-
 dot.
 Ramon (1169-1189), prior *.
 Ramon (1173), can. *
 Ramon (1179-1187), prec. *
 Ramon (1199), sacr. *
 Ramon, Pere Arnau [=Pere Ra-
 mon?] (1396-1439), can. *, tres. *,
 ard. Vilaseca *, 27.77.89.
 Rauger de Bellfort, Pere de (1348-
 1370), cam. *

- Real de Mora, Salustià (1859-75), can.*
- Reberter, Gabriel (1513), pintor, 113.
- Recasens, Jeroni de (1514), ard. major*.
- Rector de Tivisa = Jaume Amigó.
- Reig, Jaume (1570-1617), can.*; degà.
- Reig, Mestre (1592), 58.
- Reig, Andreu (1603-1620), can.*
- Remolins, Franc. de (1518), can.*
- Renaldus (1173), can.*
- Requesens, Guillem de (1292-1303), can.*
- Requesens, Guillem de (1313-35), sacr.*; ard. major*, ard. Sant Fructuós*.
- Requesens, Joan de (1480), ard. S. Fructuós*.
- Reverter Pere (1579-1584), can.*
- Reyon, Joan (1780), argenter, 121.
- Rial Llobera, Salvador (1921), can.*
- Riba, Ramon de (1223-71), can.*; inf.*
- Riba, Pere de (1246-1248), inf.*
- Riba, Ferran de (s. XIV), institueix una comensalia, 77.
- Riba, Bernat (1389), jurat de Vilaixa, 105.
- Ribas i de Castellet, Joan de (1730-1774), can.*; sacr.*
- Riber, Fructuós (1602-1616), can.*
- Ribera, Geroni (1616-1641), can.*
- Ribera Aguilar, Celestino (1882-1885), can.*
- Ribes, Bernat de (1192-93), can.*
- Ribes, Jofre de (1216), can.*
- Ribes, Bernat de (1267-1320), sacrista*, 41.
- Ribes Mayor, Ignasi (1807-1829), can.*; 52.
- Ricardus (1173-1179), can.*
- Ricart, Mc. (1180), ard. major*.
- Ricart, Ramon (1309-1336), ard. Vilaseca*.
- Ricci, Franc. (1774-1793), can.*
- Riera, Pau (1481-1502), sacr.*
- Riera, Gabriel (1554-1558), can.*
- Rifaca, Bernat, comprà la capella de Sta. Bàrbara, 39.
- Rincon, Pere A. del (1856-1881), can.*; degà*.
- Riudecols, Arnau de (1375), can.*
- Riudecols, Guillem de (1339), can.*
- Riudecols, Dalmau de (1393-1429), can.*
- Robert, príncep, 4.
- Robert, Felip (1618) i Gabriel (1622), estampers, 124.
- Robuster, Gabriel (1532-46), can.*; inf.*
- Robuster, Francesc (1535-1546), can.*
- Robuster [II], Francesc (1546-1570), can.*; inf.*
- Robuster, Pere (1543-1570), can.*
- Robuster, el jove, Francesc (1556-1557), can.*; ard. S. Fructuós*.
- Robuster, Lluís Joan (1583-1584), degà*.
- Robuster, Pere (1585-1596), can.*
- Robuster, Gabriel (1605), 91.
- Robuster i Nebot, Gabriel Joan (1546), can.*
- Robuster i Nebot, Gabriel (1557-1582), can.*; ard. S. Fructuós*.
- Robuster, Joan Lluís (1561-1584), can.*
- Robuster Nebot, Lluís Gabriel (1565-1581), degà, 54.
- Robuster d'Enveja, Rafel (1581-1621), prec.*
- Robuster i de Setmanat, Cristòfol de (1585-1598), inf.*
- Rocabertí, Ramon de (1193-1199), ard. major*, 76; arquebisbe, 9. 39.147.
- Rocabertí, Benet de (1246-1252), can.*; arq., 39.
- Rocabertí, Guillem de (1307-1309), degà*, pab.*; arq., 42.
- Rocabertí, Guerau de (1317-1341), can.*; degà*, pab.*; 87.
- Rocabertí, Dalmau de (1336-38), obrer, 8.
- Rocabruna i Brias, Guillem de (1808-1842), hosp.*
- Rocafort, Nicolau (1383), 99.
- Rocamora, Josep (1810-30), can.*; 43.
- Rocamora. Bonaventura (1641), can.*
- Rocha, Bartomeu (1580-95), can.*
- Ródenas i Perona, Joan (1875-1896), can.*
- Roderic, Gonçal (1333), administrador de l'obreria, 8.
- Roders, Joan (1494-1504), can.*
- Rodolat, Josep (1683-1719), can.*
- Rodriguez Munyoz, Rafel (1864-1879), can.*
- Rodriguez Assensio, Sebastià (1881-1884), degà*.
- Rodriguez Robles, Joaquim (1888-1891), can.*

ÍNDIX ONOMÀSTIC

- Roger o Rauger (1155-1159, can. *
 Roger de Pallars, Raimond (1383),
 noble, 99.
 Roig, Joan (1375), picapedrer de
 La Selva del Camp, 35.
 Roig, Bartomeu (1381-83), can. *
 Roig, Joan (1412), beneficiat de
 la Seu, 105.
 Roig, Lluís (1600), mestre escultor
 de Tarrag., 109.
 Roig, Jacint (1647), argenter de
 Tarrag., 121.
 Roig, Francesc (1667), argenter de
 Valls, 121.
 Roig [a. Vicentó], Vicenç (1801-
 1826), escultor tarragoní, 50.76.
 68.93.
 Roldo, Jaume (1683), notari de
 Barcelona, 96.
 Romani, Pere (1396), can. *
 Romei, Pere (1370), tresorer de la
 ciutat, 122.
 Romeric, Joan (1406), i filla Elio-
 nor, 107.
 Romero Lacalle, Franc. (1897-1900),
 can. *
 Romeu, Llorens (1404-1420), de-
 gà *, succ. *
 Ros, Tomàs (1558-1571), can. *,
 succ. *
 Ros, Mestre (1603), imatger de
 Barcelona, 92.
 Rosal, Franc. (1701-1701), can. *
 Rosanes, Berenguer de (1091-99),
 bisbe de Vic, arq. de Tarrag.,
 1-3.5.
 Roselló, Pere (1643-1677), can. *
 Rosembach (1499), impressor, 97.
 Rosich, Pere (1630), pagà un re-
 taule, 78.
 Rosich? = Rosii, 78.
 Rossell, Guillem (1396), hosp. *
 Rossell, Agustí (1524-1530), can. *
 Rosell, Joan (1565-1585), can. *
 Rossell Gaçol, Galceran (1617-41),
 degà, 50.
 Rovira, Pere Joan (1446), pintor
 barceloní, 112.
 Rovira, Joan (1597-1633), can. *
 Rovira, Fra (1610), de predicadors,
 escriu llibres de cor, 98.
 Rovira, Gabriel (1621-1628), can. *
 Rovira, Domingo (1682), féu el
 retaule de la Concepció: era de
 Sant Feliu de Guixols, 67.
 Rubio, Guillem de (1246), hosp. *
 Rufata [Rufaca, Rufacha], Ber-
 nat (1334-1370), can. *, prec. *,
 ard. Vilaseca *, 45.
 Ruiz i Canela, Cristòfol (1857-58),
 tres. can. *
 Ruiz Urriez de Castilla, Josep
 (1774-1794), can. *
 Rupit, Sr. Marquès de (1704), 96.
 Sabaté Balcells, Ramon (1923),
 can. *
 Sabaté Poblet, Jaume (1922), can. *
 Sabater [Çabaterii], Pere (1370),
 ciutadà tarragoní, 122.
 Sabater [Çabaterii], Joan (1370),
 cònsol de Tarrag., 122.
 Sabater, Jaume (1404-1407), 48.
 111.
 Sabater, Pere (1430), [rajoler], 78.
 Sabater, M.º (1534), escriu i ado-
 ba llibres, 97.
 Sabater, Francesc (1616-1618),
 pintor, 63, 115.
 Saforcada i Anglès, Jaume (1721-
 1732), tres. *
 Sagarriga, Pere (1407-1418), ar-
 quebisbe, 25.
 Sagarriga, Ramon Berenguer
 (1410), fundà dos beneficis, 48.
 Sala, Guillem (1368), administra-
 dor de les obres de la Seu, 8.38.
 104.
 Sala Miquel [Joan], (1621-1658),
 can. *, inf. *
 Sala, Carles (1760), escultor, 68.
 Sala, Domènec (1803-1847), can. *
 Sala y Viñes, Carmelo (1879-1900),
 can. *
 Salas, Bonaventura (1733-1750),
 tres. *
 Salas Simó, Anton (1743-1797),
 tres. *
 Salas, Ramon (1814), vidrier, 76.
 Saldo, Anton (1405), argenter va-
 lencià, 117.
 Sales, Gil (1592), mestre de cases
 i la seva vídua Magdalena, 108.
 Salla, Joan (1614-1634), ard. S.
 Llorens *.
 Salmonia, Joan (1359-1361), ard.
 S. Fructuós *, 41.
 Salmunia, Felip (1472-80), can. *
 Salt, Gabriel (1593-1602), can. *
 Saltó Gómez, Ramon (1880-1881),
 can. *
 Salvador, Mestre, Vide: Estrada,
 22.23.
 Salvador, Bernat (1330), jurat de
 La Guàrdia dels Prats, 103.
 Salvador, Joan (1412), argenter,
 117.118.
 Salvador, Simó, bisbe de Barcelo-
 na, 80.

- Salvador, Pere (1395-1414), can. *
- Salvany, Jaume (1473-1475), ard. S. Fructuós, 20.
- Salvanya, Benet (1647-1665), can. *
- Salvet, Anton (1389), jurat del Vilosell, 105.
- Samaniego, Manuel de, arquebisbe, 68.
- Samant (a) Portuguès, Nicolau (1559-1561), can. *
- Sanahuja, Anton (1852), daurador, 83.
- Sánchez [Sancho], Joan (1630-1633), vidrier, 75.
- Sánchez, Mestre (1587), imaginai-re, 20.
- Sanchis, calze d'or de, 100.
- Sancho [Xancho, Chanxos], Jero-ni [Geroni, Hierònim]. Mestre (1562-1570), fuster, 22.23.42.124.
- Sansupli, Joan de (1414), procurador de la Confraria dels Sas-tres, 77.
- Sanguesa, Joan (1442-1443), tres. *
- Sanjoan i de Llobregat, Dionís de (1725-1758), can. *
- Sanç, Berenguer de (1246), can. *, succ. *
- Sans, Mestre Joan Francesc (1535), escrivà de Balaguer, 123.
- Sans, Francesc (1631-33), hosp. *
- Sans Gonzàlvez, Josep Ramon (1923), can. *
- Sans i Moga, Bartoneu (1783-97), can. *
- Sant Baudili [de Sant Boy], Joan de (1171-1199), can. *, sacr. *, pab. *, cam. *
- Sant Dionís, Bernat de (1383-1402), ard. S. Fructuós *
- Sant Feliu, Berenguer de (1298), testament de, 47.
- Sant Llorens, Ramon de (1190-1198), prec. *
- Sant Llorens, Ramon de (1207-17), pab. *, 76.
- Sant Marsal, Huc de, tres. *, car-denal [1356].
- Santmartí, Francesc (1396-1402), can. *
- Sant Vicens, Berenguer de (1183-1195), can. *
- Santacília, Gabriel, pare de Tecla i Antònia, néts de B. Vallfoga-na, 123.
- Santa Digna, Joan de (1192-1220), can. *
- Santa Oliva, Gombald de (1183-1192), sacrista *
- Sanuy Figuerola, Ramon (1880-1898), can. *
- Sanxo, Geroni (1588), picapedrer, 57.
- Sanxo, Geroni (1592), imaginai-re, 108.
- Satorre [Latorre] Carbonell, Fran-cesc (1761-1766), can. *
- Saturno Romano, Agustí (1530-1539), can. *
- Saturní Villar, Andreu (1816-20), can. *
- Sayol i Echavarria, Josep (1875-1885), can. *
- Savari, Mestre (1495), vidrier, 71.
- Scapolat, Jaume (1405), inf. *
- Scarampo, Llätzer (1536), can. *
- Scuder, Narcís (1465), beneficiat, 80.
- Sebastian, Miquel (1856-57), can. *
- Segalès Guixer, Josep (1884-1911), degà *
- Segarra, Jaume (1501), pintor de Reus, 112.
- Segarra, Gaspar (1643-45), can. *
- Segarra, Joan Bta. (1643-1647), degà *
- Seguer, Guillem (1342), escultor, 103.
- Seguinus, o Mestre Seguí (1155-1170), can. *
- Segura, Sanç (1473), can. *
- Segura, Andreu (1809-1826), can. *
- Sellimanosa, Joan (1608), mestre fuster, 64.
- Sendredus, can. *
- Sensada Nadeu, Ramon (1912-30), can. *, degà *
- Sentis, Gabriel (1660-1674), ard. Vilaseca *
- Sentis Grau, Cayetà (1908-1922), can. *, ard. major *
- Sentis Vilanova, Plàcid (1928), can. *
- Serra, Pere (1386), rector de Mon-tagut, 106.
- [Serra], Pere (1402), hosp. *
- Serra [Serras], Francisco (1443), argenter, 30.89.119.
- Serra, Fèlix (1571-1595), can. *
- Serra, Bartomeu (1663-1670), hos-pitaler *
- Serra, Josep (1854-1864), can. *
- Serra Sucarrats, Miquel (1908-22), can. *
- Serradell Carrera, Josep (1884-1931), can. *
- Serrano, Ildefons (1927), ard. ma-jor *

- Sitges, Francesc (1499), impressor, 97.
 Sitges, Mateu (1595), argenter de Tarrag., 120.
 Sitjar, Galcerand (1414), 77.
 Solà, Francisco (1403), beneficiat capella S. Volusià, 46.
 Solà, Joan (1477-87), can. *, succ. *
 Solanelles, Josep (1872), prev., 69.
 Solanes, Simó (1634), pintor, 101.
 Soldevila, Anton de (1389), jurat del Vilosell, 105.
 Soldevila, Joan de (1486-1502), can. *, hosp. *
 Soldevila, Micer Francesc (1515), 95.
 Soldevila, Francisco de (1524), Vicari General, 53.
 Soldevila, Francesc de (1514-46), hosp. *, ard. S. Fructuós *, 81.
 Soldevila, Eulogi (1519-38), can. , hosp. *
 Soler, Guillem de (1300), can. *
 Soler, Guillem de (1315-17), inf. *
 Soler, Jaume (1433-1453), inf. *
 Soler, Pere (1505) i Vidal (1514), fan uns canalobres, 81.
 Soler (1545), vidrier de Tarrag., 73.
 Soler, Miquel (1639-1646), can. *
 Soler, Geroni (1653-1658), can. *
 Soler i Vilaplana, Josep de (1655-1675), can. *
 Soler, Llorens (1727-1757), can. *
 Soler, Josep (1783-1794), can. *
 Soler, Bartomeu (1794-1837), degà *.
 Soler, Josep A. (1815-1820), can. *
 Soler, Pere (1826-1851), can. *
 Soles i Oliveras, Joan (1869-1872), can. *
 Solsona, Bernat (1362), de Vilaseca, fundà benefici, 46.
 Sorts Preceguer, Carles (1852-63), can. *
 Spaher, Joan (1360), escultor, la mulier Margarida, filla Caterina i fills Perico i Nicolau, 103, 106.
 Spasandus (a.683), delegat de S. Cebrià al concili de Toledo, 147.
 Spiles, Jaume (1473-1476), inf. *
 Steve, Guillem de, Vide. Esteve.
 Stella, Francisco (1583), pintor, 114.
 Stepar, Antoni (1441), argenter de Lleida, 119.
 Struc = Astruc, Narcís, 27.
 Subirà, Joan (1621), tres. *
 Sucona Vallés, Tomàs (1885-1907), can. *
 Sunyer, M.^e (1550), escriu llibres de cor, 97.
 Sunyer, Braulio (1645-63), tres. *
 Taberner i Rubí, Miquel Joan (1689-1699), ard. major *.
 Tamarit i de Xammar, Franc. de (1730-1783), can. *, ard. S. Llorenç *.
 Tàpies, Mateu (1374), 106.
 Tarín, Joaquim (1809-1824), can. *
 Tarín Garcés, Salvador (1876-1909), can. *
 Tarragó Robuster i de Samat, Cristòfor (1580-1631), can. *, prior *, 55.
 Tarragó, Mateu (1571-1584), can. *
 Tarragó, Vicenç (1580), prior de la confraria dels preveres, 55.
 Tarragona, Pere de (1209), can. *
 Tarragona, Joan de (1330), escultor, 103.
 Taulent, Cosme (1673-1722), can. *
 Teixidor, Pere (1426), pintor, 111.
 Tejero, Jaume (1857-1874), can. *
 Tell, Joan [de Tello], inf. *, prec. *
 Tell [Tello], Roderic (1289-1308), arquebisbe, 16. 17. 25. 30. 33. 35. 36. 151.
 Terés, Anton (1599), sacr. *
 Terés, Joan (1573-1580), can. *
 Terés, Joan (1587-1603), arquebisbe-virei, 60. 65.
 Terme, Ramon de (1177), prec. *
 Terré, Andreu (1405-1433), can. *, ard. Vilaseca *.
 Terré, Cristòfor (1473-1502), can. *
 Terré de Picalgues, Pere Gaspar (1539-1540), can. *
 Terré, Baltasar (1532-49), can. *, ard. Sant Llorenç.
 Terré, de Barcelona, Pere (1549-1587), can. *, 56.
 Terressona, Benet (1485), argenter, 119.
 Terron, Aniceto (1861-62), can. *
 Timor, Ramon de (1215-20), sacr. *
 Tintorer, Anton (1406), menescal de Tarrag., 107.
 Tirol, Pere (1398), escultor, 107.
 Toda i Domènech, Josep de (1726-1766), prec. *
 Toloni, Pere (1359), oficial de l'arquebisbe, 70.
 Toledo, Bartomeu de (1287), can. *
 Tord, Bernat (1146-1163), arquebisbe, 4. 37. 80. 86. 127. 146. 151.

ÍNDIX ONOMÀSTIC

- Toren, Berenguer (1433), prevere, 108.
- Torme i de Liori, Franc. de (1603-1628), can. *
- Torrell, Joan de (1725), prec. *
- Torrelleona, Pere de, beneficiat de La Selva del Camp, 80.
- Torrrens, Pere Pau (1626-1660), can. *, prec. *
- Torrrens, Agustí (1600-12), can. *
- Torrent, Guillem Ramon de (1338-1384), can. *, inf. *, hosp. *
- Torrents, Magí (1561), fuster de la Seu, 20.21.
- Torres, Mossèn Joan (1505), fa uns canolobres, 81.
- Torres Coll, Joan (1657-1717), prec. *
- Torres, Bernat de (1641), ard. Vilaseca *.
- Torroja, Arnau (1375), picapedrer de La Selva del Camp, 35.
- Tort, Guillem (1366-1375), can. *
- Tortosa, Joan de (1183-1222), can. *, obrer, 8.
- Tortosa, Pere (1396-1404), can. *
- Tous i Ferrà, Rafel (1891-1896), can. *
- Toveion, Bernat de (1187), can. *
- Tramulles, Francesc (1682), pintor, 67.
- Traver, Mestre (1583), argenter, 120.
- Tresanchez, Pere (1616-41), can. *, tres. *
- Trillo, Àngela, esposa de Nicolau Albanell, 85.
- Triter, Bartomeu (1497-1542), can., succ. *
- Troncoso i Ferreira, Blai Manel (1876-1876), can. *
- Uluja, Ferrer i Pons de (1330), 103.
- Ulgia, Ramon de (1287), can. *
- Urbà II, papa, 1.2.3.
- Urquía y Roa, Josep (1796-1808), can. *
- Urrea, Pere d' (1433-1442), tres. * i arq. 18.91.100.
- Urrea, Lluís de (1471-84), sacr. *, ard. S. Fructuós *.
- Vacariis, Benet de (1538-1540), can. *
- València, Miquel (1487), jornaler, 29.
- Valldeneu, Domènec (1850-1861), can. *
- Valle, Pere del (1383), de Barcelona, notari públic, comissari tarragoní, 99.
- Valles, Ramon de (1249-65), can. *
- Vallès, Gabriel, notari de Tortosa, 56.
- Vallès Barceló, Josep (1923-1927), can. *
- Vallès Bargalló, Josep (1927), can. *
- Vallespi, Guillem (1417-1442), ard. S. Fructuós *.
- Vallfogona, Pere de (1430), mestre d'obres de La Seu, 71.78.
- Vallfogona, Bernat de (1370-1404), mestre aparellador de la catedral, 35.40.122; muller Empèria; fills Miquel i Andrea, i néts, 123.
- Vallfort, Arnau de (1246-1256), tres. *
- Vallfort, Ramon de (1218-1223), can. *, tres. *, sac. *
- Vallmanya, Pere (1330), jurat, 103.
- Vallmoll, Anton (1393-1424), can. *, hospit. *
- Valls, Josep (1785), escultor, 109.
- Valls, Josep (1649-1688), ard. S. Llorens *, 93.
- Valls i Panducho, Josep A. (1681-1706), can. *, ard. S. Llorenç, 100.
- Valls i Freixa, Bonaventura (1716), tres. *
- Valsalobre, Fernando (1864-1868), can. *
- Valterra, Ennec de (1388-1407), arq., 25.128.
- Vallterra, Lluís de, Vicari general, 151.
- Vaquer, Anton (1702), vidrier francès, 75.
- Vassallo (1192), prior *.
- Vázquez Bernat, Franc. J. (1891), can. *
- Venya, Arnau (1441), argenter, 119.
- Verdaguer, Esteve (1835-1861), can. *
- Verdejo, Anton (1784-1794), can. *
- Verdera, Josep (1663-1678), can. *
- Verderol, Bernard (1852), escultor, 83.
- Verdú, Dionís (1480-1530), degà *, 19.71.86.90.100.
- Verdú, Vicens (1431-1480), can. *, degà *.
- Verdú, Jaume (1585-1603), can. *
- Verdú, Ramon (1437-47), notari, 29.III.

ÍNDIX ONOMÀSTIC

- Vergero, Guillem, escriptent, pare de Andreu, organer; muller Maria, 124.
- Vergero, Andreu (1692), mestre d'orgues de Brusselles i veí de Barna.; muller Margarida Cases, 124.
- Verneda, Salvador (1791-1803), can.*
- Vernet, Guillem de (1249-1266), can.*
- Vernet, Bernat de (1292-1293), prior*.
- Vernis i de Canals, Jaume (1706-1727), can.*
- Vernis i de Casals, Domènec (1727-1773), can.*
- Vialar, Francesc (1681), 83.
- Vicens, Francesc (1487-1523), prior*.
- Vicens, Nicolau (1480-1481), can.*
- Vicentó, Vide: Vicenç Roig, 68.
- Vich, Joan (1604-1611), arquebisbe, 93.
- Vic, Guillem Ramon, ard. S. Fructuós*, cardenal, [1517].
- Vidal, Olderic, cronista, 2.4.5.
- Vidal, Guillem (1426-1436), administrador de les obres de la Seu, 8.27.28.108.
- Vidal (1453), pintor, 29.
- Vidal, Joan (1447-1470), can.*, hosp.*, sacr.*
- Vidal, Rafael (1565), can.*
- Vidal, Geroni (1604-1625), ard. S. Fructuós*.
- Vidal M.^o (1613), encarnador, veí de Valls, 109.
- Vidal, Anton (1627), argenter de Tarrag., 121.
- Vidal, Fecund (1819), courer, 101.
- Vidal i de Nin, Josep de (1707-1752), can.*, prior*.
- Vidal i de Nin, Pere de (1704-25), can.*, prior*.
- Vidal i Gimbernat, Benet (1866-1897), can.*
- Vidal i Barraquer, Franc. de A. (1907-1910), can.*, arq. card. 62.
- Vila, T. (1558), mestre organer i cantor, 21; canonge de Barcelona (1560-67), 21.24.
- Vila, Narcís (1587-1620), can.*, infermer*.
- Vila, Pere (1387), can.*
- Vila, Rafel (1769-1802), can.*
- Viladamany, Ramon de (1240), can.*
- Vilademuls, Berenguer de (1178-93), arquebisbe, 10.127.128.147.
- Vilafranca, Ramon de (1260-1279), camarer*, sacrista*, hosp.*
- Vilafranca, Bertran de (1279-91), cam.*
- Vilafranca, ... de (1496), can.*
- Vilafresser, Pere de (1386-1397), tres.*
- Vilagut, Joan (1433-1451), can.*, hosp.*
- Villalonga, Josep F. de (1767-1805), can.*, hosp.*, 49.50.
- Vilalta, Anton (1658), can.*
- Vilanova, Francisca, mare de Don Dídac G. de Rebollo, 67.
- Vilanza, Pere Pau (1629), pintor, ciutadà de Messina, 115.
- Vilar, M. Marc (1602), argenter, 121.
- Vilar, Pere (1602), argenter, 121.
- Vilar, Guillem dez, capellà, 47.
- Vilar, Franc. (1666-1681), can.*
- Vilardell, Antoni (1414), argenter barceloní, 118.
- Vilarodona, Ramon de (1195), prior.*
- Vilatmar, Ramon de (1330-39), can.*
- Vilatimó Costa, Miquel (1928), can.*
- Vilatriada, Guillem de (1368), procurador de les obres de la Seu, 8.38.104.
- Vilella, Mn. Miquel (1585-86), de Manresa, escriu llibres, 98.
- Villalba, Lleonet de (1473-1490), ard. Vilaseca*.
- Villalba, Bernat (1431-34), can.*
- Vinader, Pau (1639-1640), can.*
- Vinyals de la Torre, Benet (1705-1710), can.*
- Vinales de la Torre, Benet (1757-1761), can.*
- Vinales Camplà, Josep (1893-28), can.*
- Vinales Martí, Joan Bta. (1917), can.*
- Violant d'Hongria (1251), reina, 41.
- Vionet i Montfort, Ramon (1854-1886), can.*
- Virgili, Franc. (1383-1434), can.*, succ.*, ard. S. Llorenç*.
- Virgili, Joan (1414), 141.
- Virgili, Jacinte (1616-40), can.*, 96.

ÍNDIX ONOMÀSTIC

- Virgili Roig, Llorens (1908), can.*
 Vives, Bartomeu (1386-1429), canononge*, sacr.*
 Vives, Guillem de (1431-54), sacr.*
 Vives, Jaume (1370), manobra-paleta del pont del Francolí, 122.
 Voltes, Felip (1588), burilador, 57-59.
 Xancho, Jeroni = Sancho.
 Xenermi, Mestre (1496), vidrier d'Avinyó, 71.
 Ximenes, Joan (1498-1535), can.*, prior*.
 Ximenes, Lluís (1530-1539), degà.
 Ximenez de Aragues, Joan (1535-1564), degà*, prior*.
 Ximénez Villena, Franc. de P. (1879-1882), can.*
 Ximénez Vallejo, Fernando (1806-1806), can.*
 Ximénez Sanromà, Anton (1916-1919), can.*
 Yiebra, Ferran de (1465-1474), hosp.*
 Zabalgoitia Reboiro, Nicolau (1875-1884), can.*
 Zaragozano, Josep (1794-1811), can.*
 Zeferí, Fr. Josep (1787), féu un inventari durant la prelatura d'Armanyà, 35.
 Zúcaro, Frederic, pintor, 57.
 Çacosta, Ramon (1215), can.*
 Çagranada, Francisco (1383), 99.
 Çagual, Joan (1359-1375), can.*
 Çagarriga, Bartomeu (1337), can.*
 Çagarriga, P., va fer una custòdia de plata, 29.
 Çamaso, Bernat Guillem (1435-1451), prec.*, prior*.
 Çapata, Roderic (1578-79), sacr.*
 Çatorra, Bernat (1360), 81.

ÍNDIX DE MATÈRIES

Un índex detallat de matèries exigiria moltes pàgines. Vegen l'índex general. Per creure-ho d'interés especial donem ací agrupats els noms de persones distribuïdes per arts i oficis. Les referències a les pàgines s'hauran de buscar en l'índex onomàstic.

Argenters

G. i B. Arandes, F. Argilaga, O. Canyic, R. Carbó, Carbó "lo jove", P. Coloma, F. i P. Costa, H. Culteller, G. Darnils, R. Desfeu, G. Despuig, A. Falconer, J. Ferreos, J. i P. Ferrer, Fitor, J. Fuster, J. Gauer, J. Gener, J. Greyho, B. Gual, V. Júst, A. i B. Liuba, Lluch, G. Martí, B. Maymó, P. Miró, B. Palau, J. Pere, Perot, S. Picañol, D. Piera, P. Puig, J. Pujol, J. Reyon, F. i J. Roig, A. Saldo, J. Salvador, F. Serra, M. Sitges, A. Stepar, B. Terressona, Traver, A. Venya, A. Vidal, M. i P. Vilar, A. Vilardell, P. Çagarriga.

Arquitectes

J. Amigó, P. Blay, F. Cases, P. Cassax, B. Carreres, Josep de la Concepció, Nauqui, Pau, J. Prat.

Courers

J. Mestre, F. Vidal.

Cuirater

B. de Albio.

Dauradors

Gispert, A. Sanahuja.

Escultors

D. Albrioni, Aloy, I. Alfret, F. Auberi, N. Aucells, B. Baró, D. Baucells, F. Bonifaci, Ll. Bonifàs, Ll. Borrassà, J. Cascalls, R. Climent, I. Espinal, S. Figuerola, A. Fortunato, A. i F. Gomar, F. Grau, A. i P. Joan de Deu, Jordi de Deu, Landis, N. Larraut, A. Lupian, Martí, M. Matiello, A. Naveros, Oslé, P. Ostri, Pallàs, A. Pujol, A. Ramírez, Ll. i V. Roig, Ros, C. Sala, Sánchez, Sanxo, G. Seguer, J. Spaher, J. de Tarragona, P. Tirol, J. Valls, B. Verderol.

Estamper

F. Robert.

Estucadors

G. Ferrer, A. i B. Plantinella [Plantanida].

Ferrers, serrallers

J. Anguera, O. Camps, J. Carreres, J. Caselles, J. Galí, V. Garcia, Garcia, J. Lluador.

Fusters

Mirat, Sancho, J. Sellimanosa, M. Torrents.

Impressors

Rosembach, F. Sitges.

Mestres de cant

A. Bertran, T. Vila.

Mestres de llibres, escriptors

G. Albanell, J. Almenara, F. Antoni, Barberà, G. de Cantalops, M. Carrillo, G. Caxelli, B. Company, Mongarro, Plana, A. Prats, Rovira, Sabater, J. F. Sans, Sunyer, G. Vergero, M. Vilella.

Mestres d'obres

A. Belllloc, Fr. Bernardus, G. Clergue, J. Costas, N. Dòrias, A. Font, S. Guinovar, G. de la Mota, Portellas, G. Sales, B. i P. de Valfogona.

Mestres d'orgue, organers

Climent, S. Estrada, P. Figueres, A. Vergero, T. Vila.

Picapedrers

J. Alemany, A. del Amo, Bartomeu, J. Castalls, J. Frexenes, J. Grau, P. Montanyà, N. Oliver, J. Roig, G. Sanxo, A. Torroja.

Pintors

J. Albiols, A. Arana, F. Barcelona, A. Carusi, J. Cosidor, P. Esteve, J. Ferrer, Guasch, P. Homdedeu, I. Hermes, J. J. Justinià, J. Juncosa, A. Marginet, Ll. Martínez, Mateu, J. i V. Montoliu, Morales, E. Morillo, P. M. Muntanyà, J. Muntanyà, R. Mur, Nicolau, P. Nunyes, Oliver, F. Olives, V. Onyate, C. i M. Ortoneda, Paladella, F. de Panadés, P. Paulo, J. Ponç, G. Reberter, J. Rovira, F. Sabater, J. Segarra, S. Solanes, F. Stella, P. Teixidor, F. Tramulles, Vidal; P. P. Vilanza, F. Zúcaro.

Vidriers

J. Alemany, P. Arandes, I. Canet, J. Carnobal, B. Casellas, N. de Credença, F. Esteve, Fontanet, R. Garcia, P. Guasc, J. Jordà, J. Labe, G. Lantungat, H. Lepapa, P. Nicol, M. Noles, R. Salas, J. Sánchez, Savari, Soler, A. Vaquer, Xenermi.

INDEX GENERAL

I. ELS PRIMERS TEMPS

	<u>Pàge.</u>
1. DESTRUCCIÓ I REPARACIÓ DE TARRAGONA	1
2. COMENÇAMENT DE LA FÀBRICA	5
3. INSTITUCIÓ D'UNA PREBENDA PER A LA CURA DE L'OBRA	7
4. LA CONSTRUCCIÓ ROMÀNICA	9

II. CONSTRUCCIÓ I CONSERVACIÓ DE LA SEU

1. EL CREUER I LES NAUS	13
El creuer. Les naus laterals. La nau central.	
2. EL COR I EL PRESBITERI	17
El cor. Sant Crist del cor. Orgues. El presbiteri. Reformes. Cadiral del presbiteri.	
3. PORTALS I CAMPANAR	34
4. CAPELLES ANTIGUES (SÈGLES XIII-XV)	37
Capella de Santa Maria. De Sant Agustí. De Sant Joan. De Sant Pere. De Sant Fructuós. De Santa Elisabet. De Sant Ambrós o Sant Salvador. De Sant Martí. De les Onze mil Verges. De Sant Miquel. De Santa Bàrbara. De Sant Esteve. De Sant Blai i Santa Susagna. De Sant Valerià. Capella 1. ^a de Santa Magdalena. De Sant Bartomeu. De Sant Jaume. De Sant Jordi. De Sant Salvador. De Sant Hipòlit. De Santa Pacòmia i Santa Eulàlia.	
5. CAPELLES MODERNES (SÈGLES XVI-XX)	49
Capella del Sant Sepulcre. De Santa Euròsia. Del Sant Crist. De Sant Cosme i Sant Damià. De Santa Magdalena i de l'Anunziata. De Santa Tecla. De Sant Magí. De Sant Francesc. Del Santíssim Sagrament. Capella 2. ^a de Sant Martí. De l'Assumpta. De Sant Carles Borromeu. De Sant Joan Èvangelista i Sant Fructuós: <i>Llustre i estuc. Altar i retaule. La sepultura del fundador. Les reixes. Altar de la sagristia.</i> Capella de la Concepció. 2. ^a de Santa Tecla. De Nostra Senyora de la Pietat. De Santa Llúcia. De Sant Fabià i Sebastià.	

ÍNDIX GENERAL

	<u>Pàgs.</u>
6. CAPELLES DIVERSES	69
Retaule dels Sants Innocents. De la Mare de Déu de les Neus. De Sant Isidor. Altre retaule. Dels Set Goigs. Capella de Sant Nicolau. Retaule de la Concepció. De Santa Tecla. De Sant Pere Màrtir.	
7. VIDRIERES DE LA CATEDRAL	70
8. EL CLAUSTRE	86
Les capelles del claustre: De Sant Bernat i Santa Anna. De Santa Maria i Sant Simeó, avui de Ntra. Sra. de la Guia. De la Mare de Déu del Claustre. De la Pietat i Sant Ramon. De Santa Magdalena. De Sant Salvador. Capella dels Albanells. Retaule al claustre. Les oficines canonicals. Capella del Corpus Christi.	
III. DADES SOBRE EL TRESOR	
1. ARGENTERIA	89
Custòdia. Vericle de diamants. Urna del monument. Reliquiaris. Urna i tabernacle del Sant Braç. Creus. Imatges. Bordons.	
2. DRAPS D'ARRÀS	95
3. LLIBRES DE COR	97
4. OBJECTES DIVERSOS	99
IV. DADES SOBRE ARTISTES	
1. ESCUPTORS	103
2. PINTORS	110
3. ARGENTERS	116
4. ARTISTES VARIS	112
V. EL CAPÍTOL DE LA SEU	
1. CANONGIES I BENEFICIS	127
Canonges. Comensalies. Beneficis. Llistes dels canonges.	
2. DIGNITATS	146
Ardiaca major. Sacrista. Priors. Pabordes. Camarers. Deganat. Cabiscolia (precentors). Tresorers. Succentor. Hospitalers. Infermers. Ardiaca de Sant Fructuós. Ardiaca de Vilaseca. Ardiaca de Sant Llorens.	
Índex onomàstic	165
Índex de matèries	189